

ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Τμήμα Αγροτικής Οικονομίας & Ανάπτυξης

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

«Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη και Διαχείριση του Αγροτικού Χώρου»

**Μεταπτυχιακή Εργασία: «Διερεύνηση των παραγόντων
που επηρεάζουν τη διατήρηση της γεωργικής χρήσης της γης
σε περιαστικές περιοχές»**

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια: Τσακαμή Π. Ξένη

Επιβλέπων καθηγητής: Μπεόπουλος Νικόλαος

Αθήνα 2012

ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Τμήμα Αγροτικής Οικονομίας & Ανάπτυξης

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

«Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη και Διαχείριση του Αγροτικού Χώρου»

**Μεταπτυχιακή Εργασία: «Διερεύνηση των παραγόντων
που επηρεάζουν τη διατήρηση της γεωργικής χρήσης της γης
σε περιαστικές περιοχές»**

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια: Τσακαμή Π. Ξένη

Επιβλέπων καθηγητής: Μπεόπουλος Νικόλαος

Μέλη Εξεταστικής Επιτροπής: Λαμπριανίδης Θεολόγος

Μπεόπουλος Νικόλαος

Χαλκιάς Χρήστος

Αθήνα 2012

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο πληθυσμός των μεγάλων αστικών κέντρων επιδιώκοντας βελτίωση των όρων ζωής του, βρίσκει διέξοδο στις περιαστικές περιοχές, μετατρέποντάς τις γεωργικές χρήσεις που για χρόνια υπήρχαν, σε άλλου είδους χρήσεις όπως βιομηχανία, συγκοινωνίες και κατοικίες. Η πιο χαρακτηριστική περίπτωση είναι η Αττική. Οι περισσότερες περιαστικές περιοχές μετά τη δημιουργία μεγάλων έργων (αεροδρόμιο, Αττική οδός, προαστιακός) αποτελούν προάστια της Αθήνας. Καθημερινά, μεγαλώνοντας οι ανάγκες των κατοίκων, μεγαλώνει και το πρόβλημα των χρήσεων γης στις περιοχές αυτές.

Ωστόσο υπάρχουν ακόμη περιπτώσεις ανθρώπων που διατηρούν τις γεωργικές χρήσεις σε περιαστικές περιοχές είτε σε επαγγελματικό είτε σε ερασιτεχνικό επίπεδο και κρατάνε ακόμη ζωντανή τη δραστηριότητα αυτή.

Σκοπός της εργασίας είναι η διερεύνηση των διαφόρων δημόσιων πολιτικών (με έμφαση αυτές που αφορούν στη γεωργική γη) που εφαρμόστηκαν, ώστε να διαπιστωθεί κατά πόσο επηρέασαν τη διατήρηση της γεωργικής χρήσης της γης σε περιαστικές περιοχές.

Για την καλύτερη προσέγγιση του θέματος, εκτός από τη βιβλιογραφική αναζήτηση, ακολουθήθηκε και η μέθοδος της επιτόπιας έρευνας με ερωτηματολόγιο. Υπήρξαν δύο ειδών συνεντεύξεις εκ των οποίων, στη μια περίπτωση η συνέντευξη έγινε με οδηγό συνέντευξης ανοιχτών απαντήσεων ενώ για τη δεύτερη ομάδα συνεντεύξεων χρησιμοποιήθηκε ερωτηματολόγιο κλειστών απαντήσεων. Στα αποτελέσματα της δεύτερης ομάδας έγινε επεξεργασία με το στατιστικό πρόγραμμα Spss.

Τα κύρια στάδια της εργασίας μετά την επιλογή της περιοχής μελέτης, ήταν αρχικά μια βιβλιογραφική επισκόπηση για τις χρήσεις γης σε Ελλάδα και Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε), καθώς και την επίδραση των πολιτικών στις χρήσεις γης. Εν συνεχεία, έγινε μια γενική περιγραφή της περιοχής μελέτης και δύο ειδών επιτόπιες συνεντεύξεις με τη μορφή ημι-δομημένων ερωτηματολογίων. Η μία απευθύνθηκε σε προνομιακούς συνομιλητές και η άλλη σε παραγωγούς. Τέλος παρουσιάζονται τα αποτελέσματα και τα συμπεράσματα που προέκυψαν από την εργασία.

Τα στοιχεία της εργασίας έδειξαν πως υπάρχει σημαντική μείωση των εκτάσεων γεωργικής γης στις περιαστικές περιοχές της Αττικής την δεκαετία 2000-

2010, κυρίως λόγω της κατασκευής μεγάλων έργων υποδομής και των Ολυμπιακών έργων. Τα μέτρα αγροτικής πολιτικής που εφαρμόστηκαν δεν φαίνεται να έπαιξαν σημαντικό ρόλο στη εξέλιξη αυτή, ενώ η γενική κατεύθυνση των αλλαγών στις χρήσεις γης ήταν κυρίως προς την ανάπτυξη του δευτερογενή και τριτογενή τομέα.

Η περιοχή μελέτης είναι το Μαρκόπουλο Μεσογαίας που βρίσκεται νοτιοανατολικά του Ν. Αττικής και εντάσσεται στην ευρύτερη περιοχή των Μεσογείων. Επιλέχθηκε η συγκεκριμένη περιοχή, διότι στο παρελθόν αποτελούσε μια κατεξοχήν αγροτική περιοχή που τα τελευταία χρόνια έχει συρρικνωθεί η χρήση της, εξαιτίας της δημιουργίας μεγάλων έργων.

Λέξεις κλειδιά: Αγροτική Πολιτική, Περιβαλλοντική Πολιτική, χρήσεις γης.

ABSTRACT

Urban population seeking to improve the quality of their life turn to peri-urban areas converting agricultural uses that have existed for years into other types of uses like industry, transport and residence. A typical example is the region of Attica, around the Athens conurbation. Most peri-urban areas, after the creation of big infrastructure works (airport, Attiki Odos highway, suburban railway), have become suburbs of Athens. The problem of land uses in these areas gains importance as the needs of residents increase.

However, there are still cases of people that maintain agricultural uses in peri-urban areas, sometimes as hobby farmers, holding the activity alive.

The aim of this project was to explore the various public policies (emphasizing on those related to agricultural land) that have been applied, in order to identify whether these have had an effect on maintaining the use of the land for agricultural purposes in peri-urban areas.

In order to ensure a comprehensive methodological approach to data collection, apart from the literature search, two surveys have been also conducted, through of the personal interviews. Two forms have been used, an interview guide and semi-structured questionnaire.

The main steps taken after the selection of the study area a literature review on i) the land uses in Greece and in the European Union (EU) and ii) the impact of policies on land uses. The next stage of research consisted of putting together a general description of the study area and conducting two types of onsite personal interviews, using a guide and a semi-structured questionnaire. The first type concerned local key persons and the second producers. The data collected through the latter were analyzed with the statistical program Spss. Finally, the results were presented as well as the conclusions drawn that came out from this project.

The data showed a significant decrease of agricultural land in peri-urban areas of Attica during the decade 2000-2010, mainly due to the construction of extensive infrastructure works, especially for the Olympic Games. Agricultural policy measures applied do not seem to be of particularly importance in this process, whereas the general direction for the land uses changes is primarily towards development of the secondary and tertiary sector.

The study area was Markopoulo Mesogaias, which is located in the Southeast of the Attica Region and is part of the greater Mesogeia area. This particular area was selected because in the past it was traditionally an agricultural area, whereas in the last years the agricultural land use has shrunk, due to the extensive infrastructure works.

Key Words: Agricultural Policy, Environmental Policy, land uses

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	8
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	9

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΩΝ ΧΡΗΣΕΩΝ ΓΗΣ ΣΤΟΝ ΑΓΡΟΤΙΚΟ

ΧΩΡΟ	11
1.1. Περιαστική Αγροτική Περιοχή	12
1.2. Εξέλιξη χρήσεων γης σε Ευρωπαϊκή Ένωση και Ελλάδα	18
1.2.1. Αλλαγές χρήσεων γης στην Ευρωπαϊκή Ένωση.....	18
1.2.2. Αλλαγές χρήσεων γης στην Ελλάδα	19
1.3. Επιπτώσεις από τις αλλαγές χρήσεων γης	20
- Επιπτώσεις από την αστική εξάπλωση	20
- Επιπτώσεις από την αλλαγή χρήσης γεωργικών εκτάσεων.....	21
1.4. Προβλέψεις για τη διαμόρφωση των χρήσεων γης	21
1.5. Μέτρα Πολιτικής χρήσεων γης.....	23
1.5.1 Γενική περιγραφή πολιτικών χρήσεων γης σε Ευρωπαϊκή Ένωση και Ελλάδα	23
1.5.2. Αγροτική Πολιτική στην Ευρωπαϊκή Ένωση.....	24
- Η επίδραση των μέτρων Αγροτικής Πολιτικής στις χρήσεις γης.....	27
1.5.3. Πολιτική για την προστασία του Περιβάλλοντος (της Βιοποικιλότητας) στην Ευρωπαϊκή Ένωση	30
1.5.4.Μέτρα Πολιτικής χρήσεων γης στην Ελλάδα.....	32
- Χωροταξική Πολιτική στην Ελλάδα	32
- Αγροτική Πολιτική στην Ελλάδα	40
- Η Πολιτική για την προστασία της Βιοποικιλότητας στην Ελλάδα.....	43
1.6. Σύνοψη Κεφαλαίου.....	50

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΓΕΝΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΜΕΣΟΓΑΙΑΣ	51
2.1. Γενικά στοιχεία για το Μαρκόπουλο Μεσογαίας και των υπόλοιπων Μεσόγειων	51
2.1.1. Υδάτινοι πόροι	57

2.1.2. Η περιοχή της Βραυρώνας και του Αττικού Πάρκου	57
2.2. Νομοθεσία για τις χρήσεις γης στην περιοχή Μαρκόπουλο Μεσογαίας	61
2.3. Ανάλυση στατιστικών στοιχείων για τις χρήσεις γης.....	62
2.3.1. Χρήσεις γης στο Δήμο Μαρκόπουλου Μεσογαίας	62
2.3.2. Χρήσεις γης στην περιοχή των Μεσογείων	65
2.3.3. Χρήσεις γης στο Νομό Αττικής	69
2.4. Πληθυσμός και Απασχόληση	72
2.4.1. Στοιχεία απασχόλησης στο Δήμο Μαρκόπουλου Μεσογαίας.....	73
2.4.2. Στοιχεία απασχόλησης στην περιοχή των Μεσογείων	74
2.4.3. Στοιχεία απασχόλησης στο Νομό Αττικής	75
2.4.4. Εκτίμηση της πιθανής εξέλιξης του πληθυσμού στο Δήμο Μαρκόπουλου Μεσογαίας	76
2.5. Ανάλυση στατιστικών στοιχείων	77
2.5.1. Σύγκριση του Δήμου Μαρκόπουλου Μεσογαίας με την περιοχή των Μεσογείων	78
2.5.2. Σύγκριση του Δήμου Μαρκόπουλου Μεσογαίας με το Νομό Αττικής.....	79
2.6. Κάλυψη γης Μαρκόπουλου Μεσογαίας για τα έτη 1990 & 2000	81
2.7. Σύνοψη Κεφαλαίου.....	85

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΑΙ ΜΕΤΡΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΧΡΗΣΕΩΝ

ΓΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΔΗΜΟ ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΥ ΜΕΣΟΓΑΙΑΣ.....	86
3.1. Ισχύον Γ.Π.Σ. του Δήμου Μαρκόπουλου Μεσογαίας.....	88
3.2. Προεδρικό Διάταγμα για τον καθορισμό χρήσεων γης στην ευρύτερη περιοχή των Μεσογείων.....	89
3.3. Αγροτική Πολιτική στην περιοχή Μαρκόπουλο Μεσογαίας και στην ευρύτερη περιοχή των Μεσογείων.....	92
3.4. Ρυθμιστικό Σχέδιο Αττικής 2021	101
3.5. Μελέτη Αναθεώρησης ισχύοντος Γ.Π.Σ του Δήμου Μαρκόπουλου Μεσογαίας.....	106
3.6. Σύνοψη Κεφαλαίου.....	111

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	112
4.1. Περιοχή ενδιαφέροντος και βασικές αρχές μεθοδολογίας	112
4.2. Διαμόρφωση ερωτηματολογίου Προνομιακών Συνομιλητών	114
4.3. Διαμόρφωση ερωτηματολογίου Παραγωγών	115
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΜΠΕΙΡΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	117
5.1 Ανάλυση Προνομιακών Συνομιλητών.....	117
5.2. Ανάλυση Παραγωγών.....	123
5.2.1. Προσωπικά στοιχεία του παραγωγού – ερωτώμενου	123
5.2.2. Διαρθρωτικά στοιχεία εκμεταλλεύσεων	125
5.2.3. Οικονομικά Στοιχεία.....	135
5.2.4. Αλλαγές – Απόψεις – Στάσεις	140
5.2.5. Γενικές ερωτήσεις για την περιοχή και απόψεις των ερωτώμενων που αφορούν τους υπόλοιπους παραγωγούς	142
5.3. Ανάλυση αποτελεσμάτων της εμπειρικής έρευνας- – Συσχέτιση Μεταβλητών.....	148
5.3.1. Χαρακτηριστικά των παραγωγών	148
5.3.2. Χαρακτηριστικά και απόψεις των παραγωγών.....	150
5.3.3. Απόψεις των παραγωγών	154
5.4. Σύνοψη Κεφαλαίου.....	157
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	159
6.1. Σύνοψη Κεφαλαίου.....	171
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	177
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α : ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΚΑΙ ΑΡΧΕΣ	185
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β : ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ	196
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ: ΠΙΝΑΚΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΝΑΛΥΣΗΣ	213
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ: ΧΑΡΤΕΣ - ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ	230

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω αρχικά τον επιβλέποντα καθηγητή κ. Νικόλαο Μπεόπουλο, καθηγητή του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών για την βοήθεια του στην ολοκλήρωση της μεταπτυχιακής εργασίας, καθώς επίσης και τον κ. Γεώργιο Βλάχο, συνεργάτη του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών για την πολύτιμη βοήθεια του και τη σωστή καθοδήγηση στα θέματα χρήσεων γης.

Ευχαριστώ θερμά τον κ. Βασίλη Παναγιώτου, οινοπαραγωγό στην περιοχή του Μαρκόπουλου Μεσογαίας για την βοήθεια του στη διεξαγωγή των συνεντεύξεων αλλά και για τις γενικές πληροφορίες που μου προσέφερε κατά τη διάρκεια της εργασίας.

Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους όσους δέχθηκαν να συνομιλήσουν μαζί μου στα πλαίσια της έρευνας με τη διαδικασία των συνεντεύξεων, για το χρόνο που διέθεσαν και την πολύτιμη πληροφόρηση τους και ιδιαίτερα τον Δημήτρη Παναγιώτου, Τεχνολόγο Γεωπόνο για το χρόνο του στην εξερεύνηση της περιοχής.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες ανήκουν στον κ. Γιώργο Προβελέγγιο για την μελέτη αναθεώρησης Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου (Γ.Π.Σ.) του Δήμου Μαρκόπουλου, στην Σοφία Ορφανού για την σημαντική βοήθεια της στα γεωγραφικά συστήματα πληροφοριών και στον Πέτρο Βαμβακάρη για τις πληροφορίες του στην εφαρμογή του στατιστικού προγράμματος Spss.

Μεγάλο ευχαριστώ οφείλω στους φίλους μου για την υποστήριξη και τη βοήθεια τους στο έργο μου και ιδιαίτερα το Χρήστο και τη Λίνα που στις δύσκολες στιγμές της εργασίας μου ήταν δίπλα μου.

Τέλος θα ήθελα να αφιερώσω την παρούσα εργασία στους γονείς μου Παύλο και Καλή που χωρίς αυτούς δεν θα κατάφερνα τίποτα στη μέχρι τώρα ζωή μου.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα εργασία εκπονήθηκε στα πλαίσια του μεταπτυχιακού προγράμματος του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών, του τμήματος Αγροτικής Οικονομίας και Ανάπτυξης “Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη και Διαχείριση του Αγροτικού Χώρου” υπό την επίβλεψη του καθηγητή Μπεόπουλου Νικόλαου.

Τα ερευνητικά ερωτήματα που προκύπτουν και καλείται να απαντήσει η παρούσα εργασία είναι τα εξής: Πώς έχουν επηρεάσει τις εκμεταλλεύσεις οι ευρύτερες εξελίξεις στην περιοχή του Μαρκόπουλου Μεσογαίας; Τι ρόλο παίζει η γεωργική χρήση της γης στην περιοχή και πώς την αντιμετωπίζουν οι ιδιοκτήτες των εκμεταλλεύσεων; Πώς η αγροτική πολιτική και τα μέτρα πολιτικής για τις χρήσεις γης έχουν επηρεάσει την γεωργική χρήση στην περιοχή;

Στόχος της εργασίας είναι να αναλυθούν οι αιτίες που οδήγησαν στις αλλαγές των χρήσεων γης και οι επιπτώσεις αυτών. Επίσης θα πρέπει μέσα από τα αποτελέσματα που θα δώσει η εργασία να εντοπιστούν οι λόγοι που ώθησαν τους ιδιοκτήτες των εκμεταλλεύσεων στη διατήρηση της γεωργικής χρήσης της γης. Πώς αντιμετωπίζουν τα καθημερινά προβλήματα της αστικής πίεσης και τέλος πώς βλέπουν το μέλλον των χρήσεων γης στην περιοχή του Μαρκόπουλου Μεσογαίας.

Η παρούσα εργασία χωρίζεται σε έξι θεματικές ενότητες.

Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι βασικές έννοιες και πολιτικές που αφορούν στις χρήσεις γης σε περιαστικές περιοχές. Εν συνεχεία περιγράφεται η εξέλιξη των χρήσεων γης, οι πιθανές επιπτώσεις από τις αλλαγές των χρήσεων γης, οι πολιτικές που εφαρμόστηκαν σε Ελλάδα και Ε.Ε. και οι προβλέψεις για τη διαμόρφωση των πολιτικών διαχείρισης χρήσεων γης.

Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται μια γενική περιγραφή για την περιοχή του Μαρκόπουλου Μεσογαίας, καθώς και των υπόλοιπων Μεσογείων. Επιπλέον, γίνεται παρουσίαση, ανάλυση και σύγκριση στατιστικών στοιχείων που αφορούν την εξέλιξη των χρήσεων γης, καθώς και πληθυσμιακών στοιχείων που αφορούν το Μαρκόπουλο Μεσογαίας, τα Μεσόγεια αλλά και το Νομό Αττικής.

Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται μια παρουσίαση των σημαντικότερων μέτρων πολιτικής για τη διαχείριση των χρήσεων της γης που εφαρμόστηκαν και εφαρμόζονται στην περιοχή των Μεσογείων μαζί με την περιοχή έρευνας

(Μαρκόπουλο Μεσογαίας), καθώς και παρουσίαση των σημαντικότερων μέτρων πολιτικής που πρόκειται να εφαρμοστούν.

Στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται εκτενής αναφορά στη μεθοδολογία και στα ερωτηματολόγια της επιτόπιας έρευνας. Υπήρξαν δύο ειδών συνεντεύξεις. Η μια αφορούσε προνομιακούς συνομιλητές που είχαν γνώσεις πάνω σε θέματα χρήσεων γης αλλά και για την εξέλιξη της περιοχής και η άλλη με παραγωγούς, που ασχολούνται ενεργά με τις γεωργικές εκμεταλλεύσεις.

Στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζονται αναλυτικά τα αποτελέσματα από την εμπειρική έρευνα.

Τέλος, στο έκτο κεφάλαιο εμφανίζονται τα συμπεράσματα που προέκυψαν κατά την εκπόνηση της παρούσας εργασίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΩΝ ΧΡΗΣΕΩΝ ΓΗΣ ΣΤΟΝ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΧΩΡΟ

Σε αυτό το κεφάλαιο θα παρουσιαστούν μέτρα πολιτικής που αφορούν τις χρήσεις γης αλλά και γενικά την εξέλιξη των χρήσεων γης σε Ελλάδα και Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε).

Γενικά οι χρήσεις γης και ο σχεδιασμός τους αποτελούν απαραίτητη συνιστώσα κάθε μορφής πολεοδομικού σχεδιασμού, ο οποίος ορίζει τη χωρική κατανομή των διάφορων πολεοδομικών λειτουργιών. Παρά το γεγονός ότι δεν υπάρχει θεσμοθετημένη στην Ελλάδα, χωριστή κατηγορία πολεοδομικών σχεδίων για τη χρήση γης ή εδάφους, με Προεδρικό Διάταγμα (Π.Δ) του 1987 (ΦΕΚ 166Δ από 6.3.1987), καθορίστηκαν οι κατηγορίες και το περιεχόμενο των χρήσεων γης. Οι κατηγορίες αυτές συνδέονται με το θεσμό των Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων (Γ.Π.Σ.), στα οποία γίνεται και η εφαρμογή του εν λόγω Π.Δ.. Η τελική κατάταξη των χρήσεων γης που προκύπτει από το Π.Δ αλλά και από σχετικές μελέτες στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, συγκροτείται σε είκοσι κατηγορίες (Αραβαντινός, 2007). Μια κατηγορία που έχει καθοριστεί και είναι ενδιαφέρουσα για την παρούσα εργασία, αφορά στις γεωργικές χρήσεις και τις εγκαταστάσεις πρωτογενή τομέα στις οποίες θα γίνει αναφορά στα κατωτέρω κεφάλαια.

Πριν ξεκινήσει η περιγραφή των πολιτικών που εφαρμόζονται για τις χρήσεις γης, θα γίνει πρώτα μια αναφορά για το ρόλο των περιστατικών περιοχών που περιλαμβάνουν γεωργικές χρήσεις. Στη συνέχεια, θα γίνει μια γενική περιγραφή για την εξέλιξη των χρήσεων γης στην Ελλάδα και την Ε.Ε., καθώς και οι επιπτώσεις που έχουν επέλθει από την αλλαγή τους. Ακολούθως θα παρουσιαστούν οι προβλέψεις που αφορούν στη διαμόρφωση των πολιτικών χρήσεων γης σε Ελλάδα και Ε.Ε. Τέλος θα αναφερθούν τα μέτρα πολιτικής χρήσεων γης που εφαρμόστηκαν και εφαρμόζονται σε Ελλάδα και Ε.Ε., ώστε να ολοκληρωθεί η εικόνα για την κατάσταση που επικρατεί για τις χρήσεις γης στον αγροτικό χώρο.

1.1. Περιαστική Αγροτική Περιοχή

Ως περιαστικός αγροτικός χώρος μπορεί να ορισθεί ο οικονομικός, κοινωνικός και πολιτισμικός χώρος που γεωγραφικά βρίσκεται κοντά σε αστικό κέντρο και διατηρεί χαρακτηριστικά του αγροτικού χώρου. Η συνύπαρξη των δύο ενοτήτων, αστικής και αγροτικής, συνεπάγεται μια σειρά από αλληλεπιδράσεις και αλληλεξαρτήσεις, καθώς και θετικές ή αρνητικές συνέπειες, που πηγάζουν από τις λειτουργίες του κάθε χώρου σε σχέση με τον άλλο (Μωυσίδης και Ντυκέν, 1999). Παρ' όλο που δεν υπάρχει ακριβής γεωγραφικός προσδιορισμός του αγροτικού περιαστικού χώρου, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι:

Ο περιαστικός αγροτικός χώρος αποτελεί για το αστικό κέντρο:

- Τόπο παραγωγής αγροτικών προϊόντων και τόπο εγκατάστασης μικρών αγροτικών βιοτεχνιών.
- Τόπο άντλησης εργατικής δύναμης.
- Χώρο εγκατάστασης επιχειρήσεων του δευτερογενούς και τριτογενούς τομέα (βιομηχανίες, υπερ-καταστήματα).
- Τόπο κατοικίας αστικού πληθυσμού.
- Χώρο ανάπαυσης και αναψυχής του αστικού πληθυσμού.
- Χώρο διεξαγωγής ζωτικών λειτουργιών του αστικού κέντρου: αεροδρόμια, εγκαταστάσεις ύδρευσης, χώροι ταφής απορριμμάτων κ.α
- Τόπο οικολογικής αναπαραγωγής και περιβαλλοντικής εξισορρόπησης. (Planck and Ziche, 1979), (E.E.K., 1988), Κοκκώσης, 1994)

Από την πλευρά του, το αστικό κέντρο αποτελεί για τον περιαστικό αγροτικό χώρο:

- Μεγάλη αγορά αγροτικών προϊόντων.
- Μεγάλη αγορά εργασίας και γενικότερα χώρο με μεγάλες δυνατότητες απασχόλησης.
- Μεγάλη αγορά ζήτησης γης.
- Αστείρευτη πηγή εκροής πληθυσμού.
- Πρότυπο ζωής, εργασίας, κατανάλωσης και κοινωνικής και οικονομικής οργάνωσης.

Μια πρώτη προσπάθεια έγινε από τους Α. Μωυσίδη και Μ. – Ν. Ντυκέν το 1996 να προσεγγίσουν τον περιαστικό αγροτικό χώρο στην Ελλάδα και συγκεκριμένα το χερσαίο τμήμα του Νομού Αττικής. Η έρευνα απευθύνθηκε στους αρχηγούς ενός αντιπροσωπευτικού δείγματος 86 αγροτικών εκμεταλλεύσεων και η περιοχή χωρίστηκε σε δύο ζώνες και περισσότερες υποζώνες.

Η ταξινόμηση της περιοχής έρευνας σε ζώνες, έγινε σε δύο στάδια. Το 1^ο στάδιο έγινε με βάση τα κριτήρια της απόστασης και της πληθυσμιακής πυκνότητας μιας περιοχής. Έτσι η περιαστική περιοχή της Αθήνας χωρίστηκε σε δύο βασικές ζώνες:

- Μια σχετικά μεγάλη ζώνη (ζώνη Α) γύρω από το αστικό κέντρο, όπου ο χρόνος πρόσβασης είναι σχετικά μικρός (<70-75 λεπτά) και η πυκνότητα του πληθυσμού τείνει να αυξηθεί με έντονο ρυθμό.
- Μια σχετικά μικρότερη ζώνη (ζώνη Β) περισσότερο απομακρυσμένη από το αστικό κέντρο (απόσταση > 75 έως 110 λεπτά) και με μικρή σχετικά πυκνότητα πληθυσμού.

Το 2^ο στάδιο έγινε και εδώ με 2 κριτήρια. Πρώτον τα συστήματα παραγωγής που επικρατούν στις διάφορες περιοχές της Αττικής, τα οποία προκύπτουν από τις φυσικές συνθήκες (πεδινότητα εδάφους, ποιότητα γης κλπ). Δεύτερον η πυκνότητα του πληθυσμού στην περιοχή. Το ποσοστό της συνολικής έκτασης που καλύπτουν οι οικισμοί δείχνει τις δυσκολίες συνύπαρξης των αγροτικών εκμεταλλεύσεων και του αστικού παράγοντα.

Με βάση τα παραπάνω κριτήρια η ζώνη Α χωρίστηκε σε τρεις υποζώνες. Η πρώτη, με την πιο μεγάλη περιαστικότητα, δηλαδή με πιο έντονο τον αστικό χαρακτήρα έναντι του αγροτικού, περιελάμβανε τους Δήμους και τις κοινότητες γύρω από τις Αχαρνές (ζώνη 1). Η δεύτερη αφορούσε την Ανατολική πλευρά της Αττικής (Μεσόγεια) (ζώνη 2). Η τρίτη υποζώνη ήταν περισσότερο απομακρυσμένη από το κέντρο και περιλάμβανε τα Μέγαρα, τη Μαγούλα, την Ελευσίνα και τον Ασπρόπυργο (ζώνη 3).

Η Β ζώνη χωρίστηκε σε δύο υποζώνες που βρίσκονται στη βόρεια πλευρά της Αττικής. Η μια (ζώνη 5) βρίσκονταν στη βόρειο – ανατολική Αττική (Αφίδνες, Καπανδρίτι, Γραμματικό έως Μαρκόπουλο Ωροπού) και η δεύτερη (ζώνη 7) στη βόρειο – δυτική Αττική που περιλάμβανε τις Ερυθρές, τα Βίλια, το Συκάμινο κλπ.

Εκτός από τις πέντε υποζώνες που προαναφέρθηκαν, προέκυψαν, λόγω της ιδιοτυπίας τους, και δύο ακόμη ζώνες. Στη μία υποζώνη εντάσσονταν περιοχές κοντά

στην παραλιακή ζώνη που εμφανίζουν αυξημένη δραστηριότητα τη θερινή περίοδο (ζώνη 6). Σε αυτή υπάγονταν η Νέα Μάκρη, η Ραφήνα, η Ανάβυσσος, η Σκάλα Ωρωπού κλπ. Η δεύτερη περίπτωση αφορούσε στο Δήμο Μαραθώνα, ο οποίος διακρίνεται για την έντονη παρουσία γεωργικής παραγωγής, ιδιαίτερα εντατικής μορφής (ζώνη 3).

Κατωτέρω παρουσιάζονται τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την εργασία των Α. Μωυσίδη και Μ. – Ν. Ντυκέν με βάση τις ζώνες και τις υποζώνες που όρισαν για την περιοχή της Αττικής, ώστε να διασταυρωθούν και να συγκριθούν με τα αποτελέσματα της εμπειρικής έρευνας, της παρούσας εργασίας που θα γίνει στο έκτο κεφάλαιο.

α. Κοινωνικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού του δείγματος

Σε επίπεδο ζωνών παρατηρήθηκε ότι η συμμετοχή των συμβοηθούτων μελών στην απασχόληση, στην οικογενειακή τους εκμετάλλευση είναι πιο υψηλή και πάνω από το μέσο όρο στις περιοχές με δυναμικές καλλιέργειες (ζώνες 1, 3, 4, 5). Η αυξημένη αυτή συμμετοχή προφανώς οφείλεται στη μεγαλύτερη εργασιοδοτική χωρητικότητα των εκμεταλλεύσεων που επιτρέπει τη συγκράτηση και απασχόληση μεγαλύτερου αριθμού συμβοηθούτων μελών.

Όσον αφορά τις γυναίκες – αρχηγούς υπήρχαν μόνο στις ζώνες 2, 5 και 7, σ' αυτές με τις πιο παραδοσιακές παραγωγές που χαρακτηρίζονται ως μη δυναμικές και φυσικά χαμηλής έντασης εργασία.

Σε σχέση με την παιδεία παρατηρήθηκαν μεγάλα ποσοστά δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, κατά κύριο λόγο στις πολύ κοντινές στο αστικό κέντρο ζώνες, καθώς και σ' αυτές με εκμεταλλεύσεις υψηλού επιπέδου οργάνωσης και με εντατικές καλλιέργειες (ζώνες 1, 2 και 3).

β. Χαρακτηριστικά της απασχόλησης

Η πιο σημαντική παρατήρηση που προέκυψε από τα στοιχεία ήταν ότι το πιο υψηλό ποσοστό των ημερών εργασίας στην αγροτική εκμετάλλευση παρατηρήθηκε στις ζώνες 1, 3 και 4 που διακρίνονται για τις σύγχρονες και οργανωμένες εκμεταλλεύσεις με προϊόντα έντασης εργασίας (προϊόντα θερμοκηπίου, άνθη, αυγά κλπ.). Αντίθετα στις ζώνες με παραδοσιακές και κατά τεκμήριο φθίνουσες καλλιέργειες (αροτραίες καλλιέργειες, αμπέλια, ελιές κ.α) παρατηρήθηκε σημαντικά υψηλότερο ποσοστό μισθωτής και μη αγροτικής αυτοαπασχόλησης.

Οι μέσοι ετήσιοι όροι καταβαλλόμενης εργασίας από τα μέλη του νοικοκυριού για τις ανάγκες της οικογενειακής τους εκμετάλλευσης ανέδειξαν: πρώτον την υπεροχή των έντονα περιαστικών ζωνών με τις δυναμικές εκμεταλλεύσεις και παραγωγές. Παρατηρήθηκε π.χ. ότι ο αριθμός των ημερών (δώρων) που καταβάλλουν τα μέλη του νοικοκυριού κατά μέσο όρο / εκμετάλλευση στο Μαραθώνα, στις Αχαρνές και στα Μέγαρα – Μάνδρα είναι σχεδόν υπερτριπλάσιος αυτών των ζωνών Κερατέας- Σπάτων- Μαρκόπουλου και Συκάμινου – Ερυθρών. Δεύτερον, τη μεγάλη εργασιοδοτική ικανότητα των δυναμικών αυτών εκμεταλλεύσεων, αφού φαίνεται να εξασφαλίζουν υπέρ – πλήρη απασχόληση για τον αρχηγό και πολύ ικανοποιητική απασχόληση σε συζύγους και παιδιά, ενώ και σε πολλές περιπτώσεις χρησιμοποιείται και μισθωτή εργασία.

Ο ικανοποιητικός βαθμός απασχόλησης στις εκμεταλλεύσεις των έντονα περιαστικών ζωνών δημιουργεί, εύλογα, ευνοϊκές συνθήκες διαδοχής. Αντίθετα στις άλλες ζώνες τα παιδιά ωθούνται προς την έξοδο από την αγροτική παραγωγή.

Τέλος ένα αποτέλεσμα που προέκυψε για την πολυαπασχόληση είχε να κάνει με τον μεγάλο αριθμό των αρχηγών και μελών στις περιαστικές ζώνες που εμφανίστηκαν ως πολυαπασχολούμενοι, που έχουν ως αντικείμενο εργασίας την ίδια διάθεση των προϊόντων τους (λαϊκή αγορά κλπ.). Η δεύτερη, δηλαδή, εργασία τους αποτελεί ουσιαστική συνέχεια της πρώτης. Αυτός ο συνδυασμός αγροτικής και εμπορικής δραστηριότητας προσφέρει στα μέλη του νοικοκυριού απασχόληση αλλά αυξάνει και την προστιθέμενη αξία των προϊόντων τους. Η πολυαπασχόληση σε αυτή την περίπτωση δεν αποτελεί ένα στάδιο σε μια φθίνουσα πορεία της αγροτικής εκμετάλλευσης αλλά διερεύνηση των αναπαραγωγικών δυνατοτήτων της, που απορρέουν από την εγγύτητα της προς ένα μεγάλο καταναλωτικό κέντρο.

γ. Έγγεια διάθροση

Τα στοιχεία που προέκυψαν από αυτή την ενότητα, έδειξαν ότι σ' όλες τις περιαστικές ζώνες, το σύνολο ή πολύ μεγάλη πλειοψηφία των εκμεταλλεύσεων με τις δυναμικές καλλιέργειες ανήκουν στις μικρές τάξεις μεγέθους (κάτω από 30 στρέμματα). Αντίθετα στις πιο απομακρυσμένες ζώνες αλλά και σ' αυτές με παραδοσιακές καλλιέργειες, βρίσκονται οι μεγάλες τάξεις μεγέθους. Το αποτέλεσμα αυτό επιβεβαιώνει σε σημαντικό βαθμό, τη θετική αντιστοιχία της μικρής απόστασης από το αστικό κέντρο προς το μικρό μέγεθος της καλλιεργούμενης γης.

Να σημειωθεί επίσης ότι η ενοικίαση της γης παίζει μικρό ρόλο, ενώ η αρδεύσιμη γη στις καλλιεργούμενες εκτάσεις είναι σημαντικότερη στις περιαστικές ζώνες. Τέλος η αξία της γης είναι πολύ πιο μεγάλη στις περιαστικές ζώνες από τις υπόλοιπες ζώνες.

δ. Παραγωγή και διάθεση των αγροτικών προϊόντων

Αναλύοντας πάντα σε επίπεδο ζωνών που έχουν καθοριστεί ανωτέρω, η κατανομή της διαθέσιμης καλλιεργήσιμης έκτασης των εκμεταλλεύσεων στις διάφορες καλλιέργειες δείχνει ότι:

- Στις έντονα περιαστικές ζώνες των Αχαρνών και του Μαραθώνα, το σύνολο σχεδόν της γης διατίθεται σε κηπευτικά και ανθοκομικά προϊόντα.
- Στην ενδιάμεση ζώνη των Μεγάρων-Μάνδρας υπάρχει μια πιο ισορροπημένη κατανομή της γης. Στη ζώνη αυτή να συμπληρωθεί ότι σημαντικό ρόλο έχει η πτηνοτροφία και η κτηνοτροφία που αναπτύχθηκε λόγω του άγονου εδάφους και του ακατάλληλου νερού για άρδευση.
- Αντίθετα, στις λιγότερο περιαστικές ζώνες με πρώτη την πιο απομακρυσμένη ζώνη Ερυθρών-Συκαμίνου, κυριαρχούν οι αροτραίες καλλιέργειες και κυρίως τα σιτηρά.
- Ιδιαίτερη περίπτωση αποτελεί η δεύτερη σε βαθμό περιαστικότητας ζώνη της Κερατέας-Σπάτων-Μαρκόπουλου. Εδώ το σύνολο της καλλιεργήσιμης γης των εκμεταλλεύσεων διατίθεται αποκλειστικά σε αμπέλια και δενδρώδη, όπως είναι οι ελιές. Βέβαια καθοριστική σημασία παίζει η ιστορικο-πολιτισμική παράδοση της περιοχής καθώς φημίζεται για την παραγωγή κρασιού.

Πριν αναλυθεί η διάθεση των προϊόντων να αναφερθεί ότι οι περιαστικές περιοχές σε σχέση με τις μη – περιαστικές είναι πιο ευνοημένες, όσον αφορά την εγγύτητα και τον σύντομο χρόνο πρόσβασης στο μεγάλο καταναλωτικό κέντρο.

Η κύρια μορφή διάθεσης, που είναι χαρακτηριστική της αγροτικής, με τη μορφή της άμεσης πώλησης από τους ίδιους παραγωγούς στους καταναλωτές, μέσω των λαϊκών αγορών και στους περιαστικούς τόπους αναψυχής των κατοίκων του αστικού κέντρου, είτε σε δίκτυα μικρών ή μεγάλων καταστημάτων λιανικής πώλησης ή σε ιδρύματα, όπως νοσοκομεία, γηροκομεία κλπ..

Τέλος για τις ζώνες που παράγουν ευαίσθητα προϊόντα όπως κηπευτικά, άνθη και πτηνοτροφικά προϊόντα, εμφανίστηκε σχεδόν αποκλειστικά η μορφή της ίδιας

διάθεσης. Στις ζώνες που παράγουν σημαντικές ποσότητες κρασιού κυριαρχεί η μέσω συνεταιρισμού διάθεση, ενώ στις ζώνες που παράγουν λάδι και προϊόντα αροτραίων καλλιεργειών (σιτηρά και βαμβάκι) είναι σημαντική η παρέμβαση του εμπορίου.

ε. Ύψος και σύνθεση εισοδήματος

Το ύψος του εισοδήματος διαφοροποιείται έντονα μεταξύ των ζωνών. Οι πλέον περιαστικές ζώνες (1,3 και 4), πλην μιας (2), εμφανίζουν πολλαπλάσιο εισόδημα από το αντίστοιχο των άλλων ζωνών (2,5,6,7).

Σε όλες τις ζώνες το εισόδημα που προέρχεται από την αγροτική εκμετάλλευση (συμπεριλαμβανομένων και αυτών από ίδια διάθεση) είναι κατά πολύ μεγαλύτερο από το σύνολο των υπόλοιπων εισοδημάτων.

Κύρια πηγή εκτός από την οικογενειακή εκμετάλλευση, αποτελεί η αμειβόμενη εργασία (μισθωτή ή αυτοαπασχόληση). Οι λοιπές πηγές (ενοίκια ακινήτων, γης κλπ.) συμβάλλουν σε πολύ μικρό βαθμό στη διαμόρφωση του οικογενειακού εισοδήματος.

Τέλος, στις ζώνες με τις εντατικές καλλιέργειες και τον αυξημένο βαθμό ίδιας διάθεσης, που το αγροτικό εισόδημα είναι πολύ υψηλό (ζώνες 1, 3, 4) η συμβολή του μη αγροτικού εισοδήματος είναι ιδιαίτερα χαμηλή. Αντίθετα στις λοιπές ζώνες (2,5,6,7) με τις εκτατικές και άλλες φθίνουσες καλλιέργειες, το ποσοστό των μη αγροτικών εισοδημάτων φθάνει σε σημαντικά ύψη (48,3% του συνολικού εισοδήματος στη ζώνη της Κερατέας-Σπατών Μαρκόπουλου).

Σε γενικές γραμμές τα αποτελέσματα της έρευνας επιβεβαίωσαν την αναμενόμενη, πολύ σημαντική επίδραση του κοντινού μεγάλου αστικού κέντρου σε όλες τις εκδηλώσεις της κοινωνικής και οικονομικής ζωής των αγροτικών νοικοκυριών του περιβάλλοντος αγροτικού χώρου. Οι αυξανόμενες καθώς και οι νέες ανάγκες σε προϊόντα και υπηρεσίες που προκαλεί η πληθυσμιακή και οικονομική μεγέθυνση του αστικού κέντρου, επέδρασαν καταλυτικά στις δομές και στα κοινωνικό-δημογραφικά, οικονομικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά των περιοχών που το περιβάλλουν και προμηθεύουν τα προϊόντα και τις υπηρεσίες αυτές.

Άλλωστε η ιστορική εμπειρία απέδειξε ότι η πόλη και η αγροτική κοινότητα δεν συνυπάρχουν μόνο ειρηνικά, μια συμβίωση που θα μπορούσε να πει κανείς ότι ενισχύεται από την αλληλεξάρτησή τους, αλλά και σε αντιπαλότητα, στην οποία φυσικά ο ισχυρός πόλος είναι το αστικό κέντρο. (Μωυσίδης και Ντυκέν, 1999).

1.2. Εξέλιξη χρήσεων γης σε Ευρωπαϊκή Ένωση και Ελλάδα

Σε αυτό το υποκεφάλαιο θα γίνει μια αναφορά στην εξέλιξη των χρήσεων γης σε Ελλάδα και Ε.Ε. και στις αλλαγές που έχουν υποστεί με την πάροδο των χρόνων.

1.2.1 Αλλαγές χρήσεων γης στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Περίοδος 1990-2000

Την περίοδο αυτή οι τεχνητές εκτάσεις (αστικές χρήσεις, βιομηχανία, συγκοινωνίες κ.α.) αυξήθηκαν κατά 8.712.000 στρέμματα (αύξηση 5,4%) και οι δασικές εκτάσεις κατά 5.544.000 στρέμματα, ενώ οι καλλιεργούμενες εκτάσεις μειώθηκαν κατά 6,5 εκ. στρέμματα, οι βοσκότοποι κατά 2,3 εκατομμύρια στρέμματα και οι εκτάσεις ημιφυσικής βλάστησης κατά 4.842.000 στρέμματα. (Βλάχος – Τσακάλου, 2010)

Από τις μεταβολές στην καλλιεργούμενη γη, το 19% οφείλεται στην αστική εξάπλωση και το 10% στην εγκατάλειψη της γεωργικής δραστηριότητας, ενώ οι μεταβολές στους βοσκότοπους οφείλονται κατά 20% στην αστική εξάπλωση και κατά 16% στην εγκατάλειψη (Βλάχος, 2010).

Περίοδος 2000-2006

Σύμφωνα με έρευνα (European Environment - state and outlook 2010 - SOER 2010) της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Περιβάλλοντος – European Environment Agency (EEA) σε 36 Ευρωπαϊκές χώρες των οποίων η συνολική έκταση ήταν 5.424.171 km², στην περίοδο 2000-2006 το 1,3% αυτών των εκτάσεων, δηλαδή 68.353 km², άλλαξε χρήση. Ο ετήσιος ρυθμός των αλλαγών αυτών επιβραδύνθηκε σε σύγκριση με την περίοδο 1990-2000.

Στον πίνακα 1.1 παρουσιάζονται στοιχεία που αφορούν τις αλλαγές στις χρήσεις γης κατά την περίοδο 2000-2006.

Πίνακας 1.1 Μεταβολή κάλυψης γης την περίοδο 2000-2006 σε 36 Ευρωπαϊκές χώρες

	Κάλυψη γης 2000 (km ²)	Κάλυψη γης 2006 (km ²)	Ποσοστιαία μεταβολή
Τεχνητές περιοχές	186.528	192.786	3,4%
Καλλιεργήσιμες εκτάσεις	1.350.193	1.347.278	-0,2%
Βοσκοτόπια	942.015	939.653	-0,3%
Δασώδεις εκτάσεις	1.929.507	1.930.622	0,06%
Ανοιχτές εκτάσεις	410.883	409.202	-0,4%

Ημιφυσική βλάστηση	342.072	341.427	-0,2%
Υγρότοποι	119.968	119.533	-0,4%
Υδάτινα σώματα	143.004	143.671	0,5%
Σύνολο	5.424.171	5.424.171	-

Πηγή: SOER, 2010

Παρατηρείται πως αυτή την περίοδο εμφανίζεται αύξηση των τεχνητών περιοχών, και των υδάτινων σωμάτων, σταθεροποίηση των δασικών εκτάσεων και μείωση όλων των υπολοίπων εκτάσεων. Στις χρήσεις γης οι οποίες υποχώρησαν περιλαμβάνονται και οι γεωργικές, καλλιεργούμενες εκτάσεις και βοσκότοποι.

1.2.2 Αλλαγές χρήσεων γης στην Ελλάδα

Το 1989 η γεωργική γη και οι βοσκότοποι ήταν 91,6 εκατομμύρια στρέμματα (69% της έκτασης της χώρας). Οι δασικές εκτάσεις εμφανίζονται να υπερδιπλασιάζονται από το 1989 ως το 1999 σύμφωνα με τα στοιχεία της Στατιστικής Αρχής, αφού από 29,4 εκ. στρ (22% της επικράτειας) φτάνουν στα 62,5 εκατ. στρ. (47%). Παρατηρείται παράλληλα μια μείωση των άλλων χρήσεων (αστικών κλπ.) οι οποίες από το 6% το 1989, καταλαμβάνουν το 2% της επικράτειας το 1999. Προφανώς δεν υπήρξαν τόσο δραστικές μεταβολές στην κοινωνία, την οικονομία και το περιβάλλον μέσα σε αυτή τη δεκαετία όσο αφήνουν να εννοηθεί αυτά τα απογραφικά στοιχεία. Έχει απλώς αλλάξει η μέθοδος και τα κριτήρια κατάταξης των εκτάσεων. Αυτό όμως που προβληματίζει είναι κατά πόσο μπορούν να εξαχθούν αξιόπιστα αποτελέσματα στην παρούσα εργασία αλλά και στη δημιουργία αναπτυξιακού ή οποιοδήποτε άλλου σχεδιασμού με τόσο έωλα δεδομένα. (Βλάχος, 2010).

Σύμφωνα με το Εθνικό Σχέδιο Στρατηγικής Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΣΣΑΑ) 2007-2013, η Ελλάδα το 2000 κάλυπτε μία έκταση 131.968.870 στρ., συμπεριλαμβανομένων των 12.710.900 στρ. παραθαλάσσιων υγρών ζωνών και θαλάσσιων υδάτων (κατηγορίες 4.2 και 5.2 σύμφωνα με την ταξινόμηση της CORINE Land Cover¹). Από τη συνολική έκταση των 119.257.970 στρ. της χώρας (δεν περιλαμβάνεται η έκταση των παραθαλάσσιων υγρών ζωνών και θαλάσσιων

¹ CORINE (Co-ordination of information on the Environment). Είναι ένα ευρωπαϊκό πρόγραμμα που ξεκίνησε το 1985 από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και στοχεύει στη συλλογή πληροφοριών σχετικών με το περιβάλλον και των φυσικών πόρων. Πρόκειται για μια γεωγραφική βάση δεδομένων, η οποία βασίζεται σε δορυφορικά δεδομένα για την ευρύτερη περιοχή της Ευρώπης. Το CORINE land cover, αποτελεί μέρος του προγράμματος CORINE και παρέχει πληροφορίες σχετικά με την κάλυψη του εδάφους. (EEA, 2011)

υδάτων), το 40,9% καλύπτεται από γεωργικές περιοχές (48.779.860 στρ.), 18,9% από δάση (22.559.010 στρ.), 37,0% από φυσικές περιοχές (44.184.870 στρ.), 2,3% από τεχνητές (2.700.840 στρ.) και 0,9% από εσωτερικά νερά (1.033.390 στρ.). Η διάρθρωση των γεωργικών περιοχών περιλαμβάνει σε ποσοστό 43,9% αρόσιμη γη (21.406.760 στρ.), 15,4% μόνιμες καλλιέργειες (7.502.780 στρ.), 1,4% μόνιμους βοσκοτόπους (670.630 στρ.) και 39,4% ετερογενείς γεωργικές περιοχές (19.199.690 στρ.)(ΥΠΑΑΤ, 2011β).

Γενικά, οι εκτάσεις που χρησιμοποιούνται για τις δραστηριότητες του πρωτογενή τομέα καταλαμβάνουν ένα πολύ μεγάλο ποσοστό της συνολικής έκτασης της χώρας, κάτι το οποίο δείχνει και τη σημασία του πρωτογενή τομέα για την οικονομία της χώρας.

1.3. Επιπτώσεις από τις αλλαγές χρήσεων γης

Η χρήση της γης από μόνη της, αλλά και οι μεταβολές της μπορούν να επιφέρουν σημαντικές επιπτώσεις σε τομείς όπως η οικονομία και το περιβάλλον. Κατωτέρω παρουσιάζονται οι σημαντικότερες επιπτώσεις από τις αλλαγές των χρήσεων γης.

Επιπτώσεις από την αστική εξάπλωση

Η αστική εξάπλωση σημαίνει παράλληλα αύξηση της κατανάλωσης φυσικών πόρων και ενέργειας. Η κατανάλωσή τους γίνεται με μεγαλύτερο ρυθμό απ' ό, τι ανακάμπτουν και είναι δυνατό να δημιουργηθεί θέμα στη βιωσιμότητα της ανθρώπινης κοινωνίας. Η μεγαλύτερη κατανάλωση φυσικών πόρων μπορεί να σημαίνει μεγαλύτερο ρυθμό ρύπανσης του εδάφους, του νερού και του αέρα, λόγω του αυξημένου πληθυσμού. Επιπλέον, η αστική εξάπλωση, λαμβάνει χώρα κατά κύριο λόγο, σε αγροτικές εκτάσεις, υποβαθμίζοντας και συρρικνώνοντας την αγροτική γη (Βλάχος, 2010).

Οι επιπτώσεις της αστικής εξάπλωσης στις φυσικές, αγροτικές και περιαστικές περιοχές είναι σημαντικές. Η γη στηρίζει μια σειρά από λειτουργίες των οικοσυστημάτων, συμπεριλαμβανομένης της παραγωγής τροφίμων, της αναψυχής, της κατακράτησης και αποθήκευσης νερού που είναι συνδεδεμένες με τις χρήσεις γης. Η σημαντική επίδραση της επέκτασης των πόλεων στις παραπάνω περιοχές αλλά και στις προστατευόμενες περιοχές επιδεινώνεται από την αύξηση της εγγύτητας και

της προσβασιμότητας των αστικών δραστηριοτήτων σε αυτές τις περιοχές, επιβάλλοντας το άγχος στα οικοσυστήματα και τα είδη από την ηχορύπανση.

Τέλος, είναι δυνατό από την γιγάντωση των πόλεων να υπάρχουν σημαντικές επιπτώσεις στο βιοτικό επίπεδο των ανθρώπων, καθώς θα επηρεαστούν σημαντικά η ποιότητα των εδαφών, των χερσαίων και υπόγειων υδάτων και της ατμόσφαιρας (Βλάχος, 2010).

Επίσης μπορεί να υπάρξει μείωση της παραγωγής, η οποία σε συνδυασμό με την αύξηση του πληθυσμού ενδέχεται να δημιουργήσει σημαντικά προβλήματα.

Επιπτώσεις από την αλλαγή χρήσης γεωργικών εκτάσεων

Μια βασική επίπτωση από τη μετατροπή των γεωργικών εκτάσεων είναι η απώλεια φυσικών πόρων. Καθώς το μεγαλύτερο κομμάτι γεωργικής γης που μετατρέπεται αφορά περιαστικές περιοχές δημιουργείται και περιβαλλοντικό ζήτημα αφού αυξάνονται οι αποστάσεις. Δεν είναι όμως μόνο αυτό το πρόβλημα. Η μετατόπιση πολλές φορές των γεωργικών δραστηριοτήτων σε άλλες περιοχές που είναι λιγότερο κατάλληλες για καλλιέργεια, οδηγούν στην αυξημένη χρήση λιπασμάτων, φυτοφαρμάκων και καυσίμων, ώστε να επιτευχθεί ικανοποιητική παραγωγή. Επιπλέον, η απόθεση της γεωργίας σε άλλες περιοχές επιφέρει αρνητικά αποτελέσματα στα φυσικά οικοσυστήματα (Βλάχος, 2010).

1.4. Προβλέψεις για τη διαμόρφωση των χρήσεων γης

Τα στοιχεία που παρουσιάζονται σε αυτή την ενότητα προέκυψαν από έρευνα που διεξήχθη (SOER, 2010) από την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Περιβάλλοντος (ΕΕΑ). Οι βασικές αιτίες (ζήτηση για περισσότερο ζωτικό χώρο ανά κάτοικο και βελτίωση της υποδομής των μεταφορών, κοινωνικοοικονομικές δυνάμεις στον τομέα της γεωργίας που οδηγούν σε απλούστευση των γεωργικών συστημάτων και η συγκέντρωση τους σε πιο παραγωγικούς τομείς, αύξηση των δασικών εκτάσεων σε βάρος των ημιφυσικών εκτάσεων) που διαμόρφωσαν τη σημερινή κατάσταση όσον αφορά τις χρήσεις γης είναι πιθανό να καθορίσουν τις μελλοντικές τάσεις. Επιπλέον, οι πολιτικές της Ε.Ε. για παραγωγή βιοενέργειας είναι πιθανό να αυξήσουν την επίδρασή τους στην ευρωπαϊκή (και παγκόσμια) διαχείριση των χρήσεων γης.

Η συνολική έκταση των δασών αυξάνεται σταθερά τις τελευταίες δεκαετίες και αυτό αναμένεται να συνεχιστεί, με το μερίδιό τους στις συνολικές ευρωπαϊκές εκτάσεις να αυξάνεται κατά 5% περίπου μεταξύ 2000 και 2020. Οι κύριοι παράγοντες

για την τάση αυτή αναμένεται να είναι η αναδάσωση και οι φυσικές διαδικασίες. Η εν λόγω αύξηση συμβαίνει κυρίως σε γεωργική γη.

Η συνολική έκταση της καλλιεργήσιμης γης, γενικά, αναμένεται να μειωθεί. Ιδιαίτερες απώλειες προβλέπονται για τις μη καλλιεργούμενες εκτάσεις καθώς και για τις εκτάσεις βοσκοτόπων. Εντούτοις, οι μη καλλιεργούμενες εκτάσεις στα νέα κράτη μέλη προβλέπεται να αυξηθούν έως το 2020 λόγω οικονομικών και κοινωνικών παραγόντων. Μια μείωση προβλέπεται στις χορτολιβαδικές εκτάσεις και στα παλαιά και νέα κράτη μέλη της Ε.Ε., καθώς η παραγωγή γάλακτος και η διατήρηση των αγελάδων γίνεται όλο και περισσότερο σε στάβλους. Οι περιοχές των μόνιμων καλλιεργειών σε παλαιά και νέα κράτη μέλη προβλέπεται να μειωθούν.

Όσον αφορά την αστική εξάπλωση είναι δύσκολο να προβλέψει κανείς την πορεία ανάπτυξης της αστικής γης κατά τις επόμενες δεκαετίες. Οι προβλέψεις για συνεχιζόμενη αύξηση του πληθυσμού της Ευρώπης, ήταν 2,2% για την προγραμματική περίοδο 2000-2006 στην Ε.Ε. των 27 και της αστικοποίησης δείχνουν μεγαλύτερη ζήτηση για αστική εργασία και γενικά διαβίωση στις αστικές περιοχές. Μετά το 2035, στην Ευρώπη αναμένεται μείωση του πληθυσμού, αλλά από τη στιγμή που θα κατασκευαστεί μια αστική περιοχή δεν μπορεί να εξαλειφθεί, με αποτέλεσμα να υποχρησιμοποιείται. Η ανάπλαση αστικών περιοχών σε χώρους πρασίνου είναι ίσως η εξαίρεση, αλλά θα χρειαστούν πρόσθετες μεγάλες προσπάθειες.

Επί του παρόντος, οι χώροι διαβίωσης κατ' άτομο σε πόλεις εμφανίζουν σημαντική διαφοροποίηση: από 14 m² στις βουλγαρικές και ρουμανικές πόλεις έως και 62 m² στο Λουξεμβούργο. Μπορεί να υποτεθεί πως οι αστικές περιοχές, ιδίως στα νέα κράτη μέλη, θα αυξηθούν, καθώς οι περισσότεροι άνθρωποι, ειδικά σε χώρες όπως η Βουλγαρία, η Ουγγαρία, η Πολωνία, η Εσθονία, η Λετονία, η Λιθουανία, η Τουρκία και τα Σκόπια, είναι δυσαρεστημένοι με το μέγεθος του χώρου διαβίωσής τους.

Αν οι σημερινές τάσεις αστικής ανάπτυξης, ιδίως των αστικών επεκτάσεων, συνεχιστούν, θα βελτιώσουν την ποιότητα ζωής κατά κάποιο τρόπο, αλλά θα έχουν αντίκτυπο αλλού, όπως στην πρόσβαση σε χώρους πρασίνου, απώλεια των υπηρεσιών των οικοσυστημάτων, αύξηση στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, και αύξηση ενδεχομένως σε προβλήματα υγείας.

1.5. Μέτρα Πολιτικής χρήσεων γης

1.5.1. Γενική περιγραφή πολιτικών χρήσεων γης σε Ευρωπαϊκή Ένωση και Ελλάδα

Οι χρήσεις γης, όπως αναφέρθηκε αποτελεί απαραίτητη συνιστώσα για τις διάφορες πολεοδομικές λειτουργίες σε ένα χώρο. Κατωτέρω θα παρουσιαστούν τα διάφορα μέτρα πολιτικής που σχετίζονται με τις γεωργικές χρήσεις της γης. Σε γενικές γραμμές μπορεί να ειπωθεί πως τα μέτρα πολιτικής χρήσεων γης μπορεί να περιλαμβάνονται σε τρεις διαφορετικές κατηγορίες πολιτικών, οι οποίες είναι οι εξής:

- Χωροταξική πολιτική. Η χωροταξία εκφράζει γεωγραφικά τις οικονομικές, κοινωνικές, πολιτισμικές και οικολογικές πολιτικές της κοινωνίας. Χαρακτηριστικά ζητήματα με τα οποία συνδέεται η χωροταξία μεταξύ άλλων είναι και οι σχέσεις πόλης – υπαίθρου, η διαχείριση των φυσικών και πολιτιστικών πόρων και η προστασία του περιβάλλοντος (ΥΠΕΚΑ, 2011γ). Τα εθνικά θεσμικά πλαίσια είναι αυτά που κατά κύριο λόγο καθορίζουν και ρυθμίζουν τις χρήσεις γης στην Ε.Ε. Για παράδειγμα στη Δανία (Βλάχος – Τσακάλου, 2010) απαγορεύεται η μεταβίβαση εντός γεωργικής έκτασης, αν ο αγοραστής δεν χρησιμοποιήσει τη γη για γεωργική δραστηριότητα, ενώ στη Φιλανδία η δόμηση κατοικίας κατευθύνεται προς τις δασικές εκτάσεις με αυστηρότατη προστασία της γεωργικής γης.
- Αγροτική πολιτική η οποία στοχεύει στην διαχείριση και την ανάπτυξη της γεωργίας και εν γένει της γεωργικής και κτηνοτροφικής δραστηριότητας και οικονομίας, δηλαδή εφαρμόζεται σε περιοχές στις οποίες λαμβάνουν χώρα δραστηριότητες του πρωτογενή τομέα της οικονομίας.
- Πολιτική για την προστασία του περιβάλλοντος και ιδιαίτερα της Βιοποικιλότητας. Λόγω της γεωγραφικής της θέσης στο σταυροδρόμι τριών ηπείρων και των τοπογραφικών και κλιματικών της χαρακτηριστικών, η Ελλάδα φιλοξενεί πλούσια βιοποικιλότητα, από τις υψηλότερες σε ευρωπαϊκό και Μεσογειακό επίπεδο. Στην Ελλάδα μέχρι πρότινος, δεν υπήρχε συγκεκριμένη πολιτική για τη βιοποικιλότητα. Ωστόσο με το Νόμο 3937/2011 για τη «Διατήρηση της βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις» (στον οποίο θα γίνει αναφορά παρακάτω) διατυπώνεται ένα αποτελεσματικό πλαίσιο προστασίας της βιοποικιλότητας, λαμβάνοντας υπόψη τις

διεθνείς συμβάσεις, τις οδηγίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και τα προβλήματα της προϋπάρχουσας νομοθεσίας (ΥΠΕΚΑ, 2011β).

Οι παραπάνω κατηγορίες είναι ενδεικτικές καθώς οι διάφορες κατηγορίες χρήσεων γης, μπορούν να συνυπάρχουν σε μια περιοχή. Για παράδειγμα, σε μια περιοχή όπου η χρήση της γης είναι γεωργική, μπορεί να επιτρέπεται η δόμηση.

Επίσης η γεωργία και η φύση αλληλοεπηρεάζονται σε μεγάλο βαθμό. Με το πέρασμα των αιώνων η γεωργία συνέβαλε στη δημιουργία και στη διατήρηση μιας ποικιλίας πολύτιμων ημιφυσικών οικοτόπων, οι οποίοι σήμερα διαμορφώνουν τα πολλά τοπία στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) και στεγάζουν μια πλούσια ποικιλία άγριων ζώων και φυτών (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2011β)

Κατωτέρω γίνεται μια περιγραφή των μέτρων αγροτικής και περιβαλλοντικής πολιτικής που εφαρμόζονται στην ΕΕ, ώστε να γίνει καλύτερα κατανοητή η έννοια των δράσεων πολιτικής διαχείρισης της γεωργικής χρήσης της γης.

1.5.2 Αγροτική Πολιτική στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Η γεωργία και η κτηνοτροφία, δηλαδή το μεγαλύτερο κομμάτι της πρωτογενούς παραγωγής, αποτελούν τη βάση κάθε οικονομίας. Η προστασία και η μεγαλύτερη δυνατή αξιοποίηση, των εκτάσεων στις οποίες λαμβάνουν χώρα οι δραστηριότητες του πρωτογενή τομέα, αποτελεί σημαντική παράμετρο στην οργάνωση της οικονομίας κάθε κοινωνίας. Γενικά, η Αγροτική Πολιτική αποτελεί το σύνολο μέτρων, που λαμβάνονται, καθώς και μεθόδων και διαδικασιών που ακολουθούνται με σκοπό την αγροτική ανάπτυξη.

Η Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ) αποτελεί την ενοποιημένη Αγροτική Πολιτική των κρατών – μελών της Ε.Ε. Η «φιλοσοφία» της ΚΑΠ όπως αποτυπώθηκε θεσμικά το 1958 δεν μεριμνούσε από την αρχή στην προστασία του περιβάλλοντος. Η ΚΑΠ προσέφερε επιδοτήσεις που εξασφάλιζαν υψηλές τιμές στους γεωργούς, παρέχοντάς τους κίνητρα να παράγουν περισσότερο. Με την πάροδο των χρόνων επήλθαν αρκετές μεταρρυθμίσεις και η σημερινή ΚΑΠ είναι προσανατολισμένη προς τη ζήτηση. Λαμβάνει υπόψη τις ανησυχίες των καταναλωτών, ενώ παράλληλα παρέχει στους γεωργούς την ελευθερία να παράγουν αυτά που χρειάζεται η αγορά. Στο παρελθόν, όσο περισσότερο παρήγαγαν οι γεωργοί τόσο περισσότερες επιδοτήσεις ελάμβαναν. Σήμερα το μεγαλύτερο μέρος της ενίσχυσης προς τους γεωργούς πληρώνεται ανεξάρτητα από την ποσότητα που παράγουν. Επιπλέον οι γεωργοί υποχρεούνται, για να απολαμβάνουν τις ενισχύσεις αυτές, να τηρούν

ορισμένα πρότυπα σχετικά με τη διατήρηση του περιβάλλοντος, την ασφάλεια των τροφίμων, τη δημόσια υγεία, την υγιεινή των φυτών και την καλή μεταχείριση των ζώων (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2011 α, γ).

Αυτές οι μεταρρυθμίσεις έχουν ξεκαθαρίσει τον ορίζοντα της ΚΑΠ και έχουν κάνει σαφέστερη την αξία της στην κοινωνία (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2011α).

Η δημιουργία της ΚΑΠ το 1962 στόχευε στην γεωργική παραγωγικότητα. Οι ενισχύσεις που δίνονταν απέβλεπαν στην αύξηση της παραγωγικότητας, στη σταθεροποίηση των τιμών και των τροφίμων και στο εισόδημα των γεωργών. Ωστόσο αυτοί οι στόχοι αρχίζουν και φέρνουν προβλήματα ήδη από την πρώτη δεκαετία εφαρμογής τους, δημιουργώντας πλεονάσματα. Ήδη από το 1975 καθορίζονται και άλλοι στόχοι, με την ενίσχυση παραγωγών που ζούσαν σε περιοχές με φυσικά μειονεκτήματα (Βλάχος και Λουλούδης, 2009). Με αυτό το στόχο φαίνεται να δίνεται σημασία στη διατήρηση των χρήσεων γης. Με την βοήθεια των ενισχύσεων αλλά και με τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης ώθησαν τους παραγωγούς να παραμείνουν στις υποβαθμισμένες περιοχές και παρότρυναν και άλλους να ασχοληθούν με αυτές. Έτσι αποφεύχθηκε η εγκατάλειψη των μειονεκτικών περιοχών και ενισχύθηκαν και οι χρήσεις γης.

Το 1992 γίνεται η πρώτη αναθεώρηση, που περιελάμβανε τον κανονισμό ΕΟΚ/2078/92, και θέσπισε τα πρώτα αγροπεριβαλλοντικά μέτρα στην ΕΕ. Στόχος των μέτρων ήταν να μειωθεί η παραγωγή και τα πλεονάσματα, να βελτιωθούν τα εισοδήματα των παραγωγών (προϊόντα ποιότητας, παραγωγή περιβαλλοντικών αγαθών, ενισχύσεις) και να προστατευτεί το περιβάλλον. Μέσα από την αγροπεριβαλλοντική πολιτική ενισχύονταν η βιολογική γεωργία, η συντήρηση εγκαταλελειμμένων και δασικών εκτάσεων κ.α. Φαίνεται ότι οι χρήσεις γης μέσα από τη ζήτηση των βιολογικών προϊόντων από τους παραγωγούς και τους καταναλωτές, οι επιδοτήσεις για δημιουργία βιολογικής γεωργίας και η δυνατότητα αλλαγής παραγωγικής κατεύθυνσης, αποτέλεσαν σημαντικά κίνητρα για τη διατήρηση και συνέχιση των γεωργικών χρήσεων γης.

Το 1999 έρχεται το Πρόγραμμα Δράσης 2000 ή Agenda 2000 που τα εν λόγω μέτρα διέπονταν από τον κανονισμό (ΕΚ) αριθμ. 1257/1999. Η προστασία του περιβάλλοντος και η βελτίωση της ποιότητας του αγροτικού χώρου, και της υπαίθρου αποκτούν περισσότερη βαρύτητα. Η διαχείριση υψηλής περιβαλλοντικής αξίας παραγωγικών συστημάτων (High Nature Value Areas, High Nature Farming Systems), σε περιοχές που ασκείται η γεωργία και βρίσκονται υπό απειλή, αλλά και

η διαχείριση τοπίων με ιστορικά χαρακτηριστικά για τις γεωργικές εκτάσεις αποτελούν μερικούς από τους βασικούς στόχους των μέτρων. Και εδώ παρατηρείται ότι δίνεται προσοχή σε περιοχές στην οποία η γεωργική χρήση προσδίδει την ιδιαίτερη φυσική τους αξία όπως είναι οι εκτατικοί ελαιώνες και οι βοσκότοποι στην Ελλάδα. (Βλάχος και Λουλούδης, 2009)

Το 2003 έρχεται η μεταρρύθμιση της ΚΑΠ η οποία εισάγει την «αποσύνδεση από την παραγωγή», την «πολλαπλή συμμόρφωση» και τη «διαφοροποίηση» (περιορισμός των άμεσων ενισχύσεων και μεταφορά των πόρων που προκύπτουν από τον 1^ο πυλώνα στο 2^ο) και η οποία εφαρμόζεται από το 2005. Ο 1^{ος} πυλώνας επικεντρώνεται στην παροχή της βασικής εισοδηματικής στήριξης στους γεωργούς, οι οποίοι είναι ελεύθεροι να παράγουν σε συνάρτηση με τη ζήτηση στην αγορά και ο 2^{ος} στηρίζει την περιβαλλοντική και την αγροτική διάσταση της γεωργίας ως παροχέα δημόσιων αγαθών και την ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών. Η συμφωνία του Ιουνίου του 2003, οδηγεί σε ενίσχυση της πολιτικής για την αγροτική ανάπτυξη μέσω της θέσπισης νέων μέτρων και της διάθεσης περισσότερων πόρων της Ε.Ε. για την αγροτική ανάπτυξη με τη μείωση των άμεσων ενισχύσεων («διαφοροποίηση») για τις μεγάλες γεωργικές εκμεταλλεύσεις. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2006)

Στην προγραμματική περίοδο 2007 – 2013 τονίζεται ακόμα πιο έντονα η ανάγκη για τη βιώσιμη ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών. Οι στόχοι της νέας αγροτικής πολιτικής επικεντρώνονται στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της γεωργίας και της δασοκομίας, στη στήριξη για τη διαχείριση της γης και βελτίωση του περιβάλλοντος και στη βελτίωση της ποιότητας της ζωής και ενθάρρυνση της διαφοροποίησης των οικονομικών δραστηριοτήτων. Σημαντικό στοιχείο για τις χρήσεις γης αποτελούν τα μέτρα που περιλαμβάνονται για την ενίσχυση των γεωργών μέσα στις προστατευόμενες περιοχές. Με αυτό τον τρόπο διατηρούνται οι προστατευόμενες περιοχές και συνεχίζουν να διατηρούνται και οι γεωργικές χρήσεις.

Η ΚΑΠ μετά το 2013, περιλαμβάνει θέματα τα οποία είναι ιδιαίτερου ενδιαφέροντος για την χώρα μας, με αλλαγές μείζονος σημασίας στις επιμέρους πολιτικές που εφαρμόστηκαν τα τελευταία χρόνια. (ΥΠΑΑΤ, 2010)

Η μεταρρύθμιση της ΚΑΠ πρέπει να συνεχίσει να προωθεί τη μεγαλύτερη ανταγωνιστικότητα, την αποδοτικότερη χρήση των πόρων των φορολογουμένων και να εφαρμόζει αποτελεσματικότερη δημόσια πολιτική σχετικά με την ασφάλεια των τροφίμων, του περιβάλλοντος, την αλλαγή του κλίματος και την κοινωνική και εδαφική ισορροπία (ΥΠΑΑΤ, 2010).

Οι τρεις στόχοι της μελλοντικής ΚΑΠ είναι:

Η βιώσιμη παραγωγή προϊόντων για να συμβάλλει στις προσόδους των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και να περιορίσει την μεταβλητότητά τους, να βελτιώσει την ανταγωνιστικότητα του αγροτικού τομέα και να αντισταθμίσει τα προβλήματα παραγωγής στις περιοχές με ειδικά μειονεκτήματα προς αποφυγή της εγκατάλειψης της (ΥΠΑΑΤ, 2010).

Η βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων για να εγγυηθεί βιώσιμες πρακτικές παραγωγής και να εξασφαλίσει περιβαλλοντικά δημόσια αγαθά, να ενθαρρύνει την πράσινη παραγωγή μέσω της καινοτομίας που απαιτεί νέες τεχνολογίες, νέα προϊόντα και νέες διαδικασίες παραγωγής και να ακολουθήσει τις ενέργειες μετριασμού αλλαγής κλίματος (ΥΠΑΑΤ, 2010).

Η Ισορροπημένη περιφερειακή ανάπτυξη για να στηρίξει την αγροτική απασχόληση και διατήρηση της κοινωνικής δομής των αγροτικών περιοχών. Να βελτιώσει την αγροτική οικονομία και να προωθήσει τη διαφοροποίηση, για να επιτρέψει στους τοπικούς φορείς να απελευθερώσουν το δυναμικό τους. Να καταστήσει δυνατή τη διαρθρωτική ποικιλομορφία στα συστήματα καλλιέργειας και να βελτιώσει τις συνθήκες στα μικρά αγροκτήματα ώστε να αναπτυχθούν οι τοπικές αγορές (ΥΠΑΑΤ, 2010).

Ολοκληρώνοντας την ιστορική αναδρομή της ΚΑΠ και παρουσιάζοντας τη σημερινή κατάσταση που επικρατεί, φαίνεται να προωθείται η συνέχιση και η ανάδειξη των γεωργικών χρήσεων, του αγροτικού τοπίου και του περιβάλλοντος, παροτρύνοντας τους παραγωγούς μέσα από τις ενισχύσεις, στη διατήρηση των γεωργικών χρήσεων.

Η επίδραση των μέτρων Αγροτικής Πολιτικής στις χρήσεις γης

Ο David Freshwater (OECD, 2009), σε μελέτη που συνέταξε για τον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) με τίτλο «*Μετατροπή της γεωργικής γης. Η χωρική διάσταση της αγροτικής πολιτικής και των πολιτικών χρήσεων γης*» εξετάζει τα διάφορα μέτρα πολιτικής και προγράμματα δημόσιας παρέμβασης στις αναπτυγμένες, κυρίως χώρες για την προστασία της γεωργικής γης. Προκειμένου να γίνει σωστή ανάλυση, χώρισε τη γεωργική γη σε τρεις γενικές ζώνες ανάλογα με την τοποθεσία που βρίσκονται.

- 1) Περιαστική ζώνη, που βρίσκεται στην άκρη μιας πόλης ή πόλη που η αστική δραστηριότητα έχει μια ισχυρή επιρροή στις χρήσεις γης αλλά και στη γεωργία.
- 2) Η αγροτική ζώνη, που περιλαμβάνει ως επί τον πλείστον τις γεωργικές εκτάσεις και υπάρχει μικρή πίεση για αστικοποίηση.
- 3) Απομακρυσμένη ζώνη, που η γεωργία είναι οριακά επικερδής δραστηριότητα, λόγω του συνδυασμού της απόστασης και της χαμηλής παραγωγικότητας. Παρ' όλο που δεν υπάρχει ο κίνδυνος της αστικής εξάπλωσης, το πρόβλημα έγκειται στο κατά πόσο μπορεί να συνεχιστεί η γεωργική δραστηριότητα και να αποτραπεί η εγκατάλειψη

Εξετάζοντας τα προγράμματα και μέτρα πολιτικής που επηρεάζουν την μετατροπή και διατήρηση των γεωργικών εκτάσεων, σε κάθε μια από τις παραπάνω ζώνες, διαπιστώνεται ότι η επίδραση αυτών των μέτρων στην διατήρηση και ανάπτυξη της γεωργικής γης ποικίλει από καθόλου έως και καθοριστική, ανάλογα με τη ζώνη στην οποία εφαρμόζονται. Επίσης ο David Freshwater εξέτασε τα προγράμματα και τα μέτρα πολιτικής ως προς την Αγροτική και Χωροταξική Πολιτική και τα αποτελέσματα παρατίθενται κατωτέρω.

Αγροτική Πολιτική

Ξεκινώντας με τα παραδοσιακά προγράμματα φαίνεται ότι στην περιαστική ζώνη, λόγω της υψηλής αξίας της γης, δεν έχει ανταπόκριση η ενίσχυση ή η επιδότηση που δίνεται μέσω της αγροτικής πολιτικής. Η υψηλή αξία της γης στην περιαστική ζώνη μπορεί να επιφέρει περισσότερα κέρδη από την επιδότηση που δίνεται για τη διατήρηση της αγροτικής γης.

Αντίθετα στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις, που βρίσκονται στον πυρήνα αγροτικών ζωνών όπου η καλλιέργεια είναι η κυρίαρχη χρήση γης έχουν μεγαλύτερη επιρροή τα παραδοσιακά προγράμματα. Εντονότερη φαίνεται η επίδραση στα μεγαλύτερα αγροκτήματα, με υψηλά επίπεδα παραγωγής ανά μονάδα γης, τα οποία τείνουν να επωφελούνται περισσότερο από τα συγκεκριμένα προγράμματα.

Τέλος στην απομακρυσμένη ζώνη δεν υπάρχει μεγάλη επίδραση, καθώς το υψηλό κόστος παραγωγής αποδυναμώνει τα οφέλη των ενισχύσεων της αγροτικής πολιτικής.

Περνώντας στα αγροπεριβαλλοντικά προγράμματα για την αντιμετώπιση περιβαλλοντικών προβλημάτων, διαπιστώνεται και εδώ ότι στην περιαστική ζώνη η γεωργία δεν ωφελεί. Όταν η γεωργία (π.χ. θερμοκήπια) ρυπαίνει κοντά σε αστική περιοχή, επιδρά αρνητικά στην περιοχή αλλά και στους κατοίκους της. Προτιμότερο είναι να δημιουργηθεί ένα σπίτι που έχει λιγότερους ρύπους ή να διατηρηθεί η γεωργική χρήση χωρίς να ρυπαίνει την περιοχή (π.χ. βιολογική γεωργία). Το ερώτημα που τίθεται όμως είναι πόσα μπορεί να διαθέσει η αγροτική πολιτική σε ενισχύσεις, ώστε να εξασφαλιστεί η διατήρηση της γεωργίας με λιγότερους ρύπους κοντά σε αστική περιοχή.

Στην αγροτική ζώνη δεν έχει σημαντικές επιδράσεις στις αλλαγές των γεωργικών εκτάσεων. Μόνο μερικές περιθωριακές εκτάσεις μπορούν να μετακινηθούν προς μια εναλλακτική λύση μέσα στην αγροτική ζώνη.

Στην απομακρυσμένη ζώνη μπορεί να είναι σημαντικό το εν λόγω πρόγραμμα, για να αποθαρρύνει ή για να συνεχίσει κάποιος τη γεωργία. Αφενός υπάρχει κίνητρο αν επιδοτείται για να παραμείνει στη γεωργία, αφετέρου αν ρυπαίνει και δεν τον συμφέρει μπορεί να φύγει από αυτή. Εξαρτάται από τις λεπτομέρειες του προγράμματος.

Συνεχίζοντας με τα προγράμματα που αφορούν συγκεκριμένες υπηρεσίες που προσφέρονται από τη γη, παρατηρείται ότι στην περιαστική ζώνη μπορεί να έχει θετικά αποτελέσματα. Παράλληλα με τη γεωργική παραγωγή υπάρχει η δυνατότητα να έχει παραπάνω οφέλη, καθώς μπορεί να ενισχυθεί η αναψυχή. Το θέμα που τίθεται και εδώ είναι πόσα μπορεί να διαθέσει η αγροτική πολιτική σε ενισχύσεις ώστε να έχει περιβαλλοντικά οφέλη.

Στην αγροτική ζώνη αυτά τα προγράμματα είναι περιορισμένης σημασίας, λόγω του κυρίαρχου ρόλου των προγραμμάτων στήριξης των βασικών προϊόντων. Επίσης στην απομακρυσμένη ζώνη μπορεί να υπάρξει η δυνατότητα μελλοντικής ζήτησης για την κατανάλωση περιβαλλοντικών υπηρεσιών και αγαθών από τη γεωργία. Επιπλέον αν υπάρχουν υψηλά επίπεδα τουρισμού, μπορεί να υπάρξει και άμεση ζήτηση για περιβαλλοντικές υπηρεσίες της γεωργίας.

Τέλος για τα προγράμματα που σχετίζονται με την ανάπτυξη της υπαίθρου (σχέδια βελτίωσης) στην περιαστική ζώνη δεν έχει ισχύ, γιατί βρίσκεται κοντά στην πόλη. Το ίδιο συμβαίνει και στην απομακρυσμένη ζώνη λόγω της απόστασης που βρίσκονται αυτές οι περιοχές. Μόνο στην αγροτική ζώνη μπορεί να παίξει σημαντικό ρόλο για καλλιέργειες που δεν είναι κοινές.

Χωροταξική Πολιτική

Περνώντας στη χωροταξική πολιτική, διαπιστώνει ότι τα μέτρα για τη διατήρηση των γεωργικών χρήσεων γης είναι καθοριστικά για την περιαστική ζώνη. Αν εφαρμοστούν οι ρυθμίσεις για τη γεωργική γη θα υπάρξουν αποτελέσματα. Δεδομένου ότι υπάρχουν ισχυρά οικονομικά κίνητρα για τη μετατροπή γεωργικών εκτάσεων στην περιαστική ζώνη, παράλληλα γίνεται προσπάθεια ώστε να αποτραπεί η αλλαγή γεωργικών χρήσεων. Στις άλλες δύο ζώνες η ρύθμιση είναι λιγότερο αποτελεσματική διότι υπάρχει λιγότερη πίεση για μετατροπή των γεωργικών χρήσεων.

Τέλος τα οικονομικά κίνητρα είναι πιο αποτελεσματικά στην απομακρυσμένη ζώνη όπου μια μικρή πληρωμή μπορεί να είναι επαρκής για να διατηρηθεί ένα αγρόκτημα σε λειτουργία. Στην αγροτική ζώνη δεν χρειάζονται αυτές οι πληρωμές. Είναι μικρή η αξία αυτών των οικονομικών κινήτρων γιατί οι χρήσεις γης δεν αλλάζουν. Στην περιαστική ζώνη θα έπρεπε να είναι υψηλές οι πληρωμές για να είναι αποδοτικές. Πρέπει να δοθούν κίνητρα μέσα από την αστική πολιτική για να μην αλλάξει η χρήση γης.

1.5.3 Πολιτική για την Προστασία του περιβάλλοντος (της Βιοποικιλότητας) στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Το σημαντικότερο σημείο επαφής της Ευρωπαϊκής Περιβαλλοντικής Πολιτικής με τον αγροτικό χώρο είναι η Πολιτική για την Προστασία της Βιοποικιλότητας. Οι στόχοι αυτής της πολιτικής, επιτυγχάνονται με την επιλογή περιοχών πλούσιων σε βιοποικιλότητα και παράλληλα τον αποκλεισμό χρήσεων και πρακτικών που θα μπορούσαν να την βλάψουν. Οι ανθρώπινες δραστηριότητες σε αυτές τις περιοχές δεν απαγορεύονται αλλά τίθενται πάρα πολύ αυστηροί περιορισμοί. Αυτοί οι αυστηροί περιορισμοί όμως εντός των προστατευόμενων περιοχών για την ανθρώπινη δραστηριότητα, δεν αρκούν για την προστασία της βιοποικιλότητας εκτός των περιοχών αυτών. Συνεπώς η περιβαλλοντική πολιτική για την προστασία της βιοποικιλότητας σε μεγάλο βαθμό περιοριζόταν εντός των προστατευόμενων περιοχών. Η γεωργική βιοποικιλότητα και το αγροτικό τοπίο ήταν εκτός πεδίου εφαρμογής για όσες περιοχές δεν περιλαμβάνονταν στο δίκτυο Natura 2000 (Βλάχος και Λουλούδης, 2009).

Ωστόσο η Σύμβαση της Βέρνης υιοθέτησε το 1991 μια σύσταση που περιλάμβανε μια σειρά μέτρων που θα μπορούσαν να εφαρμοστούν έξω από τις προστατευόμενες περιοχές. Ο θεσμός των «φυσικών πάρκων» στη Γαλλία αλλά και σε άλλες χώρες είναι χαρακτηριστικό παράδειγμα (Conseil de l' Europe, 1998).

Συναφής με τη φιλοσοφία και τη λειτουργία των φυσικών πάρκων, είναι και η πολιτική για την προστασία του τοπίου και της «αγροτικής κληρονομιάς» που προωθείται από το Συμβούλιο της Ευρώπης (ΣτΕ) αλλά και την Ε.Ε. (Ψαλτόπουλος και Μπεριάτος, 2004).

Επίσης με βάση το Σχέδιο Ανάπτυξης του Ευρωπαϊκού Χώρου (ΣΑΚΧ) που υιοθετήθηκε από το Συμβούλιο Υπουργών Χωροταξίας της Ε.Ε. το 1999, δίνεται έμφαση στην προστασία της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς. Σύμφωνα πάντα με το ΣΑΚΧ «ο τρόπος με τον οποίο αναπτύσσεται η γεωργία αποτελεί τον σημαντικότερο παράγοντα για την αντιμετώπιση καταστροφής των πολιτιστικών τοπίων» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2001).

Στη συζήτηση για την Ευρωπαϊκή πολιτική, για την προστασία της βιοποικιλότητας, ειδικότερη αναφορά πρέπει να γίνει στο Δίκτυο Natura 2000. Το δίκτυο αυτό αποτελεί ένα Ευρωπαϊκό οικολογικό Δίκτυο περιοχών που περιλαμβάνει τους σημαντικότερους φυσικούς βιοτόπους της Ευρώπης και έχει ως σκοπό τη φυσική διασφάλιση της μακροπρόθεσμης επιβίωσης των πιο σπάνιων και απειλούμενων ειδών και οικοτόπων. Μέσα από μέτρα και πολιτικές, προωθούν εναλλακτικές μορφές τοπικής ανάπτυξης, όπως ο οικότουρισμός, ο αγροτουρισμός η βιολογική γεωργία και η κτηνοτροφία (Ελληνική Ορνιθολογική εταιρεία, 2011β).

Το Δίκτυο Natura 2000 αποτελείται από δύο κατηγορίες περιοχών:

τις «Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ)» (Special Protection Areas - SPA) για την Ορνιθοπανίδα, όπως ορίζονται στην Οδηγία 79/409/ΕΚ «για τη διατήρηση των άγριων πτηνών». (Υπουργείο Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής – ΥΠΕΚΑ, 2011 α). Η οδηγία αυτή έχει αντικείμενο την προστασία, τη διαχείριση και τη ρύθμιση των ειδών πτηνών που ζουν εκ φύσεως σε άγρια κατάσταση στο Ευρωπαϊκό έδαφος και κανονίζει την εκμετάλλευσή τους. Η οδηγία εφαρμόζεται στα πτηνά, τα αυγά, τις φωλιές και τους οικοτόπους τους. Η Ελλάδα σήμερα έχει χαρακτηρίσει 202 Ζώνες Ειδικής Προστασίας(ΥΠΕΚΑ, 2011 α).

Τους «Τόπους Κοινοτικής Σημασίας (ΤΚΣ)» (Sites of Community Importance – SCI) όπως ορίζονται στην Οδηγία 92/43/ΕΟΚ για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας. Μετά την οριστικοποίηση του καταλόγου των ΤΚΣ τα Κράτη Μέλη υποχρεούνται να κηρύξουν τις περιοχές αυτές ως «Ειδικές Ζώνες Διαχείρισης (ΕΖΔ)» (Special Areas of Conservation – SAC) μέσα σε μια εξαετία και να καθορίσουν τις προτεραιότητες για τη διατήρηση σε ικανοποιητική κατάσταση των τύπων οικοτόπων και ειδών κοινοτικού ενδιαφέροντος εντός αυτών. Στην Ελλάδα υπάρχουν 241 Τόποι Κοινοτικής Σημασίας, εκ των οποίων δύο είναι ακόμη προτεινόμενοι (ΥΠΕΚΑ, 2011 α).

1.5.4 Μέτρα Πολιτικής χρήσεων γης στην Ελλάδα

Χωροταξική Πολιτική στην Ελλάδα

Η χωροταξία στηρίζεται σε επιστημονικό σχεδιασμό και επιδιώκει την ικανοποίηση βασικών οικονομικό - κοινωνικών αναγκών και εξισορρόπηση των αντιθέσεων της ανάπτυξης στο χώρο. Διαμορφώνει το παρόν και προσανατολίζει το μέλλον. Η χωροταξία όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω, εκφράζει γεωγραφικά τις οικονομικές, κοινωνικές, πολιτισμικές και οικολογικές πολιτικές της κοινωνίας. Ταυτόχρονα είναι ένα επιστημονικό πεδίο, μια διοικητική τεχνική και μια πολιτική που αναπτύχθηκε με στόχο την ισόρροπη περιφερειακή ανάπτυξη και τη φυσική οργάνωση του χώρου σύμφωνα με μια ενιαία στρατηγική (ΥΠΕΚΑ 2011γ).

Ζητήματα με τα οποία σχετίζεται η χωροταξία είναι η χωροθέτηση των ανθρώπινων δραστηριοτήτων, η πρόσβαση στις συλλογικές υπηρεσίες και υποδομές, η ισορροπία του δικτύου των πόλεων και οι σχέσεις πόλης - υπαίθρου, η διαχείριση των φυσικών και πολιτιστικών πόρων και η προστασία του περιβάλλοντος (ΥΠΕΚΑ 2011γ).

Κατωτέρω θα γίνει μια αναφορά στα επίπεδα σχεδιασμού που περιλαμβάνονται στην χωροταξική πολιτική, ώστε να διαμορφωθεί μια γενική εικόνα της συγκεκριμένης πολιτικής, αλλά και να διαπιστωθεί πως συμβάλλει στο περιβάλλον και στις χρήσεις γης.

Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης

Σύμφωνα με το ΦΕΚ 128 Α/3.07.08 με αριθμό 6876/4871, έγινε η έγκριση του Γενικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α.). Σκοπός είναι ο προσδιορισμός στρατηγικών κατευθύνσεων για την ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη και την αειφόρο οργάνωση του εθνικού χώρου για τα επόμενα 15 χρόνια.

Το Γενικό Πλαίσιο στοχεύει στη διαμόρφωση ενός χωρικού προτύπου ανάπτυξης, στο πλαίσιο των αρχών της αειφορίας, που θα είναι αποτέλεσμα μιας συνθετικής, ισόρροπης, θεώρησης στο χώρο παραμέτρων που προωθούν την προστασία και ανάδειξη του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος της χώρας και ενισχύουν την κοινωνική και οικονομική συνοχή και την ανταγωνιστικότητα. Ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στη διατήρηση της βιοποικιλότητας.

Περιφερειακά πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης

Τα Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης καταρτίζονται για κάθε περιφέρεια της χώρας και αποτελούν σύνολα κειμένων με τα οποία:

- Καταγράφεται και αξιολογείται η θέση της περιφέρειας στο διεθνή ευρωπαϊκό χώρο, ο ρόλος της σε εθνικό επίπεδο και σε σύγκριση με άλλες περιφερειακές λειτουργίες διαπεριφερειακού χαρακτήρα που έχει ή μπορεί να αναπτύξει
- Καταγράφονται και αξιολογούνται οι παράγοντες εκείνοι που επηρεάζουν την μακροπρόθεσμη ανάπτυξη και διάρθρωση του χώρου σε επίπεδο περιφέρειας
- Αποτιμώνται οι χωρικές επιπτώσεις των ευρωπαϊκών, εθνικών και περιφερειακών πολιτικών και προγραμμάτων σε επίπεδο περιφέρειας και
- Προσδιορίζονται με προοπτική 15 ετών οι βασικές προτεραιότητες και οι στρατηγικές επιλογές, για την ολοκληρωμένη και αειφόρο ανάπτυξη του χώρου σε επίπεδο περιφέρειας, οι οποίες θα προωθούν την ισότιμη ένταξη στον ευρύτερο διεθνή, ευρωπαϊκό και εθνικό χώρο (ΥΠΕΚΑ, 2012α).

Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό

Σκοπός του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό (ΦΕΚ 1138 Β/ 11.06.2009 με αριθμό 24208), είναι η παροχή κατευθύνσεων, κανόνων και κριτηρίων για τη χωρική διάρθρωση, οργάνωση και

ανάπτυξη του τουρισμού στον ελληνικό χώρο για την επόμενη δεκαπενταετία (2009-2024).

Βασικός άξονας είναι η προστασία και ανάδειξη του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, η οποία αποτελεί προϋπόθεση για την επιβίωση και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του τομέα.

Επιδιώκεται επίσης η ανταγωνιστικότητα του τουριστικού προϊόντος, η εξασφάλιση της προστασίας και της βιωσιμότητας των πόρων που ενδιαφέρουν τον τουρισμό, η ενίσχυση των πολιτικών της περιφερειακής ανάπτυξης, καθώς και η διαμόρφωση ενός σαφέστερου πλαισίου κατευθύνσεων προς τον υποκείμενο σχεδιασμό, τις αδειοδοτούσες αρχές και τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις.

Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τη Βιομηχανία

Σκοπός του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τη Βιομηχανία (ΦΕΚ 151 ΑΑΠ/13.04.2009 με αριθμό 11508) είναι ο μετασχηματισμός της χωρικής διάρθρωσης του εθνικής σημασίας τομέα της βιομηχανίας προς την κατεύθυνση της βιώσιμης ανάπτυξης, η οποία περιλαμβάνει τρεις διαστάσεις: την προστασία του περιβάλλοντος, την κοινωνική ισότητα και συνοχή και την οικονομική ευημερία.

Για το σκοπό αυτό το Πλαίσιο περιλαμβάνει κατευθύνσεις που αφορούν στη μακρο - χωρική οργάνωση της βιομηχανίας καθώς και τη χωροθέτησή της σε τοπικό επίπεδο σε συνάρτηση με τις χρήσεις γης. Ειδικότερα, περιλαμβάνει κατευθύνσεις για το εθνικό πρότυπο χωροταξικής οργάνωσης της βιομηχανίας, με εξειδίκευση σε περιφερειακό και νομαρχιακό επίπεδο. Κατευθύνσεις κλαδικού και ειδικού χαρακτήρα, κατευθύνσεις για το καθεστώς και τους όρους οργανωμένης χωροθέτησης της βιομηχανίας, καθώς και για τη χωροθέτησή της εκτός σχεδίου. Κριτήρια και συμβατότητες χωροθέτησης των βιομηχανικών μονάδων και υποδοχέων, κατευθύνσεις για τον υποκείμενο χωροταξικό και πολεοδομικό σχεδιασμό αλλά και για άλλες μορφές σχεδιασμού και πρόγραμμα δράσης.

Οι χρονικοί ορίζοντες του Ειδικού Πλαισίου είναι το 2021 (μακροπρόθεσμος) και το 2013 (μεσοπρόθεσμος). Ανάλογα με το χαρακτήρα τους, οι κατευθύνσεις που περιλαμβάνονται αναφέρονται σε έναν ή περισσότερους χρονικούς ορίζοντες.

Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας

1. Σκοπός του παρόντος Ειδικού Πλαισίου (ΦΕΚ 2464 Β/3.12.2008 με αριθμό 49828) είναι:

- α. η διαμόρφωση πολιτικών χωροθέτησης έργων ηλεκτροπαραγωγής από Α.Π.Ε., ανά κατηγορία δραστηριότητας και κατηγορία χώρου.
- β. η καθιέρωση κανόνων και κριτηρίων χωροθέτησης που θα επιτρέπουν αφενός την δημιουργία βιώσιμων εγκαταστάσεων Α.Π.Ε. και αφετέρου την αρμονική ένταξή τους στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον.
- γ. η δημιουργία ενός αποτελεσματικού μηχανισμού χωροθέτησης των εγκαταστάσεων Α.Π.Ε., ώστε να επιτευχθεί ανταπόκριση στους στόχους των εθνικών και ευρωπαϊκών πολιτικών.

2. Με τα ανωτέρω επιδιώκεται να παρασχεθεί, εκτός των άλλων, ένα σαφές πλαίσιο στις αδειοδοτούσες αρχές και τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις, ώστε να προσανατολιστούν σε καταρχήν κατάλληλες από χωροταξικής απόψεως περιοχές εγκατάστασης και να περιορίσουν έτσι τις αβεβαιότητες και τις συγκρούσεις χρήσεων γης που συχνά αναφύονται επί του πεδίου.

3. Ελάχιστος στόχος ορίζεται η επίτευξη των εκάστοτε συμβατικών στόχων της Ελλάδας για την αντιμετώπιση των κλιματικών αλλαγών και την προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, όπως θα απορρέουν από τις ευρωπαϊκές και διεθνείς της υποχρεώσεις.

Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Παράκτιο Χώρο.

Σκοπός του παρόντος Ειδικού Πλαισίου είναι η θέσπιση κατευθύνσεων χωροταξικής οργάνωσης του παράκτιου χώρου, συμπεριλαμβανομένων και των νησιών, για την ολοκληρωμένη, ισόρροπη και βιώσιμη διαχείριση κι ανάπτυξή του, στο χρονικό ορίζοντα εφαρμογής του που είναι η δεκαπενταετία 2009-2024. Η εν λόγω χωροταξική οργάνωση πρέπει:

- α) σε εφαρμογή των στόχων του γενικού χωροταξικού σχεδιασμού της χώρας, να διαμορφώσει ένα χωρικό πρότυπο ανάπτυξης, στο πλαίσιο των αρχών της αειφορίας, που θα είναι αποτέλεσμα μιας συνθετικής, ισόρροπης, θεώρησης στο χώρο παραμέτρων που προωθούν την προστασία και ανάδειξη του φυσικού και

πολιτιστικού περιβάλλοντος της χώρας και να ενισχύουν την κοινωνική και οικονομική συνοχή και την ανταγωνιστικότητα με ιδιαίτερη έμφαση στη διατήρηση της βιοποικιλότητας.

β) να εξειδικεύσει τις σχετικές διεθνείς δεσμεύσεις σε Ευρωπαϊκό, Μεσογειακό ή άλλο επίπεδο (ΥΠΕΚΑ, 2012).

Πολεοδομικός Σχεδιασμός

Ο σχεδιασμός των πόλεων έχει ως βασικό συμπλήρωμα τη θέσπιση κανόνων για την ορθολογική εκπόνηση των πολεοδομικών σχεδίων, για τις κατηγορίες χρήσεων γης, για τη δημιουργία κοινωφελών και κοινόχρηστων χώρων κλπ. Όλα τα παραπάνω στοιχεία αποτελούν το «κανονικό» πολεοδομικό δίκαιο της χώρας μας το οποίο είναι ανάλογο με τα ευρωπαϊκά πρότυπα. Παρ' όλο αυτά το παραπάνω «σύστημα» πολεοδομικού σχεδιασμού δεν λειτουργεί αποτελεσματικά και τίθεται από πολλούς ζήτημα απλοποίησης της πολεοδομικής νομοθεσίας, ώστε ο σχεδιασμός να μπορεί να αποδώσει τα προσδοκώμενα αποτελέσματα προς όφελος του περιβάλλοντος και των πολιτών (ΥΠΕΚΑ, 2011δ) .

Σήμερα ο πολεοδομικός σχεδιασμός ρυθμίζεται βασικά από το Νόμο 2508/97 για τη Βιώσιμη Οικιστική Ανάπτυξη, ο οποίος αποτελεί την ολοκλήρωση του πολεοδομικού καθεστώτος που εισήγαγε ο Οικιστικός νόμος 1337/83.

Η καινοτομία του Ν. 2508/97 ήταν ότι καθιέρωσε δύο επίπεδα Πολεοδομικού σχεδιασμού. Στο πρώτο ανήκουν δύο ειδών εργαλεία στρατηγικού Πολεοδομικού Σχεδιασμού:

1. Τα Ρυθμιστικά Σχέδια και Προγράμματα Προστασίας Περιβάλλοντος, για μεγάλα αστικά κέντρα και
2. Τα Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια και τα Σχέδια Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτής Πόλης (ΣΧΟΟΑΠ), τα οποία εκπονούνται στα διοικητικά όρια των πρωτοβάθμιων Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ).

Το δεύτερο επίπεδο, αποτελεί την εξειδίκευση και εφαρμογή του πρώτου επιπέδου και περιλαμβάνει:

1. Τις κάθε είδους Πολεοδομικές Μελέτες (ΠΜ), όπως μελέτες επεκτάσεων πόλεων ή οικισμών, μελέτες αναθεωρήσεων ρυμοτομικών σχεδίων, μελέτες Ειδικά Ρυθμιζόμενης Πολεοδόμησης (ΠΕΡΠΟ), μελέτες άλλων

πολεοδομικών περιοχών (π.χ. παραγωγικά πάρκα) καθώς και μελέτες Αναπλάσεων ή άλλες ειδικές πολεοδομικές μελέτες.

2. Τις Πράξεις Εφαρμογής, οι οποίες είναι τα σχέδια και οι εργασίες επί εδάφους για την εφαρμογή του πολεοδομικού σχεδιασμού (ΥΠΕΚΑ, 2011ε).

Αφού ορίστηκε η νομοθεσία που σχετίζεται με τον πολεοδομικό σχεδιασμό, κατωτέρω θα αναφερθεί πως συνδέονται τα σχέδια και οι μελέτες που ειπώθηκαν με τις γεωργικές χρήσεις, τις περιαστικές περιοχές και το περιβάλλον.

Καταρχήν, το Ρυθμιστικό Σχέδιο είναι το σύνολο των στόχων, κατευθύνσεων, προγραμμάτων και μέτρων που αποσκοπούν στην χωροταξική και πολεοδομική οργάνωση μιας περιοχής, στα πλαίσια των πενταετών προγραμμάτων οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης. Μέσα από τους στόχους που καθορίζει, αποσκοπεί επιπλέον στην εξασφάλιση της προστασίας του περιβάλλοντος και στην άσκηση πολιτικής γης και κατοικίας (Αραβαντινός, 2007).

Τα προγράμματα Προστασίας Περιβάλλοντος, περιλαμβάνουν ειδικότερα μέτρα που αφορούν στην οικολογική ανασυγκρότηση της πόλης, την προστασία της γεωργικής γης και των στοιχείων φυσικού περιβάλλοντος (δάση, υγρά τοπία κ.α), προστασία του τοπίου, των ακτών και των ειδικών περιοχών φυσικού κάλλους, περιορισμό της πάσης φύσεως περιβαλλοντικής ρύπανσης και αναβάθμιση ιδιαίτερα υποβαθμισμένων περιοχών (Αραβαντινός, 2007).

Τα Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια (ΓΠΣ) αποτελούν το αποτελεσματικότερο εργαλείο πολεοδομικού σχεδιασμού. Οι περιοχές οι οποίες καθορίζονται από τα ΓΠΣ περιλαμβάνουν μέσα σε αυτές, Περιοχές Ειδικής Προστασίας (ΠΕΠ) που δεν προορίζονται για πολεοδόμηση (π.χ. χώροι αρχαιολογικού, ιστορικού ή λαογραφικού ενδιαφέροντος, παραθαλάσσιες ή παραποτάμιες ζώνες, βιότοποι και τόποι ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, δάση και δασικές εκτάσεις) ανεξάρτητα αν βρίσκονται ή όχι σε συνέχεια με τις πολεοδομημένες ή προς πολεοδόμηση περιοχές. Επίσης περιλαμβάνει και περιαστικές περιοχές που χρήζουν ελέγχου και περιορισμού της οικιστικής εξάπλωσης. Το ΓΠΣ συμπεριλαμβάνει, επομένως, και ρυθμίσεις, που με το παλαιότερο καθεστώς καθορίζονταν από τις Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου (ΖΟΕ) (Αραβαντινός, 2007).

Στο μη αστικό χώρο οι διάφοροι οικισμοί οργανώνονται «Ανοικτές πόλεις». Είναι το σύνολο γειτονικών οικισμών του μη αστικού χώρου, καθένας από τους οποίους έχει πληθυσμό κάτω των 2.000 κατοίκων. Σε αναλογία με τα ΓΠΣ, που

εκπονούνται για τον αστικό και περιαστικό χώρο, εκπονούνται για τις ανοιχτές πόλεις Σχέδια Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτής Πόλης (ΣΧΟΟΑΠ). Επίσης όσον αφορά τις κατηγορίες περιοχών που καλύπτουν τα ΣΧΟΟΑΠ καθώς και το ακριβές περιεχόμενό τους, εφαρμόζεται ότι ισχύει και για τα ΓΠΣ (Αραβαντινός, 2007).

Η Πολεοδομική Μελέτη (ΠΜ) απαιτείται για την πολεοδόμηση ή ανάπλαση μιας περιοχής, που προβλέπεται γι' αυτό το σκοπό σε εγκεκριμένο ΓΠΣ ή ΣΧΟΟΑΠ ή τουλάχιστον σε Ρυθμιστικό Σχέδιο, ΖΟΕ ή Ειδικό Χωροταξικό Σχέδιο. Η ΠΜ περιοχής ΓΠΣ ή ΣΧΟΟΑΠ πρέπει να εναρμονίζεται με τις κατευθύνσεις αυτών των σχεδίων. Η ΠΜ θα μπορούσε να παραλληλιστεί με το Ρυμοτομικό Σχέδιο που ορίζει τους δρόμους και τα οικοδομικά τετράγωνα. Ουσιαστικά απεικονίζει τα όρια ανάμεσα στις κοινόχρηστες και μη κοινόχρηστες επιφάνειες του οικισμού και συγχρόνως καθορίζει τη θέση του οικοδομικού όγκου. Μέσα από τα στοιχεία που παρουσιάζονται σε μία ΠΜ είναι και οι περιορισμοί, απαγορεύσεις ή και υποχρεώσεις στις οποίες υπόκεινται οι χρήσεις γης (Αραβαντινός, 2007).

Τέλος η εφαρμογή της πολεοδομικής μελέτης πραγματοποιείται με τη σύνταξη πράξεων εφαρμογής, που περιλαμβάνει ολόκληρη την έκταση στην οποία αναφέρεται η πολεοδομική μελέτη ή τμήμα της (ΥΠΕΚΑ, 2012β).

Με δεδομένα τα ανωτέρω, η αναπτυξιακή χωροταξική πολιτική κάθε χώρας οφείλει να χρησιμοποιεί την κατάλληλη μεθοδολογία με στόχο την ένταξη της περιβαλλοντικής φροντίδας στον σχεδιασμό του αστικού και αγροτικού χώρου. (Ψαλτόπουλος και Μπεριάτος, 2004).

Το μόνο ως τώρα γνωστό εθνικό μέτρο πολιτικής που είχε κύριο στόχο την προστασία της γεωργικής γης από την αλλαγή χρήσης, είναι μια πρόταση που έμεινε μόνο πρόταση. Η κατάταξη της γεωργικής γης της χώρας, σε ζώνες προτεραιότητας. Αυτή αφορούσε τη δυνατότητα έγκρισης χωροθέτησης εξωαγροτικών δραστηριοτήτων (Πίνακας 1.2) από τα τότε Υπουργεία Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων και Γεωργίας, που χρονολογείται από το 1994 (Αραχωβίτη και Λουλούδης, 1996). Σύμφωνα με τη συγκεκριμένη κατάταξη, η υψηλής παραγωγικότητας γεωργική γη θεωρήθηκε ως πρώτη προτεραιότητας προς προστασία ενώ στην ίδια κατηγορία, κατατάχθηκε και έκταση 2,85 εκατ. στρεμμάτων με παραδοσιακές καλλιέργειες. Όπως και γη που αν και δεν είναι αποδοτική οικονομικά κρίθηκε αναγκαία η προστασία της γεωργικής χρήσης της για

περιβαλλοντικούς, αισθητικούς ή ιστορικούς λόγους. Τα παραπάνω θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως μια αρκετά καινοτόμος προσέγγιση (Βλάχος, 2010).

Το μειονέκτημα της πρότασης αυτής ήταν η επιλογή μόνο καλλιεργούμενων εκτάσεων. Δεν υπήρχε καμιά απολύτως πρόβλεψη για ένα άλλο τμήμα της γεωργικής γης, όπως τα βοσκοτόπια, τα οποία αποτελούν στην πλειοψηφία τους περιοχές υψηλής περιβαλλοντικής αξίας, σύμφωνα με την κατάταξη του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος (Βλάχος 2010).

Πίνακας 1.2: Κατανομή της γεωργικής γης της χώρας σε κατηγορίες προτεραιότητας ως προς την προστασία τους

Κατηγορία	Περιγραφή	Έκταση	Προτεινόμενες ρυθμίσεις
α' Προτεραιότητας	Α. Αρδευόμενη - αρδεύσιμη	13.150.000	Επιτρέπονται χωροθετήσεις αγροτικών δραστηριοτήτων με βάση της κάθε φορά ισχύουσες διατάξεις και μετά από σύμφωνη γνώμη του Υπουργείου Γεωργίας.
	Β. Ειδικών περιπτώσεων	2.850.000	
β' Προτεραιότητας	Γ. Δυνάμενη να αρδευτεί	4.865.000	Γενικά απαγορεύονται χωροθετήσεις εξωαγροτικών δραστηριοτήτων εκτός από αυτές που ορίζονται από το ΥΠΕΧΩΔΕ, μετά από σύμφωνη γνώμη του ΥΠΓΕ.
	Δ. Εκουσίων αναδασμών	4.135.000	
γ' Προτεραιότητας	Ε. Υπόλοιπη (Οριακή, εγκαταλελειμμένη, κλπ)	14.336.000	Επιτρέπονται χωροθετήσεις αγροτικών και εξωαγροτικών δραστηριοτήτων μετά από γνωμοδότηση του ΥΠΓΕ
ΣΥΝΟΛΟ		39.336.000	

Πηγή: Αραχωβίτη και Λουλούδης, 1996

Αυτή η πρόταση δεν εφαρμόστηκε ποτέ. Στην πραγματικότητα, οι εγκρίσεις χωροθέτησης δραστηριοτήτων, δίνονται από τα ΣΧΟΠ (Συμβούλια Χωροταξίας Οικισμού και Περιβάλλοντος) τα οποία αποφασίζουν κατά περίπτωση. Ωστόσο υπάρχουν, σε τοπικό επίπεδο περιορισμοί στην οικιστική επέκταση, που έχουν να κάνουν με αρχαιολογικούς χώρους, τοπία ιστορικής σημασίας και περιαστικές περιοχές. Από αυτούς τους περιορισμούς, ως παράπλευρη ωφέλεια, προέκυψε και η προστασία της γεωργικής γης.

Στα μέτρα χωροταξικού σχεδιασμού που έπαιζαν σημαντικό ρόλο μέχρι το 1997 συγκαταλέγονταν οι Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου (Ζ.Ο.Ε). Αργότερα οι ρυθμίσεις αυτές εντάχθηκαν στο Γενικό Πολεοδομικό Σχεδιασμό (Γ.Π.Σ) δηλαδή στα Ρυθμιστικά Σχέδια πόλεων, τα Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια ή τα Σχέδια Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοιχτής Πόλης ανάλογα με το μέγεθος του οικισμού. Οι ρυθμίσεις χρήσεων γης που προβλέπουν τα κείμενα πολεοδομικού σχεδιασμού, περιλαμβάνουν τη γεωργική γη και επεκτείνονται μέχρι και τη ρύθμιση ζητημάτων οικιστικής επέκτασης. Πέραν των κειμένων πολεοδομικού σχεδιασμού, υπάρχει η δυνατότητα προστασίας με ειδικά Προεδρικά Διατάγματα (Π.Δ) που καθορίζουν χρήσεις γης και περιορισμούς δόμησης στις εκτός σχεδίου και εκτός ορίων οικισμών περιοχές. Η συγκεκριμένη πρόβλεψη ενεργοποιήθηκε, μεταξύ άλλων περιπτώσεων, στην περίπτωση της Λαυρεωτικής, στα Μεσόγεια, στον Υμηττό και σε άλλους ορεινούς όγκους της Αττικής αλλά και στον Αρχαιολογικό χώρο των Δελφών και του Δελφικού τοπίου (Βλάχος, 2010).

Αγροτική Πολιτική στην Ελλάδα

Το μεγαλύτερο μέρος των πόρων της αγροτικής πολιτικής, μέχρι το 2003, επικεντρωνόταν στην ενίσχυση της γεωργικής παραγωγής. Από τις αρχές του 2000 προτάθηκε, και το 2003 έγινε υποχρεωτική για τα κράτη μέλη, η θέσπιση κανονιστικών διατάξεων τις οποίες θα έπρεπε να εφαρμόζουν οι παραγωγοί έτσι ώστε να εισπράττουν τις επιδοτήσεις και αποκλήθηκε «πολλαπλή συμμόρφωση» (Βλάχος, 2010).

Το δεύτερο σκέλος της αγροτικής πολιτικής, υπήρξε αυτό που ονομάζεται πολιτική αγροτικής ανάπτυξης. Οι δυνατότητες ήταν αρκετά περισσότερες, σε κοινοτικό επίπεδο. Συγκεκριμένα στον Κανονισμό Αγροτικής Ανάπτυξης του 1999, τα κράτη μέλη μπορούσαν να διευρύνουν τον κατάλογο των μειονεκτικών περιοχών, όπου οι παραγωγοί ενισχύονταν για τη συνέχιση της γεωργικής και κτηνοτροφικής

δραστηριότητας. Αυτό θα μπορούσε να είναι ένα εργαλείο για την προστασία της γεωργικής γης, αλλά ούτε αυτό ενεργοποιήθηκε στη χώρα μας.

Χρησιμοποιήθηκε όμως μια άλλη πρόβλεψη της κοινοτικής αγροτικής πολιτικής, αυτή του ειδικού καθεστώτος ενίσχυσης στα μικρά νησιά του Αιγαίου Πελάγους. Στην Ελλάδα επιδοτήθηκε η μεταφορά των γεωργικών εισροών και προϊόντων αλλά και η συνέχιση της καλλιέργειας τοπικών ποικιλιών, παραδοσιακών αμπελώνων και ελαιώνων, των μαστιχόδεντρων και άλλων δενδρώνων του Αιγαίου, αλλά και η ενίσχυση της παραγωγής παραδοσιακών τυροκομικών προϊόντων. Από τις επιδοτήσεις επωφελήθηκαν αρκετές χιλιάδες γεωργικές εκμεταλλεύσεις. Ενισχύθηκαν δε πάνω από 1,2 εκατ. στρέμματα κυρίως ελαιώνων (περίπου 980.000 στρέμματα) αλλά και αμπελώνες (γύρω στις 70 χιλ στρέμματα). Αυτού του είδους η ενίσχυση θα μπορούσε να συντελέσει στην αποτροπή της αλλαγής χρήσης στη γεωργική γη των νησιών του Αιγαίου (Βλάχος, 2010).

Τα μέτρα για την προστασία του αγροτικού τοπίου στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα υπήρξαν δύο μέτρα αγροπεριβαλλοντικής πολιτικής που στόχο είχαν την προστασία του αγροτικού τοπίου, ενώ παράλληλα εξυπηρετούσαν και τη διατήρηση της γεωργικής χρήσης της γης.

Η πρώτη περίοδος αγροπεριβαλλοντικής πολιτικής ήταν το 1992 -1998 με τον ευρωπαϊκό κανονισμό (ΕΟΚ) 2078/92. Ο κανονισμός υποχρέωνε τα κράτη μέλη να θέσουν σε εφαρμογή ένα καθεστώς ενισχύσεων , που στόχευαν στην ενθάρρυνση των πρακτικών παραγωγής που σέβονταν το περιβάλλον και όφειλαν να ανταμείβουν την απώλεια του εισοδήματος ή τις επιπλέον δαπάνες που μπορεί να προέκυπταν από την εφαρμογή των νέων πρακτικών (Μπεόπουλος, 2003).

Στη χώρα μας κατά την περίοδο εφαρμογής του, προτάθηκαν μέτρα με στόχο την προστασία παραδοσιακών τοπίων της Ελλάδας. Προγράμματα που προετοιμάστηκαν για την προστασία του τοπίου και υποβλήθηκαν στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) αλλά δεν πρόλαβαν να εγκριθούν, ήταν αυτά των νήσων Σαντορίνης και Φολέγανδρου και για την προστατευόμενη περιοχή της Δαδιάς. Επίσης περιοχές που περιλαμβάνονταν στον αρχικό σχεδιασμό του 1994 για την προστασία συγκεκριμένων τοπίων, όπως των μαστιχόδεντρων της Χίου και των ελαιώνων της Άμφισσας και της Κέρκυρας δεν προχώρησαν.

Η δεύτερη περίοδος αγροπεριβαλλοντικών μέτρων στην Ελλάδα ξεκινάει ουσιαστικά το 2001. Από την 1^η Ιανουαρίου του 2000 τα αγροπεριβαλλοντικά μέτρα

ενσωματώθηκαν στον δεύτερο πυλώνα της ΚΑΠ, στην Γ΄ Προγραμματική περίοδο 2000 - 2006 βάσει του κανονισμού 1257/99. Κατά τη διάρκειά της εφαρμόστηκαν τρία μέτρα που αποσκοπούσαν στη προστασία στοιχείων του τοπίου και αφορούσαν δύο παραδοσιακά τοπία της Ελλάδας, τον ελαιώνα της Άμφισσας και αμπελώνα της Θήρας. Επίσης άλλα δύο μέτρα που εφαρμόστηκαν, αφορούσαν στην προστασία συγκεκριμένων στοιχείων του αγροτικού τοπίου και συγκεκριμένα των φυτοφραχτών και των αναβαθμίδων (Βλάχος, 2010).

Το χαρακτηριστικό γνώρισμα του ελαιώνα της Άμφισσας είναι ότι αποτελείται από ελαιόδεντρα μεγάλης ηλικίας και μεγέθους, φυτεμένα σε μικρά αγροτεμάχια. Οι παραγωγοί της περιοχής ενισχύονταν για να διατηρήσουν τα ηλικιωμένα δέντρα, παρ' όλο που δεν απέδιδαν όσο ένα νεότερο δέντρο και οι εργασίες ήταν δυσκολότερες και ακριβότερες. Τελικά υποβλήθηκαν 2.711 αιτήσεις και κάλυπταν έκταση 34.000 στρέμματα. Δηλαδή πάνω από το 50% αν σκεφτεί κανείς ότι τα συνολικά στρέμματα ήταν 60.000 (Βλάχος, 2010).

Οι αμπελώνες της Σαντορίνης και της Θηρασίας φημίζονται για τον τρόπο κλαδέματος του αμπελιού που είναι προσαρμοσμένος να αντέχει τους ισχυρούς ανέμους και της ξηροθερμικές συνθήκες των νησιών. Έχουν έναν ιδιαίτερο τρόπο να κρατούν τα αμπέλια τους χαμηλά και να τα κλαδεύουν σε σύστημα «στεφανωτό», γεγονός που αυξάνει το κόστος του κλαδέματος και αποκλείει την εκμηχάνιση της καλλιέργειας. Οι αμπελουργοί αποζημιώνονταν γι' αυτό αλλά και για τη διατήρηση των αναβαθμίδων και των συστάδων των δέντρων και θάμνων στα περιθώρια ή εντός των χωραφιών τους. Εντάχθηκαν 655 παραγωγοί καλύπτοντας 7.000 στρέμματα, λίγο πιο κάτω από το μισό του αμπελώνα των δύο νησιών (15.000) (Βλάχος και Λουλούδης, 2009).

Το τρίτο μέτρο είχε σα στόχο τη διατήρηση και αποκατάσταση των φυτοφρακτών στη Δαδιά και στην περιοχή της Κόνιτσας στο Ν. Ιωαννίνων. Παρ' όλο που το πρόγραμμα είχε σχεδιαστεί για τις συγκεκριμένες περιοχές, τελικά δεν βρήκε ανταπόκριση από κανέναν παραγωγό. (Βλάχος και Λουλούδης, 2009).

Το τέταρτο μέτρο ενίσχυε την ανακατασκευή αναβαθμίδων σε επικλινείς εκτάσεις για την προστασία των εδαφών από τη διάβρωση. Οι παραγωγοί πέρα από την αποζημίωση που θα έπαιρναν για την κατασκευή ή ανακατασκευή ξηρολιθοδομών, ενισχύονταν και για τη διατήρηση της άγριας χλωρίδας κατά μήκος του τοίχου αντιστήριξης, αλλά και για την κατασκευή σκαλοπατιών από λαξευμένη πέτρα ή προεξέχουσα πλάκα στα τοιχεία αντιστήριξης μεγάλου ύψους. Δυστυχώς μόνο

600 παραγωγοί συμμετείχαν με συνολικά 13.600 στρέμματα. Καλύφθηκε μόνο το 3,1% αν σκεφτεί κανείς ότι η συνολική έκταση - στόχος - ήταν 437.500 στρέμματα. (Βλάχος και Λουλούδης, 2009).

Η Πολιτική για την προστασία της Βιοποικιλότητας στην Ελλάδα

Η πολιτική για την προστασία της βιοποικιλότητας που εφαρμόζεται στην Ελλάδα είναι ουσιαστικά η εφαρμογή της πολιτικής της Ε.Ε. Βασικό συστατικό της οποίας είναι η δημιουργία ενός πανευρωπαϊκού δικτύου προστατευόμενων περιοχών, του δικτύου Natura 2000. Όπως προαναφέρθηκε το Δίκτυο Natura 2000 αποτελείται από δύο κατηγορίες περιοχών: τις «Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ)» (Special Protection Areas - SPA) για την Ορνιθοπανίδα, και τους «Τόπους Κοινοτικής Σημασίας (ΤΚΣ)» (Sites of Community Importance – SCI) όπως ορίζονται στην Οδηγία 92/43/ΕΟΚ για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας.

Η έκταση των 241 Τόπων Κοινοτικής Σημασίας ΤΚΣ, στην Ελλάδα, ανέρχεται σε 2.807.512 ha που καλύπτουν 16,3% της Ελληνικής χέρσου και 5,7% των χωρικών υδάτων. Η έκταση των 202 Ζωνών Ειδικής Προστασίας ΖΕΠ ανέρχεται σε 2.953.230 ha και καλύπτουν 21,1% της χέρσου και 1,4% των χωρικών υδάτων. Συνολικά, η έκταση του Δικτύου Natura 2000 στην Ελλάδα ανέρχεται σε 4.294.960 ha και καλύπτει 27,29% της χέρσου και 6,12% των χωρικών υδάτων.(ΥΠΕΚΑ, 2011α)

Για τις περιοχές του Δικτύου Natura 2000 στην Ελλάδα, ισχύουν οι εξής περιορισμοί με βάση το άρθρο 9 του Νόμου 3937/2011 για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας:

- Απαγορεύεται η χωροθέτηση επικίνδυνων βιομηχανικών εγκαταστάσεων, όπως και βιομηχανικών εγκαταστάσεων υψηλής όχλησης.
- Απαγορεύεται η τοποθέτηση διαφημιστικών πινάκων, εκτός αυτών που ενημερώνουν τον επισκέπτη για την περιοχή ή προωθούν τις φυσιολατρικές δραστηριότητες.
- Οι γεωργικές και κτηνοτροφικές δραστηριότητες υπόκεινται σε περιορισμούς, οι οποίοι υποχρεωτικά περιλαμβάνουν τα ήδη οριζόμενα στον κανονισμό ΕΕ/146/2010 «περί καθεστώτος της πολλαπλής συμμόρφωσης». Σε περιπτώσεις όπου κρίνεται αναγκαίο, εφαρμόζονται συμπληρωματικές κατά περίπτωση διατάξεις, με ευθύνη του Υπουργού Ανάπτυξης και Τροφίμων. Τα ίδια ισχύουν και για τις αλιευτικές δραστηριότητες , όπου κρίνεται αναγκαίο εφαρμόζονται

συμπληρωματικές διατάξεις με ευθύνη του Υπουργού Θαλάσσιων Υποθέσεων, Νήσων και Αλιείας. Σε κάθε περίπτωση πάντως, στις θαλάσσιες προστατευόμενες περιοχές, απαγορεύεται η αλιεία με εξειδικευμένα εργαλεία και η εγκατάσταση ιχθυοκαλλιεργειών σε λιβάδια ποσειδωνίας⁵.

- Για τα Δάση και τις δασικές εκτάσεις υπάρχει μια αρκετά αυστηρή νομοθεσία που δεν θα αναλυθεί, διότι δεν αφορά το αντικείμενο της παρούσας εργασίας.
- Στις Ε.Ζ.Δ. και στις Ζ.Ε.Π εκτός των οικοτόπων προτεραιότητας και ενδιαιτημάτων των ειδών προτεραιότητας, επιτρέπεται, κατά περίπτωση, η χωροθέτηση έργων και η έγκριση σχεδίων, πάντα με γνώμονα την προστασία των περιοχών Natura 2000.
- Για τις περιοχές που βρίσκονται εκτός εγκεκριμένων σχεδίων πόλεως ή εκτός ορίων οικισμών νομίμως προϋφισταμένων του 1923 ή εκτός ορίων οικισμών με πληθυσμό μέχρι 2.000 κατοίκους και εμπίπτουν σε Ε.Ζ.Δ. ή Ζ.Ε.Π., το ελάχιστο όριο αρτιότητας και κατάτμησης των γηπέδων είναι 10.000 τ.μ.

Η προστασία της γεωργικής γης δεν αποτελεί κύριο στόχο αυτών των περιορισμών που αφορούν περισσότερο στην προστασία περιοχών πολιτιστικού, αισθητικού και περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος. Σ' αυτές τις περιπτώσεις, μεγαλύτερη σημασία δίνεται στην ανάδειξη και προστασία των παραπάνω περιοχών, με στόχο κάποιες φορές την οικονομική αξιοποίησή τους και την δημιουργία περιοχών αναψυχής. Όμως, δευτερογενώς, συνέπεια των παραπάνω είναι, σε αρκετές περιπτώσεις, και η προστασία της γεωργικής γης.

Ειδικά για τις προστατευόμενες περιοχές του δικτύου Natura 2000 που μπορεί να καλύψουν μέχρι και το 12% του κοινοτικού εδάφους (European Commission 1999a) έχει προκληθεί σημαντικό ενδιαφέρον στους κύκλους των τοπικών κοινωνιών. Κι αυτό γιατί στο μεγαλύτερο μέρος τους καταλαμβάνουν εκτάσεις στις οποίες ασκούνται ανέκαθεν γεωργικές δραστηριότητες και οι οποίες έχουν διαμορφωθεί εν πολλοίς από τις δραστηριότητες αυτές. Κατά συνέπεια τα ελκτικά χαρακτηριστικά των περιοχών αυτών και η αυθεντική φυσιογνωμία τους θα χαθούν αν εκλείψουν οι

⁵ Τα λιβάδια Ποσειδωνίας αποτελούν προστατευόμενους οικοτόπους, θεμελιώδους σημασίας για την υγεία και την παραγωγικότητα των θαλάσσιων οικοσυστημάτων της Μεσογείου. Το είδος *Posidonia oceanica* είναι ανώτερο φυτό με ρίζες και άνθη, ενδημικό στη Μεσόγειο και προσαρμοσμένο στο υδάτινο περιβάλλον. Σχηματίζει πυκνά λιβάδια από την ακτή μέχρι και 50-60m, καλύπτοντας συνολική έκταση μεταξύ 25.000 και 45.000km² του βυθού της Μεσογείου (Αρχιπέλαγος- Ινστιτούτο Θαλάσσιας Προστασίας 2011)

διάφορες αγροτικές ασχολίες. Έτσι για τις περιοχές του δικτύου Natura 2000 δεν είναι ούτε επιθυμητό αλλά ούτε και εφικτό να «παγώσουν» οι ανθρώπινες δραστηριότητες (Ψαλτόπουλος και Μπεριάτος 2004).

Οι φυσικές περιοχές, σύμφωνα με το νόμο 3937/2011 «Διατήρηση της βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις» και ανάλογα με το ενδιαφέρον που παρουσιάζουν (αισθητικό, περιβαλλοντικό, εκπαιδευτικό) χωρίζονται σε πέντε κατηγορίες:

1. Περιοχές απόλυτης προστασίας της φύσης (strict nature reserves). Χαρακτηρίζονται οι εκτάσεις με εξαιρετικά ευαίσθητα οικοσυστήματα, ενδιαιτήματα σπάνιων ή απειλούμενων με εξαφάνιση ειδών της αυτοφυούς χλωρίδας ή άγριας πανίδας.
Εκτάσεις που έχουν σημαίνουσα θέση στον κύκλο ζωής σπάνιων ή απειλούμενων με εξαφάνιση ειδών της άγριας πανίδας. Οι περιοχές αυτές υπόκεινται σε αυστηρή φύλαξη από τις αρμόδιες υπηρεσίες και απαγορεύεται κάθε είδους δραστηριότητα. Σε ορισμένες μόνο περιπτώσεις, επιτρέπονται επιστημονικές έρευνες εφόσον εξασφαλίζεται η προστασία της περιοχής, ώστε να μην αλλοιωθούν τα χαρακτηριστικά της περιοχής.
2. Περιοχές προστασίας της φύσης (nature reserves). Στις περιοχές αυτές προστατεύεται το φυσικό περιβάλλον και χαρακτηρίζεται από εκτάσεις μεγάλης οικολογικής ή βιολογικής αξίας. Κατ' εξαίρεση επιτρέπονται εργασίες που δεν αλλοιώνουν την περιοχή και η άσκηση ήπιων ασχολιών και δραστηριοτήτων. Οι περιοχές αυτές είναι δυνατόν να περιλαμβάνουν και περιοχές απόλυτης προστασίας της φύσης.
3. Φυσικά πάρκα (natural parks). Χαρακτηρίζονται οι χερσαίες, υδάτινες ή μεικτού χαρακτήρα περιοχές, εφόσον παρουσιάζουν ιδιαίτερη αξία και ενδιαφέρον λόγω της ποιότητας και ποικιλίας των φυσικών και πολιτιστικών τους χαρακτηριστικών, (βιολογικών, οικολογικών, γεωλογικών, γεωμορφολογικών και αισθητικών). Επιτρέπονται οι ήπιες δραστηριότητες και ασχολίες αρκεί να εναρμονίζονται με την προστασία της φύσης και του τοπίου. Τα φυσικά πάρκα διακρίνονται σε εθνικά (national) και περιφερειακά (regional). Ως εθνικά πάρκα χαρακτηρίζονται περιοχές μεγάλης έκτασης, που είτε λόγω της θέσης τους, είτε λόγω οικολογικής ή άλλης φυσικής σπουδαιότητας, θεωρούνται σημαντικές σε εθνικό επίπεδο. Ως περιφερειακά πάρκα χαρακτηρίζονται περιοχές που είτε λόγω της θέσης τους είτε λόγω

οικολογικής σπουδαιότητας, θεωρούνται σημαντικά σε περιφερειακό επίπεδο. Μέσα στα πάρκα επιτρέπονται λατομικές εργασίες (με εξαίρεση τις περιοχές απολύτου προστασίας ή προστασίας της φύσης) εφόσον συμβάλλουν στην τοπική οικονομία και δεν προκαλούν υποβάθμιση του περιβάλλοντος. Ωστόσο οριοθετούνται και ζώνες προστασίας μέσα στα φυσικά πάρκα με τον καθορισμό ικανής έκτασης απόλυτης προστασίας ή προστασίας της φύσης (πυρήνας) με σκοπό την ολοκληρωμένη προστασία των προστατευόμενων οικολογικών ή άλλων φυσικών αξιών. Στα εθνικά πάρκα συγκαταλέγονται τα θαλάσσια πάρκα, οι εθνικοί δρυμοί και οι υγρότοποι διεθνούς σημασίας κατά τη Σύμβαση Ramsar.⁶ Στα περιφερειακά πάρκα συγκαταλέγονται α) φυσικές περιφερειακές περιοχές, που είναι δυνατόν να χαρακτηρίζονται ως «ήσυχες περιοχές στην ύπαιθρο» και στοχεύουν στη διατήρηση του οικοσυστήματος σε ικανοποιητική κατάσταση, ώστε να παρέχει οικολογικές υπηρεσίες, όπως η βελτίωση της ποιότητας του αέρα, η ρύθμιση του κλίματος και του κύκλου νερού και η παροχή δυνατοτήτων αναψυχής στους κατοίκους των αστικών κέντρων β) υψηλής περιβαλλοντικής αξίας αγροτικές περιοχές που παρουσιάζουν ενδιαφέρον για τη διατήρηση τοπικών ποικιλιών και των αυτόχθονων φυλών αγροτικών ζώων, καθώς και των δομικών στοιχείων όπως φυτοφράχτες, ακαλλιέργητες λωρίδες στα όρια αγρών και νησίδες φυσικής βλάστησης, και γ) σε περιφερειακά πάρκα που περιλαμβάνουν οικιστικές ενότητες ως περιφερειακές ζώνες των προστατευόμενων αντικειμένων και ορίζονται ως περιοχές οικοανάπτυξης. Οι παραπάνω ζώνες που συγκαταλέγονται στα περιφερειακά πάρκα, ενισχύονται με κίνητρα και επιτρέπονται οι ήπιες ασχολίες όπως η ολοκληρωμένη ή βιολογική γεωργία, η βιολογική καλλιέργεια υδρόβιων οργανισμών, η αναψυχή, η αλιεία (με επιλεκτικά εργαλεία), η μεταποίηση τοπικών προϊόντων, η περιβαλλοντική και πολιτιστική εκπαίδευση και ο τουρισμός φύσης.

⁶ Η σύμβαση για τους υγρότοπους Διεθνούς σημασίας που ονομάζεται Σύμβαση Ραμσάρ, είναι μια διακυβερνητική συνθήκη που παρέχει το πλαίσιο εθνικής δράσης και διεθνούς συνεργασίας για τη διατήρηση και αξιοποίηση των υγροτόπων και των πόρων τους. Ασχολείται με ένα οικοσύστημα και εγκρίθηκε στην ιρακινή πόλη Ραμσάρ το 1971. (Ramsar, 2011) Η Ελλάδα υπέγραψε τη Σύμβαση το 1974 και έχει συμπεριλάβει 11 υγροτόπους οι οποίοι το 1989 υιοθετήθηκαν επίσημα από την Ε.Ε.

4. Περιοχές προστασίας οικοτόπων και ειδών (Habitat/species management areas). Είναι εκτάσεις χερσαίες, υγροτοπικές ή θαλάσσιες που υπόκεινται σε διαχείριση για τη διασφάλιση ικανοποιητικής κατάστασης διατήρησης των προστατευόμενων οικοτόπων και ειδών. Διακρίνονται σε Ειδικές Ζώνες Διατήρησης (Ε.Ζ.Δ), Ζώνες Ειδικής Προστασίας (Ζ.Ε.Π) και Καταφύγια Άγριας Ζωής (Κ.Α.Ζ.).

Οι Ειδικές Ζώνες Διατήρησης (Special Areas of Conservation) περιέχονται στον κατάλογο των τόπων κοινοτικής σημασίας. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι τόποι κοινοτικής σημασίας ορίζονται στην Οδηγία 92/43/ΕΟΚ (για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων, καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας) και εντάσσονται στο δίκτυο Natura 2000 για το οποίο έγινε αναφορά ανωτέρω. Περιοχές της κατηγορίας αυτής μπορούν να ενταχθούν σε οποιαδήποτε άλλη κατηγορία προστασίας αρκεί να διασφαλίζεται ότι η οριοθέτηση, η πιθανή ζώνωση και οι θεσμοθετημένες ρυθμίσεις, απαγορεύσεις, όροι και περιορισμοί συνάδουν με το στόχο προστασίας τους. Σε περίπτωση που δεν συντρέχουν οι παραπάνω προϋποθέσεις, είναι δυνατός ο καθορισμός ειδικότερων όρων και περιορισμών δόμησης, χρήσεων γης, καθώς και κάθε άλλου ζητήματος που αφορά στην προστασία και οικολογική διαχείριση των Ε.Ζ.Δ, με προεδρικά διατάγματα που εκδίδονται με πρόταση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής και σε εφαρμογή ειδικής έκθεσης.

Οι Ζώνες Ειδικής Προστασίας (Special Protection Areas) αποτελούν μέρος του δικτύου προστατευόμενων περιοχών Natura 2000 . Για τις Ζ.Ε.Π ισχύει ότι και για τις Ε.Ζ.Δ. Μπορούν να ενταχθούν σε οποιαδήποτε άλλη κατηγορία προστασίας, αρκεί να συνάδει με τον τρόπο προστασίας τους. Επίσης σε περίπτωση που δεν συντρέχουν οι παραπάνω προϋποθέσεις, είναι δυνατός ο καθορισμός ειδικότερων όρων και περιορισμών δόμησης, χρήσεων γης, καθώς και κάθε άλλου ζητήματος που αφορά στην προστασία και οικολογική διαχείριση των Ζ.Ε.Π με προεδρικά διατάγματα που εκδίδονται με πρόταση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής και σε εφαρμογή ειδικής έκθεσης. Τέλος εκτελούνται επιστημονικές έρευνες και σχέδια βελτίωσης που συντονίζει ο κάθε αρμόδιος φορέας διαχείρισης.

Ως Καταφύγια Άγριας Ζωής (Wildlife Refuges) χαρακτηρίζονται φυσικές περιοχές που έχουν ιδιαίτερη σημασία ως σημαντικοί τόποι ανάπτυξης της άγριας χλωρίδας ή ως βιότοποι αναπαραγωγής, διατροφής, διαχείμασης ειδών της άγριας πανίδας ή ως περιοχές αναπαραγωγής ψαριών και συγκέντρωσης γόνου, ή τέλος ως σημαντικοί θαλάσσιοι οικοτόποι. Ως καταφύγια άγριας ζωής μπορούν να χαρακτηρίζονται και οι οικολογικοί διάδρομοι μεταξύ άλλων κατηγοριών προστατευόμενων περιοχών. Μέσα στα Κ.Α.Ζ επιτρέπονται μόνο εγκατάσταση παρατηρητηρίων της άγριας πανίδας και η εκτέλεση λατομικών και μεταλλευτικών δραστηριοτήτων μετά από υποβολή μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων και χορήγηση έγκρισης περιβαλλοντικών όρων. Επίσης οι αρμόδιες κατά περίπτωση υπηρεσίες μπορούν να εγκρίνουν ή να προγραμματίζουν και να εκτελούν ειδικά έργα βελτίωσης του βιοτόπου και έργα ικανοποίησης των οικολογικών αναγκών του βιολογικού κύκλου των ειδών της άγριας πανίδας και της αυτοφυούς χλωρίδας (αναδάσωση, διατήρηση εκτάσεων με τοπικές ποικιλίες, διατήρηση φυτοφρακτών, έργα αναβάθμισης και αποκατάστασης υγροτοπικών εκτάσεων κ.α). Τα έργα αυτά περιγράφονται και σε ειδικές μελέτες διαχείρισης, οι οποίες εγκρίνονται από τον Γενικό Γραμματέα της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης

5. Προστατευόμενα τοπία (Protected Landscapes/ Seascapes). Χαρακτηρίζονται περιοχές μεγάλης οικολογικής, γεωλογικής, αισθητικής ή πολιτισμικής αξίας και εκτάσεις που είναι ιδιαίτερα πρόσφορες για αναψυχή του κοινού ή συμβάλλουν στην προστασία φυσικών πόρων λόγω των ιδιαίτερων φυσικών ή ανθρωπογενών χαρακτηριστικών τους. Στα προστατευόμενα τοπία ανάλογα με τα χαρακτηριστικά που τα διακρίνουν, δημιουργούνται ειδικές ονομασίες όπως αισθητικό δάσος, τοπίο άγριας φύσης, γεωπάρκο, διατηρητέο μνημείο της φύσης. Μέσα στα προστατευόμενα τοπία ανήκουν και οι προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί που είναι μοναδικά δημιουργήματα που έχουν ιδιαίτερη επιστημονική, οικολογική, αισθητική, γεωλογική και γεωμορφολογική σημασία.

Σύμφωνα με τα ανωτέρω ο Νόμος 3937/2011 για την προστασία της βιοποικιλότητας, θέτει αυστηρούς περιορισμούς ώστε να επιτευχθεί η προστασία του φυσικού τοπίου.

Καταρχήν για τις περιοχές απόλυτης προστασίας απαγορεύεται κάθε δραστηριότητα, ενώ για τις περιοχές προστασίας της φύσης επιτρέπονται κατ' εξαίρεση εργασίες που δεν αλλοιώνουν την περιοχή.

Στα φυσικά πάρκα επιτρέπονται ήπιες δραστηριότητες που πρέπει να εναρμονίζονται με την προστασία της φύσης και του τοπίου. Χωρίζεται σε περιφερειακά και εθνικά πάρκα, όπου στα περιφερειακά πάρκα δίνονται κίνητρα και επιτρέπονται ήπιες ασχολίες (βιολογική γεωργία, αναψυχή κλπ.).

Οι περιοχές προστασίας οικοτόπων και ειδών διακρίνονται σε Ζώνες Ειδικής Προστασίας (Ζ.Ε.Π), Ειδικές Ζώνες Διατήρησης (Ε.Ζ.Δ), και σε Καταφύγια Άγριας Ζωής (Κ.Α.Ζ). Οι Ζ.Ε.Π. και οι Ε.Ζ.Π. εντάσσονται στο Δίκτυο Natura 2000 που ισχύουν αυστηροί περιορισμοί όσον αφορά τις ανθρώπινες δραστηριότητες (π.χ. γεωργία). Παρ' όλο αυτά η γεωργία συντελεί στη συνέχιση και διατήρηση αυτών των περιοχών όπως αναφέρθηκε ανωτέρω. Επίσης στα Κ.Α.Ζ. δεν επιτρέπεται καμία δραστηριότητα παρά μόνο παρατηρητήρια άγριας πανίδας και κατ' εξαίρεση λατομικές εργασίες.

Τέλος στα προστατευόμενα τοπία ανάλογα με τα χαρακτηριστικά που παρουσιάζει κάθε τοπίο, ισχύουν διαφορετικοί περιορισμοί, ώστε να μην αλλοιωθούν τα χαρακτηριστικά τους.

Αυτό που παρατηρείται είναι ότι η γεωργική γη δεν προστατεύεται με κάποιο νόμο. Ουσιαστικά μέσα από τις περιοχές του δικτύου Natura 2000 και μέσα από τα περιφερειακά πάρκα μπορεί έμμεσα να διατηρηθεί και να συνεχιστεί. Εκτός από αυτές τις περιοχές δεν υπάρχει κάποιος περιορισμός που να προστατεύει τη γεωργική χρήση.

1.6. Σύνοψη κεφαλαίου

Με βάση τα ανωτέρω ο περιαστικός χώρος δεν είναι στατικός και τα όρια του μεταβάλλονται συνεχώς, προκαλώντας δυσκολίες στον προσδιορισμό του.

Τα αποτελέσματα από την πρώτη προσέγγιση των Μωυσίδη και Ντυκέν το 1996 στο χέρσο τμήμα του Ν. Αττικής έδειξαν ότι υπάρχει επίδραση του αστικού κέντρου στην κοινωνική και οικονομική ζωή των αγροτικών νοικοκυριών του περιβάλλοντος αγροτικού - περιαστικού χώρου.

Όσον αφορά τις χρήσεις γης δεν υπάρχει κάποιος σαφής σχεδιασμός, αλλά με Π.Δ του 1987 καθορίστηκαν οι κατηγορίες και το περιεχόμενο των χρήσεων γης, που συνδέεται με τα Γ.Π.Σ., στα οποία γίνεται και η εφαρμογή του. Οι γεωργικές χρήσεις που εντάσσονται μέσα σε αυτό, συνυπάρχουν και αλληλοεπηρεάζονται με τη Χωροταξική πολιτική, την Αγροτική πολιτική, καθώς και με την πολιτική για τη Βιοποικιλότητα.

Ωστόσο παρατηρείται μείωση των γεωργικών χρήσεων στην Ε.Ε. αλλά και στην Ελλάδα. Επιπλέον δεν υπάρχει επίσημη κοινή προσέγγιση για τα μέτρα πολιτικών χρήσεων γης στην Ε.Ε. παρ' όλο που η ΚΑΠ επηρεάζει μέσα από τα μέτρα που έχει ορίσει για τη συνέχιση των γεωργικών χρήσεων γης.

Μια ανάλυση που έγινε από τον David Freshwater το 2009 για λογαριασμό του ΟΟΣΑ για τις αλλαγές στη γεωργική γη και τις χωρικές διαστάσεις των εφαρμοζόμενων μέτρων πολιτικής, έδειξε ότι η επίδραση των μέτρων στη διατήρηση και ανάπτυξη της γεωργικής γης ποικίλει ανάλογα με τη θέση που βρίσκονται οι γεωργικές εκτάσεις. Ωστόσο για τις περιαστικές περιοχές τα μέτρα αγροτικής πολιτικής δεν φαίνεται να έχουν μεγάλη ισχύ, επειδή βρίσκονται κοντά σε πόλεις, με αποτέλεσμα τα εν λόγω μέτρα να μην μπορούν να ξεπεράσουν την υψηλή αξία της γης.

Για την περίπτωση της Ελλάδας ο καθορισμός χρήσεων γης και όρων δόμησης γίνεται μόνο με Π.Δ. Οι πιο ουσιαστικές ενισχύσεις για τη διατήρηση των γεωργικών χρήσεων ήταν οι ενισχύσεις για τα μικρά νησιά του Αιγαίου και η 2^η αγροπεριβαλλοντική περίοδος με τον κανονισμό 1257/99, που ωφέλησε τους ελαιώνες της Άμφισσας και τους αμπελώνες της Σαντορίνης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΓΕΝΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΥ ΜΕΣΟΓΑΙΑΣ

Στο κεφάλαιο που ακολουθεί θα γίνει μια παρουσίαση της περιοχής του Μαρκόπουλου Μεσογαίας και των υπόλοιπων Μεσογείων. Τα στοιχεία που παρατίθενται παρακάτω, έχουν σα στόχο να ενημερώσουν και να κατατοπίσουν τον αναγνώστη για το πως έχει εξελιχθεί η περιοχή, τυπικά περιιαστική, με την πάροδο των χρόνων. Ειδικότερα θα παρουσιαστούν οι εξελίξεις, οι σχετικές, με τις χρήσεις γης, τον πληθυσμό και την απασχόληση.

2.1 Γενικά στοιχεία για το Μαρκόπουλο Μεσογαίας και των υπόλοιπων Μεσογείων

Ο Δήμος Μαρκοπούλου Μεσογαίας βρίσκεται στο κέντρο της πεδιάδας των Μεσογείων και ανήκει διοικητικά στην Περιφερειακή Ενότητα (πρώην Νομαρχία) Ανατολικής Αττικής. Έχει έκταση 82.800 km², πληθυσμό 20.070 (απογραφή 2011) και βρίσκεται σε υψόμετρο 54 m, σε σχέση με τη μέση στάθμη θάλασσας. Βόρεια συνορεύει με τους Δήμους Παιανίας, Σπάτων - Αρτέμιδος, Δυτικά με το Δήμο Κρωπίας, Νότια με τους Δήμους Σαρωνικού και Λαυρεωτικής και Ανατολικά βρέχεται από το Αιγαίο Πέλαγος. Στο Δήμο ανήκουν οι οικισμοί Μαρκόπουλο, Αγία Τριάδα, Βραυρώνα, Κουλιδάς, Λιμνή Μαρκοπούλου, Ποριά, Χαμολιά και Πόρτο Ράφτη (Μελέτη Αναθεώρησης Γ.Π.Σ. Δήμου Μαρκόπουλου, 2010).

Η ανθρώπινη παρέμβαση εμφανίζεται στην περιοχή από την εποχή του λίθου μέχρι σήμερα και το όνομα της το πήρε από την οικογένεια του Γιάννη Μαρκόπουλου που εγκαταστάθηκε στην περιοχή το 1420 (Δήμος Μαρκόπουλου, 2011β).

Είναι από τις περιοχές, που γνώρισαν μεγάλη οικιστική ανάπτυξη μετά τα έργα που πραγματοποιήθηκαν στην ευρύτερη περιοχή από το 2000 περίπου και μετά. Δημιουργήθηκαν σημαντικά έργα στην περιοχή εξ αιτίας των Ολυμπιακών αγώνων (2004), όπως το σκοπευτήριο και ο ιππόδρομος, έκτασης 940.000 τμ. Η περιοχή έγινε ο τελικός προορισμός της Αττικής Οδού και μέσω αυτής, συνδέθηκε με το Διεθνές Αεροδρόμιο, που λειτουργούσε ήδη στην περιοχή των Σπάτων (Δήμος Μαρκόπουλου, 2011β).

Το παραθαλάσσιο μέρος του Μαρκόπουλου, Πόρτο-Ράφτη, αποτελεί έναν τόπο καλοκαιρινού παραθερισμού που απέχει από την πόλη του Μαρκόπουλου μόλις 10 χιλιόμετρα. Είναι ένας οικισμός τριών χιλιάδων μόνιμων κατοίκων και ογδόντα χιλιάδων καλοκαιρινών οικιστών (Δήμος Μαρκόπουλου, 2011α).

Τα Μεσόγεια είναι συγκρότημα Δήμων της Ανατολικής Αττικής που οικοδομούνται ανατολικά του Υμηττού όρους, που τα διαχωρίζει από το λεκανοπέδιο των Αθηνών. Έδρα του συγκροτήματος είναι τα Σπάτα και επίνειο ο αναπτυσσόμενος λιμένας της Ραφήνας. Περιλαμβάνουν τους Δήμους Μαρκόπουλου, Σπάτων - Αρτέμιδος, Ραφήνας - Πικερμίου, Παιανίας, Παλλήνης, Κρωπίας, Σαρωνικού, Λαυρεωτικής και Μαραθώνος. Σύμφωνα με την απογραφή του 2001 είχαν συνολικό πληθυσμό 130.238 κατοίκους (χωρίς τους Δήμους Λαυρεωτικής, Σαρωνικού και Μαραθώνος) και συνολική έκταση 389.600 στρ.

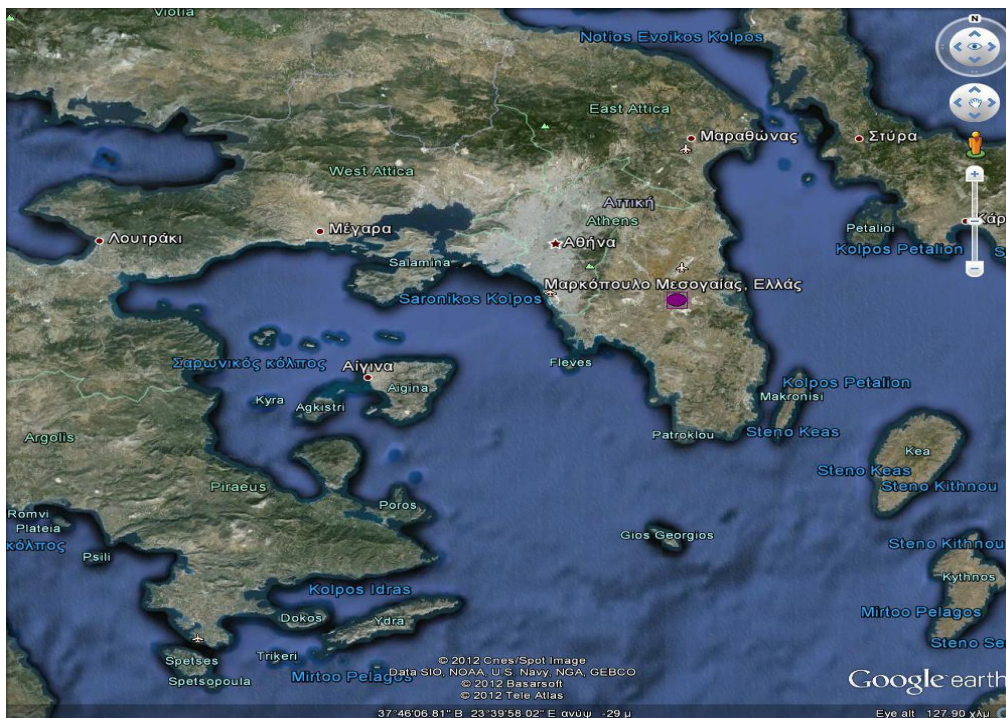
Με βάση τα προσωρινά στοιχεία της τελευταίας απογραφής πληθυσμού που έγινε το 2011, ο πληθυσμός ανέρχεται στους 185.160 κατοίκους, ενώ μαζί με τους Δήμους Λαυρεωτικής, Σαρωνικού και Μαραθώνος, ανέρχεται στους 272.510 κατοίκους. Αυξήθηκε δηλαδή ο πληθυσμός κατά 54.922 κατοίκους μέσα σε μια δεκαετία (ΕΛ.ΣΤΑΤ, 2011α).

Η περιοχή των Μεσογείων είχε κυρίως αγροτικό και παραθεριστικό χαρακτήρα, αλλά από τη ανάληψη των Ολυμπιακών Αγώνων και έπειτα (περίπου το 2000) η δόμηση διεξάγεται πλέον με πιο υψηλούς ρυθμούς, ιδιαίτερα μετά τα μεγάλα έργα που πραγματοποιήθηκαν στην περιοχή (Αεροδρόμιο Σπάτων, Αττική Οδός, προαστιακός, μετρό).

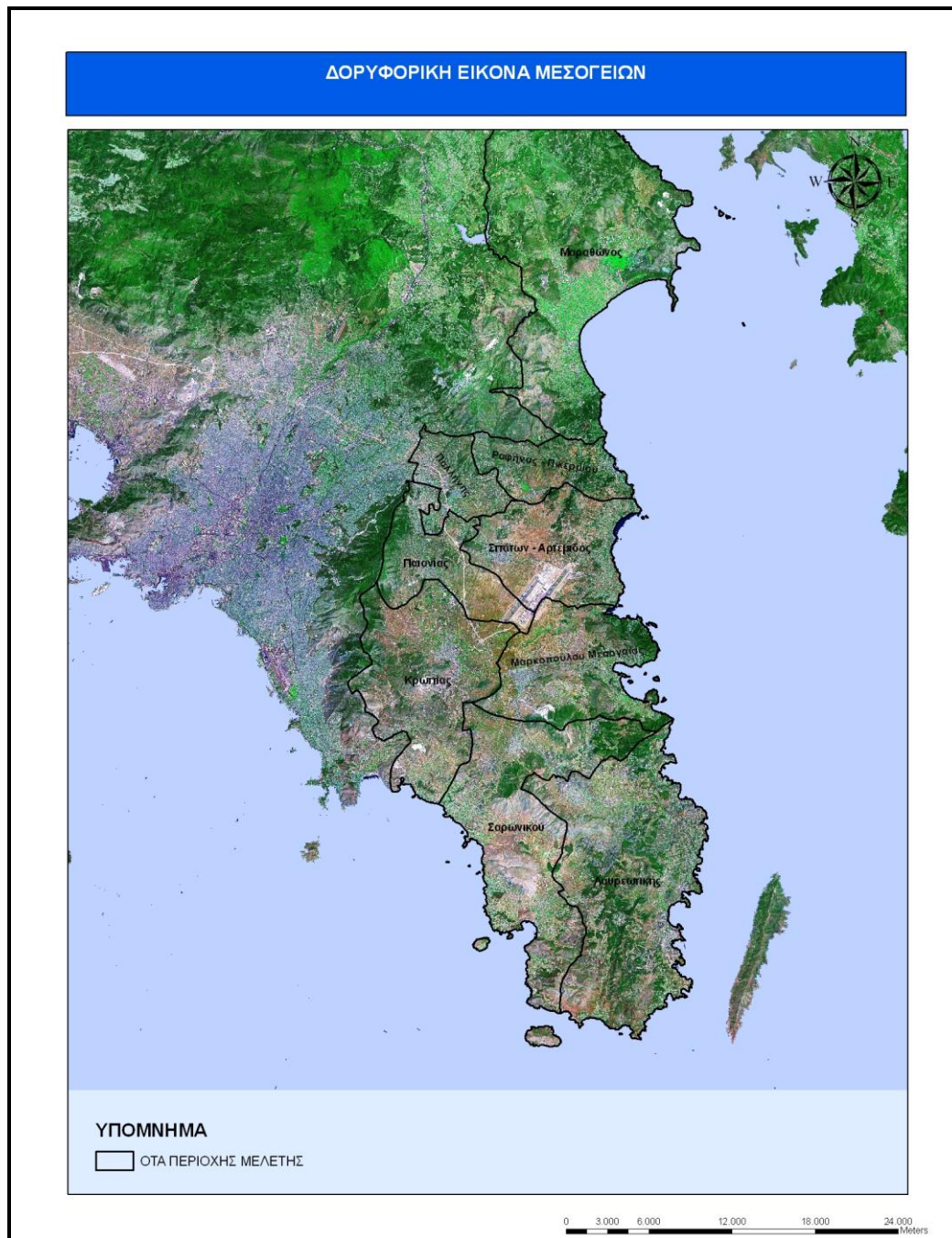
Εικόνα 2.1: Περιοχή Μαρκόπουλου Μεσογαίας σε σχέση με την υπόλοιπη Ελλάδα

Πηγή :google earth

Εικόνα 2.2: Περιοχή Μαρκόπουλου Μεσογαίας σε σχέση με το Ν. Αττικής

Πηγή: google earth

Εικόνα 2.3. Δορυφορική εικόνα Landsat⁷ ETM της περιοχής των Μεσογείων, 2001
(φασματικά κανάλια απεικόνισης 1:μπλέ, 3:κόκκινο, 4:εγγύς υπέρυθρο)

Πηγή: Ορφανού, 2010

⁷ Το πρόγραμμα Landsat είναι μια σειρά από δορυφορικές αποστολές που διαχειρίζονται η NASA και η Αμερικανική Γεωλογική Επιθεώρηση. Από το 1972 οι δορυφόροι Landsat έχουν συλλέξει πληροφορίες για τη Γη από το διάστημα, επιτρέποντας στους ανθρώπους να μελετήσουν πολλές πτυχές του πλανήτη μας και να αξιολογήσουν τις αλλαγές που έχει υποστεί (Nasa 2011).

Εικόνα 2.4: Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) για την περιοχή των Μεσογείων
 Πηγή : Ορφανού, 2010

*Εικόνα 2.5: Δορυφορική εικόνα Landsat 7 ETM, για την περιοχή Μαρκόπουλο Μεσογαίας, 2001 (φασματικά κανάλια απεικόνισης 1: μπλέ, 3: κόκκινο, 4: εγγύς υπέρυθρο)
Πηγή: Ορφανού, 2010*

2.1.1 Υδάτινοι πόροι

Σύμφωνα με στοιχεία που αντλήθηκαν από τη Μελέτη Αναθεώρησης Γ.Π.Σ. το 2010, η περιοχή των Μεσογείων διαχωρίζεται σε δύο κύριες υδρολογικές λεκάνες απορροής με αποδέκτες το ρέμα Ραφήνας, που εκβάλλει στον όρμο Ραφήνας και το ρέμα Ερασίνου, που εκβάλλει στον όρμο Βραυρώνας.

Ο χείμαρρος Ερασίνο με συνολική επιφάνεια απορροής 204 km² συγκεντρώνει την απορροή τριών βασικών ρεμάτων που συμβάλλουν σε μικρή απόσταση από την εκβολή του στη θάλασσα:

- Το ρέμα Αγ. Κων/νου – Μαρκοπούλου που συγκεντρώνει την απορροή λεκάνης έκτασης 27 km² περίπου και συμβάλλει στο ρέμα Ερασίνου στη θέση του πύργου Βραυρώνας.
- Το ρέμα Αγ. Γεωργίου που συγκεντρώνει την απορροή των «Νότιων» Μεσογείων με έκταση 67 km² περίπου, που οριοθετείται από τους αυχένες μεταξύ των υψωμάτων Πυργάρι – Κορυφής – Μερέντας – Κερατέας – Πάνειου όρους – Στρογγυλοπούλας – Στρογγυλής – Μαρκόπουλου και Ασπρόκαμπου.
- Τον κυρίως Ερασίνο ποταμό που αποτελεί τον αποδέκτη των κεντρικών Μεσογείων που οριοθετείται από τον υδροκρίτη του ρεματος Ραφήνας (βόρεια), του ποταμού (νότια) και του Υμηττού (δυτικά).

Άλλα σημαντικά ρέματα που διασχίζουν την περιοχή είναι τα ρέματα Κουβαρά, Καλυβίων, Μαλέξη και Αγίας Άννας, που έχουν αποδέκτη το ρέμα Αγίου Γεωργίου.

2.1.2 Η Περιοχή της Βραυρώνας και του Αττικού Πάρκου

Η Περιοχή «Βραυρώνα» ή «Βραώνα» όπως συνηθίζεται να λέγεται από τους κατοίκους της περιοχής, βρίσκεται εντός των ορίων του Δήμου Μαρκόπουλου, ανάμεσα στην Αρτέμιδα και το Μαρκόπουλο, σε μια εύφορη πεδιάδα που διαρρέεται από το χείμαρρο Ερασίνο. Ο υγρότοπος της Βραυρώνας καθώς και το Εθνικό Πάρκο Σχοινιά – Μαραθώνα αποτελούν τους μοναδικούς υγροτόπους της Αττικής που ανήκουν στο Δίκτυο Natura 2000. Όλη η περιοχή της Βραυρώνας ανήκει στο δίκτυο Natura 2000 και έχει ενταχθεί ως τόπος κοινοτικής σημασίας (SCI) με το όνομα «Βραυρώνα – Παράκτια Θαλάσσια Ζώνη» με κωδικό GR3000004 (Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, 2011 α, δ).

Η συνολική έκταση της περιοχής ανέρχεται σε 40.000 στρέμματα, ενώ ο υγρότοπος καταλαμβάνει 965 στρέμματα (σύμφωνα με την έκθεση της Ορνιθολογικής εταιρείας στον οργανισμό Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας – ΟΡΣΑ για την οριοθέτηση των υγροτόπων της Αττικής) και εκτείνεται από τον Αρχαιολογικό χώρο του πύργου της Βραυρώνας (που είναι και οι πηγές του ποταμού Ερασίνου) έως τη θαλάσσια ζώνη που εκβάλλει ο Ερασίνοσ (Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, 2012).

Το σύμπλεγμα υγρότοπος, ποταμός Ερασίνοσ, εποχιακά κατακλυζόμενες εκτάσεις, αμμώδης ακτή και αβαθής όρμος, διαθέτει όλα εκείνα τα χαρακτηριστικά φυσικού περιβάλλοντος που επιτρέπουν την αξιολόγησή του ως σημαντικού για διατήρηση. Σε αυτή την έκταση που καταλαμβάνει ο υγρότοπος αναπτύσσονται πολλές και ποικίλες χρήσεις όπως η γεωργία, η βόσκηση, η λειτουργία του αρχαιολογικού χώρου, η αναψυχή. Οι περιοχές αυτές καλύπτουν ένα χώρο σημαντικής έκτασης και φιλοξενούν ένα μεγάλο αριθμό ειδών πανίδας. Στην ορνιθοπανίδα της περιοχής έχουν καταγραφεί μέχρι σήμερα περισσότερα από 140 είδη, μεταξύ των οποίων περίπου 30 προστατευόμενα από την Ε.Ε. Επίσης απαντώνται πολλά είδη φυτών και ζώων καθώς και αξιόλογοι οικότοποι όπως υγρά λιβάδια, θαμνώνες με αλμυρικά και καλαμώνες (Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, 2011δ).

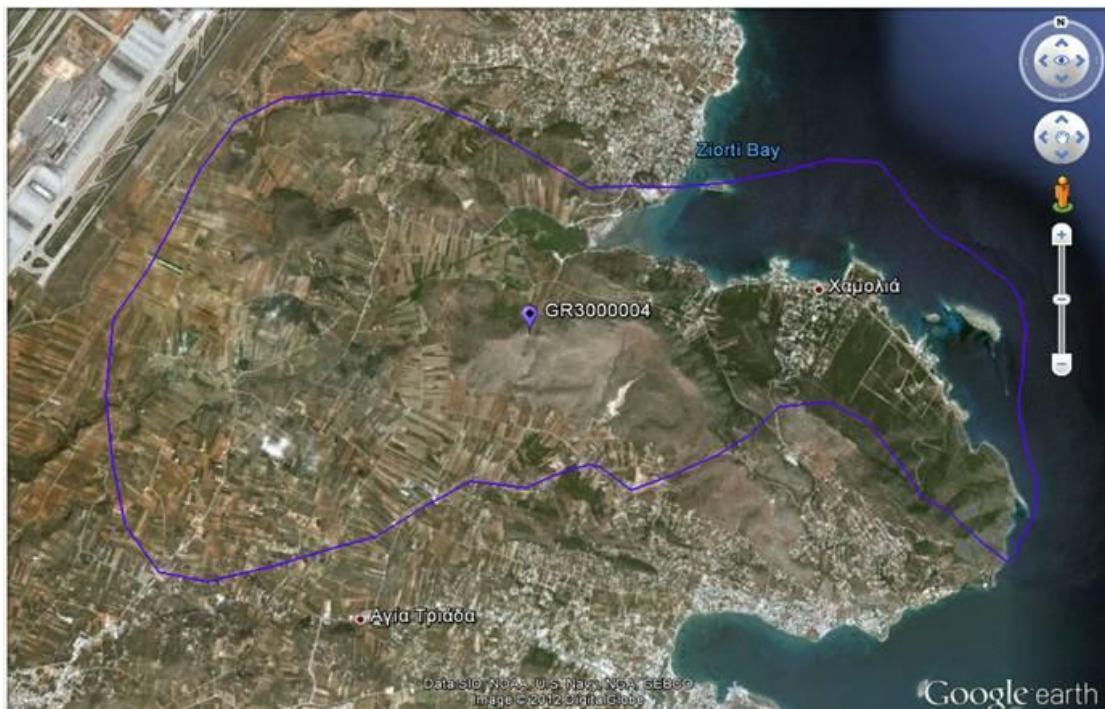
Τα τελευταία χρόνια η αρμονική συνύπαρξη του ανθρώπινου με το φυσικό στοιχείο έχει διαταραχτεί. Οι καλλιέργειες μετατρέπονται σε οικόπεδα, ο υγρότοπος λειτουργεί σαν χωματερή ενώ οι ανθρώπινες δραστηριότητες έχουν αλλοιώσει μεγάλες εκτάσεις, κυρίως στην παράλια ζώνη. Για αυτό το λόγο το 2008 η Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία σε συνεργασία με το Διεθνή Αερολιμένα Αθηνών και το Δήμο Μαρκόπουλου Μεσογαίας ξεκίνησε ένα πρόγραμμα ώστε να επανέλθει η αρμονία ανάμεσα στον άνθρωπο και στο φυσικό πλούτο του υγροτόπου. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει δράσεις που αναμένεται ότι θα βοηθήσουν στην αποκατάσταση του υγροτοπικού οικοσυστήματος, στην ανάκαμψη των πληθυσμών των φυτών και των ζώων του υγροτόπου και της ευρύτερης περιοχής, στην ενημέρωση – ευαισθητοποίηση του τοπικού πληθυσμού και των επισκεπτών, καθώς και την ανάδειξη της περιοχής με τρόπο συμβατό προς τη διατήρηση της τοπικής φυσικής κληρονομιάς. Το πρόγραμμα εξακολουθεί να εφαρμόζεται μέχρι σήμερα. (Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, 2011β,γ)

Η περιοχή της Βραυρώνας συνορεύει με την περιοχή του Αττικού Πάρκου που είναι βόρεια από την περιοχή του Μαρκόπουλου. Έχει συνολική έκταση 27.632 στρέμματα και περιλαμβάνει τον Πύργο της Βραυρώνας με έκταση 676 στρέμματα και τον Αρχαιολογικό χώρο της Βραυρώνας με 3.206 στρέμματα.

Η συγκρότηση του Αττικού Πάρκου προτάθηκε κατά τη 2^η φάση της μελέτης “Οικονομική Ανάπτυξη και Χωροταξικός Σχεδιασμός της Πεδιάδας των Μεσογείων 1995-2020”. Το σύνολο σχεδόν της περιοχής που προορίζεται για το Αττικό Πάρκο, ανήκει διοικητικά στο Δήμο Μαρκόπουλου. Εκτείνεται από τις ακτές βόρεια της Περατής, ως το όριο απαλλοτρίωσης του αεροδρομίου και από τα όρια του Δήμου Μαρκόπουλου προς την πλευρά των Δήμων Αρτέμιδος και Σπάτων, ως λίγο βόρεια της λεωφόρου Πόρτο Ράφτη. (Μελέτη Αναθεώρησης Γ.Π.Σ. Δήμου Μαρκόπουλου, 2010). Λόγω του γεγονότος ότι η περιοχή της Βραυρώνας καταλαμβάνει μεγάλη έκταση ώστε να προστατευτεί ο υγρότοπος, ένα μέρος της περιοχής συμπίπτει με το Αττικό Πάρκο. Ο πύργος της Βραυρώνας π.χ. όπως και ο Αρχαιολογικός χώρος της Βραυρώνας ανήκει και στο Αττικό Πάρκο αλλά και στην περιοχή της Βραυρώνας.

Πρόκειται για τοπίο εξαιρετικά ενδιαφέρον, με καλλιέργειες ανάμεικτες με το φυσικό πράσινο, με ρέματα και δασικές περιοχές και με σημαντικές αρχαιότητες στα όρια του. Δίπλα ακριβώς στο τοπίο αυτό, αποφασίστηκε η εγκατάσταση του νέου αεροδρομίου. (Μελέτη Αναθεώρησης Γ.Π.Σ. Δήμου Μαρκόπουλου, 2010)

Προκύπτει συνεπώς γειτνίαση μεταξύ δύο περιβαλλοντικά ακραίων καταστάσεων, μεταξύ μιας χρήσης με σοβαρή πολεοδομική και περιβαλλοντική επιβάρυνση προς την ευρύτερη περιοχή και μιας περιοχής αντιπροσωπευτικής του ήπιου αττικού τοπίου, πολύ λίγο χτισμένης και αρκετά καλά διατηρημένης. Δίπλα σε μια ριζική ανατροπή των περιβαλλοντικών ισορροπιών της περιοχής, την οποία προκαλεί η λειτουργία του αεροδρομίου και με δεδομένη την προσθήκη σημαντικών από περιβαλλοντική άποψη έργων (οδικοί άξονες, αποχέτευση ακαθάρτων και ομβρίων), μοναδικός τρόπος για την ανάσχεση του καθεστώτος της αυθαιρεσίας και τη διαφύλαξη της περιοχής, είναι η πρόβλεψη μιας ποιοτικής και ήπιας ανάπτυξης, σε συνδυασμό με τα υφιστάμενα αξιόλογα περιβαλλοντικά στοιχεία. (Μελέτη Αναθεώρησης Γ.Π.Σ. Δήμου Μαρκόπουλου, 2010)

Εικόνα 2.6: Όρια προστατευόμενης περιοχής Βραυρώνας με βάση το Δίκτυο Natura 2000

Πηγή: Google earth και Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, 2012

Εικόνα 2.7: Γενική εικόνα Αρχαιολογικών χώρων σε σχέση με Βραυρώνια και Μαρκόπουλο Μεσογαίας

Πηγή: Google earth

2.2 Νομοθεσία για τις χρήσεις γης στην περιοχή Μαρκόπουλο Μεσογαίας

Οι σημαντικότερες γενικές νομοθετικές ρυθμίσεις που αφορούν τη συγκεκριμένη περιοχή είναι οι εξής:

- Το Προεδρικό Διάταγμα (Π.Δ.) 20.8.1985, Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως (ΦΕΚ) 456/Δ/24.9.1985 «Οικισμός εντός της Ζώνης Οικιστικού Ελέγχου (ΖΟΕ) Αττικής περιοχών για δεύτερη κατοικία».
- Το Προεδρικό Διάταγμα (Π.Δ.) 27.6.1988, (ΦΕΚ) 556/Δ/2.8.1988 «Τροποποίηση ορίων περιοχών για δεύτερη κατοικία εντός της ΖΟΕ Νομού Αττικής».
- Το Προεδρικό Διάταγμα (Π.Δ.) 20.2.2003, (ΦΕΚ) 199/Δ/6.3.2003 «Καθορισμός χρήσεων γης και όρων και περιορισμών δόμησης στην εκτός σχεδίου και εκτός ορίων οικισμών προ του έτους 1923 ευρύτερη περιοχή

Μεσογείων (Ν. Αττικής)» όπως μεταγενέστερα τροποποιήθηκε και ισχύει (παρ. 27 άρθρου 13 Ν. 3212/03. ΦΕΚ 308/Α).

- Η 52613/2582/7.9.1987 υπουργική απόφαση (ΦΕΚ 916/Δ/22.9.1987) «Έγκριση Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου (ΓΠΣ) του οικισμού Μαρκόπουλου Δήμου Μαρκόπουλου (Ν. Αττικής)».
- Η απόφαση του Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ 9573/1846/6.4.2000 (ΦΕΚ 210/Δ/07.04.2000) «Τροποποίηση Γ.Π.Σ. του Δήμου Μαρκόπουλου Μεσογαίας (Ν. Αττικής)».

2.3 Ανάλυση στατιστικών στοιχείων για τις χρήσεις γης

Σε αυτή την υποενότητα θα παρουσιαστούν σε πρώτη φάση στατιστικά στοιχεία που αφορούν τις χρήσεις γης του Δήμου Μαρκόπουλου Μεσογαίας και εν συνεχεία, στατιστικά στοιχεία για την περιοχή των Μεσογείων και του Νομού Αττικής, ώστε παρακάτω να γίνει σύγκριση των χρήσεων γης και της μεταβολής τους ανάμεσα στο Μαρκόπουλο και στην ευρύτερη περιοχή των Μεσογείων και της Αττικής.

Τα στατιστικά στοιχεία προέρχονται από την Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛ.ΣΤΑΤ), από τις απογραφές του 1981, 1991 και 2001, ενώ παρουσιάζονται στοιχεία για τις γεωργικές εκτάσεις των προαναφερόμενων περιοχών για την περίοδο 1996-2006. **Αυτό που πρέπει να τονιστεί είναι ότι η ΕΛ.ΣΤΑΤ έχει χρησιμοποιήσει διαφορετικούς τρόπους καταγραφής στα στατιστικά στοιχεία που έχουν χρησιμοποιηθεί για την παρούσα εργασία και κατά συνέπεια δεν προκύπτουν σωστά αποτελέσματα.** Παρ' όλα αυτά κατωτέρω παρατίθενται τα στατιστικά στοιχεία και γίνεται μια προσπάθεια ανάλυσης και σύγκρισης αυτών των στοιχείων μεταξύ τους.

2.3.1 Χρήσεις γης στο Δήμο Μαρκόπουλου Μεσογαίας

Όπως προκύπτει από τους πίνακες 2.1 και 2.2 κατά το 1981 οι καλλιεργούμενες εκτάσεις αποτελούσαν το 56% της συνολικής έκτασης του Δήμου Μαρκόπουλου και οι βοσκότοποι αποτελούσαν το 20% περίπου.

2.1 Χρήσεις γης στον Δήμο Μαρκόπουλου

	1981		1991		2001	
	Έκταση (στρ.)	Ποσοστό επί της έκτασης (%)	Έκταση (στρ.)	Ποσοστό επί της έκτασης (%)	Έκταση (στρ.)	Ποσοστό επί της έκτασης (%)
Σύνολο εκτάσεων	82.800	100,0	82.800	100,0	82.800	100,0
Καλλιεργούμενες εκτάσεις και αγραναπαύσεις	46.300	55,9	41.300	49,9	44.000	53,1
Βοσκότοποι	16.300	19,7	16.300	19,7	3.800	3,9
Δάση	7.400	8,9	7.400	8,9	20.100	24,3
Εκτάσεις καλυπτόμενες από νερά	100	0,1	100	0,1	0,0	0,0
εκτάσεις οικισμών (κτίρια, δρόμοι, κ.λ.π.)	11.800	14,2	16.800	20,3	12.900	13,2
Άλλες εκτάσεις	-	-	-	-	2.000	2,4

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. απογραφή 1981-πίνακας 4, απογραφή 1991- πίνακας 4, απογραφή 2001-πίνακας 8.

Οι δασικές εκτάσεις αποτελούσαν το 9%, ενώ το 14% αποτελούσαν τεχνητές εκτάσεις (π.χ. αστική δόμηση, δίκτυο συγκοινωνιών κλπ).

Κατά το 1991 οι καλλιεργούμενες εκτάσεις αποτελούσαν το 50% της συνολικής έκτασης του Δήμου Μαρκόπουλου, ενώ ένα 20% περίπου αφορούσε βοσκότοπους.

2.2 Αναλυτικές χρήσεις γης για τον Δήμο Μαρκόπουλου το 2001

	Έκταση (στρ.)	Ποσοστό επί της έκτασης (%)
ΣΥΝΟΛΟ ΕΚΤΑΣΕΩΝ	82.800	100,0
ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	Αρόσιμη γη	0
	Μόνιμες καλλιέργειες	23.800
	Βοσκότοποι - Μεταβατικές δασώδεις / θαμνώδεις εκτάσεις	1.400
	Βοσκότοποι - Συνδυασμοί θαμνώδους και / ή ποώδους βλάστησης	2.400
	Βοσκότοποι - Εκτάσεις με αραιή ή καθόλου βλάστηση	0
	Ετερογενείς γεωργικές περιοχές	20.200
ΔΑΣΗ ΗΜΙ-ΦΥΣΙΚΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ	Δάση	3.200
	Μεταβατικές δασώδεις-θαμνώδεις εκτάσεις	3.900
	Συνδυασμοί θαμνώδους και / ή ποώδους βλάστησης	13.100
	Εκτάσεις με αραιή ή καθόλου βλάστηση	700
ΕΚΤΑΣΕΙΣ ΠΟΥ	Χερσαία ύδατα	0

ΚΑΛΥΠΤΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΝΕΡΑ	Εσωτερικές υγρές ζώνες	0	0,0
	Παραθαλάσσιες υγρές ζώνες	0	0,0
ΤΕΧΝΗΤΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	Αστική οικοδόμηση	11.200	13,5
	Βιομηχανικές και εμπορικές ζώνες	600	0,7
	Δίκτυα συγκοινωνιών	1.100	1,3
	Ορυχεία, χώροι απόρριψης απορριμμάτων και εργοτάξια	1.300	1,6
	Τεχνητές, μη γεωργικές ζώνες πρασίνου, χώροι αθλητικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων	0	0,0

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. απογραφή 2001-πίνακας 4

Οι δασικές εκτάσεις αποτελούσαν το 9% της συνολικής έκτασης του Δήμου, ενώ το υπόλοιπο ποσοστό, δηλαδή 20% περίπου αφορούσε τεχνητές εκτάσεις (π.χ. αστική δόμηση, δίκτυο συγκοινωνιών κλπ).

Κατά το 2001, οι καλλιεργούμενες εκτάσεις στο Δήμο Μαρκόπουλου αποτελούσαν το 53%, ενώ 4% περίπου αφορούσε βοσκότοπους.

Οι δασικές εκτάσεις αποτελούσαν το 24,3%, με το 60% περίπου αυτού του ποσοστού να αφορούν χαμηλή βλάστηση. Το υπόλοιπο των εκτάσεων, περίπου 16%, αφορά τεχνητές εκτάσεις (αστική δόμηση, δίκτυο συγκοινωνιών κλπ).

Όπως προκύπτει από τα στοιχεία του πίνακα 2.1, την δεκαετία 1981-1991 υπάρχει μία μείωση των καλλιεργούμενων εκτάσεων της τάξης του 10%, ενώ τη δεκαετία 1991-2001 παρατηρείται αύξηση των καλλιεργούμενων εκτάσεων κατά 6,1%.

Τη δεκαετία 1981-1991, οι εκτάσεις βοσκοτόπων και οι δασικές εκτάσεις παραμένουν ακριβώς οι ίδιες, ενώ τη δεκαετία 1991-2001 παρατηρείται ουσιαστική μεταβολή στις εκτάσεις βοσκοτόπων και στις δασικές εκτάσεις, καθώς οι βοσκότοποι μειώνονται κατά 76,7%, ενώ οι δασικές εκτάσεις αυξάνονται κατά 63,2%.

Η μείωση που παρατηρείται στις τεχνητές εκτάσεις τη δεκαετία 1991-2001 είναι παράδοξη και μπορεί να εξηγηθεί μόνο μέσα από τον τρόπο με τον οποίο καθορίζει η στατιστική υπηρεσία τις διάφορες χρήσεις γης. Είναι πιθανό να χρησιμοποιήθηκε διαφορετική μεθοδολογία για τον καθορισμό των τεχνητών εκτάσεων κατά την απογραφή του 1991 σε σχέση με αυτήν του 2001. Το παράδοξο της μείωσης των τεχνητών εκτάσεων την περίοδο 1991-2001 παρουσιάζεται και στις περιπτώσεις των υπόλοιπων Μεσογείων και της Αττικής.

Το ίδιο φαίνεται να ισχύει και για τις εκτάσεις που καλύπτονται από νερά και ειδικά για τις παραθαλάσσιες υγρές ζώνες. Δεν υπάρχει καμία αναφορά, ενώ στην περιοχή υπάρχει ο υγρότοπος της Βραυρώνας που εντάσσεται στο δίκτυο Natura

2000. Προφανώς έχει χρησιμοποιηθεί και εδώ διαφορετική μεθοδολογία από τη Στατιστική Αρχή και δεν έχουν ληφθεί οι εκτάσεις που καλύπτονται από νερά.

Μια ελαφρά διαφοροποιημένη εικόνα δίνεται από στοιχεία που αφορούν τις μεταβολές στις γεωργικές εκτάσεις κατά τη διάρκεια της δεκαετίας 1996-2006. Σύμφωνα με τον πίνακα 2.3, τα μεγάλα έργα που κατασκευάστηκαν στην περιοχή (Αεροδρόμιο, Μετρό, Αττική Οδός, Ολυμπιακά έργα κλπ), κυρίως λόγω των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004, φαίνεται να οδήγησαν στη σημαντική μείωση των γεωργικών εκτάσεων (μείωση 28%).

2.3 Μεταβολή γεωργικών εκτάσεων από το 1996 μέχρι το 2006 στο Δήμο Μαρκόπουλου

	Έκταση (στρ.)		Ποσοστιαία μεταβολή (%)
	1996	2006	
Γενικό Σύνολο των εκτάσεων που καλλ/νται και της αγραν/σεως	45.575	32.694	-28,3
Αροτραίες καλλιέργειες	405	145	-64,2
Κηπευτική γη	241	314	30,3
Δενδρώδεις καλλιέργειες	6.610	6.990	5,7
Αμπέλοι Σταφιδάμπελοι	27.500	16.100	-41,5
Αγρανάπαυση 1 - 5 ετών	10.819	9.145	-15,5

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. Γενικό Σύνολο των εκτάσεων που καλλιεργούνται και της αγραναπαύσεως και σύνολο αυτών που ποτίστηκαν, εκτάσεις 1996-2006.

Οι εκτάσεις αμπελιών και σταφιδάμπελων της περιοχής, οι οποίες αποτελούν μία από τις σημαντικότερες οικονομικές δραστηριότητες, εμφανίζουν στη δεκαετία 1996-2006 μείωση κατά 41,5%.

Την περίοδο 1991-2001 υπάρχει μία αύξηση των καλλιεργούμενων εκτάσεων, ενώ την περίοδο 1996-2006 υπάρχει σημαντική μείωση. Αυτό το αποτέλεσμα είναι πιθανό να οφείλεται στην έναρξη των εργασιών για την κατασκευή των Ολυμπιακών έργων, η οποία έλαβε χώρα περίπου το 2000.

2.3.2 Χρήσεις γης στην περιοχή των Μεσογείων

Όπως προκύπτει από τους πίνακες 2.4 και 2.5 κατά το 1981 οι καλλιεργούμενες εκτάσεις αποτελούσαν το 45% της συνολικής έκτασης της περιοχής των Μεσογείων και οι βοσκότοποι αποτελούσαν το 20% περίπου.

Οι δασικές εκτάσεις αποτελούσαν το 13,5% της συνολικής έκτασης των Μεσογείων, ενώ το υπόλοιπο ποσοστό, δηλαδή 20% περίπου αφορούσε εκτάσεις

χερσαίων υδάτων κατά 1,7% και τεχνητές περιοχές (αστική δόμηση, δίκτυο συγκοινωνιών κλπ) κατά 17,9%.

Κατά το 1991 οι καλλιεργούμενες εκτάσεις αποτελούσαν το 40% της συνολικής έκτασης της περιοχής των Μεσογείων, ενώ ένα 12% περίπου αφορούσε βοσκότοπους.

Οι δασικές εκτάσεις αποτελούσαν το 13,2% της συνολικής έκτασης των Μεσογείων, ενώ το υπόλοιπο ποσοστό, δηλαδή 33% περίπου αφορούσε εκτάσεις χερσαίων υδάτων κατά 1,4% και τεχνητές περιοχές (αστική δόμηση, δίκτυο συγκοινωνιών κλπ) κατά 31,4%.

Σύμφωνα με την απογραφή του 2001, η περιοχή των Μεσογείων καλύπτεται σε ποσοστό 55,1% από καλλιεργούμενες εκτάσεις, από τις οποίες το μεγαλύτερο ποσοστό αφορά μόνιμες και ετερογενείς καλλιέργειες, ενώ ένα ποσοστό 4,2% αφορά βοσκότοπους.

2.4 Χρήσεις γης στην περιοχή Μεσογείων

	1981		1991		2001	
	Έκταση (στρ.)	Ποσοστό επί της έκτασης (%)	Έκταση (στρ.)	Ποσοστό επί της έκτασης (%)	Έκταση (στρ.)	Ποσοστό επί της έκτασης (%)
Σύνολο εκτάσεων	389.600	100,0	389.600	100,0	389.600	100,0
Καλλιεργούμενες εκτάσεις και αγραναπαύσεις	174.500	44,8	156.600	40,2	214.600	55,1
Βοσκότοποι	78.200	20,1	45.400	11,7	16.500	4,2
Δάση	52.500	13,5	51.300	13,2	74.000	19,0
Εκτάσεις καλυπτόμενες από νερά	6.500	1,7	5.600	1,4	200	0,1
Εκτάσεις οικισμών (κτίρια, δρόμοι, κ.λ.π.)	69.800	17,9	122.400	31,4	70.200	18
Άλλες εκτάσεις	200	0,1	-	-	17.400	4,5

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. απογραφή 1981-πίνακας 4, απογραφή 1991-πίνακας 4, απογραφή 2001-πίνακας 8

Οι δασικές εκτάσεις καλύπτουν το 19% της περιοχής, με τις περιοχές με χαμηλή βλάστηση να αποτελούν το 60-65% αυτών των εκτάσεων. Οι υπόλοιπες εκτάσεις, δηλαδή το 22% περίπου, αφορούν τεχνητές εκτάσεις (αστική δόμηση, δίκτυο συγκοινωνιών κλπ).

Όπως προκύπτει λοιπόν από τα στοιχεία του πίνακα 2.4, τη δεκαετία 1981-1991 υπάρχει μία μικρή μείωση των καλλιεργούμενων εκτάσεων της τάξης του 10%, με μία ταυτόχρονη κατακόρυφη αύξηση των τεχνητών εκτάσεων κατά 75%.

2.5 Αναλυτικές χρήσεις γης για την περιοχή Μεσογείων το 2001

		Έκταση (στρ.)	Ποσοστό επί της έκτασης (%)
ΣΥΝΟΛΟ ΕΚΤΑΣΕΩΝ		389.600	100,0
ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	Αρόσιμη γη	0	0,0
	Μόνιμες καλλιέργειες	120.500	30,9
	Βοσκότοποι - Μεταβατικές δασώδεις / θαμνώδεις εκτάσεις	2.100	0,5
	Βοσκότοποι - Συνδυασμοί θαμνώδους και / ή ποώδους βλάστησης	14.400	3,7
	Βοσκότοποι - Εκτάσεις με αραιή ή καθόλου βλάστηση	0	0,0
	Ετερογενείς γεωργικές περιοχές	86.800	22,3
ΔΑΣΗ ΗΜΙ-ΦΥΣΙΚΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ	Δάση	6.100	1,6
	Μεταβατικές δασώδεις-θαμνώδεις εκτάσεις	25.200	6,5
	Συνδυασμοί θαμνώδους και / ή ποώδους βλάστησης	42.600	10,9
	Εκτάσεις με αραιή ή καθόλου βλάστηση	1.300	0,3
ΕΚΤΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΚΑΛΥΠΤΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΝΕΡΑ	Χερσαία ύδατα	0	0,0
	Εσωτερικές υγρές ζώνες	0	0,0
	Παραθαλάσσιες υγρές ζώνες	200	0,1
ΤΕΧΝΗΤΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	Αστική οικοδόμηση	47.600	12,2
	Βιομηχανικές και εμπορικές ζώνες	4.500	1,2
	Δίκτυα συγκοινωνιών	13.600	3,5
	Ορυχεία, χώροι απόρριψης απορριμμάτων και εργοτάξια	17.200	4,4
	Τεχνητές, μη γεωργικές ζώνες πρασίνου, χώροι αθλητικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων	0	0,0

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. απογραφή 2001-πίνακας 4

Τη δεκαετία 1991-2001 υπάρχει σημαντική μεταβολή των καλλιεργούμενων εκτάσεων με αύξηση κατά 37% και ταυτόχρονη μείωση των τεχνητών εκτάσεων κατά 28,4%.

Τη δεκαετία 1981-1991, οι δασικές εκτάσεις παραμένουν περίπου οι ίδιες με μια μικρή μείωση το 1991 κατά 2,3%, ενώ οι εκτάσεις βοσκοτόπων μειώνονται κατά 42%.

Τη δεκαετία 1991-2001 παρατηρείται ουσιαστική μεταβολή στις εκτάσεις βοσκοτόπων και στις δασικές εκτάσεις, καθώς οι βοσκότοποι μειώνονται κατά 63,7%, ενώ οι δασικές εκτάσεις αυξάνονται κατά 44,2%.

Οι μεταβολές αυτές στις χρήσεις γης στην περιοχή των Μεσογείων τη δεκαετία 1981-1991 είναι πιθανότατα αποτέλεσμα της έντονης οικοδομικής δραστηριότητας, η οποία οδήγησε στην εγκατάλειψη μεγάλων εκτάσεων βοσκοτόπων και στην χρησιμοποίηση για οικοδομικούς λόγους μικρού μέρους των καλλιεργήσιμων εκτάσεων.

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω η μείωση των τεχνητών εκτάσεων που παρατηρείται την περίοδο 1991-2001 είναι παράδοξη και εξηγείται μέσω της μεθοδολογίας που χρησιμοποιεί η στατιστική υπηρεσία.

Όπως προκύπτει από τον πίνακα 2.6, στην δεκαετία 1996-2006 υπήρχε μείωση της τάξης του 35,6% στο σύνολο των καλλιεργούμενων εκτάσεων. Αυτό είναι αντιφατικό με τα στοιχεία που προκύπτουν από τον πίνακα 2.4, όπου παρατηρείται σημαντική αύξηση των καλλιεργήσιμων εκτάσεων την περίοδο 1991-2001. Αυτό, όπως προαναφέρθηκε, οφείλεται στην έναρξη των εργασιών κατασκευής των Ολυμπιακών έργων, η οποία έλαβε χώρα περίπου το 2000.

2.6 Μεταβολή γεωργικών εκτάσεων από το 1996 μέχρι το 2006 στην περιοχή των Μεσογείων

	Έκταση (στρ.)		Ποσοστιαία μεταβολή (%)
	1996	2006	
Γενικό Σύνολο των εκτάσεων που καλλ/νται και της αγραν/σεως	176.105	113.481	-35,6
Αροτραίες καλλιέργειες	2.149	1.491	-30,6
Κηπευτική γη	5.102	3.495	-31,5
Δενδρώδεις καλλιέργειες	36.785	28.409	-22,8
Αμπέλοι Σταφιδάμπελοι	90.034	42.801	-52,5
Αγρανάπαυση 1 - 5 ετών	42.035	37.285	-11,3

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. Γενικό Σύνολο των εκτάσεων που καλλιεργούνται και της αγραναπαύσεως και σύνολο αυτών που ποτίστηκαν, εκτάσεις 1996-2006.

Όσον αφορά τις εκτάσεις αμπελιών και σταφιδάμπελων της περιοχής των Μεσογείων, οι οποίες αποτελούν μία από τις σημαντικότερες οικονομικές δραστηριότητές του, εμφανίζουν στη δεκαετία 1996-2006 μείωση κατά 52,5%.

2.3.3 Χρήσεις γης στο Νομό Αττικής

Όπως προκύπτουν από τους πίνακες 2.7 και 2.8 το 1981 οι καλλιεργούμενες εκτάσεις αποτελούσαν το 26% της συνολικής έκτασης του Νομού Αττικής και οι βοσκότοποι αποτελούσαν το 23,5% περίπου.

2.7 Χρήσεις γης στο Νομό Αττικής

	1981		1991		2001	
	Έκταση (στρ.)	Ποσοστό επί της έκτασης (%)	Έκταση (στρ.)	Ποσοστό επί της έκτασης (%)	Έκταση (στρ.)	Ποσοστό επί της έκτασης (%)
Σύνολο εκτάσεων	3.806.900	100,0	3.806.900	100,0	3.806.900	100,0
Καλλιεργούμενες εκτάσεις και αγροαπαύσεις	988.600	26,0	947.700	24,9	1.196.300	31,4
Βοσκότοποι	892.700	23,5	858.400	22,5	221.500	5,8
Δάση	1.164.400	30,6	1.127.600	29,6	1.703.300	44,7
Εκτάσεις καλυπτόμενες από νερά	48.200	1,3	33.700	0,9	6.600	0,2
Εκτάσεις οικισμών (κτίρια, δρόμοι, κ.λ.π.)	623.200	16,4	741.100	19,5	543.100	14,3
Άλλες εκτάσεις	91.400	2,4	99.700	2,6	136.100	3,6

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. απογραφή 1981-πίνακας 4, απογραφή 1991-πίνακας 4, απογραφή 2001-πίνακας 8

Οι δασικές εκτάσεις αποτελούσαν το 30,6% της συνολικής έκτασης του Νομού, ενώ το υπόλοιπο ποσοστό, δηλαδή 20% περίπου αφορούσε εκτάσεις χερσαίων υδάτων κατά 1,3% και τεχνητές περιοχές (αστική δόμηση, δίκτυο συγκοινωνιών κλπ) κατά 18,8%.

Κατά το 1991 οι καλλιεργούμενες εκτάσεις αποτελούσαν το 24,9% της συνολικής έκτασης του Νομού Αττικής, ενώ ένα 22,5% περίπου αφορούσε βοσκότοπους.

2.8 Αναλυτικές χρήσεις γης για το Νομό Αττικής το 2001

		Έκταση (στρ.)	Ποσοστό επί της έκτασης (%)
ΣΥΝΟΛΟ ΕΚΤΑΣΕΩΝ		3.806.900	100,0
ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	Αρόσιμη γη	69.100	1,8
	Μόνιμες καλλιέργειες	239.300	6,3
	Βοσκότοποι - Μεταβατικές δασώδεις / θαμνώδεις εκτάσεις	6.200	0,2
	Βοσκότοποι - Συνδυασμοί θαμνώδους και / ή ποώδους βλάστησης	183.900	4,8
	Βοσκότοποι - Εκτάσεις με αραιή ή καθόλου βλάστηση	31.500	0,8
	Ετερογενείς γεωργικές περιοχές	887.900	23,3
ΔΑΣΗ ΗΜΙ-ΦΥΣΙΚΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ	Δάση	371.500	9,8
	Μεταβατικές δασώδεις -θαμνώδεις εκτάσεις	386.300	10,1
	Συνδυασμοί θαμνώδους και / ή ποώδους βλάστησης	945.500	24,8
	Εκτάσεις με αραιή ή καθόλου βλάστηση	86.100	2,3
ΕΚΤΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΚΑΛΥΠΤΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΝΕΡΑ	Χερσαία ύδατα	1.600	0,1
	Εσωτερικές υγρές ζώνες	1.700	0,1
	Παραθαλάσσιες υγρές ζώνες	3.400	0,1
ΤΕΧΝΗΤΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	Αστική οικοδόμηση	424.000	11,1
	Βιομηχανικές και εμπορικές ζώνες	65.900	1,7
	Δίκτυα συγκοινωνιών	36.400	1,1
	Ορυχεία, χώροι απόρριψης απορριμμάτων και εργοτάξια	50.000	1,3
	Τεχνητές, μη γεωργικές ζώνες πρασίνου, χώροι αθλητικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων	16.700	0,4

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. απογραφή 2001-πίνακας 4

Οι δασικές εκτάσεις αποτελούσαν το 29,6% της συνολικής έκτασης του Νομού, ενώ το υπόλοιπο ποσοστό, δηλαδή 33% περίπου αφορούσε εκτάσεις χερσαίων υδάτων κατά 1% και τεχνητές περιοχές (αστική δόμηση, δίκτυο συγκοινωνιών κλπ) κατά 22%.

Σύμφωνα με την απογραφή του 2001, ο Νομός Αττικής καλύπτεται σε ποσοστό 31,4% από γεωργικές εκτάσεις, από τις οποίες το μεγαλύτερο ποσοστό αφορά μόνιμες καλλιέργειες και ετερογενείς εκτάσεις, ενώ ένα ποσοστό 5,8% αφορά σε βοσκότοπους.

Οι δασικές εκτάσεις καλύπτουν το 44,7% του Νομού, με τις περιοχές με χαμηλή βλάστηση να αποτελούν το 50-55% αυτών των εκτάσεων, ενώ το υπόλοιπο ποσοστό αφορά περιοχές με μέση και υψηλή βλάστηση.

Οι υπόλοιπες εκτάσεις, δηλαδή το 18% περίπου, αφορούν τεχνητές εκτάσεις (αστική δόμηση, δίκτυο συγκοινωνιών κλπ).

Όπως προκύπτει από τα στοιχεία του πίνακα 2.7, τη δεκαετία 1981-1991 παρατηρείται μείωση των καλλιεργούμενων εκτάσεων της τάξης του 4%, ενώ ταυτόχρονα παρουσιάζεται αύξηση των τεχνητών εκτάσεων κατά 17,6%.

2.9 Μεταβολή γεωργικών εκτάσεων από το 1996 μέχρι το 2006 στο Νομό Αττικής

	Έκταση (στρ.)		Ποσοστιαία μεταβολή
	1996	2006	
Γενικό Σύνολο των εκτάσεων που καλλ/νται και της αγραν/σεως	1.001.464	769.456	-23,2
Αροτραίες καλλιέργειες	147.987	104.633	-29,3
Κηπευτική γη	60.018	59.846	-0,3
Δενδρώδεις καλλιέργειες	316.719	266.958	-15,7
Αμπέλοι Σταφιδάμπελοι	135.205	73.627	-45,5
Αγρανάπαυση 1 - 5 ετών	341.535	264.392	-22,6

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. Γενικό Σύνολο των εκτάσεων που καλλιεργούνται και της αγραναπαύσεως και σύνολο αυτών που ποτίστηκαν, εκτάσεις 1996-2006.

Τη δεκαετία 1991-2001 υπάρχει σημαντική μεταβολή των καλλιεργούμενων εκτάσεων με μία αύξηση κατά 26,2% με μία ταυτόχρονη μείωση των τεχνητών εκτάσεων κατά 7,3%.

Τη δεκαετία 1981-1991 οι εκτάσεις βοσκοτόπων και οι δασικές εκτάσεις παραμένουν επί της ουσίας οι ίδιες, χωρίς σημαντικές μεταβολές. Ουσιαστική μεταβολή παρατηρείται στις εκτάσεις βοσκοτόπων και στις δασικές εκτάσεις κατά τη δεκαετία 1991-2001, καθώς οι βοσκότοποι μειώνονται κατά 74,2%, ενώ οι δασικές εκτάσεις αυξάνονται κατά 55,1%.

Οι μεταβολές αυτές στις χρήσεις γης στο Νομό Αττικής τη δεκαετία 1981-1991 είναι πολύ πιθανό να οφείλονται στην αύξηση της οικοδομικής δραστηριότητας.

Το παράδοξο της μείωσης των τεχνητών εκτάσεων εμφανίζεται και για την περίπτωση της Αττικής και όπως προαναφέρθηκε μπορεί να εξηγηθεί μέσω της μεθοδολογίας της στατιστικής υπηρεσίας.

Όπως προκύπτει από τον πίνακα 2.9, στην δεκαετία 1996-2006 παρουσιάζεται μείωση της τάξης του 23,2% στο σύνολο των καλλιεργήσιμων εκτάσεων.

Και στην περίπτωση του Νομού Αττικής, η αντίφαση που προκύπτει μεταξύ των στοιχείων του πίνακα 2.7 και του πίνακα 2.9, όσον αφορά τις καλλιεργήσιμες

εκτάσεις, μπορεί να οφείλεται στις εργασίες κατασκευής των Ολυμπιακών έργων, οι οποίες ξεκίνησαν το 2000. Όσον αφορά τις εκτάσεις αμπελιών και σταφιδάμπελων του Νομού Αττικής, εμφανίζουν στη δεκαετία 1996-2006 μείωση κατά 45,5%.

Αυτό που παρατηρείται στην περιοχή του Μαρκόπουλου και γενικά στα Μεσόγεια είναι ότι τα αμπέλια κατά την περίοδο 1996-2006 παρουσιάζουν σημαντική μείωση. Στις περιοχές αυτές που, κατά βάση φημίζονται για τις αμπελοκαλλιέργειες, αποτελεί σημαντικό φαινόμενο γιατί φαίνεται να χάνεται ο χαρακτήρας της περιοχής.

2.4 Πληθυσμός και Απασχόληση

Σε αυτή την υποενότητα παρουσιάζονται στοιχεία που αφορούν τον πληθυσμό των υπό εξέταση περιοχών, καθώς και την ενεργό απασχόληση αυτού. Στον πίνακα 2.10 δίνεται ο οικονομικώς ενεργός και μη ενεργός πληθυσμός για την περιοχή του Μαρκόπουλου, των Μεσογείων και της Αττικής. Στον κατωτέρω πίνακα (2.10) δίνεται μια γενική εικόνα της κατάστασης που επικρατεί ενώ στις υπόλοιπες υποενότητες περιγράφεται αναλυτικά η κάθε περιοχή ως προς τον πληθυσμό και την απασχόληση.

2.10 Οικονομικά ενεργός και μη ενεργός πληθυσμός Μαρκόπουλου, Μεσογείων και Αττικής

Περιοχή	Οικονομικώς ενεργοί			Οικονομικώς μη ενεργοί
	Σύνολο	Απασχολούμενοι	Άνεργοι	
Μαρκόπουλο Μεσογαίας	5.628	5.181	447	6.691
Μεσόγεια	58.414	53.088	5.326	58.195
Αττική	1.746.101	1.579.189	166.912	2.148.472

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. απογραφή 2001-πίνακας 6

Η παρουσίαση των στοιχείων πληθυσμού και της απασχόλησης κρίνεται απαραίτητη καθώς συνδέεται άρρηκτα με τις χρήσεις γης της εκάστοτε περιοχής. Κατά κανόνα η επαγγελματική δραστηριότητα των κατοίκων μιας περιοχής εξαρτάται άμεσα από τις χρήσεις γης σε αυτήν την περιοχή. Για παράδειγμα, μια περιοχή με μεγάλο ποσοστό γεωργικών εκτάσεων κατά πάσα πιθανότητα θα έχει και αυξημένο αριθμό γεωργών.

2.4.1 Στοιχεία απασχόλησης στο Δήμο Μαρκόπουλου Μεσογαίας

Όπως φαίνεται στον πίνακα 2.11 οι κλάδοι εργασίας με το υψηλότερο ποσοστό απασχόλησης είναι αυτοί της βιομηχανίας, των κατασκευών και του εμπορίου και της παροχής υπηρεσιών επισκευής (συνεργεία αυτοκινήτων, ηλεκτρολόγοι, υδραυλικοί κλπ) με ποσοστά 12,7%, 12,6% και 15,1% αντίστοιχα.

Το ποσοστό απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα ανέρχεται στο 6,7%. Από αυτό το 5,8% απασχολείται στην γεωργία και την κτηνοτροφία, ενώ το υπόλοιπο 0,9% στην αλιεία και σε ορυχεία – λατομεία.

Το υπόλοιπο ποσοστό, δηλαδή το 43% περίπου, αφορά απασχολούμενους στον τριτογενή τομέα, ενώ ένα 10% δεν διευκρινίζεται που απασχολείται.

2.11 Οικονομικά ενεργός πληθυσμός κατά κλάδο εργασίας για το Δήμο Μαρκόπουλου

		Ποσοστό επί του συνόλου (%)
Σύνολο	5.628	100,0
Γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα, δασοκομία	324	5,8
Αλιεία	29	0,5
Ορυχεία και λατομεία	22	0,4
Μεταποιητικές βιομηχανίες	714	12,7
Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου και νερού	46	0,8
Κατασκευές	709	12,6
Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή αυτοκινήτων, οχημάτων, μοτοσυκλετών και ειδών ατομικής και οικιακής χρήσης	851	15,1
Ξενοδοχεία και εστιατόρια	293	5,2
Μεταφορές, αποθήκευση και επικοινωνίες	377	6,7
Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί	138	2,5
Διαχείριση ακίνητης περιουσίας, εκμισθώσεις και επιχειρηματικές δραστηριότητες	384	6,8
Δημόσια διοίκηση και άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	299	5,3
Εκπαίδευση	208	3,7
Υγεία και κοινωνική μέριμνα	158	2,8
Δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών υπέρ του κοινωνικού ή ατομικού χαρακτήρα	197	3,5
Ίδιωτικά νοικοκυριά που απασχολούν οικιακό προσωπικό	100	1,8
Ετερόδοκοι οργανισμοί και όργανα	1	-
Νέοι	203	3,6

Δήλωσαν ασαφώς ή δε δήλωσαν κλάδο οικονομικής δραστηριότητας	575	10,2

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. απογραφή 2001-πίνακας 6

2.4.2 Στοιχεία απασχόλησης στην περιοχή των Μεσογείων

Όπως φαίνεται στον πίνακα 2.12 οι κλάδοι εργασίας με το υψηλότερο ποσοστό απασχόλησης είναι αυτοί της βιομηχανίας, των κατασκευών, του εμπορίου και της παροχής υπηρεσιών επισκευής (συνεργεία αυτοκινήτων, ηλεκτρολόγοι, υδραυλικοί κλπ) με ποσοστά 14,5%, 11,8% και 15,4% αντίστοιχα.

2.12 Οικονομικά ενεργός πληθυσμός κατά κλάδο εργασίας για την περιοχή Μεσογείων

		Ποσοστό επί του συνόλου (%)
Σύνολο	58.414	100,0
Γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα, δασοκομία	2.347	4,0
Αλιεία	92	0,2
Ορυχεία και λατομεία	98	0,2
Μεταποιητικές βιομηχανίες	8.480	14,5
Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου και νερού	426	0,7
Κατασκευές	6.886	11,8
Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή αυτοκινήτων, οχημάτων, μοτοσυκλετών και ειδών ατομικής και οικιακής χρήσης	9.018	15,4
Ξενοδοχεία και εστιατόρια	2.423	4,1
Μεταφορές, αποθήκευση και επικοινωνίες	4.321	7,4
Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί	1.519	2,6
Διαχείριση ακίνητης περιουσίας, εκμισθώσεις και επιχειρηματικές δραστηριότητες	3.913	6,7
Δημόσια διοίκηση και άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	3.932	6,7
Εκπαίδευση	2.749	4,7
Υγεία και κοινωνική μέριμνα	2.526	4,3
Δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών υπέρ του κοινωνικού ή ατομικού χαρακτήρα	2.291	3,9
Ιδιωτικά νοικοκυριά που απασχολούν οικιακό προσωπικό	901	1,5
Ετερόδοκοι οργανισμοί και όργανα	23	-
Νέοι	2.068	3,5
Δήλωσαν ασαφώς ή δε δήλωσαν κλάδο οικονομικής δραστηριότητας	4.431	7,6

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. απογραφή 2001-πίνακας 6

Το ποσοστό απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα ανέρχεται στο 4,4%. Ποσοστό 4% απασχολείται στην γεωργία και την κτηνοτροφία, ενώ το υπόλοιπο 0,4% στην αλιεία και σε ορυχεία – λατομεία.

Το υπόλοιπο ποσοστό, δηλαδή το 46,4% περίπου, αφορά απασχολούμενους στον τριτογενή τομέα, ενώ ένα 7,6% δεν διευκρινίζεται που απασχολείται.

2.4.3 Στοιχεία απασχόλησης στο Νομό Αττικής

Όπως φαίνεται στον πίνακα 2.13 οι κλάδοι εργασίας με το υψηλότερο ποσοστό απασχόλησης είναι αυτοί της βιομηχανίας, των κατασκευών, του εμπορίου και της παροχής υπηρεσιών επισκευής (συνεργεία αυτοκινήτων, ηλεκτρολόγοι, υδραυλικοί κλπ) με ποσοστά 13,3%, 7,8% και 16,5% αντίστοιχα.

Το ποσοστό απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα ανέρχεται στο 1,3%. Ποσοστό 1,1% απασχολείται στην γεωργία και την κτηνοτροφία, ενώ το υπόλοιπο 0,2% στην αλιεία και σε ορυχεία – λατομεία.

Το υπόλοιπο ποσοστό, δηλαδή το 56% περίπου, αφορά απασχολούμενους στον τριτογενή τομέα, ενώ ένα 6% δεν διευκρινίζεται που απασχολείται.

2.13 Οικονομικά ενεργός πληθυσμός κατά κλάδο εργασίας για το Νομό Αττικής

		Ποσοστό επί του συνόλου (%)
Σύνολο	1.746.101	100,0
Γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα, δασοκομία	19.798	1,1
Αλιεία	2.409	0,1
Ορυχεία και λατομεία	1.610	0,1
Μεταποιητικές βιομηχανίες	232.960	13,3
Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου και νερού	12.884	0,7
Κατασκευές	136.999	7,8
Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή αυτοκινήτων, οχημάτων, μοτοσυκλετών και ειδών ατομικής και οικιακής χρήσης	287.489	16,5
Ξενοδοχεία και εστιατόρια	82.345	4,7
Μεταφορές, αποθήκευση και επικοινωνίες	145.257	8,3
Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί	66.174	3,8
Διαχείριση ακίνητης περιουσίας, εκμισθώσεις και επιχειρηματικές δραστηριότητες	136.379	7,8
Δημόσια διοίκηση και άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	146.932	8,4

Εκπαίδευση	97.024	5,6
Υγεία και κοινωνική μέριμνα	86.807	5,0
Δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών υπέρ του κοινωνικού ή ατομικού χαρακτήρα	68.860	3,9
Ιδιωτικά νοικοκυριά που απασχολούν οικιακό προσωπικό	40.787	2,3
Ετερόδοκοι οργανισμοί και όργανα	957	0,1
Νέοι	74.729	4,3
Δήλωσαν ασαφώς ή δε δήλωσαν κλάδο οικονομικής δραστηριότητας	105.701	6,1

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. απογραφή 2001-πίνακας 6

Όπως προαναφέρθηκε, ο Δήμος Μαρκόπουλου και γενικότερα η περιοχή των Μεσογείων μπορούν να χαρακτηριστούν ως περισσότερο αγροτικές περιοχές σε σχέση με τον υπόλοιπο Νομό Αττικής.

Το 2001 οι καλλιεργούμενες εκτάσεις σε Μαρκόπουλο, Μεσόγεια και Αττική ήταν 53,1%, 55,1% και 31,4% αντίστοιχα επί των συνολικών εκτάσεων. Οι εργαζόμενοι στον πρωτογενή τομέα για τις τρεις περιοχές το 2001 ήταν 5,8%, 4% και 1,1% αντίστοιχα.

Από μία άποψη φαίνεται πως όσο περισσότερες είναι οι γεωργικές εκτάσεις τόσοσ περισσότερος πληθυσμός ασχολείται με τη γεωργία. Από άλλη όμως άποψη τα ποσοστά σε σχέση με τους υπόλοιπους τομείς απασχόλησης είναι τα πιο μικρά, γεγονός που φανερώνει ότι ο πληθυσμός που παραμένει και ασχολείται με τον πρωτογενή τομέα είναι λιγοστός.

2.4.4 Εκτίμηση της πιθανής εξέλιξης του πληθυσμού στο Δήμο Μαρκόπουλου Μεσογαίας

Η εξέλιξη του πληθυσμού στον Δήμο Μαρκόπουλου, σύμφωνα με την Μελέτη Αναθεώρησης Γ.Π.Σ. του Δήμου Μαρκόπουλου το 2010, εμφανίζει τρία σενάρια ως προς την πληθυσμιακή εξέλιξη, τα οποία είναι τα εξής:

- Σενάριο Α: Ρεαλιστικά Συγκρατημένη Αύξηση Πληθυσμού

Στο σενάριο αυτό προβλέπεται μείωση των πολύ υψηλών ρυθμών αύξησης του πληθυσμού του Μαρκόπουλου, λαμβανομένων υπ' όψη και των σχετικών εξελίξεων στη φυσική αύξηση του πληθυσμού της χώρας (και όλων των περιοχών της, περιλαμβανομένης της Αττικής). Η μείωση αυτή της φυσικής αύξησης θα έχει ως αποτέλεσμα την έναρξη μείωσης του απόλυτου μεγέθους του πληθυσμού της χώρας

από την περίοδο 2020-2030. Η αναμενόμενη, γενικότερη, αυτή εξέλιξη θα έχει επίπτωση και στο Μαρκόπουλο Μεσογαίας.

- Σενάριο Β: Έντονη Πληθυσμιακή Αύξηση

Το σενάριο αυτό προσιδιάζει προς το στόχο ανάπτυξης του Μαρκόπουλου κυρίως ως τόπου κατοικίας, με περιορισμένη συγκέντρωση οικονομικών δραστηριοτήτων σημαντικού μεγέθους και υπερτοπικής σημασίας – περίπου στα όρια της χωρητικότητας των υφιστάμενων ειδικών περιοχών (ΒΙΟΠΑ κ.α.). Ακόμα, η μεγάλη ανάπτυξη του πληθυσμού δεν είναι απαραίτητο ότι συνεπάγεται σημαντική επέκταση των οργανωμένων, εντός σχεδίου ζωνών κατοικίας.

- Σενάριο Γ: Ενδιάμεση Ανάπτυξη

Στο σενάριο αυτό, τα πληθυσμιακά μεγέθη των ετών 2010, 2020 και 2030 στο Μαρκόπουλο λαμβάνονται ως οι μέσοι όροι των μεγεθών των δύο προηγούμενων σεναρίων.

2.14 Εκτιμήσεις Μελλοντικής Εξέλιξης Πληθυσμού Δήμου Μαρκόπουλου

ΣΕΝΑΡΙΟ Α: Ρεαλιστικά Συγκρατημένη Αύξηση						
	1991	2001	2007	2010	2020	2030
Ελλάδα	10.259.900	10.964.020	11.202.313	11.244.118	11.342.924	11.249.902
Δήμος Μαρκόπουλου	10.499	15.608	21.054	23.451	28.807	30.342
ΣΕΝΑΡΙΟ Β: Έντονη Πληθυσμιακή Αύξηση						
	1991	2001	2007	2010	2020	2030
Ελλάδα	10.259.900	10.964.020	11.202.313	11.244.118	11.342.924	11.249.902
Δήμος Μαρκόπουλου	10.499	15.608	21.054	24.398	39.152	60.000
ΣΕΝΑΡΙΟ Γ: Ενδιάμεση Ανάπτυξη						
	1991	2001	2007	2010	2020	2030
Ελλάδα	10.259.900	10.964.020	11.202.313	11.244.118	11.342.924	11.249.902
Δήμος Μαρκόπουλου	10.499	15.608	21.054	23.924	33.979	45.171

Πηγή: Μελέτη Αναθεώρησης Γ.Π.Σ., 2010, Πίνακες 3.3.2, 3.3.3, 3.3.4

2.5 Ανάλυση στατιστικών στοιχείων

Σε αυτή την ενότητα θα γίνει η ανάλυση των στατιστικών στοιχείων που παρουσιάστηκαν προηγουμένως με σκοπό την σύγκριση των χρήσεων γης και της εξέλιξής τους, του Δήμου Μαρκόπουλου Μεσογαίας με τις αντίστοιχες περιοχές των Μεσογείων και του Νομού Αττικής, ώστε να γίνει κατανοητή η ιδιαιτερότητα των χρήσεων γης του Μαρκόπουλου σε σχέση με τις υπόλοιπες περιοχές.

2.5.1 Σύγκριση του Δήμου Μαρκόπουλου Μεσογαίας με την περιοχή των Μεσογείων

Ο Δήμος Μαρκόπουλου ανήκει στην περιοχή των Μεσογείων. Η περιοχή των Μεσογείων ουσιαστικά εφαρμόζει μία ενιαία πολιτική όσον αφορά της χρήσεις γης και γενικότερα των οικονομικών δραστηριοτήτων. Αυτό σημαίνει πως οι χρήσεις γης και η εξέλιξή τους στις δύο περιοχές θα παρουσιάζουν παρόμοια συμπεριφορά.

Οι καλλιεργήσιμες εκτάσεις του Δήμου Μαρκόπουλου και της περιοχής των Μεσογείων, το 1981 αποτελούσαν το 55,9% και 44,8% αντίστοιχα. Το 1991 αποτελούσαν το 49,9% και 40,2% αντίστοιχα και το 2001 το 53,1% και το 55,1%. Οι καλλιεργούμενες εκτάσεις από την άλλη το 1996 αποτελούσαν το 55% και 44,2%, το ενώ μετά την διεξαγωγή των Ολυμπιακών Αγώνων (2006) αποτελούσαν το 39,5% και 29,1%.

Γενικά, πρόκειται για περιοχές οι οποίες χαρακτηρίζονται αγροτικές, καθώς μέχρι τους Ολυμπιακούς αγώνες παρουσίαζαν ποσοστό καλλιεργήσιμων εκτάσεων γύρω στο 50%, με μικρές διακυμάνσεις.

Μετά τους Ολυμπιακούς Αγώνες, οι καλλιεργήσιμες εκτάσεις σε Μαρκόπουλο και Μεσόγεια μειώθηκαν στο 39,5% και 29,1%, των συνολικών εκτάσεων των δύο περιοχών.

Οι βοσκότοποι στη Δήμο Μαρκόπουλου, το 1981 αποτελούσαν το 19,7% των συνολικών εκτάσεων του Δήμου Μαρκόπουλου, ενώ στα Μεσόγεια αποτελούσαν το 20,1%. Το 1991, αποτελούσαν το 19,7% των συνολικών εκτάσεων του Δήμου Μαρκόπουλου, ενώ στην περιοχή των Μεσογείων αποτελούσαν το 11,7%. Δηλαδή, τη δεκαετία 1981-1991, οι εκτάσεις βοσκοτόπων του Δήμου Μαρκόπουλου δεν παρουσίασαν μεταβολές και οι αντίστοιχες της περιοχής των Μεσογείων μειώθηκαν σχεδόν στο μισό. Το 2001, εμφανίζονται μεγάλες αλλαγές. Οι εκτάσεις βοσκοτόπων στο Μαρκόπουλο και στα Μεσόγεια, μειώθηκαν στο 3,9% και 4,2% αντίστοιχα, που σημαίνει τεράστιες μετατροπές στις εκτάσεις των βοσκοτόπων τη δεκαετία 1991-2001 και στις δύο περιοχές με μεγαλύτερες αυτές στο Δήμο Μαρκόπουλου.

Επίσης οι δασικές εκτάσεις και στις δύο περιοχές παρουσιάζουν πανομοιότυπη πορεία. Στο Δήμο Μαρκόπουλου, οι δασικές εκτάσεις το 1981 αποτελούσαν το 8,9%, το 1991 αποτελούσαν το 8,9%, ενώ το 2001 το 24%. Στην περιοχή των Μεσογείων αποτελούσαν το 1981 το 13,5%, το 1991 το 13,2%, ενώ το 2001 το 19%.

Ο Δήμος Μαρκόπουλου φαίνεται ουσιαστικά να μειώνει την κτηνοτροφική δραστηριότητα τη δεκαετία 1991-2001, που οδήγησε στη σταδιακή μετατροπή τμήματος των εκτάσεων βοσκοτόπων σε δασικές εκτάσεις, ενώ στην ευρύτερη περιοχή των Μεσογείων, η μείωση των βοσκοτόπων τη δεκαετία 1981-1991 ερμηνεύεται με την αύξηση της δόμησης. Την δεκαετία 1991-2001, η κατακόρυφη μείωση των εκτάσεων βοσκοτόπων οδήγησε στην αύξηση των δασικών εκτάσεων στην περιοχή των Μεσογείων. Αυτά τα αποτελέσματα ωστόσο μπορούν να ερμηνευθούν καλύτερα μέσα από τη μεθοδολογία που έχει ακολουθήσει η στατιστική αρχή.

Τα Μεσόγεια, συγκριτικά με το Μαρκόπουλο, είναι μία περισσότερο δομημένη περιοχή, καθώς το 1981 οι τεχνητές εκτάσεις αποτελούσαν το 18%, το 1991 το 31,4% ενώ το 2001 το 22,5%. Αντίστοιχα για το Δήμο Μαρκόπουλου, οι τεχνητές εκτάσεις το 1981 αποτελούσαν το 14,2%, το 1991 το 20,3% ενώ το 2001 το 15,6%.

Η κατακόρυφη αύξηση των τεχνητών εκτάσεων και στις δύο περιοχές τη δεκαετία 1981-1991 οφείλεται στους υψηλούς ρυθμούς δόμησης που επικρατούσαν εκείνη την περίοδο.

Η κατασκευή μεγάλων έργων στις δύο περιοχές ξεκίνησε περίπου το 2000, όπου και αστικοποιούνται οι δύο περιοχές με την μείωση των καλλιεργήσιμων εκτάσεων. Η μείωση που παρατηρείται στις τεχνητές εκτάσεις των δύο περιοχών την περίοδο 1991-2001 είναι κάτι το οποίο πιθανότατα μπορεί να εξηγηθεί μόνο μέσα από τη μεθοδολογία της στατιστικής καταγραφής και του τρόπου που ορίζονται οι τεχνητές εκτάσεις.

Γενικά, μπορεί να ειπωθεί πως οι δύο περιοχές παρουσιάζουν πανομοιότυπο πρόβλημα ως προς την ερμηνεία των αποτελεσμάτων, που μπορεί να αποδοθεί στην μεθοδολογία που έχει χρησιμοποιήσει η στατιστική αρχή για τα έτη 1981-2001.

2.5.2 Σύγκριση του Δήμου Μαρκόπουλου Μεσογαίας με το Νομό Αττικής

Ο Δήμος Μαρκόπουλου και γενικότερα η περιοχή των Μεσογείων παρουσιάζουν διαφοροποιημένα χαρακτηριστικά ως προς τις χρήσεις γης σε σχέση με το σύνολο του Νομού Αττικής.

Οι καλλιεργήσιμες εκτάσεις του Δήμου Μαρκόπουλου και του Νομού Αττικής, το 1981 αποτελούσαν το 55,9% και 26%, το 1991 το 49,9% και 24,9%, ενώ το 2001 το 53,1% και 31,4% αντίστοιχα. Το 1996 οι καλλιεργούμενες εκτάσεις αποτελούσαν

το 55% και 26,3%, ενώ μετά την διεξαγωγή των Ολυμπιακών Αγώνων (2006) αποτελούσαν το 39,5% και 20,2%.

Όπως φαίνεται οι καλλιεργήσιμες εκτάσεις του Δήμου Μαρκόπουλου είναι αναλογικά διπλάσιες από τις αντίστοιχες του Νομού Αττικής. Παρ' όλο αυτά, παρουσιάζουν κοινή εξέλιξη, δηλαδή μικρή μείωση τη δεκαετία 1981-1991 και μικρή αύξηση από το 1991 έως το 2001. Τη δεκαετία 1996-2006 παρουσιάζεται μεγάλη μείωση των καλλιεργούμενων εκτάσεων προφανώς λόγω της προετοιμασίας και της διεξαγωγής των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004.

Οι βοσκότοποι στο Δήμο Μαρκόπουλου, το 1981 και το 1991, αποτελούσαν το 19,7% των συνολικών εκτάσεων του Δήμου, ενώ στο Νομό Αττικής το 1981 αποτελούσαν το 23,5%, και το 1991 το 22,5%. Το 2001, οι εκτάσεις βοσκοτόπων στο Μαρκόπουλο και στην Αττική, μειώθηκαν στο 3,9% και 5,8% αντίστοιχα.

Όσον αφορά τις δασικές εκτάσεις και στις δύο περιοχές παρουσιάζουν αντιστρόφως ανάλογη συμπεριφορά σε σχέση με τις εκτάσεις βοσκοτόπων. Στο Δήμο Μαρκόπουλου, οι δασικές εκτάσεις το 1981 αποτελούσαν το 8,9%, το 1991 το 8,9%, ενώ το 2001 το 24%. Στο Νομό Αττικής αποτελούσαν το 1981 το 30,6%, το 1991 το 29,6%, ενώ το 2001 το 44,7%.

Το Μαρκόπουλο και η Αττική, παρουσιάζουν παρόμοια συμπεριφορά όσον αφορά τη δόμηση, καθώς το 1981 οι τεχνητές εκτάσεις στην Αττική αποτελούσαν το 18,8%, το 1991 το 22,1%, ενώ το 2001 το 17,9%. Αντίστοιχα για το Δήμο Μαρκόπουλου, οι τεχνητές εκτάσεις το 1981 αποτελούσαν το 14,2%, το 1991 το 20,3%, ενώ το 2001 το 15,6%.

Τη δεκαετία 1981-1991 παρατηρείται αύξηση των τεχνητών εκτάσεων λόγω των υψηλών ρυθμών δόμησης. Όπως προκύπτει λοιπόν από τα στατιστικά στοιχεία για την περιοχή του Μαρκόπουλου αυτή η αύξηση οδήγησε στη μείωση των καλλιεργούμενων εκτάσεων, ενώ για το Νομό Αττικής οδήγησε στην μικρή μείωση όλων των υπολοίπων κατηγοριών χρήσεων γης.

Για την εξέλιξη των τεχνητών εκτάσεων από το 1991 είναι δυνατόν να υποστηριχτεί πως ισχύει ότι αναφέρεται στην υποενότητα 2.5.1 για τις τεχνητές εκτάσεις του Δήμου Μαρκόπουλου και της περιοχής Μεσογείων για την περίοδο 1991-2001.

Συμπερασματικά, το Μαρκόπουλο και τα Μεσόγεια έχουν παρόμοια ποσοστά και εξέλιξη σε όλες τις χρήσεις γης πλην αυτής των τεχνητών εκτάσεων, ενώ η Αττική και το Μαρκόπουλο έχουν παρόμοια ποσοστά και εξέλιξη στις τεχνητές εκτάσεις και στους βοσκότοπους.

2.6 Κάλυψη γης Μαρκόπουλου Μεσογαίας για τα έτη 1990 και 2000

Αυτή η ενότητα αναφέρεται στην κάλυψη γης που παρουσιάζει η περιοχή για τα έτη 1990 και 2000. Σκοπός της αναφοράς είναι να παρατηρηθεί κατά πόσο έχει επηρεαστεί η περιοχή μέσα σε αυτή τη δεκαετία. Η σύγκριση γίνεται ανάμεσα σε αυτά τα έτη διότι ήταν καθοριστικά για την περιοχή, καθώς υλοποιήθηκαν μεγάλα έργα και άλλαξε όλη η εικόνα της περιοχής αλλά και όλου του Νομού Αττικής.

Κάλυψη γης 1990

Αυτό που παρατηρείται από την κάλυψη γης το 1990 είναι ότι η αστική οικοδόμηση περιορίζεται μόνο μέσα στην πόλη του Μαρκόπουλου καθώς και στο Πόρτο Ράφτη αλλά σε μικρό βαθμό (CORINE Land Cover 1990). Ένα μεγάλο τμήμα καλύπτεται από αμπελώνες, οπωροφόρα δέντρα και ελαιώνες. Συνεχίζοντας, ένα μέρος της περιοχής καλύπτεται από εκτάσεις με μη αρδεύσιμη αρόσιμη γη, από γη που καλύπτεται κυρίως από γεωργία με σημαντικές εκτάσεις φυσικής βλάστησης και από μόνιμα αρδεύσιμη γη. Επίσης η υπόλοιπη έκταση καλύπτεται από δάσος κωνοφόρων, φυσικούς βοσκότοπους αλλά και σκληροφυλλική βλάστηση. Τέλος ένα μικρό τμήμα καλύπτεται από εξόρυξη ορυκτών και σε ένα σημείο εμφανίζονται απογυμνωμένοι βράχοι (CORINE Land Cover 1990).

Συμπερασματικά στην περιοχή το 1990 υπερισχύουν οι αγροτικές και οι δασικές χρήσεις γης με ελεγχόμενη την αστική εξάπλωση και την ανθρώπινη επέμβαση.

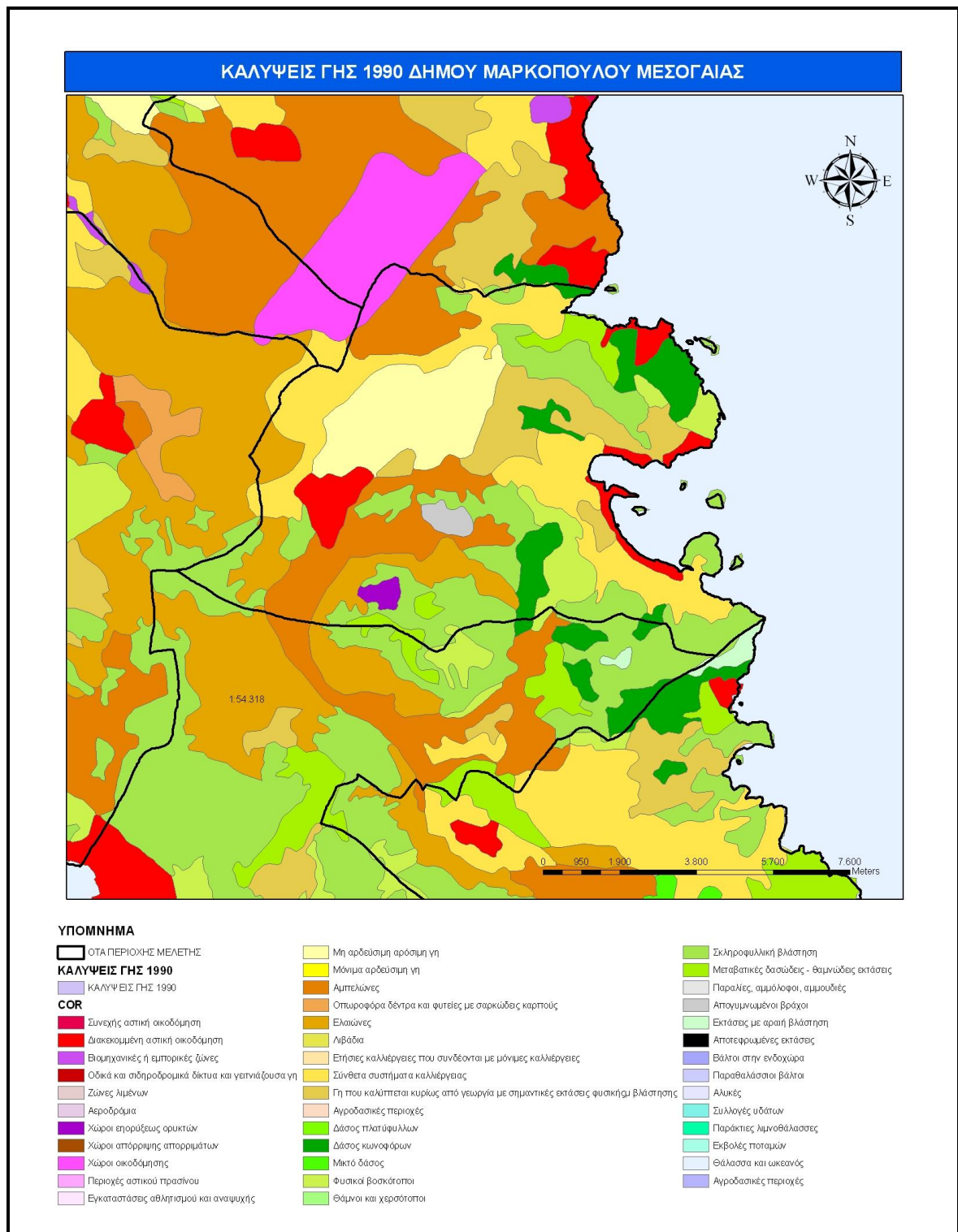
Κάλυψη γης 2000

Στην κάλυψη γης για το έτος 2000 φαίνεται να έχει μια τελείως διαφορετική εικόνα. Η συνεχής αστική εξάπλωση έχει μεγαλώσει μέσα στην πόλη του Μαρκόπουλου και η περιοχή του Πόρτο Ράφτη έχει επεκταθεί, καταπατώντας μόνιμα αρδεύσιμη γη και σκληροφυλλική βλάστηση. Οι αμπελώνες και οι εκτάσεις που είναι μόνιμα αρδεύσιμες, φαίνεται να επικρατούν σε σχέση με το 1990 που υπερίσχυε η μη αρδεύσιμη αρόσιμη γη. Όσον αφορά τη γεωργική γη, ένα μέρος της έχει καλυφθεί από αμπελώνες σε σχέση με το 1990, αλλά παρατηρείται ότι έχει επεκταθεί και σε άλλα διάσπαρτα σημεία. Οι χώροι εξόρυξης ορυκτών φαίνεται να έχουν επεκταθεί κι άλλο, ενώ προστέθηκαν εμπορικές και βιομηχανικές ζώνες, χρήση που δεν υπήρχε το 1990. Τα δάση κωνοφόρων σε δύο σημεία έχουν εξαφανιστεί τελείως, λόγω της

αστικής εξάπλωσης ή λόγω της επέκτασης των αμπελώνων. Ωστόσο στα σημεία που έχουν παραμείνει, παρατηρήθηκε ότι έχουν μειωθεί. Η σκληροφυλλική βλάστηση και οι φυσικοί βοσκότοποι έχουν παραμείνει σχεδόν ίδιοι με μερική καταπάτηση από γεωργική γη και την αστική εξάπλωση (CORINE Land Cover 2000).

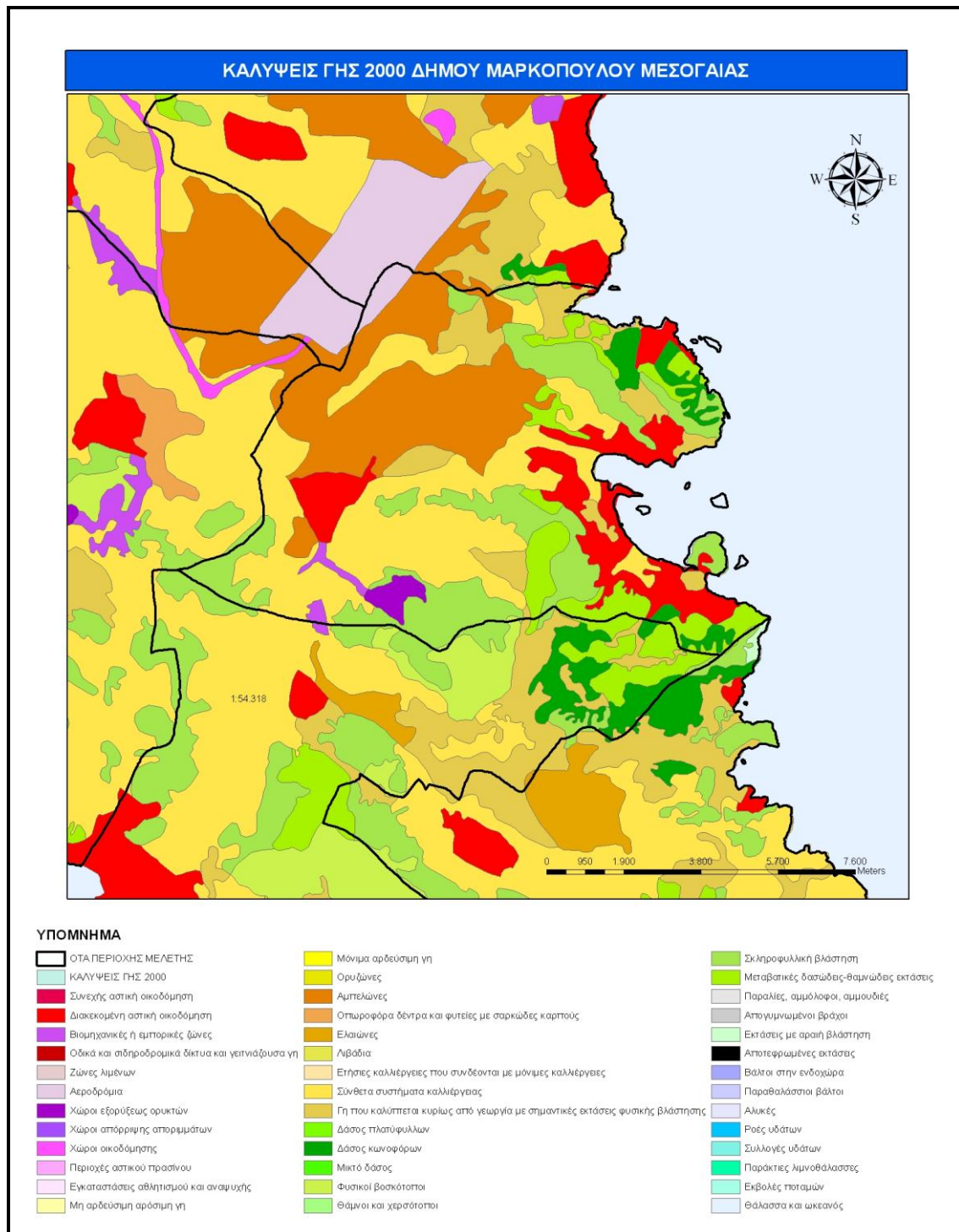
Συμπερασματικά η αστική εξάπλωση και η ανθρώπινη παρέμβαση με την εξόρυξη ορυκτών και τις βιομηχανικές ζώνες μεγαλώνει εις βάρος των γεωργικών και δασικών χρήσεων γης. Παρ' όλο που έχουν μειωθεί οι γεωργικές και οι δασικές χρήσεις, η αμπελουργία και οι εκτάσεις που είναι μόνιμα αρδεύσιμες όχι μόνο διατηρούνται αλλά παρουσιάζεται και μεγαλύτερη εξάπλωση σε αυτές τις εκτάσεις, γεγονός αρκετά ενθαρρυντικό για τις χρήσεις γης και της διατήρησής τους.

Η ανωτέρω ανάλυση χρησιμοποιήθηκε με σκοπό να ενισχύσει με περισσότερα επιχειρήματα την περιοχή του Μαρκόπουλου Μεσογαίας ως προς την κατανομή των χρήσεων γης. Επιπλέον, στο παράρτημα Α παρατίθεται αναλυτικά η ακριβής ονοματολογία του CORINE Land Cover με τους αντίστοιχους κωδικούς για κάθε είδος καλλιέργειας.

Εικόνα 2.8: κάλυψη γης 1990 για το Δήμο Μαρκόπουλου Μεσογαίας

Πηγή: CORINE Land Cover 1990 και Ορφανού, 2010

Εικόνα 2.9: κάλυψη γης 2000 για το Δήμο Μαρκόπουλου Μεσογαίας

Πηγή: CORINE Land Cover 2000 και Ορφανού, 2010

2.7 Σύνοψη Κεφαλαίου

Σύμφωνα με τα ανωτέρω η περιοχή του Μαρκόπουλου Μεσογαίας θεωρείται η συνέχεια ενός αρβανίτικου οικισμού που ανήκει στο Ν. Αττικής. Περιοχές που υπάγονται μέσα στην εν λόγω περιοχή και είναι σημαντικές ως προς τις χρήσεις γης είναι το Αττικό Πάρκο και η περιοχή της Βραυρώνας που προστατεύεται από το Δίκτυο Natura 2000.

Παρατηρείται ότι έχουν μειωθεί οι γεωργικές χρήσεις και ειδικά οι εκτάσεις των αμπελιών και σταφιδάμπελων και παράλληλα οι εργαζόμενοι στον πρωτογενή τομέα κατέχουν το μικρότερο ποσοστό σε σχέση με τους υπόλοιπους τομείς απασχόλησης.

Παρόμοια εξέλιξη ως προς τις χρήσεις γης παρουσιάζουν και οι υπόλοιπες περιοχές των Μεσογαίων, εκτός από τις τεχνητές εκτάσεις, ενώ ο Ν. Αττικής και η περιοχή μελέτης έχουν παρόμοια εξέλιξη ως προς τις τεχνητές εκτάσεις και τους βοσκότοπους.

Τέλος η κάλυψη γης για το Δήμο Μαρκόπουλου υποδηλώνει ότι το 2000 έχουν μειωθεί οι γεωργικές και δασικές χρήσεις αλλά έχει επεκταθεί η μόνιμα αρδεύσιμη γη και η αμπελοκαλλιέργεια ως προς τις γεωργικές χρήσεις. Παρ' όλο που υπάρχει μια αντίφαση με τα στοιχεία των γεωργικών εκτάσεων 1996-2006 ως προς τη μείωση των ποσοστών των αμπελιών, παράλληλα αποτελεί και σημαντική παρατήρηση. Η εξήγηση που θα μπορούσε να δοθεί είναι ότι το ενδιαφέρον των παραγωγών εστιάζεται προς την αμπελοκαλλιέργεια το 2000 αλλά το 2006 είχαν ολοκληρωθεί τα Ολυμπιακά έργα τα οποία κάλυψαν μεγάλες εκτάσεις και κατά συνέπεια προέκυψε αυτό το αποτέλεσμα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΑΙ ΜΕΤΡΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΧΡΗΣΕΩΝ ΓΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΔΗΜΟ ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΥ ΜΕΣΟΓΑΙΑΣ

Όπως αναπτύχθηκε σε προηγούμενο κεφάλαιο, η βασική πολιτική για τη διαχείριση των χρήσεων γης που έχει εφαρμοστεί στην Ελλάδα, είναι ο χωροταξικός σχεδιασμός. Δευτερευόντως φαίνεται να έχουν παίξει ρόλο και άλλα μέτρα πολιτικής, π.χ. περιβαλλοντικά όπως τα μέτρα προστασίας της βιοποικιλότητας, παροχή ενισχύσεων και κινήτρων όπως η πολιτική αγροτικής ανάπτυξης. Σε αυτό το κεφάλαιο θα παρουσιαστούν τα πιο σημαντικά μέτρα πολιτικής και οι διατάξεις που καθόρισαν και καθορίζουν τις χρήσεις γης στο Δήμο Μαρκόπουλου Μεσογαίας.

Υπάρχει μία σειρά μέτρων πολιτικής και διατάξεων που καθόρισαν και καθορίζουν τις χρήσεις γης στον Δήμο Μαρκόπουλου Μεσογαίας. Ουσιαστικά, τα κυριότερα μέτρα πολιτικής είναι αυτά που αφορούν την αγροτική ανάπτυξη, ενώ υπάρχουν δύο βασικές διατάξεις που καθορίζουν τη διαχείριση του χώρου, οι οποίες είναι οι εξής:

- Η 52613/2582/7.9.1987 υπουργική απόφαση (ΦΕΚ 916/Δ/22.9.1987) «Έγκριση Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου (Γ.Π.Σ.) του οικισμού Μαρκόπουλου Δήμου Μαρκόπουλου (Ν. Αττικής)».
- Το από 20.2.2003 Π.Δ. (ΦΕΚ 199/Δ/6.3.2003) «Καθορισμός χρήσεων γης και όρων και περιορισμών δόμησης στην εκτός σχεδίου και εκτός ορίων οικισμών προ του έτους 1923 ευρύτερη περιοχή Μεσογαίων (Ν. Αττικής)» όπως μεταγενέστερα τροποποιήθηκε και ισχύει (παρ. 27 άρθρου 13 Ν. 3212/03 (ΦΕΚ 308/Α).
- Μέτρα πολιτικής της Αγροτικής Ανάπτυξης. Σε αυτό το κομμάτι θα αναλυθούν τα πιο διαδεδομένα μέτρα που έχουν υλοποιηθεί στα πλαίσια του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) 2007-2013 «Αλέξανδρος Μπαλατατζής» και θα εξεταστεί το κατά πόσο έχουν αξιοποιηθεί για την περιοχή του Μαρκόπουλου. Αυτά είναι:
 - «εγκατάσταση νέων γεωργών» του μέτρου 112, που ανήκει στον άξονα 1: Διατήρηση και βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της γεωργίας, της δασοκομίας και του αγροδιατροφικού τομέα, στα πλαίσια της 4^{ης} Προγραμματικής περιόδου 2007-2013.

- «βιολογική γεωργία» Δράση 1.1 του μέτρου 214 Γεωργοπεριβαλλοντικές ενισχύσεις. Ανήκει στον άξονα 2: Προστασία του περιβάλλοντος και αειφόρος διαχείριση των φυσικών πόρων και αναφέρεται στην 4^η Προγραμματική περίοδο 2007-2013.
- «επενδύσεις στη μεταποίηση και εμπορία γεωργικών προϊόντων» του μέτρου 123 Α. Ανήκει στον άξονα 1: Διατήρηση και βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της γεωργίας, της δασοκομίας και του αγροδιατροφικού τομέα και συγκαταλέγεται στην 4^η Προγραμματική περίοδο 2007-2013.
- «εκσυγχρονισμός γεωργικών εκμεταλλεύσεων» που ανήκει στο μέτρο 121 και αφορά μικρά και μεγάλα σχέδια βελτίωσης. Εντάσσεται στον άξονα 1 για τη διατήρηση και βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, της γεωργίας, της δασοκομίας και του αγροδιατροφικού τομέα και αναφέρεται στην 4^η Προγραμματική περίοδο 2007-2013.
- Τέλος θα παρουσιαστεί και το «πρόγραμμα αναδιάρθρωσης και μετατροπής αμπελουργικών εκτάσεων» ή αλλιώς αναμπέλωση που αποτελεί παρεμβατικό πρόγραμμα της Κοινής Οργάνωσης Αγοράς (ΚΟΑ).

Γενικά μετά τη κατασκευή των μεγάλων έργων στην περιοχή έχουν δημιουργηθεί διάφορα προβλήματα. Υπάρχουν προβλήματα χώρου, καθώς αυτά τα έργα έχουν καλύψει αρκετό τμήμα της γης. Ταυτόχρονα με την αστική πίεση εντείνεται ακόμη περισσότερο το πρόβλημα χώρου. Τέλος η οικονομία της περιοχής παίζει σημαντικό ρόλο, καθώς έχει αντίκτυπο και στον υπόλοιπο Νομό Αττικής. Γι' αυτό το λόγο έχουν ήδη καταρτιστεί και κατατεθεί προτάσεις που αφορούν τη διαχείριση του χώρου και την δημιουργία πολιτικών για τη διαχείριση των χρήσεων γης στο Δήμο Μαρκόπουλου αλλά και στο Νομό Αττικής, που είναι οι εξής:

- Το Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας/Αττικής (ΡΣΑ), με ορίζοντα υλοποίησης το 2021.
- Η μελέτη Αναθεώρησης του Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου του Δήμου Μαρκοπούλου Μεσογαίας.

3.1 Ισχύον Γ.Π.Σ. του Δήμου Μαρκόπουλου Μεσογαίας

Το Γ.Π.Σ. του 1987 καθορίζει τα όρια του Δήμου Μαρκόπουλου και την πολεοδομική οργάνωση του για πληθυσμιακό μέγεθος 10.400 κατοίκων. Καθορίζονται οι διάφορες χρήσεις γης εντός του Δήμου (καθορισμός χρήσης κατοικίας, εμπορικά κέντρα, καθορισμός τουριστικής ζώνης, καθορισμός βιομηχανικού και βιοτεχνικού πάρκου και δημιουργία λατομικής ζώνης).

Εκτιμούνται επιπλέον η χωρητικότητα των πολεοδομικών ενοτήτων (που στο συγκεκριμένο Γ.Π.Σ είναι 3 πολεοδομικές ενότητες) και οι ανάγκες γης, για την κατασκευή έργων κοινωνικής υποδομής (π.χ. δημιουργία πνευματικού κέντρου, δημιουργία 2 νέων νηπιαγωγείων, δημιουργία νέου δημοτικού, γυμνασίου και λυκείου κ.α) και καθορίζεται η κατασκευή των απαραίτητων έργων και δικτύων υποδομής (π.χ. κατασκευή ελεύθερης λεωφόρου Σταυρού- Λαυρίου, κατασκευή δικτύου αποχέτευσης ομβρίων και ακαθάρτων στην περιοχή του Δήμου κ.α). Οργανώνεται με αυτόν τον τρόπο ο χώρος και κατανέμονται οι διάφορες δραστηριότητες σε αυτόν. Κάποια ιδιαίτερη αναφορά δεν γίνεται στη γεωργία και στις γεωργικές χρήσεις. Δίνεται έμφαση στην κατασκευή έργων υποδομής και στις χρήσεις εντός του οικισμού του Μαρκόπουλου.

Το Γ.Π.Σ. αυτό τροποποιήθηκε με την Απόφαση 9573/1846 (ΦΕΚ 210/2000). Οι κυριότερες τροποποιήσεις είναι οι εξής:

Η τροποποίηση και επέκταση των ορίων του Γ.Π.Σ. κατά 1.450 στρ. και την πολεοδομική οργάνωση του Δήμου για πληθυσμιακό μέγεθος 18.913. Με αυτό τον τρόπο δημιουργούνται 2 νέες πολεοδομικές ενότητες (4 και 5) και επεκτείνονται οι 2 και 3. Επιπλέον, δημιουργείται χώρος για την δημιουργία επιχειρηματικού πάρκου, βιομηχανικού πάρκου, πάρκου κυκλοφοριακής αγωγής και πολιτιστικών και τουριστικών δραστηριοτήτων.

Πίνακας 3.1 Συντελεστές δόμησης σύμφωνα με την Απόφαση 9573/1846 του 2000 (Παράρτημα 2)

α/α	Μέσος σ.δ	Κατ./Ha
Π.Ε. 1	1,30	46
Π.Ε. 2	0,89	52
Π.Ε. 3	1,00	55
Π.Ε. 4	0,60	45
Π.Ε. 5	0,60	45

Τροποποιούνται οι διάφορες χρήσεις γης στις διάφορες πολεοδομικές ενότητες. Επιπλέον, τροποποιείται και οργανώνεται το βασικό οδικό δίκτυο και δημιουργούνται ζώνες υψηλού πρασίνου κατά μήκος των προτεινόμενων αξόνων κυκλοφορίας πλάτους όχι μικρότερου από 50 μ.

Παρατηρείται λοιπόν, πως οι τροποποιήσεις που έλαβαν χώρα αποσκοπούν να καλύψουν τα κενά τόσο από τις πληθυσμιακές ανάγκες όσο και από τις κοινωνικές, ενώ παράλληλα προβλέπεται η χρησιμοποίηση γης για διάφορες αναπτυξιακές και πολιτισμικές δραστηριότητες.

Αυτό που παρατηρείται και εδώ είναι ότι δεν έχουν ληφθεί αποφάσεις για τις γεωργικές χρήσεις. Η επέκταση και η τροποποίηση των ορίων του Γ. Π.Σ. επηρεάζει τη γεωργία, καθώς η αστική πίεση γίνεται πιο έντονη, με αποτέλεσμα να μειώνεται η γεωργία.

3.2 Προεδρικό Διάταγμα για τον καθορισμό χρήσεων γης στην ευρύτερη περιοχή των Μεσογείων

Ο καθορισμός των χρήσεων γης και των όρων δόμησης στην εκτός σχεδίου και εκτός ορίου οικισμών, στην ευρύτερη περιοχή των Μεσογείων, όπως ισχύει σήμερα, προκύπτει από το Π.Δ. 20.2.2003 (ΦΕΚ 2067/199/2003). Αποτελεί, ίσως το καθοριστικότερο μέτρο για τη διαμόρφωση των χρήσεων γης στην ευρύτερη περιοχή των Μεσογείων. Διαχωρίζει την ευρύτερη περιοχή σε 12 περιοχές με διαφορετικές χρήσεις γης και όρους δόμησης. Κάθε μία από αυτές τις περιοχές έχει έναν συγκεκριμένο κοινωνικό, οικονομικό και λειτουργικό ρόλο. Κατωτέρω θα γίνει εκτενής αναφορά μόνο για τις χρήσεις που σχετίζονται με το περιβάλλον και τις γεωργικές χρήσεις. Οι κατηγορίες είναι οι εξής:

Ζώνη Α: Αφορά περιοχές πρασίνου και οι χρήσεις που επιτρέπονται είναι η δημιουργία δημόσιων και δημοτικών καθιστικών. Σε συγκεκριμένες περιπτώσεις επιτρέπεται η εγκατάσταση αιολικών πάρκων και μετεωρολογικών και γεωδυναμικών σταθμών.

Ζώνη Β: Χωρίζεται στις ζώνες B1, B2, B3 και B4 και αφορά περιοχές προστασίας τοπίου, αρχαιολογικών χώρων και μνημείων. Στην B1 που περιλαμβάνει περιοχές απόλυτης προστασίας τοπίου, αρχαιολογικών χώρων και μνημείων, απαγορεύεται κάθε δόμηση ή κατασκευή, καθώς και η αλλοίωση του εδάφους, ενώ στην B2 που αφορά περιοχές μέσης προστασίας τοπίου, αρχαιολογικών χώρων και μνημείων,

επιτρέπονται ορισμένες κατασκευές όπως κατοικία, αγροτικές αποθήκες, δημόσια και δημοτικά καθιστικά και αναψυκτήρια. Η περιοχή Β3 αφορά το Αττικό Πάρκο, που σε αυτή την περιοχή επιτρέπονται οι εξής χρήσεις: Πολιτιστικές εγκαταστάσεις σε δημόσιες, δημοτικές εκτάσεις ή εκτάσεις αγροτικών συνεταιρισμών με κύριο χαρακτήρα την προβολή του πολιτιστικού πλούτου και των παραδοσιακών δραστηριοτήτων της περιοχής. Οι ανωτέρω εγκαταστάσεις είναι δυνατόν να συμπληρώνονται με κτήρια εστίασης και αναψυχής. Επίσης επιτρέπονται εγκαταστάσεις οινοποιείων που μπορούν να περιλαμβάνουν και τη χρήση κατοικίας σε συνδυασμό με την υποχρεωτική αμπελοκαλλιέργεια. Η ζώνη Β4 περιλαμβάνει τη Βραυρώνα, που προστατεύεται από το Δίκτυο Natura 2000. Σε αυτή την περιοχή ισχύουν οι διατάξεις του από 30.11.1979 Π.Δ/τος (Δ'718) και προβλέπει τα εξής:

Ζώνη Α' Προστασίας της φύσης: Περιλαμβάνει τις υγροτοπικές εκτάσεις της Βραυρώνας και χαρακτηρίζεται με το μεγαλύτερο καθεστώς προστασίας. Επιτρέπονται ενέργειες και επεμβάσεις που έχουν μοναδικό σκοπό την προστασία και αναβάθμιση των οικολογικών λειτουργιών των υγροτοπικών οικοσυστημάτων.

Ζώνη Β' Προστασία της φύσης: Περιλαμβάνει τα δάση και δασικές εκτάσεις που εκτείνονται νότια του υγροτόπου. Επιτρέπονται ενέργειες και επεμβάσεις που έχουν σκοπό την προστασία και βελτίωση των δασικών οικοσυστημάτων.

Περιφερειακή ζώνη Γ: Η ζώνη αυτή περιλαμβάνει τις περιφερειακές περιοχές των υγροτοπικών οικοσυστημάτων και η οριοθέτηση της λαμβάνει υπόψη την άμεση λεκάνη απορροής του ρέματος Ερασίνου, που καταλήγει και τροφοδοτεί τα υγροτοπικά συστήματα της Βραυρώνας.

Ζώνη Γ: Αφορά τη γεωργική γη και τις διάφορες περιοχές όπου λαμβάνει χώρα η γεωργική δραστηριότητα. Χωρίζεται στις ζώνες Γ1 και Γ2. Η Γ1 αφορά ζώνη ειδικής ενίσχυσης παραδοσιακών και βιολογικών προϊόντων και επιτρέπονται εγκαταστάσεις οινοποιείων που μπορούν να περιλαμβάνουν τη χρήση κατοικίας σε συνδυασμό με την υποχρεωτική αμπελοκαλλιέργεια. Η ζώνη Γ2 σχετίζεται με την γεωργική γη και επιτρέπονται οι χρήσεις για θερμοκήπια, κτηνοτροφικές και σταυλικές εγκαταστάσεις, κατοικία, κατασκηνώσεις, οργανωμένες τουριστικές κατασκηνώσεις (camping) και παιδικές κατασκηνώσεις χωρίς οικίσκους. Κατ' εξαίρεση επιτρέπονται εγκαταστάσεις αιολικής ενέργειας, εγκαταστάσεις μετεωρολογικών και γεωδυναμικών σταθμών, εγκαταστάσεις υδατοκαλλιεργειών και ελικοδρόμια. Επίσης κατ' εξαίρεση επιτρέπονται και κέντρα στήριξης και περίθαλψης ατόμων με ειδικές ανάγκες.

Ζώνες Δ, Ε, Ζ και Η: Αφορούν τις περιοχές που υπάρχουν κατοικίες και τουριστικές εγκαταστάσεις.

Ζώνη Θ: Χωρίζεται στις ζώνες Θ1 και Θ2 και αφορά την παραλιακή ζώνη και τις περιοχές αναψυχής.

Ζώνες Ι, Κ, Λ και Μ: Η ζώνη Ι αφορά τις εγκαταστάσεις χονδρεμπορίου, ενώ η ζώνη Κ, που χωρίζεται στις ζώνες Κ1, Κ2 και Κ3 αφορά τις εγκαταστάσεις δευτερογενή και τριτογενή τομέα υψηλής τεχνολογίας, το επιχειρηματικό πάρκο και το πάρκο υψηλής τεχνολογίας. Η ζώνη Λ αφορά τις αθλητικές εγκαταστάσεις της Ραφήνας, ενώ η ζώνη Μ αφορά μη οχλούσες επαγγελματικές εγκαταστάσεις.

Γενικά, με αυτό το ΠΔ καθορίζεται σε ποιες περιοχές θα λαμβάνει χώρα κάθε δραστηριότητα. Οι πιο σημαντικές ζώνες που σχετίζονται με περιοχές πρασίνου και γεωργικές χρήσεις είναι η Α, Β και Γ.

Στη ζώνη Α (περιοχές πρασίνου), επιτρέπονται δημόσια και δημοτικά καθιστικά και κατά περίπτωση εγκατάσταση αιολικών πάρκων και μετεωρολογικών και γεωδυναμικών σταθμών.

Από τη ζώνη Β (περιοχές προστασίας τοπίου, αρχαιολογικών χώρων και μνημείων) ενδιαφέρον παρουσιάζει η ζώνη Β3(Αττικό Πάρκο) που υπάρχουν γεωργικές χρήσεις και η ζώνη Β4 (Βραυρώνα) που έχει ειδικό καθεστώς, προστατεύεται από το Δίκτυο Natura 2000 και περιλαμβάνει επίσης αρκετές γεωργικές χρήσεις. Στη Β3 δίνεται σημασία στην προβολή του πολιτιστικού πλούτου και στην προώθηση των παραδοσιακών δραστηριοτήτων, ενώ στη Β4 υπάρχει ένα αυστηρό καθεστώς για την περιοχή της Βραυρώνας, με σκοπό την προστασία και αναβάθμιση των οικολογικών λειτουργιών των υγροτοπικών οικοσυστημάτων. Για τις άλλες δύο ζώνες που περιλαμβάνονται μέσα στη ζώνη Β απαγορεύεται κάθε δόμηση και αλλοίωση του εδάφους (Β1), ενώ στη Β2 επιτρέπονται μόνο ορισμένες κατασκευές (κατοικία, αγροτικές αποθήκες, κ.α)

Τέλος στη ζώνη Γ (γεωργική γη) ενισχύονται τα παραδοσιακά και βιολογικά προϊόντα, αλλά και εγκαταστάσεις οινοποιείων (Γ1). Επίσης επιτρέπονται οι χρήσεις για θερμοκήπια, κτηνοτροφικές και σταυλικές εγκαταστάσεις κ.α που αναφέρθηκαν ανωτέρω.

Αν αναλυθεί από την σκοπιά της προστασίας της γεωργικής γης, φαίνεται ότι δίνεται σημασία στη διατήρηση και συνέχεια των γεωργικών χρήσεων. Μέσα από τους στόχους που θέτει η κάθε ζώνη (Α και Β), προστατεύεται έμμεσα και η

γεωργική γη. Βέβαια υπάρχει πάντα το περιθώριο για τη δημιουργία και άλλων χρήσεων, αλλά θα αναλυθεί στα συμπεράσματα κατωτέρω.

Επιπλέον καθορίζονται οι πολεοδομικοί κανονισμοί για τις διάφορες περιοχές. Η σημασία του πολεοδομικού σχεδιασμού στην διαμόρφωση των χρήσεων γης και κατ' επέκταση για την αγροτική γη είναι καθοριστική, καθώς είναι το μόνο επίπεδο σχεδιασμού που ρυθμίζει τη γεωργική γη.

Οι περιοχές κατοικίας και τουριστικών εγκαταστάσεων, όπως προαναφέρθηκε, καθορίζονται από τις ζώνες Δ, Ε, Ζ και Η. Η ζώνη Δ αφορά εγκαταστάσεις σε περιαστικές περιοχές, η ζώνη Ε αφορά τις εγκαταστάσεις εντός του Γ.Π.Σ., η ζώνη Ζ αφορά περιοχές όπου επιτρέπεται η εγκατάσταση μόνο ξενοδοχείων και συνεδριακών κέντρων, ενώ η ζώνη Η αφορά περιοχές Β' κατοικίας και των παρελκόμενων εγκαταστάσεων.

Η περιοχή Θ αφορά αφενός τις εγκαταστάσεις τις παραλιακής ζώνης και τις περιοχές που χρησιμοποιούνται ως χώροι αναψυχής. Σε αυτές τις περιοχές δεν επιτρέπεται η εγκατάσταση κατοικιών (βλ. Παράρτημα Δ – εικόνες 1, 2 και 4).

3.3. Αγροτική Πολιτική στην περιοχή Μαρκόπουλο Μεσογαίας και στην ευρύτερη περιοχή των Μεσογείων

Όπως ειπώθηκε ανωτέρω θα παρουσιαστούν τα πιο διαδεδομένα και εφαρμοσμένα μέτρα που έχουν υλοποιηθεί και αξιοποιηθεί για την περιοχή του Μαρκοπούλου και για τα υπόλοιπα Μεσόγεια. Σημειωτέον ότι δεν υπήρχε η δυνατότητα σε κάποια μέτρα να απομονωθεί η περιοχή έρευνας σε σχέση με τα υπόλοιπα Μεσόγεια.

«Εγκατάσταση νέων Γεωργών» Μέτρο 112 του Άξονα 1: Διατήρηση και βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της γεωργίας, της δασοκομίας και του αγροδιατροφικού τομέα.

Ο στόχος του μέτρου που εντάσσεται στον άξονα 1 «Διατήρηση και βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της γεωργίας, της δασοκομίας και του αγροτικού τομέα» του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης για την τρέχουσα προγραμματική περίοδο 2007-2013, ήταν η πληθυσμιακή αναζωογόνηση της υπαίθρου με την εγκατάσταση νέων γεωργών, μέσω της παροχής κινήτρων, προκειμένου να διευκολυνθεί η αρχική τους εγκατάσταση και η διαρθρωτική προσαρμογή των εκμεταλλεύσεων τους με την

υποβολή επιχειρηματικού σχεδίου (Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων – ΥΠΑΑΤ, 2011α).

Ήδη μέχρι σήμερα και μετά την εφαρμογή του μέτρου κατά τη 2^η (1994 -1999) και 3^η (2000 – 2006) προγραμματική περίοδο του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης έχουν εγκατασταθεί περίπου 30.000 νέοι γεωργοί σε αγροτικές περιοχές.

Σκοπός του μέτρου είναι η προσέλκυση νέων σε ηλικία ανθρώπων στις αγροτικές περιοχές και η ενασχόληση τους με τη γεωργία, γεγονός που θα συμβάλλει θετικά τόσο στην απασχόληση όσο και στη διατήρηση του πληθυσμού της υπαίθρου (ΥΠΑΑΤ, 2011) .

Το συνολικό ποσό ανέρχεται στις 100.000.000€ και συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (Ε.Γ.Τ.Α.Α.) (ΥΠΑΑΤ, 2011α).

Για την περιοχή των Μεσογείων δεν ισχύει αυτό το μέτρο. Για να εφαρμοστεί πρέπει η περιοχή που εντάσσεται στο Ν. Αττικής να βρίσκεται σε απόσταση μεγαλύτερη των 40 χλμ. από το αστικό κέντρο της Αθήνας και οι περιοχές των Μεσογείων (η περιοχή μελέτης και αυτές που συνορεύουν με αυτή) βρίσκονται σε μικρότερη απόσταση. Συγκεκριμένα, τα στοιχεία που δόθηκαν από την Περιφέρεια Ανατολικής Αττικής, οι περιοχές εφαρμογής του μέτρου είναι αυτές της τέως επαρχίας Τροιζήνας, και των νήσων Κυθήρων, Αντικυθήρων, Πόρου, Σπετσών και Ύδρας, καθώς και οι αναφερόμενες στον πιο κάτω πίνακα. Στις προηγούμενες προγραμματικές περιόδους των Προγραμμάτων Αγροτικής Ανάπτυξης (Α 1988-1993, Β 1994-1999 και Γ 2000-2006) δεν εντασσόταν καθόλου ο Ν. Αττικής.

Πίνακας 3.2: Περιοχές εφαρμογής του μέτρου «εγκατάσταση νέων γεωργών»

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΤΤΙΚΗ			
α/α	ΔΗΜΟΣ	α/α	ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ
1	ΑΝΑΒΥΣΣΟΥ	1	ΑΓ.ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
2	ΑΥΛΩΝΟΣ	2	ΒΑΡΝΑΒΑ
3	ΚΑΛΑΜΟΥ	3	ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ
4	ΚΕΡΑΤΕΑΣ	4	ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΥ ΩΡΩΠΟΥ
5	ΛΑΥΡΕΩΤΙΚΗΣ	5	ΠΑΛΑΙΑΣ ΦΩΚΕΑΣ
6	ΜΑΡΑΘΩΝΟΣ	6	ΣΥΚΑΜΙΝΟΥ
7	ΩΡΩΠΙΩΝ		
ΔΥΤΙΚΗ ΑΤΤΙΚΗ			
α/α	ΔΗΜΟΣ	α/α	ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ
1	ΒΙΛΙΩΝ	1	ΟΙΝΟΗΣ
2	ΕΡΥΘΡΩΝ		
3	ΜΕΓΑΡΕΩΝ		

Πηγή: Περιφέρεια Ανατολικής Αττικής, 2011

«Βιολογική Γεωργία» Δράση 1.1 – Μέτρο 214 του Άξονα 2: Προστασία του περιβάλλοντος και αειφόρος διαχείριση των φυσικών πόρων.

Η βιολογική γεωργία σύμφωνα με την απόφαση 239591 (ΦΕΚ - αρ. 2204/2-10-2009) για τις γεωργοπεριβαλλοντικές ενισχύσεις στο πλαίσιο μέτρου 2.1.4 του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013 «Αλ. Μπαλατατζής», έχει σαν στόχο την προστασία και βελτίωση του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων, τη διατήρηση της βιοποικιλότητας και τη διατήρηση του γεωργικού τοπίου, ώστε να εξασφαλιστεί η αειφόρος ανάπτυξη και η προσφορά εγγυήσεων στους καταναλωτές για ασφαλή γεωργικά προϊόντα. Το πρόγραμμα ενίσχυσης της βιολογικής γεωργίας εφαρμόζεται σε όλη τη χώρα και αφορά γεωργικές εκτάσεις με ετήσιες καλλιέργειες και μόνιμες φυτείες που βρίσκονται σε παραγωγική ηλικία. Αυτό που θα πρέπει να τονισθεί και σχετίζεται με την ανάλυση της εμπειρικής έρευνας που θα γίνει κατωτέρω, είναι ότι οι δικαιούχοι και το ελληνικό δημόσιο δεσμεύονται για πέντε χρόνια να τηρήσουν τις συμβατικές τους υποχρεώσεις.

Το ύψος ενίσχυσης ανά καλλιέργεια για τη Δράση 1.1 Βιολογική Γεωργία του Μέτρου 2.14 του Π.Α.Α 2007-2013 «Αλέξανδρος Μπαλατατζής» προβλέπεται να είναι:

Πίνακας 3.3: Ύψος ενίσχυσης Βιολογικής Γεωργίας για την περίοδο 2007-2013

ΥΨΟΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΣΕ ΕΥΡΩ/ ΑΝΑ ΣΤΡΕΜΜΑ /ΑΝΑ ΕΤΟΣ							
Καλλιέργεια	ΣΥΝΟΛΟ		ΑΠΩΛΕΙΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ		ΔΑΠΑΝΕΣ ⁸		
	Με περίοδο προσαρμογής ⁹	Χωρίς περίοδο προσαρμογής	Με περίοδο προσαρμογής	χωρίς περίοδο προσαρμογής	Χημική ανάλυση	Δαπάνες στήριξης	Πιστοποίηση
Ελαιοκομία	75,6	41,5	71,1	37	3	1,5	
Αμπελοειδή	90	90	85,5	85,5	3	1,5	
Αραβόσιτος αρδευόμενος(για ζωοτροφή)	60	60	49,1	49,1	3	1,5	6,4
Μηδική αρδευόμενη	60	42,5	51,9	34,4	3	1,5	3,6
Βαμβάκι αρδευόμενο	53,4	52,5	42,9	42	3	1,5	6
Σιτηρά, Ρύζι, όσπρια, ηλίανθος & λοιπές αροτραίες καλλιέργειες	32	24,7	27,5	20,2	3	1,5	
Κτηνοτροφικά φυτά & λοιπές καλλιέργειες που δεν χρησιμοποιούνται για τη διατροφή του ανθρώπου	36	28,8	27,5	20,3	3	1,5	4
Αρωματικά φυτά	32	24,7	27,5	20,2	3	1,5	
Κρόκος	90	90	85,5	85,5	3	1,5	

Πηγή: Διαδρομές ποιότητας Q ways¹⁰, 2011

⁸ Στις περιπτώσεις καλλιεργειών (τρόφιμα) που δεν προβλέπονται δαπάνες πιστοποίησης από την υπόψη δράση, αυτές μπορούν να καλυφθούν από τις περιπτώσεις του μέτρου 1.3.2 του Π.Α.Α 2007-2013.

⁹ Με τον όρο περίοδος προσαρμογής (μετατροπής) νοείται το χρονικό διάστημα το οποίο απαιτείται για να απαλλαγεί το έδαφος από τα υπολείμματα των χημικών εισροών και να γίνει καταπολέμηση των ζιζανίων χωρίς τη χρήση χημικών. Την περίοδο αυτή τηρείται η διαδικασία της βιολογικής παραγωγής, δηλαδή χρησιμοποιούνται βιοθεραπευτικά και βιοθρεπτικά αντί των χημικών, χωρίς όμως το παραγόμενο προϊόν να πιστοποιείται και σαν βιολογικό. Για την περίοδο προσαρμογής προσμετράτε ο χρόνος από την υπογραφή ημερομηνία υπογραφής της σύμβασης με τον Οργανισμό Ελέγχου και Πιστοποίησης Βιολογικών Προϊόντων. Το χρονικό αυτό διάστημα είναι 3 έτη για αμπελοκαλλιέργεια και ελαιοκαλλιέργεια και 2 έτη για τις λοιπές καλλιέργειες του παραπάνω πίνακα.

¹⁰ Ο Φορέας διαδρομές ποιότητας Α.Ε.- Q ways, παρέχει υπηρεσίες πιστοποίησης βιολογικών προϊόντων, σύμφωνα με τον κανονισμό Ε.Κ. 834/2007 και λειτουργεί από το 2005.

Δυστυχώς τα μοναδικά στοιχεία για επιδότηση βιολογικής γεωργίας που δόθηκαν από την Περιφέρεια Ανατολικής Αττικής και αφορούν όλη την Ανατολική Αττική είναι:

- 2004: 10 άτομα (δόθηκε επιδότηση)
- 2005: 11 άτομα
- 2006-2007: 25 άτομα

Για το 2008 με βάση τον (Οργανισμό Πληρωμών & Ελέγχου Κοινοτικών Ενισχύσεων Προσανατολισμού και Εγγυήσεων) ΟΠΕΚΕΠΕ στην περιοχή των Μεσογείων είχαν επιδοτηθεί 887 εκμεταλλεύσεις με συνολική έκταση 35.826,5 στρέμματα. Δυστυχώς δεν αναφέρεται αν ήταν επιδότηση για βιολογική γεωργία ή για κάποιου άλλου είδους καλλιέργεια. Αναφέρεται συνολικά για την περιοχή των Μεσογείων.

Επίσης στοιχεία βρέθηκαν για την περιοχή των Μεσογείων από το Φορέα ελέγχου και πιστοποίησης βιολογικών προϊόντων «διαδρομές ποιότητας Qways». Τα στοιχεία δείχνουν τους πιστοποιημένους βιοκαλλιεργητές που υπάρχουν στην περιοχή χωρίς να διευκρινίζεται αν έχουν πάρει επιδότηση για βιολογική γεωργία. Αυτό που παρουσιάζει ενδιαφέρον είναι ότι 5 άτομα από τα 17 που είναι συνολικά προέρχονται από την περιοχή του Μαρκόπουλου Μεσογαίας.

Πίνακας 3.4: Πιστοποιημένοι βιοκαλλιεργητές στην περιοχή των Μεσογείων

ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ	ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΓΡΟΤΕΜΑΧΙΩΝ	ΕΙΔΟΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ
1	ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟ	Ελιά ελαιοποιήσιμη - Ελιά βρώσιμη - Φυστικιά
2	ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟ	Αμπέλι οινοποιήσιμο - Συκιά - Ελιά ελαιοποιήσιμη
1	ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟ	Αμπέλι οινοποιήσιμο
1	ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟ	Κηπευτικά Υπαίθρου
1	ΠΙΚΕΡΜΙ	Ελιά ελαιοποιήσιμη - Ελιά Βρώσιμη - Αμπέλι οινοποιήσιμο
1	ΠΟΡΤΟ ΡΑΦΤΗ	Κηπευτικά Υπαίθρου
1	ΡΑΦΗΝΑ	Κηπευτικά Θερμοκηπίου
1	ΑΡΤΕΜΙΔΑ	Ελιά ελαιοποιήσιμη - Αμπέλι οινοποιήσιμο
2	ΚΟΡΩΠΙ	Ελιά ελαιοποιήσιμη
1	ΠΑΙΑΝΙΑ	Ελιά ελαιοποιήσιμη
2	ΜΑΡΑΘΩΝΑΣ	Κηπευτικά Υπαίθρου - Διάφορα οπωροφόρα
1	ΜΑΡΑΘΩΝΑΣ	Αμπέλι οινοποιήσιμο
1	ΑΡΤΕΜΙΔΑ	Ελιά ελαιοποιήσιμη - Αμπέλι οινοποιήσιμο
1	ΒΑΡΝΑΒΑ	Κηπευτικά Υπαίθρου - Διάφορα οπωροφόρα
17		

Πηγή: Διαδρομές ποιότητας Qways 2011

Τέλος στο Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων που αναφέρεται στη βιολογική γεωργία φυτικής και ζωικής παραγωγής για την περίοδο 2002-2007. Ωστόσο δεν αναφέρει αν είναι επιδοτούμενες οι εκτάσεις που έχουν δηλωθεί και επιπλέον είναι σε επίπεδο Νομού, γεγονός το οποίο δεν εξυπηρετεί την παρούσα εργασία.

Για την τρέχουσα περίοδο η τελευταία ημερομηνία που δόθηκε για υποβληθούν αιτήσεις για επιδότηση ήταν 31-3-2011. Από κει και πέρα δεν έχει βγει κάποια σχετική ανακοίνωση από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και από την Ευρωπαϊκή Ένωση για την εξέλιξη των επιδοτήσεων της βιολογικής γεωργίας.

«Επενδύσεις στη μεταποίηση και εμπορία γεωργικών προϊόντων» Μέτρο 123 Α του Άξονα1: Διατήρηση και βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της γεωργίας, της δασοκομίας και του αγροδιατροφικού τομέα.

Το μέτρο (στα πλαίσια του προγράμματος αγροτικής ανάπτυξης της Ελλάδας 2007-2013) σύμφωνα με το ΦΕΚ 850/2011 ΚΥΑ 132480/386, αφορά στην ενίσχυση των επενδύσεων στη μεταποίηση και εμπορία γεωργικών προϊόντων στους τομείς του κρέατος, γάλακτος, αυγών – πουλερικών, μελιού, διαφόρων ζώων, δημητριακών, ελαιούχων προϊόντων, οίνου, οπωροκηπευτικών, ανθέων, ζωοτροφών, σπόρων και πολλαπλασιαστικού υλικού, φαρμακευτικών και αρωματικών φυτών.

Συγκεκριμένα για τον οίνο που εμφανίζεται περισσότερο στην περιοχή έρευνας, αφορά:

- Εκσυγχρονισμό οινοποιείων με ή χωρίς μετεγκατάσταση χωρίς αύξηση της δυναμικότητας, για παραγωγή οίνων ποιότητας.
- Συγχώνευση οινοποιείων με παράλληλο εκσυγχρονισμό (κτιριακών εγκαταστάσεων και μηχανολογικού εξοπλισμού) για βελτίωση της ποιότητας και μείωση του κόστους παραγωγής, χωρίς αύξηση της δυναμικότητας.
- Ίδρυση νέων οινοποιείων σύγχρονης τεχνολογίας: α) σε περιπτώσεις εξυπηρέτησης της τοπικής παραγωγής σε ορεινές και νησιώτικες περιοχές β) μονάδων παραγωγής οίνων από προϊόντα της βιολογικής αμπελουργίας και συστημάτων ολοκληρωμένης διαχείρισης.
- Προσθήκη, εκσυγχρονισμός και επέκταση γραμμής εμφιάλωσης οίνου σε οινοποιεία για την κάλυψη των αναγκών εμφιάλωσης της παραγωγής τους.

Για την υλοποίηση των επενδύσεων προκαλείται Δημόσια Δαπάνη ύψους 320.000.000 ευρώ η οποία κατανέμεται ενδεικτικά στα έτη 2010 - 2015 ως ακολούθως. Για το έτος 2010 10 εκ. ευρώ, για το έτος 2011 25 εκ. ευρώ, για το έτος 2012 40 εκ. ευρώ, για το έτος 2013 60 εκ. ευρώ, για το έτος 2014 85 εκ. ευρώ και για το έτος 2015 100 εκ. ευρώ, με δυνατότητα μεταφοράς σε επόμενα έτη μέχρι τη λήξη του προγράμματος. Η συνδρομή της ΕΕ διασφαλίζεται μέσω του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ).

Δικαιούχοι ενίσχυσης είναι πολύ μικρές, μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, και συγκεκριμένα:

Δικαιούχοι ενίσχυσης είναι Ατομικές Επιχειρήσεις και τα Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου (ΑΕ, ΕΠΕ, ΟΕ, ΕΕ., Προσωπικές εταιρείες του εμπορικού νόμου, Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις κάθε βαθμίδας, Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις, Δημοτικές Επιχειρήσεις οι οποίες λειτουργούν σύμφωνα με τις διατάξεις της εμπορικής και φορολογικής νομοθεσίας) που τελικά επιβαρύνονται με το κόστος της πραγματοποίησης του σχεδίου.

Όσον αφορά το μέγεθος των δικαιούχων: Για τον εκσυγχρονισμό υφιστάμενων μονάδων ή την ίδρυση νέων, επιλέξιμες είναι μόνο πολύ μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, για τις οποίες προβλέπεται το μέγιστο ποσοστό στήριξης ανάλογα με την περιφέρεια που ανήκουν, όλες οι επιχειρήσεις, ανεξαρτήτου μεγέθους, της περιοχής των μικρών νησιών του Αιγαίου Πελάγους, επιχειρήσεις, που απασχολούν λιγότερους από 750 υπαλλήλους ή έχουν κύκλο εργασιών μικρότερο των 200 εκατ. ευρώ, για τις οποίες προβλέπεται μείωση κατά το ήμισυ των μέγιστων ορίων της ενίσχυσης που προβλέπεται.

Για την περιοχή του Μαρκόπουλου Μεσογαίας αλλά και για τα υπόλοιπα Μεσόγεια βρέθηκαν στοιχεία από την προηγούμενη προγραμματική περίοδο 2000-2006, που ο συνολικός διαθέσιμος προϋπολογισμός ήταν 777.603,01€. Τα στοιχεία δόθηκαν από την Περιφερειακή Ενότητα, έπειτα από προσωπική επαφή με πρώην υπάλληλο της Περιφέρειας Ανατολικής Αττικής.

ΟΙΝΟΠΟΙΕΙΑ

- Μαρκόπουλο Μεσογαίας: συνολική επένδυση 71.575€ και ολοκληρώθηκε το 2006
- Μαρκόπουλο Μεσογαίας: ύψος επένδυσης 1.321.901,54€ που ολοκληρώθηκε το 2007
- Σπάτα: ύψος επένδυσης 235.555,45€ και ολοκληρώθηκε το 2009

- Παιανία: επενδύθηκαν 255.824,21€ και πραγματοποιήθηκε το 2006
- Πικέρμι: η συνολική επένδυση ήταν 231.255,00€ και ολοκληρώθηκε το 2004
- Κορωπί: ύψος επένδυσης 296.485,32€ που υλοποιήθηκε το 2006
- Κορωπί: συνολική επένδυση 1.102.499,62€ και πραγματοποιήθηκε το 2006
- Κορωπί: συνολική επένδυση 194.993,269€ και ολοκληρώθηκε το 2008

ΕΛΑΙΟΤΡΙΒΕΙΑ

- Παιανία: το ύψος της επένδυσης ανερχόταν στις 280.329,49€ και ολοκληρώθηκε το 2004

ΣΥΣΚΕΥΑΣΤΗΡΙΑ

- Κορωπί (συσκευαστήριο σαλάτας): ύψος επένδυσης 1.415.842,18€ που υλοποιήθηκε το 2007

ΤΥΠΟΠΟΙΗΤΗΡΙΑ

- Γέρακας (τυποποίηση λαδιού): επενδύθηκαν 288.782,70€ και πραγματοποιήθηκε το 2007
- Κορωπί (τυποποίηση μελιού): η συνολική επένδυση ανέρχονταν στις 252.269,48€ και ολοκληρώθηκε το 2008

ΤΥΡΟΚΟΜΕΙΑ

- Μαρκόπουλο Μεσογαίας: ύψος επένδυσης 397.979,81€ και υλοποίηση το 2006
- Μαρκόπουλο Μεσογαίας: συνολική επένδυση 541.726,27€ και πραγματοποιήθηκε το 2005.

Αυτό που παρατηρείται είναι ότι οι επενδύσεις που έχουν γίνει είναι αρκετά υψηλές σε σχέση με το διαθέσιμο προϋπολογισμό, που φαίνεται να μην βοήθησε σημαντικά. Βέβαια δεν γνωστοποιήθηκε το ύψος της επιδότησης που δόθηκε στον καθένα, παρά μόνο η συνολική επένδυση. Επίσης οι χρονολογίες που πραγματοποιήθηκαν συμπίπτουν με τις χρονολογίες που έγιναν και τα μεγάλα έργα όπως π.χ. το αεροδρόμιο(2000), αλλά και οι ολυμπιακοί αγώνες(2004), γεγονός που φαίνεται ότι δεν επηρέασε στην ολοκλήρωσή τους.

«Εκσυγχρονισμός γεωργικών εκμεταλλεύσεων» Μέτρο 121 του Άξονα 1: Διατήρηση και βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της γεωργίας, της δασοκομίας και του αγροδιατροφικού τομέα.

Στόχος του μέτρου (ΠΑΑ 2007-2013) είναι ο εκσυγχρονισμός γεωργικών εκμεταλλεύσεων και η βελτίωση της συνολικής τους επίδοσης μέσω της καλύτερης

χρήσης των συντελεστών παραγωγής. Συμπεριλαμβάνει την εισαγωγή νέων τεχνολογιών – καινοτομιών, με στόχο τη στροφή προς την ποιότητα, τα βιολογικά προϊόντα και τη διαφοροποίηση της εκμετάλλευσης σε τομείς όπως τα μη edώδιμα (non-food) και ενεργειακά φυτά και βελτίωση του καθεστώτος των γεωργικών εκμεταλλεύσεων όσον αφορά το περιβάλλον, την εργασιακή ασφάλεια, την υγιεινή και την καλή διαβίωση των ζώων. Χωρίζεται σε μικρά και μεγάλα σχέδια βελτίωσης.

«Πρόγραμμα Αναδιάρθρωσης και Μετατροπής Αμπελουργικών Εκτάσεων»
(Αναμπέλωση)

Πρόκειται για πρόγραμμα παρέμβασης της ΚΟΑ και στόχος του μέτρου είναι:

- Η ποιοτική αναβάθμιση του αμπελουργικού δυναμικού
- Η εγκατάσταση ποικιλιών αμπέλου με αυξημένο εμπορικό ενδιαφέρον
- Η εισαγωγή σύγχρονων καλλιεργητικών τεχνικών

Το πρόγραμμα καλύπτει μια ή περισσότερες από τις ακόλουθες δράσεις:

1. Την ποικιλιακή μετατροπή των αμπελώνων συμπεριλαμβανομένου και του επανεμβολιασμού.
2. Την επαναφύτευση των αμπελώνων
3. Τις βελτιώσεις των τεχνικών διαχείρισης των αμπελώνων που συνδέονται με το στόχο του προγράμματος.

Οι ανωτέρω αναφερόμενες δράσεις περιλαμβάνουν τα εξής μέτρα: εκρίζωση και προετοιμασία εδάφους – αναφύτευση, φύτευση αμπελώνων, επανεμβολιασμός (για την ποικιλιακή μετατροπή των αμπελώνων) και βελτίωση των τεχνικών διαχείρισης των αμπελουργικών εκτάσεων που αναλύονται σε υποστήλωση και κατασκευή αναβαθμίδων.

Η τρέχουσα περίοδος εφαρμογής του προγράμματος αναδιάρθρωσης και μετατροπής των αμπελουργικών εκτάσεων στην χώρα αρχίζει την αμπελοοινική περίοδο 2008–2009 και λήγει την αμπελοοινική περίοδο 2012–2013, σύμφωνα με το Εθνικό «Πρόγραμμα στήριξης του αμπελοοινικού τομέα 2009–2013» (ΦΕΚ 1896/2010 – ΚΥΑ 306206).

Το ύψος της επιδότησης, για την εκρίζωση είναι 225€/στρέμμα, για απώλεια εισοδήματος 385€/στρέμμα και για φύτευση 497€/στρέμμα.

Αναλυτικότερα για την περιοχή του Μαρκόπουλου:

- 2005-2006: 1 παραγωγός με 4 στρέμματα
- 2006-2007: 1 παραγωγός με 4,5 στρέμματα
- 2007-2008: 6 παραγωγοί με 21,80 στρέμματα συνολικά
- 2008-2009: 1 παραγωγός με 6 στρέμματα

- 2010-2011: 1 παραγωγός με 2,9 στρέμματα

Τα ίδια έτη αφορούν και την περιοχή των υπόλοιπων Μεσογείων. Συγκεκριμένα:

- 2005-2006: υπήρξαν συνολικά 20 παραγωγοί που έκαναν αναμπέλωση με 13 παραγωγούς από την Παιανία, 4 από τα Σπάτα, 1 από το Πικέρι, 1 από την Παλλήνη και 1 από το Κορωπί.
- 2006-2007: συνολικά παρουσιάζονται 11 παραγωγοί εκ των οποίων 6 παραγωγοί από την Παιανία, από τα Σπάτα 3 και από το Πικέρι 2.
- 2007-2008: εμφανίζεται ο ίδιος αριθμός συνολικά με την προηγούμενη περίοδο (11 παραγωγοί), με τη διαφορά ότι πρόκειται για άλλες περιοχές. Κορωπί 1 παραγωγός, Σπάτα 4 και Παιανία όπως και στην προηγούμενη περίοδο 6 παραγωγοί.
- 2008-2009: σε αυτή την περίοδο υπήρξαν συνολικά 8 παραγωγοί, 4 από την Παιανία και 4 από τα Σπάτα.
- 2010-2011: την τελευταία περίοδο δήλωσαν μόνο 4 παραγωγοί. 2 από το Πικέρι, 1 από την Παιανία και 1 από το Κορωπί.

Αυτό που παρατηρείται από τα ανωτέρω στοιχεία, για τα υπόλοιπα Μεσόγεια, είναι ότι με τα χρόνια έχουν μειωθεί οι παραγωγοί που ενδιαφέρονταν για επιδότηση αναμπέλωσης. Από την άλλη, στην περιοχή του Μαρκόπουλου υπάρχει μια σταθερή ζήτηση εκτός από μια χρονιά που ήταν 6 παραγωγοί. Βέβαια και στις δύο περιπτώσεις δεν είναι πολύ ενθαρρυντικά τα αποτελέσματα διότι θα μπορούσαν να υπήρχαν περισσότεροι παραγωγοί.

3.4 Ρυθμιστικό Σχέδιο Αττικής 2021

Σύμφωνα με το σχέδιο νόμου που εκπονήθηκε το 2009 και την παρουσίαση του έργου που έγινε μέσα στο 2011 το Ρυθμιστικό Σχέδιο της Αττικής (ΡΣΑ), είναι το σύνολο των στόχων, των κατευθύνσεων πολιτικής, των προτεραιοτήτων, των προγραμμάτων και των μέτρων που προβλέπονται από το νόμο αυτό ως αναγκαία για τη χωροταξική και οικιστική οργάνωση της Αττικής και την προστασία του περιβάλλοντος, σύμφωνα με τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης.

Πρόκειται να υλοποιηθεί με ορίζοντα το 2021 και αφορά την Περιφέρεια Αττικής. Αν και ανήκει στην χωροταξική πολιτική, είναι καθοριστικό για τη διαμόρφωση της γεωργικής γης, διότι περιλαμβάνει κατευθύνσεις και μέτρα για την προστασία και αναβάθμιση του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος του τοπίου της Αττικής και για την αντιμετώπιση της ρύπανσης.

Η ανάγκη για να καθοριστεί το ρυθμιστικό σχέδιο προήλθε από την υπερβολική ανάπτυξη της Αθήνας και από τα έργα τεράστιας στρατηγικής σημασίας από το έτος 1996 και μετά, όπως τα μεγάλα κυκλοφοριακά έργα, η μεταφορά του αεροδρομίου στα Σπάτα και η χωροθέτηση των ολυμπιακών έργων που δεν προγραμματίστηκαν επαρκώς σε ένα συνολικότερο πλαίσιο.

Οι στρατηγικοί στόχοι του (ΡΣΑ) που εντάσσονται στο πλαίσιο της εθνικής και ευρωπαϊκής αναπτυξιακής και χωροταξικής πολιτικής ορίζονται ως εξής:

- Ισορροπη οικονομική ανάπτυξη, ενίσχυση του διεθνούς ρόλου της Αθήνας, και βελτίωση της ανταγωνιστικότητας.
- Περιβαλλοντικά βιώσιμη χωρική ανάπτυξη, με αποτελεσματική και συνεκτική προστασία του περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς.
- Βελτίωση της ποιότητας ζωής για όλους τους κατοίκους, εξισορρόπηση στην κατανομή των πόρων και των ωφελειών ως βασικών προϋποθέσεων για τη βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή.

Εν συνεχεία θα γίνει αναφορά στο ΡΣΑ σε ότι αναφέρεται στην περιοχή της Ανατολικής Αττικής και σε οτιδήποτε σχετίζεται με χρήσεις γης και την προστασία του περιβάλλοντος.

Αρχικά, για τη λειτουργική και χωροταξική οργάνωση της Αττικής έχουν καθοριστεί χωρικές ενότητες και υποενότητες, εκ των οποίων μια ενότητα είναι η περιοχή της Ανατολικής Αττικής – Μεσογείων.

Στην περιοχή των Μεσογείων εντάσσεται ο Διεθνής Αερολιμένας που αποτελεί μία από τις κύριες εισόδους στην χώρα. Απαιτείται λοιπόν η διασφάλιση υψηλού επιπέδου του περιβάλλοντος χώρου.

Η σχετική υποενότητα θα περιλαμβάνει διαπεριφερειακές λειτουργίες και οικονομικές δραστηριότητες και αποτελεί το δεύτερο πόλο ανάπτυξης της ευρύτερης περιοχής της Αθήνας. Εν τούτοις οι πιέσεις της αστικοποίησης θα επεκταθούν στις παρυφές και στο εσωτερικό των οικισμών. Γι' αυτό η άμεση παρέμβαση και προστασία των μη αστικών περιοχών αποτελεί προτεραιότητα του ΡΣΑ.

Βασικοί πόλοι ανάπτυξης για την περιοχή αποτελούν οι οργανωμένες περιοχές παραγωγικών δραστηριοτήτων (δευτερογενούς και τριτογενούς τομέα) σε θέσεις με πολύ καλή υπεροπτική προσβασιμότητα, όπου θα πρέπει να εγκατασταθούν κατά προτεραιότητα εξαρτημένες και ελκυσόμενες δραστηριότητες από τον Διεθνή Αερολιμένα.

Για κάθε χωρική ενότητα, εξειδικεύονται τα Σχέδια Χωρικής Ανάπτυξης Ενοτήτων ΡΣΑ (ΣΧΑΕ). Αποτελούν ολοκληρωμένα πλαίσια ρυθμίσεων για τη χωρική οργάνωση της ανάπτυξης σε κάθε ενότητα, που εναρμονίζονται και αλληλοσυσχετίζονται με τα Γ.Π.Σ και για οποιαδήποτε άλλα σχέδια. Σε περίπτωση ταυτόσημη με την περιοχή μελέτης που έχει ήδη Π.Δ και Ζ.Ο.Ε, οι ρυθμίσεις του ενσωματώνονται στις προτάσεις των ΣΧΑΕ.

Κέντρο της χωρικής ενότητας αποτελεί η περιοχή Κορωπί – Παλλήνη. Στόχος είναι η λειτουργική αυτοτέλεια και εσωτερική συνοχή μέσα στη χωρική ενότητα. Προωθείται με τη χωροθέτηση όλων των διοικητικών και κοινωφελών υπηρεσιών του αντίστοιχου επιπέδου και την ενίσχυση κατάλληλων προωθητικών δραστηριοτήτων για την τόνωση της οικονομίας. Επίσης θα επιτρέψει την ανάπτυξη ενός διευρυμένου φάσματος κεντρικών λειτουργιών και προσφερομένων επιλογών.

Για να επιτευχθεί ο στόχος της βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας καθώς και της επίτευξης της κοινωνικής και χωρικής συνοχής, καθορίζονται προγράμματα ειδικών παρεμβάσεων μητροπολιτικού χαρακτήρα. Μέσα σε αυτά τα προγράμματα είναι ενταγμένο το ήδη υπάρχον πολιτιστικό – οικολογικό πάρκο της Βραυρώνας.

Επίσης οι παρεμβάσεις εντάσσονται στο σχέδιο δημιουργίας υπερτοπικών πόλων και αξόνων πολιτισμού, εκπαίδευσης και αθλητισμού. Μέσα στους σημαντικότερους πόλους είναι το Σκοπευτήριο Μαρκόπουλου (αθλητισμός, πολιτισμός) και το Ιππικό κέντρο Μαρκόπουλου (αθλητισμός, τουρισμός, αναψυχή).

Όπως αναφέρθηκε ένας κύριος στόχος είναι η προστασία και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος. Μέσα σε όλα αυτά που προβλέπονται, ολοκληρώνεται και το πρόγραμμα προστασίας ευαίσθητων περιοχών της Αττικής που εντάσσεται και η περιοχή της Βραυρώνας. Σ' αυτές τις περιοχές ορίζεται η ζώνη του πυρήνα, που είναι υψηλής προστασίας, αλλά και τα όρια της περιφερειακής ζώνης, που επιβάλλονται όροι και περιορισμοί σε χρήσεις και δραστηριότητες και πιθανόν όροι δόμησης.

Επίσης ολοκληρώνεται και το πρόγραμμα προστασίας ρεμάτων Αττικής. Στο εν λόγω πρόγραμμα εντάσσονται και τα ρέματα Ανατολικής Αττικής, Μεγάλο Ρέμα Ραφήνας, Άγιος Γεώργιος – Ερασίνοσ και Ποταμός Ερασίνοσ. Επίσης εδώ καθορίζονται όρια ζωνών για τα ρέματα, καθώς όροι και περιορισμοί σε χρήσεις και δόμηση.

Από το ρυθμιστικό μέτρο Προστασίας και Ανάδειξης του ιστορικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος επιδιώκεται πρόγραμμα σύνδεσης της Βραυρώνας με τους ορεινούς όγκους Μερέντα, Πάνειο και Υμηττό. Επιπλέον δημιουργούνται

προγράμματα για την ανάδειξη συνόλων με ιδιαίτερα πολεοδομικά και παραδοσιακά χαρακτηριστικά και περιλαμβάνονται μέσα σε αυτά η Παιανία, το Πικέρμι, τα Καλύβια Θορικού και το Μαρκόπουλο Μεσογαίας.

Ένα μέτρο που δεν σχετίζεται τόσο με το περιβάλλον ή τις χρήσεις γης είναι η διοικητική και κοινωνική υποδομή. Γίνεται ιδιαίτερη αναφορά, διότι στη περιοχή της Ανατολικής και ΝΑ Αττικής προβλέπονται υποδομές υγείας δημοσίου τομέα οι οποίες χωροθετούνται σε μητροπολιτικούς πόλους. Τα ανωτέρω μπορούν να χωροθετηθούν στις παρυφές οικισμών ή σε περιοχές με καλή προσβασιμότητα με όλα τα μεταφορικά μέσα, εκτός των ζωνών προστασίας.

Όσον αφορά το μέτρο που σχετίζεται με την ενεργειακή υποδομή, επιδιώκει την δημιουργία αιολικών εγκαταστάσεων, την εκμετάλλευση ενός τμήματος του όρους Μερέντα, το οποίο ανήκει στο Μαρκόπουλο Μεσογαίας. Στόχος είναι η αποδοτικότερη χρήση της ενέργειας και της προστασίας του περιβάλλοντος.

Εν συνεχεία, θα γίνει μια αναφορά στον πρωτογενή, δευτερογενή και τριτογενή τομέα, που εντάσσεται μέσα στο μέτρο σχετικά με την οργάνωση των παραγωγικών δραστηριοτήτων.

Η γεωργική γη δεν αντιμετωπίζεται μόνο ως παραγωγικό έδαφος, αλλά προστατεύεται ως σημαντικός και παραγωγικός πόρος που συμβάλλει στην διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας, της βιοποικιλότητας, στη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και στη βελτίωση βιοκλιματικών συνθηκών.

Οι δραστηριότητες του πρωτογενή τομέα στη Περιφέρεια Αττικής, υποστηρίζονται και ενισχύονται ώστε να είναι δυνατή η αντιμετώπιση των ισχυρών πιέσεων από τις οικιστικές και άλλες ανταγωνιστικές χρήσεις που οδηγούν στη συρρίκνωση της γεωργικής γης.

Για την αποτελεσματική προστασία της γεωργικής γης, ορίζονται περιοχές γεωργίας πρώτης προτεραιότητας, που στη συνέχεια καθορίζονται από τα ΣΧΑΕ τα οποία ήδη αναφέρθηκαν. Περιλαμβάνονται εκτάσεις με πλούσια παραγωγικά εδάφη, με παραδοσιακές και εξειδικευμένες καλλιέργειες που δημιουργούν φυσικές ενότητες. Επίσης καλλιέργειες που έχουν ιδιαίτερη σημασία για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος ή του τοπίου.

Αυτές επιδιώκουν την αναβάθμιση των αγροτικών δραστηριοτήτων, με μεθόδους παραγωγής που αποσκοπούν στην προστασία του περιβάλλοντος, στη διατήρηση φυσιογνωμίας του τοπίου και στην παραγωγή ανταγωνιστικών προϊόντων ποιότητας.

Στις περιοχές γεωργίας πρώτης προτεραιότητας καθορίζονται ειδικές ζώνες που επιτρέπονται:

- α) οικολογικά πάρκα για τη στήριξη βιολογικής γεωργίας και κτηνοτροφίας
- β) πάρκα παραδοσιακών καλλιεργειών, που συμβάλλουν στη διατήρηση και φυσιογνωμία του Αττικού τοπίου
- γ) ζώνες αποδοτικών καλλιεργειών και εκτροφών για τη δημιουργία προϊόντων υψηλών ποιοτικών προδιαγραφών.

Παράλληλα προωθείται και η πολυλειτουργική γεωργία (πολιτιστικές δραστηριότητες, οικότουρισμός, αναψυχή) αρκεί οι αγροτικές μονάδες να πληρούν τα αναγκαία κριτήρια.

Οι κυριότερες ρυθμίσεις που αφορούν την προαγωγή και συγκρότηση του δευτερογενούς και τριτογενούς τομέα στην Αττική παρουσιάζονται ακολούθως συνοπτικά.

- Μεταποίηση
 - Οργάνωση μεταποιητικών δραστηριοτήτων και Υποδοχών
 - Επέκταση και καθορισμός νέων Υποδοχών μεταποιητικών / επιχειρηματικών δραστηριοτήτων
 - Ιεράρχηση / Κατηγοριοποίηση και κριτήρια χωροθέτησης Υποδοχών
 - Στρατηγικοί Υποδοχείς Καινοτομίας και Πράσινης Ανάπτυξης
 - Κλάδοι προτεραιότητας για την Αττική
- Οργάνωση δραστηριοτήτων χονδρικού εμπορίου και εφοδιαστικής
- Οργάνωση δραστηριοτήτων λιανικού εμπορίου – Εμπορικά Κέντρα
- Οργάνωση και ανάπτυξη των δραστηριοτήτων τουρισμού

Εν κατακλείδι, καθοριστικό ρόλο αποτελεί το ρυθμιστικό μέτρο για το σχεδιασμό του εξωαστικού χώρου, που αποτελεί βασική συνιστώσα για την οικολογική ισορροπία και της ποιότητας ζωής των κατοίκων. Ως εξωαστικός χώρος νοείται το σύνολο των εκτάσεων της Περιφέρειας που βρίσκονται εκτός εγκεκριμένων σχεδίων και εκτός ορίων οικισμών, καθώς και εκτός των καθοριζόμενων προς πολεοδόμηση ή ανάπτυξη περιοχών. Ρυθμίζεται στο σύνολο του με σχέδια χρήσεων γης και όρων δόμησης ή και καθεστώτα προστασίας, τα οποία θεσμοθετούνται με τα Γ.Π.Σ. του νόμου 2508/97 ή με άλλα σχέδια που προβλέπονται από τις διατάξεις της πολεοδομικής και περιβαλλοντικής νομοθεσίας. Οι

καθοριζόμενες ζώνες χρήσεων γης κατατάσσονται σε μια από τις ακόλουθες γενικευμένες ζώνες που καθορίζονται από τα ΣΧΑΕ και είναι οι εξής:

1. Ζώνες περιορισμένης ανάπτυξης και ελέγχου (Π-A-E)

Στόχος είναι η διατήρηση του ζωτικού ελεύθερου χώρου γύρω από τις οικιστικές συγκεντρώσεις, η προστασία της γεωργικής γης και η διαφύλαξη του φυσικού χώρου για τις επόμενες γενεές. Απαγορεύεται η κατάτμηση γης και ορίζονται αυστηροί περιορισμοί στη δόμηση και στις επιτρεπόμενες χρήσεις.

2. Ζώνες Ελέγχου και αναζήτησης (ΑΝ)

Επιτρέπονται η περιορισμένης κλίμακας πολεοδομήσεις, μετά από τεκμηριωμένη Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ). Κατά τα λοιπά οι ζώνες αυτές διέπονται από το καθεστώς των ζωνών Π-A-E.

3. Ζώνες Προστασίας (Π)

Περιλαμβάνονται οι ορεινοί όγκοι, τα δάση και οι δασικές εκτάσεις, το δίκτυο περιαστικού πρασίνου, τα ιδιαίτερα αξιόλογα τοπία, οι παράκτιες και παραρρεμάτιες περιοχές, οι υγρότοποι, οι περιοχές με ευαίσθητα οικοσυστήματα, αρχαιολογικοί χώροι, οι ιστορικοί τόποι και οι γεωργικές καλλιέργειες πρώτης προτεραιότητας που χρήζουν ειδικής προστασίας και ενίσχυσης. Διακρίνονται σε ζώνες απόλυτης προστασίας (Α-Π) που απαγορεύεται η δόμηση και σε ζώνες εξειδικευμένης προστασίας (Ε-Π) που επιτρέπονται μόνο οι ήπιες χρήσεις. Επίσης καθορίζονται ανώτατα όρια εκμετάλλευσης, που συνάδουν με τον επιδιωκόμενο βαθμό προστασίας.

3.5 Μελέτη Αναθεώρησης ισχύοντος Γ.Π.Σ. του Δήμου Μαρκόπουλου Μεσογαίας

Η έγκριση για την έναρξη της εκπόνησης της παρούσας μελέτης έγινε το 2007. Ουσιαστικά αποτελεί μια καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης. Μέσα από τη μελέτη (παρ' όλο που συμπεριλαμβάνεται στην πολιτική της χωροταξίας) αναγνωρίζονται οι μεγάλες πολεοδομικές και αναπτυξιακές αλλαγές καθώς και μετατροπές των χρήσεων γης που έχουν προκύψει από την εκπόνηση του τελευταίου και ισχύοντος Γ.Π.Σ., όπως επίσης και τα προβλήματα που έχουν προκύψει από αυτές τις αλλαγές. Σκοπός της μελέτης είναι να περιγράψει όλους εκείνους τους λόγους που καταδεικνύουν την ανάγκη για αναθεώρηση του ισχύοντος Γ.Π.Σ., στα πλαίσια του

ΡΣΑ 2021. Στο τέλος της μελέτης έγιναν κάποιες προτάσεις για το πώς θα έπρεπε να διαμορφωθεί το Γ.Π.Σ. του Δήμου Μαρκόπουλου βάσει της πιθανής αναπτυξιακής και δημογραφικής εξέλιξης. Οι προτάσεις που αφορούν τη διαχείριση των χρήσεων γης είναι οι εξής:

1. Ρυθμίσεις και αλλαγές των εγκεκριμένων χρήσεων γης

Με βάση την εμπειρία από τη θεσμοθέτηση των χρήσεων κατά την προηγούμενη Αναθεώρηση του Γ.Π.Σ., πρέπει να αναθεωρηθούν εν μέρει οι εγκεκριμένες χρήσεις στο Μαρκόπουλο και στο Πόρτο Ράφτη. Η παρατήρηση αναφέρεται ιδιαίτερα στα ακόλουθα:

- Διορθώσεις στην οριοθέτηση του Πολεοδομικού Κέντρου και ιδιαίτερα της Γενικής Κατοικίας στην πόλη του Μαρκόπουλου. Προτείνεται η κατάργηση της θεσμοθέτησης περιοχών Γενικής Κατοικίας, που περιορίζονται στο μέτωπο μόνον ορισμένων σημαντικών κεντρικών αξόνων και η επέκτασή τους στο βάθος ολόκληρου του οικοδομικού τετραγώνου, προς αποφυγή επιπλοκών για την εξασφάλιση καλύτερων συνθηκών μετάβασης από τη μια χρήση στην άλλη.
- Έλεγχος και προσδιορισμός των αναγκών για τις χρήσεις Πολεοδομικού Κέντρου, Γενικής Κατοικίας, Τουρισμού και Αναψυχής στο Πόρτο Ράφτη.
- Μετακίνηση οχλουσών χρήσεων (υλικά οικοδομών, ίσως και καρνάγια), σε καταλληλότερη θέση.
- Μετατροπή του Πάρκου Κυκλοφοριακής Αγωγής σε τμήμα του ΒΙ.ΠΑ.

2. Ζώνες των Παραγωγικών Δραστηριοτήτων

Για το ΒΙ.ΠΑ. Μαρκόπουλου προτείνονται τα εξής:

- Μικροπροσαρμογές των ορίων του ΒΙ.ΠΑ. ως τα όρια των οδικών αξόνων που το περιβάλλουν και ως τα όρια της περιβάλλουσας δασικής περιοχής.
- Διόρθωση του προγενέστερου λανθασμένου χαρακτηρισμού ως Πάρκου Κυκλοφοριακής Αγωγής του τριγώνου νοτίως του ΒΙ.ΠΑ. (Ζώνη Ε σύμφωνα με το Π.Δ. ΦΕΚ 199/Δ/06.03.2003) και μετατροπή του σε επέκταση του ΒΙ.ΠΑ.

Πέραν των προτάσεων αυτών προτείνονται εναλλακτικά:

- Επέκταση του ΒΙ.ΠΑ. νοτίως, ως την υφισταμένη οδό προσβάσεως προς το Ολυμπιακό σκοπευτήριο, εξαιρουμένης της ζώνης κάτω από τις γραμμές

μεταφοράς υψηλής τάσης ηλεκτρικού ρεύματος και της περιοχής σε ακτίνα 100 μέτρων από το ναό του Αγίου Δημητρίου ή

- Επέκταση πέραν του βορείου ορίου του ΒΙ.ΠΑ. ως την επέκταση της Αττικής Οδού και ως τα όρια της Λεωφόρου Κορωπίου – Μαρκοπούλου.

Για το Επιχειρηματικό Πάρκο προτείνεται η επέκτασή του στη βόρεια είσοδο του Μαρκόπουλου και στο τμήμα μεταξύ της επέκτασης της Αττικής Οδού και της λεωφόρου Παιανίας – Μαρκοπούλου, χωρίς να εξαιρεθεί από την επέκταση αυτή η χρήση κατοικίας, εξαιρουμένης της ζώνης κάτω από τις γραμμές υψηλής τάσης.

Όσον αφορά την περιοχή Πολιτιστικών Δραστηριοτήτων και Τουρισμού στην γύρω από την περιοχή ζώνη και από την πλευρά της κύριας πρόσβασής της, έχουν εγκατασταθεί αυθαιρέτως χρήσεις που απαξιώνουν την άκρως σημαντική και αξιόλογη περιοχή του Μαρκόπουλου και υπονομεύουν την πιθανότητα να αποτελέσει μοχλό ποιοτικής και μορφολογικής αναβάθμισης της ευρύτερης περιοχής. Πρέπει λοιπόν να ζητηθεί η άμεση απομάκρυνση των αυθαιρέτως εγκατεστημένων χρήσεων και ταυτόχρονα να διερευνηθούν οι προθέσεις του ΥΠ.ΠΟ. για την ενδεχόμενη ανέγερση Μουσείου στην περιοχή.

3. Η Πούντα, η Χαμολιά και το Αυλάκι

Προτείνονται ορισμένες ρυθμίσεις την διαμόρφωση αυτών των περιοχών ως προς τη χρήση γης. Είναι χαρακτηρισμένες κυρίως ως τουριστικές ζώνες και προτείνονται διαφορετικοί συντελεστές δόμησης, ανάλογα με την τοποθεσία που βρίσκονται.

4. Περιοχή Υποδοχής Σχολικών Κτιρίων και Εγκαταστάσεων Αθλητικών Δραστηριοτήτων

Προτείνεται, πέραν των ισχυόντων όρων και περιορισμών που προβλέπονται στο από 20.2.2003 Π.Δ. (ΦΕΚ 199/Δ/6.3.2003), να χαρακτηριστεί η ζώνη αυτή ως περιοχή υποδοχής εγκαταστάσεων προοριζόμενων για την εκπαίδευση, τον αθλητισμό, την πρόνοια καθώς και για θεραπευτήρια, με όρους και περιορισμούς που θα αποφασισθούν. Αυτό που πρέπει να τονισθεί σε αυτή την περίπτωση είναι ότι προτείνεται σαν εναλλακτικός χώρος εγκατάστασης η περιοχή μεταξύ Μαρκόπουλου και Πόρτο Ράφτη στο τμήμα βόρεια της λεωφόρου Μαρκοπούλου και ως το νότιο όριο του Αττικού Πάρκου ή μεταξύ Μαρκόπουλου και Πόρτο Ράφτη σε όλη την απομένουσα γεωργική γη. Και στις δύο περιπτώσεις δεν ωφελείται η γεωργική γη

γιατί αφενός απειλεί την περιοχή του Αττικού Πάρκου και αφετέρου θα εξαφανιστεί όλη η γεωργική γη που βρίσκεται ανάμεσα στο Μαρκόπουλο και στο Πόρτο Ράφτη.

Προστασία Ορεινών Όγκων, Δασών, Ρεμάτων και Ακτών

Ισχύουν όσα προβλέπονται για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος στο από 20.2.2003 Π.Δ. (ΦΕΚ 199/Δ/6.3.2003), αλλά και όσα περιγράφονται στη μελέτη που προηγήθηκε της απόφασης του Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ 9573/1846/6.4.2000 (ΦΕΚ 210/Δ/07.04.2000).

Επειδή γίνονται στο χώρο επεμβάσεις πέραν των όσων προβλέπονται, χρήσιμο είναι να τονισθούν τα ακόλουθα:

- Πρέπει να ανατεθούν, εκπονηθούν και εγκριθούν μελέτες οριοθέτησης όλων των ρεμάτων της περιοχής, για να μην καταπατείται η κάθε μισγάγγεια.
- Πρέπει να ανατεθούν, εκπονηθούν και εγκριθούν μελέτες προστασίας και αναπλάσεως των ακτών, ιδιαίτερα του Πόρτο Ράφτη.
- Από τη στιγμή που διαμορφώνεται και εγκρίνεται ένα Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο για μια περιοχή, δεν είναι δυνατόν να συνυπάρχει με αυτό καθεστώς ζωνών που δεν προβλέπονται στο σχετικό σχεδιασμό. Τόσο από τη χωροταξική μελέτη της πεδιάδας των Μεσογείων, όσο και από τη μελέτη που συνόδευε την προηγούμενη αναθεώρηση του Γ.Π.Σ. ζητήθηκε η κατάργηση των ζωνών του Π.Δ. ΦΕΚ 270/Δ και παρ' όλο αυτά, συνέχισαν να εκδίδονται οικοδομικές άδειες βάσει της σχετικής νομοθεσίας, με αποτέλεσμα να χτισθούν οι κορυφές αρκετών λόφων.

Αττικό Πάρκο και λοιπές Δεσμεύσεις στην Περιοχή

Για την περιοχή του Αττικού Πάρκου προτείνεται μια ήπια και ποιοτική ανάπτυξη, ώστε να αποτραπεί ο μετασχηματισμός σε μια ακόμα περιοχή αυθαίρετης, ακαλαίσθητης και επιβαρύνουσας το περιβάλλον δόμησης.

Οι άξονες γύρω από τους οποίους προτείνεται να αναπτυχθεί το Αττικό Πάρκο είναι:

- Αρχαίες διαδρομές, αρχαιολογικοί περίπατοι.
- Διαδρομές επίσκεψης και παρατήρησης της φύσης.
- Διαδρομές επίσκεψης και ενημέρωσης για τις παραδοσιακές καλλιέργειες, δρόμοι του κρασιού, γιορτές κρασιού, συγκέντρωση και επεξεργασία καρπών.

Οι παραπάνω δραστηριότητες θα συνδυασθούν με δραστηριότητες αναψυχής. Οι βασικές αρχές που προτάθηκαν για τον σχεδιασμό του πάρκου είναι:

- Αρχή των συμβατών χωροθετήσεων. Η χωροθέτηση των δραστηριοτήτων και η εξέλιξη των χρήσεων γης στις ζώνες του πάρκου, πρέπει να γίνονται κατά τρόπο ώστε οι οχλήσεις να παραμείνουν στους χώρους όπου βρίσκονται σήμερα.
- Υποστήριξη των παραγωγικών διαδικασιών που διασφαλίζουν τη διατήρηση της φυσιογνωμίας του τοπίου του Πάρκου.
- Η κατοίκηση και οι παραγωγικές δραστηριότητες θεωρούνται δεδομένες στην περιοχή του Πάρκου, όμως αυτές, θα υπόκεινται στον έλεγχο του φορέα διαχείρισης του πάρκου. Η εκτός σχεδίου δόμηση στις ζώνες του πάρκου θα πρέπει να επεκταθεί με βάση ένα σχέδιο οικιστικών πόλων, το οποίο θα λειτουργεί στο πλαίσιο του Πάρκου, παραλαμβάνοντας τις λειτουργίες και διοχετεύοντας τους φόρτους στα καταλληλότερα σημεία.

Πάρκο Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας

Προτείνεται η διαμόρφωση Πάρκου Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας στη θέση Κήποι, δυτικά του αρχαιολογικού χώρου της Βραυρώνας. Οι επιτρεπόμενες εγκαταστάσεις θα καθορισθούν στην επόμενη φάση της μελέτης. Ωστόσο κάτι τέτοιο δεν θα ευνοούσε τις χρήσεις γης αλλά ούτε και το τοπίο του αρχαιολογικού χώρου της Βραυρώνας, καθώς σε αυτή την περιοχή υπάρχουν ήδη γεωργικές χρήσεις.

Εγκατάσταση Χώρων Εναπόθεσης και Πώλησης Οικοδομικών Υλικών, Φύλαξης και Επισκευής Σκαφών κλπ

Για να σταματήσει η εγκατάσταση ανεπιθύμητων και οχλουσών χρήσεων κατά μήκος των βασικών οδικών αξόνων, προτείνεται η διαμόρφωση δύο περιοχών, μιας στο Μαρκόπουλο εντός της περιοχής που προτείνεται για την επέκταση του Επιχειρηματικού Πάρκου και μιας στο Πόρτο Ράφτη, στην οδό που ενώνει τις λεωφόρους Πόρτο Ράφτη και Μαρκοπούλου για την υποδοχή Χώρων Εναπόθεσης και Πώλησης Οικοδομικών Υλικών, Φύλαξης και Επισκευής Σκαφών κλπ. Για τις ανάλογες χρήσεις που είναι ήδη εγκατεστημένες αλλού, θα δοθεί προθεσμία για τη μετεγκατάστασή τους.

Αυτό που παρατηρείται από τα ανωτέρω είναι ότι δίνεται σημασία περισσότερο στο δευτερογενή και τριτογενή τομέα. Εκτός από την περιοχή του Αττικού Πάρκου που γίνεται μια αναφορά στις γεωργικές χρήσεις, σε όλες τις υπόλοιπες προτάσεις

δίνεται βαρύτητα σε δραστηριότητες που έχουν να κάνουν κυρίως με αστικές χρήσεις, εις βάρος των γεωργικών χρήσεων.

3.6 Σύνοψη κεφαλαίου

Παρατηρείται, πως οι βασικοί στόχοι όλων αυτών των μέτρων και πολιτικών που έχουν εφαρμοστεί, είναι κατά κύριο λόγο η προστασία και η ανάπτυξη της γεωργικής γης και του τουρισμού και δευτερευόντως η προστασία και η ανάδειξη περιοχών περιβαλλοντικού, πολιτισμικού και αισθητικού ενδιαφέροντος. Παρ' όλα αυτά, όπως αναφέρεται και στις προτάσεις διαμόρφωσης του χώρου (ΡΣΑ 2021, Μελέτη Αναθεώρησης Γ.Π.Σ. Δήμου Μαρκόπουλου), αυτό δεν έχει επιτευχθεί. Αντιθέτως, παρατηρείται μείωση της γεωργικής γης τα τελευταία 10 χρόνια.

Το Π.Δ. (20-2-2003) καθορίζει ήπιες ρυθμίσεις για τις χρήσεις των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, ενώ τα μέτρα πολιτικής που εφαρμόζονται στην περιοχή μελέτης αλλά και στα υπόλοιπα Μεσόγεια δεν καλύπτουν ουσιαστικά τους παραγωγούς. Ωστόσο έχουν γίνει προσπάθειες από τη μεριά των παραγωγών, δημιουργώντας τυροκομεία και οινοποιεία.

Το ΡΣΑ αν και λαμβάνει σοβαρά υπόψη την προστασία του περιβάλλοντος, των γεωργικών χρήσεων γης και την προστασία των μη αστικών περιοχών, παράλληλα εστιάζει το ενδιαφέρον στον δευτερογενή και τριτογενή τομέα.

Τέλος η πρόταση αναθεώρησης του Γ.Π.Σ. του Δήμου Μαρκόπουλου έχει ως στόχο την προστασία και ανάδειξη περιοχών αισθητικού, περιβαλλοντικού και πολιτισμικού ενδιαφέροντος με παράλληλη βελτίωση και ανάπτυξη των παραγωγικών διαδικασιών του δευτερογενή και τριτογενή τομέα. Για τη γεωργική γη αυτό που προτείνεται (εκτός από το Αττικό Πάρκο) είναι η δέσμευση εκτάσεων για την κατασκευή έργων υποδομής (σχολικές εγκαταστάσεις και πάρκο ανανεώσιμων πηγών ενέργειας).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Σε αυτό το κεφάλαιο περιγράφεται αναλυτικά η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε (επιτόπια έρευνα) για την ανάλυση της περιοχής μελέτης. Σκοπός είναι να κατανοηθεί για ποιο λόγο επιλέχθηκε αυτή η περιοχή, ποιο είναι το δείγμα του πληθυσμού και με ποιο τρόπο επιλέχθηκε, καθώς επίσης πως διαμορφώνονται τα ερωτηματολόγια.

4.1 Περιοχή ενδιαφέροντος και βασικές αρχές μεθοδολογίας

Ως περιοχή έρευνας, επιλέχθηκε η περιοχή του Μαρκόπουλου Μεσογαίας που βρίσκεται στο νοτιοανατολικό τμήμα του Ν. Αττικής. Η περιοχή παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον ως προς τις χρήσεις γης, καθώς την τελευταία δεκαετία έλαβε χώρα η κατασκευή μεγάλων έργων υποδομής, όπως το αεροδρόμιο και τα Ολυμπιακά έργα (Ιππόδρομος και Σκοπευτήριο), που επέφερε αλλαγές στις χρήσεις γης και ιδιαίτερα στη γεωργική χρήση της γης.

Κρίθηκε απαραίτητο να γίνουν δύο επιτόπιες έρευνες για την καλύτερη κατανόηση της περιοχής και της κατάστασης με τις αλλαγές χρήσεων γης.

Η πρώτη έρευνα περιλαμβάνει στοιχεία της περιοχής, που έχουν να κάνουν με τις μεταβολές των χρήσεων γης αλλά και την εξέλιξη της περιοχής γενικότερα. Το δείγμα αποτελείται από 7 μόνιμους κατοίκους της περιοχής, όχι απαραίτητα αγρότες, αλλά άτομα που διαθέτουν γνώσεις και έχουν μια γενική δυνατότητα να εξηγήσουν την κατάσταση που επικρατεί σήμερα με τις χρήσεις γης και την περιοχή μελέτης (προνομιακοί συνομιλητές).

Η δεύτερη έρευνα έγινε με άτομα που ασχολούνται με τη γεωργία, είτε σε αποκλειστική βάση είτε σαν δεύτερη ασχολία και περιλαμβάνει στοιχεία για τις εκμεταλλεύσεις που διαχειρίζονται (παραγωγοί). Το δείγμα σε αυτή την περίπτωση αποτελείται από 21 άτομα.

Η επιλογή του δείγματος των προνομιακών συνομιλητών, έγινε ρωτώντας τους πρώτους επιλεχθέντες να υποδείξουν άλλους που θα έπρεπε να ερωτηθούν. Λόγω του γεγονότος ότι ήταν δύσκολο να εντοπισθεί ο υπό έρευνα πληθυσμός των προνομιακών, σε πρώτο στάδιο επιλέχθηκαν άτομα με προκαθορισμένα χαρακτηριστικά, όπως π.χ. να διαθέτουν γνώσεις σε θέματα χρήσεων γης. Τα άτομα αυτά έδιναν ονόματα άλλων προνομιακών συνομιλητών που θα μπορούσαν να

ενημερώσουν για την κατάσταση που επικρατεί στην περιοχή με τις χρήσεις γης και αυτοί με τη σειρά τους έδιναν άλλα άτομα, μέχρι να αρχίσουν να επαναλαμβάνονται πάλι οι ίδιοι.

Για τους παραγωγούς υπήρξε μια κατευθυνόμενη δειγματοληψία λόγω δυσκολίας πρόσβασης στα άτομα του δείγματος. Οι παραγωγοί στην περιοχή είναι λίγοι και η Στατιστική Αρχή δεν είχε ξεκάθαρα στοιχεία . Παρουσίαζε περισσότερους παραγωγούς από αυτούς που στην πραγματικότητα υπάρχουν. Η επιλογή έγινε με τη βοήθεια κατοίκων της περιοχής έπειτα από τηλεφωνική ενημέρωση. Οι έρευνες ξεκίνησαν τον Δεκέμβριο του 2010, (δίνοντας προτεραιότητα στην έρευνα των προνομιακών συνομιλητών) με προσωπική συνέντευξη και ημι – δομημένα ερωτηματολόγια, και ολοκληρώθηκαν τον Φεβρουάριο του 2011.

Επιλέχθηκε η προσωπική συνέντευξη με ημι-δομημένα ερωτηματολόγια για να υπάρχει άμεση επαφή με τον ερωτώμενο. Χρησιμοποιήθηκε ένας «οδηγός συνέντευξης», ένα πλαίσιο της συνέντευξης, με θεματικές ενότητες και πιθανά ερωτήματα σχετικά με το αντικείμενο και τις υποθέσεις της έρευνας. Υπήρχε ελευθερία στον τρόπο που τέθηκαν οι ερωτήσεις, στη σύνταξη και στη σειρά, με την προϋπόθεση ότι οι πληροφορίες που συγκεντρώθηκαν αφορούσαν το συγκεκριμένο θέμα της έρευνας και δεν ξέφευγαν από αυτό (Δαουτόπουλος, Σταθακόπουλος, 2005).

Σημασία δόθηκε στη διατύπωση των ερωτήσεων και στην επιλογή των λέξεων, ώστε να ερμηνεύονται με τον ίδιο τρόπο απ' όλους τους ερωτώμενους. Οι ερωτήσεις ήταν μονοδιάστατες, το λεξιλόγιο απλό και δεν προέτρεπαν τον ερωτώμενο προς μια συγκεκριμένη απάντηση (Δαουτόπουλος, Σταθακόπουλος, 2005).

Για την καλύτερη εξυπηρέτηση και την ορθότερη ερμηνεία των αποτελεσμάτων (πέρα από τα ερωτηματολόγια και τις απαντήσεις των ερωτώμενων), χρησιμοποιήθηκε ειδικό όργανο μαγνητοφώνησης, ώστε να διασταυρωθούν οι απαντήσεις των ερωτηματολογίων με αυτές των ερωτώμενων.

4.2 Διαμόρφωση Ερωτηματολογίου Προνομιακών Συνομιλητών

Κρίθηκε απαραίτητο να γίνουν κάποιες προσωπικές συνεντεύξεις με ημι-δομημένα ερωτηματολόγια (όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω) με ορισμένους κατοίκους για να σχηματιστεί μια γενική εικόνα της περιοχής και για το πώς βλέπουν οι ίδιοι την κατάσταση που επικρατεί στις χρήσεις γης. Τα κριτήρια για να επιλεγούν τα άτομα ήταν να γνωρίζουν και να μένουν στην περιοχή, να διαθέτουν γνώσεις σε θέματα χρήσεων γης, να παρακολουθούν τις αλλαγές που γίνονται στην περιοχή (πάντα με γνώμονα τις χρήσεις γης) και να ασχολούνται με τα κοινά. Τα άτομα που επιλέχθηκαν για αυτή τη συνέντευξη (όπως θα αναφερθούν κατωτέρω στην ανάλυση) διαθέτουν τα ανωτέρω κριτήρια και προσόντα, καθώς είναι ενήμεροι για τα θέματα χρήσεων γης στην περιοχή μελέτης και προτάθηκαν από τους ίδιους τους κατοίκους της περιοχής.

Οι ερωτήσεις ήταν ανοιχτής μορφής, ώστε να μπορέσει να εξασφαλιστεί μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα για την περιοχή έρευνας. Επιπλέον οι ερωτώμενοι είχαν τη δυνατότητα να εκφραστούν με δικούς τους όρους, να προβάλλουν τις απόψεις τους, που ίσως δώσουν μια πιο αξιόπιστη αναπαράσταση της πραγματικότητας (Δαουτόπουλος, Σταθακόπουλος, 2005).

Σκοπός ήταν να σχηματιστεί μια ολοκληρωμένη άποψη για τις αιτίες που οδήγησαν σε αυτή την κατάσταση, ποιά ήταν τα αποτελέσματα αυτών των αλλαγών και πώς προβλέπεται το μέλλον από δω και πέρα στη περιοχή όσον αφορά στις χρήσεις γης.

Τα θέματα που συζητήθηκαν χωρίστηκαν σε δύο ενότητες. Η μια αφορούσε την προσωπική πορεία του ερωτώμενου, ώστε να γίνει κατανοητό τι σχέση υπάρχει με την περιοχή και πως βρέθηκαν σε αυτή. Η άλλη ενότητα περιλάμβανε τα γενικά στοιχεία της περιοχής που σχετίζονται με τις χρήσεις γης και πως προβλέπεται το μέλλον όσον αφορά τη γεωργική γη (βλ. Παράρτημα Β).

Τα κύρια προβλήματα που δημιουργήθηκαν ήταν η επεξήγηση του περιεχομένου της εργασίας στους ερωτώμενους μέσω τηλεφώνου και το σημείο συνάντησης για την συνέντευξη.

4.3 Διαμόρφωση Ερωτηματολογίου Παραγωγών

Ο σκοπός για τη διαμόρφωση των ερωτηματολογίων ήταν να είναι όσο το δυνατόν πιο σύντομα για λόγους οικονομίας και λειτουργικότητας και παράλληλα να αντλούνται οι αναγκαίες πληροφορίες από το ερωτηματολόγιο ώστε να οδηγούν σε κάποια συμπεράσματα στο τέλος της έρευνας.

Σε αυτή την περίπτωση υπήρξε συνδυασμός ανοικτών και κλειστών ερωτήσεων ώστε να συγκεντρωθούν περισσότερες πληροφορίες για την κατάσταση που επικρατεί στην περιοχή αλλά και να εξασφαλιστεί μεγαλύτερη εγκυρότητα και αξιοπιστία για τις πληροφορίες αυτές (Δαουτόπουλος, Σταθακόπουλος, 2005).

Οι πληροφορίες που επιζητούνται, σχετίζονται με τον σκοπό και τα ερωτήματα της εργασίας που τέθηκαν στην αρχή. Τα στοιχεία που θα προκύψουν από τα ερωτηματολόγια, θα βοηθήσουν ώστε να απαντηθούν ή όχι τα αρχικά ερωτήματα αλλά και θα εξηγηθούν τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την έρευνα. Επιπλέον θα διαμορφωθεί μια γενική εικόνα της περιοχής για την κατάσταση που επικρατεί σήμερα στις χρήσεις γης.

Με αυτό τον γνώμονα, δημιουργήθηκαν 5 θεματικές ενότητες με συνολικά 32 ερωτήσεις (βλ. Παράρτημα Β). Οι ενότητες περιλαμβάνουν:

1. Προσωπικά στοιχεία του παραγωγού – ερωτώμενου.
2. Διαρθρωτικά στοιχεία (που αφορούν τις εκμεταλλεύσεις).
3. Οικονομικά στοιχεία (που σχετίζονται με τις εκμεταλλεύσεις που διαχειρίζονται).
4. Αλλαγές – Απόψεις – Στάσεις (που σχετίζονται με τις προσωπικές απόψεις των ερωτώμενων για τις καλλιέργειες που διαχειρίζονται).
5. Γενικές ερωτήσεις (για την περιοχή και απόψεις των ερωτώμενων για τους υπόλοιπους παραγωγούς που δραστηριοποιούνται).

Στη συνέχεια χρησιμοποιήθηκε το στατιστικό πρόγραμμα Spss για την περιγραφή και την ανάλυση του δείγματος. Χρησιμοποιήθηκε μόνο για το ένα ερωτηματολόγιο, (αυτό που αφορούσε τους παραγωγούς) διότι από αυτό μπορούσαν να βγουν κάποια στατιστικά αποτελέσματα. Ωστόσο, επειδή το δείγμα είναι μικρό (21 άτομα), η στατιστική επεξεργασία δεν οδηγεί σε ασφαλή συμπεράσματα. Παρ' όλα αυτά έγινε μια προσπάθεια ανάλυσης, ενώ παράλληλα αξιοποιήθηκε και το εν λόγω στατιστικό πρόγραμμα.

Η αρχή έγινε με την εισαγωγή των δεδομένων και την κωδικοποίηση των ερωτήσεων. Προχωρώντας, υπολογίστηκαν οι κατανομές των συχνοτήτων των τιμών διαφόρων μεταβλητών που δημιουργήθηκαν, υπό μορφή πινάκων συχνοτήτων και διαγραμμάτων. Σε κάποιες περιπτώσεις ερωτήσεων χρησιμοποιήθηκαν και κάποια περιγραφικά μέτρα όπως μέση τιμή, διάμεσο, επικρατούσα τιμή κλπ.

Για την καλύτερη παρουσίαση δύο μεταβλητών δημιουργήθηκαν πίνακες συνάφειας, ώστε να μπορέσει να διερευνηθεί η ύπαρξη σχέσης ανάμεσα τους. Για να επιτευχθεί αυτό ομαδοποιήθηκαν κάποιες περαιτέρω μεταβλητές δημιουργώντας μικρότερο εύρος τιμών, ώστε να επιτευχθεί η ορθότερη απόδοση των αποτελεσμάτων. Διεξήχθη ο έλεγχος: H_0 : Οι μεταβλητές είναι ανεξάρτητες, H_1 : δεν είναι ανεξάρτητες. Ορίσαμε σαν επίπεδο σημαντικότητας 'α' το 0.05 και όπως είναι γνωστό:

- Εάν $p < \alpha$ δεν αποδεχόμαστε την H_0 , δηλαδή υπάρχει συσχέτιση
- Εάν $p > \alpha$ δεν απορρίπτουμε την H_0 , δηλαδή δεν υπάρχει συσχέτιση

Τα μέτρα συνάφειας (συσχέτισης) ορίστηκαν με βάση τις μεταβλητές που είχαμε κάθε φορά (ονομαστικές, τακτικές, συνεχείς). Έτσι για ονομαστικές μεταβλητές χρησιμοποιήθηκαν οι δείκτες Lamda, Goodman and Kruskal tau, για τακτικές Gamma, Spearman και Somer και για συνεχείς ο δείκτης του Pearson. (Νέλλας 2005)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΜΠΕΙΡΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

5.1. Ανάλυση Προνομιακών Συνομιλητών

Τα άτομα που επιλέχθηκαν γι' αυτή την συνέντευξη ήταν: ένας οινοπαραγωγός με σπουδές στα οικονομικά, ο πρόεδρος του συνεταιρισμού ΜΑΡΚΟ¹¹, ένας μηχανολόγος και παράλληλα δημοτικός σύμβουλος του Δήμου Μαρκόπουλου, ένας αρχιτέκτονας μηχανικός, ένας τραπεζικός υπάλληλος με σπουδές στο οικονομικό τμήμα της Νομικής, ένας γεωπόνος και παράλληλα δημοτικός σύμβουλος του Δήμου Μαρκόπουλου και τέλος ένας μόνιμος κάτοικος που μένει τα τελευταία 4 χρόνια στην περιοχή (χωρίς να έχει καταγωγή από το Μαρκόπουλο), εγκαταλείποντας την Αθήνα.

Η συζήτηση ξεκίνησε για την εξέλιξη της περιοχής με σκοπό να κατανοηθεί πως αντιλαμβάνονται οι ίδιοι τις αλλαγές που έχουν γίνει στις χρήσεις γης τα τελευταία χρόνια. Οι απαντήσεις των ερωτώμενων δε διέφεραν μεταξύ τους. Όλοι συμφώνησαν ότι έχουν επέλθει αλλαγές στην περιοχή με αποτέλεσμα να έχει χάσει τον αγροτικό της χαρακτήρα και από αγροτική να έχει μετατραπεί σε αστική. Ωστόσο ο καθένας παρέθεσε τη δική του άποψη για την αστική πίεση που επικρατεί στην περιοχή. Ο οινοπαραγωγός θεώρησε ότι η αστική πίεση ξεκίνησε από το 1995. Άλλαξε ο τρόπος ζωής που είχαν συνηθίσει επηρεάζοντας την αμπελουργία και κατ' επέκταση το τοπικό προϊόν της περιοχής, τη ρετσίνα. *«Έπρεπε να εκσυγχρονιστεί η ρετσίνα και να γίνει κρασί. Άλλαξε η γαστρονομία και οι διατροφικές συνήθειες και από κει που το κρασί αποτελούσε παρηγοριά, έγινε σημείο κοινωνικού status»*. Από τη δεκαετία του '80 και την εισροή ξένου εργατικού δυναμικού που είχαν διαφορετικά ήθη και συνήθειες από τους «ντόπιους» εργάτες, τα τοπικά κρασιά και προϊόντα αντικαταστάθηκαν από άλλου είδους ποτά. Επιπλέον με την αλλαγή των διατροφικών συνηθειών, κοινωνικά στρώματα που προτιμούσαν πιο ακριβά κρασιά εισαγωγής από ξενικές ποικιλίες, είχε σαν αποτέλεσμα να μεγαλώσει ο ανταγωνισμός στην περιοχή και να χαθεί ο παραδοσιακός της χαρακτήρας. Αυτό επιβεβαιώνεται με την εισαγωγή από το 90 και μετά ξενικών ποικιλιών για τη δημιουργία υψηλής ποιότητας κρασιών.

¹¹ Ο «ΜΑΡΚΟ» είναι ένας πρότυπος αγροτικός συνεταιρισμός που ιδρύθηκε το 1831 από τους κατοίκους του Μαρκόπουλου. Σήμερα η συνεταιριστική οινοποιεία ΜΑΡΚΟ είναι μια μοντέρνα επιχείρηση που οινοποιεί σχεδόν όλα τα σταφύλια της περιοχής του Μαρκόπουλου. Διαθέτει ένα άριστο οργανωμένο δίκτυο διανομής σε όλη την Ελλάδα και εξάγει τα προϊόντα της στην Ευρώπη και στις Η.Π.Α. (Κ.Ε.Ο.Σ.Ο.Ε, 2011)

Η ίδια άποψη επικρατεί σύμφωνα και με τους Μωϋσίδη και Ντυκέν (1999) όπου θεωρούν ότι στο σύγχρονο στάδιο του ανεπτυγμένου καπιταλισμού, η σχέση της πόλης και της υπαίθρου εισήλθε σε νέα φάση, η οποία διακρίνεται από την απόλυτη επικυριαρχία του αστικού κέντρου τόσο στο κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο όσο και στο πολιτιστικό και περιβαλλοντικό. Η επικυριαρχία αυτή συνοδεύεται από τη διαρκώς αυξανόμενη πίεση του αστικού κέντρου για τη διεύρυνση του ζωτικού χώρου του σε βάρος του αγροτικού περιγύρου. Έτσι ο περιαστικός αγροτικός χώρος υποχρεώνεται σε γεωγραφική συρρίκνωση, που συνοδεύεται από σοβαρές κοινωνικοπολιτισμικές και οικονομικές ανακατατάξεις. Στο επίπεδο των αγροτικών εκμεταλλεύσεων, οι ανακατατάξεις αυτές οδηγούν σε διαρκείς παραγωγικές και οργανωτικές αναδιαρθρώσεις και προσαρμογές.

Μια άλλη άποψη που διατυπώθηκε και επηρέασε την εξέλιξη της περιοχής ήταν η δημιουργία μεγάλων αναπτυξιακών έργων (ολυμπιακά έργα, αεροδρόμιο, Αττική οδός, προαστιακός σιδηρόδρομος). Σύμφωνα με την άποψη αυτή ήταν ο κάτοικος της περιοχής, που διαμένει σε αυτή τα τελευταία 4 χρόνια, ο γεωπόνος, ο αρχιτέκτονα μηχανικός και ο πρόεδρος του συνεταιρισμού ΜΑΡΚΟ. Θεωρούν ότι με τη δημιουργία αυτών των έργων η περιοχή έχει χάσει τον χαρακτήρα της διότι χάθηκε ένα σημαντικό κομμάτι γης που πριν καλλιεργούνταν. Επίσης λόγω της εύκολης πρόσβασης ο κόσμος την τελευταία δεκαετία επεκτείνεται προς την περιοχή των Μεσογείων αλλοιώνοντας τον αγροτικό χαρακτήρα της περιοχής. Το αποτέλεσμα ήταν να ανέβει η αξία της γης και ο κόσμος να την βλέπει σαν μελλοντικά οικόπεδα.

Όσο πιο κοντά βρίσκεται στο αστικό κέντρο, η αγροτική αξία της γης μετατρέπεται σε οικοπεδική, με αποτέλεσμα η αστική γαιοπρόσδοδος να αποτελεί καθοριστικό παράγοντα κατανομής και χωροθέτησης των χρήσεων της (Γετίμης, 1989)

Χαρακτηριστική είναι η άποψη του αρχιτέκτονα μηχανικού ότι «ο κόσμος έχει απομακρυνθεί από τη γη. Αστικοποιήθηκε είτε το ήθελε είτε όχι». Οι ρυθμοί της αστικής ανάπτυξης είναι τόσο γρήγοροι που δεν προλαβαίνουν να αντιδράσουν σε αυτή την εξέλιξη που έχει πάρει η περιοχή. Επιπλέον λόγω των έργων που αναφέρθηκαν ανωτέρω αλλά και της οικοπεδοποίησης που δημιουργήθηκε, έπαψαν να υπάρχουν μεγάλοι κλήροι.

Ο μηχανολόγος υποστήριξε ότι εξαιτίας της αστικής εξάπλωσης έχει απαξιωθεί το αγροτικό επάγγελμα και έχουν όλοι στραφεί προς την οικοπεδοποίηση της γης.

Επίσης πρόσθεσε ότι κάποτε τα Μεσόγεια χρησίμευαν και σαν παραθεριστικές (δεύτερες) κατοικίες, ενώ τώρα πλέον είναι μόνιμες κατοικίες.

Τέλος ο τραπεζικός υπάλληλος θεωρεί ότι η αστική πίεση έχει αντίκτυπο στην αγροτική εκμετάλλευση. Έχει μειωθεί η παραγωγή, γεγονός που δεν συμφέρει τον παραγωγό να ασχοληθεί με τη γεωργική γη. Το αποτέλεσμα είναι η εγκατάλειψη της γεωργικής γης, η οικοπεδοποίηση και η πώληση των εκτάσεων για τη δημιουργία κατοικιών ή άλλων δραστηριοτήτων. Η κατάληξη αυτών των αλλεπάλληλων ενεργειών είναι η προσέλκυση νέων κατοίκων στην περιοχή έχει σαν αποτέλεσμα να επιβαρύνει κι άλλο την περιοχή.

Ωστόσο γι' αυτές τις αλλαγές υπήρχαν και οι παράγοντες που τις επηρέασαν. Ένας πολύ σημαντικός εξωτερικός παράγοντας όπως μας είπε ο οινοπαραγωγός ήταν η αρρώστια της φυλλοξήρας το 1958 που κράτησε μέχρι το 1962. Εκριζώθηκαν και εγκαταλείφθηκαν τοπικές ποικιλίες αμπελιών, ενώ παράλληλα μειώθηκε και το εισόδημα. Το αποτέλεσμα ήταν πολλοί να εγκαταλείψουν την αγροτική γη και τις εκμεταλλεύσεις τους. Ωστόσο αυτοί που παρέμειναν έβαλαν καινούργια αμπέλια με την ποικιλία που ήδη υπήρχε στην περιοχή (κατά βάση σαββατιανό, λίγο ροδίτης και λίγο μαντιλάρι). Αργότερα (περίπου το 1994) ο οινοπαραγωγός πρόσθεσε και ξενικές ποικιλίες, χωρίς να γνωστοποιείται αν έχει βάλει και κάποιος άλλος ξενική ποικιλία.

Πέρα από την αρρώστια της φυλλοξήρας σε σημαντικό βαθμό επηρέασε η δημιουργία του αεροδρομίου και των υπόλοιπων έργων που αναφέρθηκαν ανωτέρω. Υπήρξε σχεδόν ομοφωνία ότι τα συγκεκριμένα έργα συνέβαλαν καθοριστικά στην εικόνα της περιοχής όπως και η απουσία πολεοδομικού σχεδιασμού που άργησε να ορισθεί. Συγκεκριμένα ο οινοπαραγωγός τόνισε ότι το αεροδρόμιο επηρέασε, αφενός γιατί απαλλοτριώθηκε μεγάλο μέρος έκτασης με αποτέλεσμα να μείνει μεγάλη γεωργική έκταση νεκρή και αφετέρου διότι δίπλα από το αεροδρόμιο υπάρχει υψηλή γεωργική παραγωγή, η οποία δημιουργεί τα καλύτερα κρασιά. Επίσης τόνισε ότι η έλλειψη πολεοδομικού σχεδιασμού, ώθησε πολλούς ιδιοκτήτες καλλιεργειών και παραγωγούς, στην κατάτμηση μεγάλων εκτάσεων και στην πώληση τους ως οικόπεδα. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να αυξηθεί η τιμή της γης, ενθαρρύνοντας πολλούς να εγκαταλείψουν τη γεωργία και να στραφούν προς το «εύκολο χρήμα».

Ένας άλλος εξίσου σημαντικός παράγοντας που συμπλήρωσε ο πρόεδρος του συνεταιρισμού ΜΑΡΚΟ, ήταν η δημιουργία των βιομηχανικών πάρκων που έχει ξεκινήσει από το 1974 αλλάζοντας τελείως την εικόνα των Μεσογείων. Να σημειωθεί ότι συμφώνησε και ο οινοπαραγωγός, λέγοντας ότι υπήρχαν βιομηχανικά πάρκα στην

περιοχή Καλύβια Θορικού (που βρίσκεται νοτιοδυτικά στην περιοχή των Μεσογείων) άλλα τώρα έχουν δημιουργηθεί καινούργια σε όλη την περιοχή των Μεσογείων, υποβαθμίζοντας όλη την περιοχή.

Ένας άλλος κύριος λόγος, σύμφωνα με τον τραπεζικό υπάλληλο, ήταν η τιμή του σταφυλιού που κατέρρευσε από το 1960 και μετά. Παράλληλα ενισχύθηκε η υψηλή τιμή της γης και κατά συνέπεια αποθάρρυνε τον οιονδήποτε ήθελε να συνεχίσει την καλλιέργεια αμπελιού.

Αυτό που πρέπει να τονιστεί (με βάση αυτά που παρέθεσαν οι προνομιακοί συνομιλητές) είναι ότι κάποιοι παράγοντες σχετίζονται με τις πολιτικές που ακολουθήθηκαν. Καταρχάς η έλλειψη σχεδιασμού έχει να κάνει με την χωροταξική πολιτική, διότι άργησε να οριστεί το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο. Επιπλέον οι ενισχύσεις που δίνονται στη γεωργία δεν βοηθούν ουσιαστικά τον παραγωγό. Τέλος στο Αττικό πάρκο με έκταση 27.632 στρ. δεν έχουν γίνει σωστοί χειρισμοί με αποτέλεσμα να συνυπάρχουν οι γεωργικές χρήσεις με τις αστικές. Όπως μας είπε ο μηχανολόγος και δημοτικός σύμβουλος της περιοχής, *«αν γίνονταν σωστές επενδύσεις στο Αττικό πάρκο, θα εκμεταλλεύονταν το γεγονός ότι είναι κοντά στο κέντρο της Πρωτεύουσας και θα μπορούσαν να έχουν μια μοντέρνα αγροτική ανάπτυξη»*, χωρίς να δοθεί κάποια ιδιαίτερη επεξήγηση. Μια σημαντική παρατήρηση που έκανε ο κάτοικος που διαμένει στην περιοχή τα τελευταία χρόνια, θεώρησε ότι *«η μικροπολιτική του κάθε υποψηφίου είναι κύρια αιτία για να πετύχουν τα συμφέροντα που έχουν, βάζοντας σε δεύτερη μοίρα την περιοχή»*.

Αυτοί οι παράγοντες – λόγοι είχαν σαν αποτέλεσμα να αλλάξει το τοπίο, η κοινωνία η οικονομία και το περιβάλλον της περιοχής. Υπήρξε ομοφωνία από όλους, για τα γεγονότα που επέφεραν αυτές τις αλλαγές και παρουσιάζονται κατωτέρω.

Ως προς το τοπίο, άλλαξε η χρήση γης. Οι περισσότερες καλλιέργειες μετατράπηκαν σε οικόπεδα προς πώληση, αλλάζοντας την εικόνα της περιοχής που για χρόνια θεωρούνταν αγροτική.

Κοινωνικά άλλαξε η ποιότητα της ζωής. Μειώθηκε ο χρόνος πρόσβασης στην περιοχή λόγω της Αττικής οδού και του προαστιακού σιδηροδρόμου.

Η εγγύτητα και ο μικρός χρόνος που απαιτείται για την πρόσβαση στο αστικό κέντρο, λειτουργούν ως στοιχεία έντασης της αλληλεξάρτησης και αλληλεπίδρασης των δύο αυτών κοινωνικοοικονομικών χώρων. Παράλληλα όμως αποτελούν καθοριστικούς παράγοντες διαφοροποίησης των μορφών και των όρων λειτουργίας

των αγροτικών εκμεταλλεύσεων στις περιαστικές περιοχές από τη μία μεριά και από τις απομακρυσμένες περιοχές από την άλλη (Μωϋσίδης και Ντυκέν, 1999).

Παρ' όλη την εύκολη πρόσβαση, η αγροτική χρήση έπαψε να είναι ανταγωνιστική. Επικράτησε η κατάκτηση της γης με τη δημιουργία οικοπέδων, λόγω της έλλειψης σχεδιασμού και διπλασιάστηκε ο πληθυσμός.

Επίσης με την άφιξη νέων κατοίκων στην περιοχή χάθηκαν οι παραδοσιακές συναναστροφές. Τα νέα άτομα με την αλλαγή της κοινωνικής διαστρωμάτωσης και την μετάβαση των κοινωνικών αξιών, εγκατέλειψαν κάθε ασχολία με τη γεωργία.

Οικονομικά, άλλαξε η αγορά εργασίας. Από τη μια πλευρά αυξήθηκε η τιμή της γης με την οικοπεδοποίηση και υπήρξαν περισσότερες πωλήσεις. Από την άλλη όμως πλευρά δεν αρκούσε πια το εισόδημα από τις γεωργικές καλλιέργειες, με αποτέλεσμα λίγοι να ασχολούνται με τη γη, και άλλοι να ψάχνουν μια δεύτερη δουλειά.

Ωστόσο με τη δημιουργία των Ολυμπιακών έργων, του αεροδρομίου και της Αττικής οδού, δημιουργήθηκαν πολλές θέσεις εργασίας, φέρνοντας αρκετό κόσμο να κατοικήσει στην περιοχή των Μεσογείων.

Επίσης η εύκολη πρόσβαση για εργασία σε άλλα μέρη του Ν. Αττικής δημιούργησε στην περιοχή υψηλά «μεροκάματα» και έφερε μεγαλύτερο ανταγωνισμό στην πώληση και στη διακίνηση των προϊόντων στην αγορά. Η δυνατότητα εύρεσης εργασίας και σε άλλα μέρη, ανεξαρτητοποίησε τους εργάτες της περιοχής με αποτέλεσμα να ζητάνε υψηλά ημερομίσθια, αφού υπήρχε η δυνατότητα να βρουν και κάπου αλλού απασχόληση. Επιπλέον εισήλθαν στην περιοχή και άλλα προϊόντα, διαφορετικής προέλευσης με αποτέλεσμα η πώληση και η διακίνηση των προϊόντων να γίνεται με μεγαλύτερη δυσκολία.

Ως προς το περιβάλλον, υπήρξαν σημαντικές επιπτώσεις. Εγκαταλείφθηκαν και μετατράπηκαν πολλοί χώροι σε οικόπεδα το οποίο επιβεβαιώθηκε από όλους. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα πολλοί από αυτούς τους χώρους να μετατραπούν σε σκουπιδότοπους, γεγονός που επιβάρυνε το περιβάλλον αλλά και τις γειτονικές καλλιέργειες ή σπίτια. Ο αρχιτέκτονας μηχανικός ισχυρίστηκε ότι έχει δημιουργηθεί πρόβλημα με το αποχετευτικό σύστημα της περιοχής, λόγω του αυξημένου πληθυσμού. Με βάση τα λεχθέντα του γεωπόνου, επιβαρύνθηκε ακόμη περισσότερο η ατμοσφαιρική ρύπανση από τη δημιουργία του αεροδρομίου, των μέσων μεταφοράς αλλά και του αυξημένου αριθμού αυτοκινήτων που διέρχονται καθημερινά. Επίσης τα βιομηχανικά πάρκα (που αναφέρθηκαν ανωτέρω) συντελούν και αυτά στην υποβάθμιση του περιβάλλοντος. Τέλος ο οινοπαραγωγός αναφέρθηκε ότι υπάρχει

πρόβλημα στη συλλογή των σταφυλιών που γίνεται δίπλα από το αεροδρόμιο, στην περιοχή του Αττικού πάρκου, που υπάρχει υψηλή γεωργική παραγωγή. Το αποτέλεσμα είναι να καταστρέφεται η ποιότητα της παραγωγής (λόγω ρύπων από το αεροδρόμιο), μειώνοντας έτσι την ανταγωνιστικότητα τους στην προώθηση των προϊόντων και δυσφημίζοντας την περιοχή. Παρ' όλο που ειπώθηκαν διαφορετικές γνώμες, φαίνεται ότι όλες συντελούν στην υποβάθμιση του περιβάλλοντος.

Στην ερώτηση αν οι αλλαγές αυτές με την πάροδο των χρόνων επηρέασαν τις χρήσεις γης όλοι ήταν σύμφωνοι στα εξής: Θεωρούν ότι η οικοπεδοποίηση της γης άλλαξε την εικόνα της περιοχής. Η κατάτμηση των αμπελιών σε οικοπέδα, η υψηλή τιμή της γης και η αστικοποίηση δημιούργησε πρόβλημα στη συνέχεια της αγροτικής χρήσης. Ωστόσο ο τραπεζικός υπάλληλος είχε μια ιδιαίτερη άποψη. Παρ' όλο που συμφώνησε ότι υπάρχει τάση προς οικοπεδοποίηση, ανέφερε ότι υπάρχουν δεσμεύσεις στην περιοχή της Βραυρώνας που έχει ανακηρυχτεί ως περιοχή Natura 2000 και δεν μπορούν να δραστηριοποιηθούν εκεί. Αυτό δίνει μια ελπίδα στην περιοχή και στις γεωργικές χρήσεις.

Προχωρώντας στη συνέντευξη, η εκτίμηση τους για την κατάσταση της περιοχής μελλοντικά είχε αρκετό ενδιαφέρον, υποστηρίζοντας ο καθένας τη δική του άποψη.

Συγκεκριμένα ο μηχανολόγος αναφέρει *«Υπάρχει αβεβαιότητα λόγω της παγκοσμιοποίησης και ίσως η μόνη διέξοδος να είναι τα βιολογικά προϊόντα. Θα παραμείνουν λίγοι στην περιοχή (όπως είναι και τώρα) αλλά και αυτοί που είναι συναισθηματικά δεμένοι με την περιοχή και έχουν οικογενειακή παράδοση»*. Η ίδια άποψη επικρατεί και για τον οινοπαραγωγό που υποστηρίζει ότι θα παραμείνουν λίγοι στην περιοχή όπως είναι και τώρα, αλλά και ο πρόεδρος του συνεταιρισμού ΜΑΡΚΟ που θεωρεί ότι στην περιοχή θα παραμείνουν όσοι είναι συναισθηματικά δεμένοι με τις εκτάσεις που έχουν. Ωστόσο υπάρχει και ο φόβος να αστικοποιηθεί πλήρως με βάση τις απόψεις του γεωπόνου, του τραπεζικού υπάλληλου και του μόνιμου κατοίκου. Η σωστή στρατηγική του κρατικού τομέα και η βοήθεια των μόνιμων κατοίκων της περιοχής, ίσως να καταφέρουν να κρατήσουν ένα μέρος ενεργό όσον αφορά τις γεωργικές χρήσεις της γης. Τέλος ο αρχιτέκτονας μηχανικός θεωρεί ότι οι χρήσεις δεν θα αλλάξουν σημαντικά και ότι θα παραμείνουν έτσι όπως είναι θεσμοθετημένες έως τώρα.

Φαίνεται ότι όντως υπάρχει ανασφάλεια για το μέλλον της περιοχής ως προς τις χρήσεις γης. Η δημιουργία του αεροδρομίου, η Αττική οδός, η αστικοποίηση, οι

αρρώστιες των φυτών και η έλλειψη καθορισμού χρήσεων γης είναι μερικοί παράγοντες που συντελούν στην αβεβαιότητα αυτής της περιοχής.

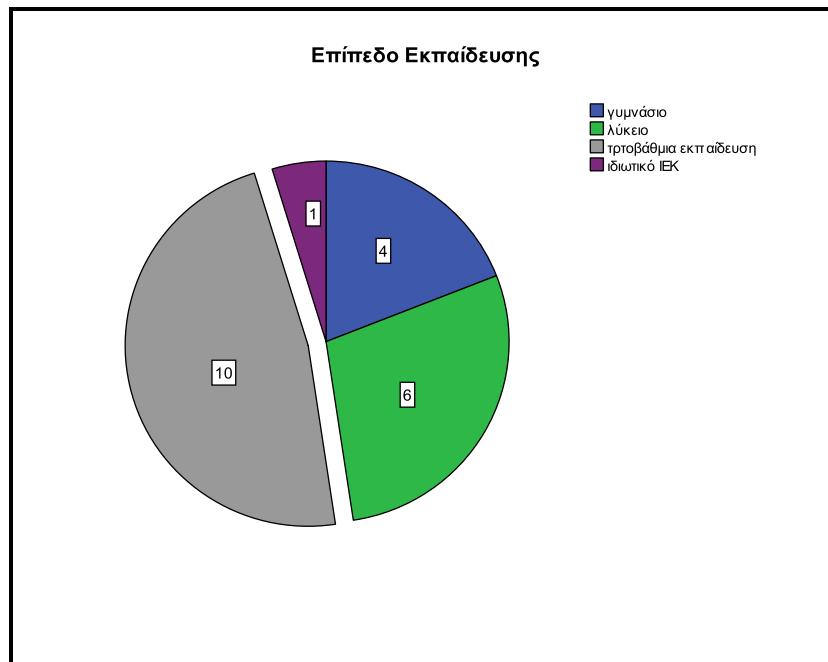
Παρά τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει η περιοχή, κανένας από τους ερωτώμενους δεν έχει σκεφτεί να την εγκαταλείψει, είτε είναι άμεσα συνδεδεμένοι με τη γεωργία, είτε όχι. Όλοι συνειδητά μένουν σε αυτή για λόγους συναισθηματικούς ή οικονομικούς και γενικά υπάρχει συνδυασμός παραγόντων που κρατάνε τον καθένα στην περιοχή. Ακόμη και ο κάτοικος της περιοχής που διαμένει σε αυτή τα τελευταία 4 χρόνια (σε σχέση με τους υπόλοιπους που έχουν καταγωγή από το Μαρκόπουλο), δεν σκέφτηκε να την αφήσει.

Τέλος στην προσπάθεια να κατανοηθεί ποιοι έχουν λόγο και επιρροή στα θέματα των χρήσεων γης στην περιοχή, όλοι οι ερωτηθέντες συμφώνησαν ότι πρέπει να γίνει μια ολοκληρωμένη προσπάθεια από την κεντρική εξουσία, την τοπική αυτοδιοίκηση και τους αγρότες της περιοχής, ώστε να υπάρξει μια μόνιμη λύση στα θέματα των χρήσεων γης.

5.2 Ανάλυση Παραγωγών

5.2.1 Προσωπικά στοιχεία του παραγωγού – ερωτώμενου

Από τα προσωπικά στοιχεία των παραγωγών παρατηρήθηκε ως προς την ηλικία ότι ο μικρότερος ερωτώμενος είναι 33 ετών, ο μεγαλύτερος 55, ενώ η μέση ηλικία είναι 44 ετών (βλ. παράρτημα Γ- πίνακες 1 και 2). Η παλαιότερη χρονολογία που ανέλαβαν τις καλλιέργειες ήταν το 1973, η πιο πρόσφατη το 2006 και η μέση χρονολογία είναι από το 1994 (βλ. παράρτημα Γ- πίνακες 3 και 4). Επίσης οι περισσότεροι είναι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Παρατηρείται λοιπόν ότι τα άτομα που εξετάζονται στην έρευνα, παρουσιάζουν αρκετό ενδιαφέρον διότι διαθέτουν γνώσεις και συνειδητά έχουν επιλέξει να ασχοληθούν με τις εκμεταλλεύσεις. Είναι άτομα σχετικά νεαρής ηλικίας και η χρονολογία που ανέλαβαν τις εκμεταλλεύσεις ανέρχεται σε ήδη αρκετά χρόνια. Συγκεκριμένα η πιο πρόσφατη χρονολογία που έχει αναλάβει κάποιος τις εκμεταλλεύσεις ήταν το 2006 και αντιστοιχεί ήδη σε 5 χρόνια.

Διάγραμμα 5.1: Επίπεδο εκπαίδευσης για τους παραγωγούς

Πηγή: Ερωτηματολόγιο

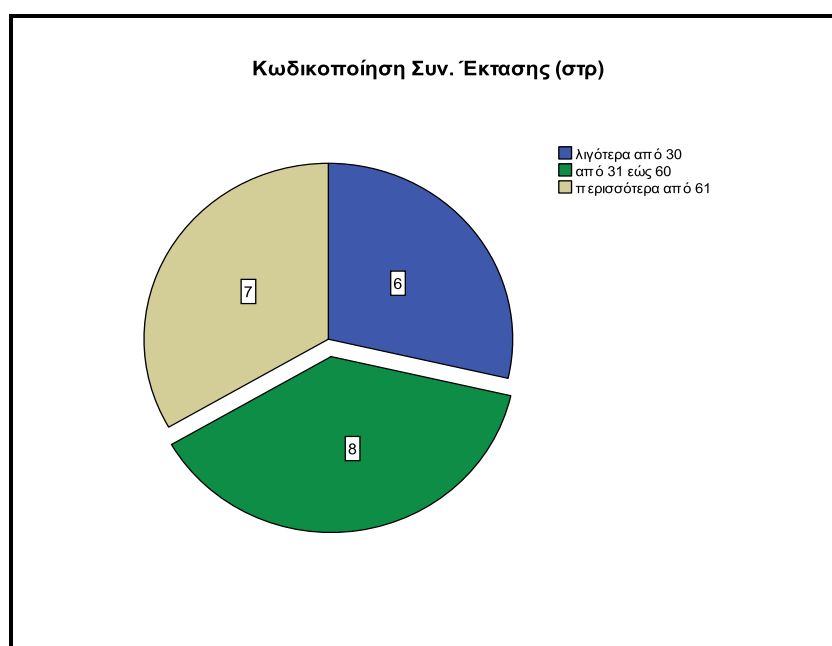
Όσον αφορά την οικογενειακή κατάσταση τα 16 από τα 21 άτομα είναι παντρεμένα. Η συμβολή της οικογένειας τους είναι σημαντική, καθώς στους 11 ερωτώμενους τους βοηθάει τουλάχιστον ένα άτομο της οικογένειας και στους υπόλοιπους 5 ερωτώμενους που επίσης είναι παντρεμένοι τους βοηθάνε όλα τα μέλη της οικογένειας. Οι υπόλοιποι ασχολούνται μόνοι τους.

Για την εξαγωγή αντικειμενικών αποτελεσμάτων κρίθηκε απαραίτητο να υπάρχουν δύο κατηγορίες ερωτώμενων. Η μια κατηγορία με άτομα που απασχολούνται ενεργά με τις εκμεταλλεύσεις και έχουν σαν κύρια ασχολία τη γεωργική γη και η άλλη κατηγορία με άτομα που τις χρησιμοποιούν ως δεύτερη απασχόληση. Σκοπός αυτών των κατηγοριών είναι να σχηματιστεί μια ολοκληρωμένη άποψη για τις χρήσεις γης, σε περιιαστικές περιοχές από άτομα που ασχολούνται ενεργά ή ερασιτεχνικά με τη γεωργική χρήση της γης.

5.2.2 Διαρθρωτικά στοιχεία εκμεταλλεύσεων

Από τα αποτελέσματα των συνεντεύξεων προκύπτει ότι οι 21 ερωτώμενοι διαχειρίζονται συνολικά 216 αγροτεμάχια. Η μεγαλύτερη τιμή που συναντήθηκε ήταν 32 αγροτεμάχια ανά άτομο, η μικρότερη 1 αγροτεμάχιο ανά άτομο και η μέση τιμή ήταν 10 αγροτεμάχια (βλ. παράρτημα Γ- πίνακες 5 και 6). Υπάρχει μια ενδιάμεση κατανομή ως προς τα αγροτεμάχια. Αυτό ωστόσο δε σημαίνει απαραίτητα ότι τα πολλά αγροτεμάχια ανά άτομο κατέχουν και μεγάλες εκτάσεις. Απλά σχηματίζεται μια γενική εικόνα για το πώς κατανέμονται τα αγροτεμάχια και οι εκτάσεις στην περιοχή.

Όσον αφορά στην έκταση σε στρέμματα παρατηρήθηκε ότι συνολικά εξετάζονται 1295,85 στρ. Η μέση τιμή κυμαίνεται στα 61 στρέμματα, έχοντας σαν μικρότερη τιμή τα 4 στρέμματα και μεγαλύτερη τα 183 στρέμματα (βλ. παράρτημα Γ πίνακες 7 και 8). Κατωτέρω στο διαγράμματα κωδικοποιήθηκαν τα συνολικά στρέμματα για την καλύτερη κατανόηση των αποτελεσμάτων.

Διάγραμμα 5.2: Συνολική έκταση σε στρέμματα κωδικοποιημένη

Πηγή: Ερωτηματολόγιο

Πίνακας 5.1: Ποσοστό % αγρανάπαυσης σε στρέμματα

Ποσοστό % Αγρανάπαυσης σε στρέμματα			
Σύνολο Αγρανάπαυσης σε στρέμματα	Σύνολο ερωτώμενων	Ποσοστό των στρεμμάτων τους σε Αγρανάπαυση	Ποσοστό Στρεμμάτων σε Αγρανάπαυση ως προς το σύνολο των αγροτεμαχίων
44	2	16,5%	3,3%

Πηγή: Ερωτηματολόγιο

Πίνακας 5.2: Ποσοστό % ενοικιαζόμενης γης από τρίτους σε στρέμματα

Ποσοστό % ενοικιαζόμενης γης από τρίτους σε στρέμματα			
Σύνολο Ενοικιαζόμενης γης από τρίτους (στρέμματα)	Σύνολο ερωτώμενων	Ποσοστό των στρεμμάτων τους	Ποσοστό ως προς το σύνολο των στρεμμάτων
245	6	62,5%	18,9 %

Πηγή: Ερωτηματολόγιο

Πίνακας 5.3: Ποσοστό Συγκαλλιέργειας σε στρέμματα

Ποσοστό % Συγκαλλιέργειας σε στρέμματα			
Σύνολο συγκαλλιέργειας (στρέμματα)	Σύνολο ερωτώμενων	Ποσοστό των στρεμμάτων τους	Ποσοστό ως προς το σύνολο των στρεμμάτων
134,5	6	47,9%	10,3 %

Πηγή: Ερωτηματολόγιο

Πίνακας 5.4: Ποσοστό % εγκαταλελειμμένης γης σε στρέμματα

Ποσοστό % Εγκαταλελειμμένης γης σε στρέμματα			
Σύνολο Εγκαταλελειμμένης γης (στρέμματα)	Σύνολο ερωτώμενων	Ποσοστό των στρεμμάτων τους	Ποσοστό ως προς το σύνολο των στρεμμάτων
25,35	5	9,1%	1,9 %

Πηγή: Ερωτηματολόγιο

Πίνακας 5.5: Ποσοστό % αρδευόμενης γης

Ποσοστό % Αρδευόμενης γης		
Ποσοστό αρδευόμενης επί της συνολικής γης (% στρέμματα)	Σύνολο ερωτώμενων	Ποσοστό αρδευόμενης επί της συνολικής γης (αγροτεμάχια)
61%	20	47,6%

Πηγή: Ερωτηματολόγιο

Αυτό που παρατηρήθηκε από τους ανωτέρω πίνακες είναι ότι οι εκτάσεις σε αγρανάπαυση και οι εγκαταλελειμμένες εκτάσεις αποτελούν ένα μικρό ποσοστό σε σχέση με τη συνολική έκταση που εξετάζεται, γεγονός το οποίο σημαίνει ότι όλοι όσοι έχουν εκμεταλλεύσεις ασχολούνται ενεργά με αυτές. Μόλις το 3,3% είναι σε αγρανάπαυση και το 1,9% είναι εγκαταλελειμμένα.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η ενοικιαζόμενη γη από τρίτους που ανέρχεται στο 18,9% συνολικά και η συγκαλλιέργεια που καλύπτει το 10,3%. Όσον αφορά τη συγκαλλιέργεια τα 2 από τα 6 άτομα εκμεταλλεύονται όλη την έκταση (100%) κάνοντας συγκαλλιέργεια. Φαίνεται ότι δεν παραμένουν μόνο στις εκτάσεις που έχουν ήδη καλλιεργήσει αλλά επιπλέον τις αξιοποιούν βάζοντας επιπροσθέτως περισσότερα από ένα είδος καλλιέργειας.

Επίσης παρατηρείται ότι όλοι έχουν αρδευόμενες εκτάσεις εκτός από ένα άτομο. Το ποσοστό δείχνει ότι όλοι περιποιούνται και ασχολούνται τις εκτάσεις που διαθέτουν.

Πριν συνεχίσει η ανάλυση θα πρέπει να γίνει μια αναφορά στις καλλιέργειες. Η περιοχή παρουσιάζει μεγάλη ποικιλία ως προς τα είδη που καλλιεργούν. Τον κύριο λόγο έχουν τα αμπέλια που προϋπήρχαν στην περιοχή αλλά και στα υπόλοιπα Μεσόγεια. Το αμέσως επόμενο δημοφιλές προϊόν που παράγουν είναι το βασιλικό σύκο που παράγεται μόνο στην κοιλάδα των Μεσογείων και αποτελεί προϊόν προστατευόμενης γεωγραφικής ένδειξης (Π.Γ.Ε) καθώς επίσης και το μαύρο σύκο που παράγεται στην περιοχή. Στη συνέχεια τη σκυτάλη παίρνουν τα φιστίκια, τα οπωροκηπευτικά προϊόντα που δεν είναι αρκετά στην περιοχή, οι ελιές για την παραγωγή ελαιόλαδου που είναι κυρίως για προσωπική χρήση και τέλος ελάχιστες αμυγδαλιές και ροδιές. Δυστυχώς δεν βρέθηκε κάποιος ερωτώμενος που να έχει ροδιές αλλά δόθηκε η ευκαιρία επαφής με ερωτώμενο που παρήγαγε μέλι, παρ' όλο που δεν φημίζεται η περιοχή για την μελισσοκομία.

Θα πρέπει να τονιστεί ότι βρέθηκαν άτομα (όπως αναφέρθηκε προηγουμένως) που στις εκτάσεις τους είχαν περισσότερα από ένα είδος παραγωγής (συγκαλλιέργεια) καλλιεργώντας ελιές με αμπέλι, φιστίκια με ελιές, οπωροκηπευτικά με ελιές, αμπέλι με σύκα, φιστίκια και οπωροκηπευτικά και ένα άτομο με αμπέλι σύκα, οπωροκηπευτικά και αχλαδιές (βλ. παράρτημα Γ- πίνακας 9).

Τέλος θα πρέπει να αναφερθεί ότι παρ' όλο που εξετάζεται μια περιοχή (Μαρκόπουλο Μεσογαίας) υπήρξε μεγάλη ποικιλομορφία στην τοποθεσία που βρίσκονται τα αγροτεμάχια. Οι περισσότεροι χρησιμοποίησαν τοπωνύμια για να δώσουν ακριβώς τη θέση των αγροτεμαχίων. Συγκεκριμένα δόθηκαν 59 διαφορετικές τοποθεσίες (τοπωνύμια). Όλα βρίσκονται στην περιοχή του Μαρκόπουλου εκτός από μερικά που ήταν στο Κορωπί (27,5 στρ.), στον Κουβαρά (16 στρ.), στην Κερατέα (6 στρ.) και στην Ανάβυσσο (9 στρ.), ενώ τα περισσότερα ήταν στην περιοχή του Αττικού Πάρκου (610,07 στρ.).

Αυτό που αξίζει να αναφερθεί είναι ότι οι περισσότερες εκτάσεις εντάσσονται στην Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου (Ζ.Ο.Ε), στην περιοχή Β3 (ζώνη Αττικού Πάρκου) που υπάρχουν κάποιοι περιορισμοί ως προς τη δόμηση και τη χρήση της γης. Οπότε είναι λογικό οι περισσότεροι να διαθέτουν σε αυτή την περιοχή εκτάσεις, καθώς οι αστικές χρήσεις είναι πιο περιορισμένες. Συγκεκριμένα το 47,12% (610,7 στρ.) ανήκει στη ζώνη του Αττικού Πάρκου. Το ίδιο ισχύει και για την περιοχή της Βραυρώνας (ζώνη Β4) που υπάρχουν συνολικά 180,3 στρ. (13,91%). Και σε αυτή τη ζώνη υπάρχουν αυστηροί περιορισμοί που δεν επιτρέπουν στους παραγωγούς να αλλάξουν εύκολα τη γεωργική χρήση της γης. Επιπλέον προστατεύεται και από το Δίκτυο Natura 2000, μεγαλώνοντας τους περιορισμούς ως προς την αλλαγή της χρήσης. Ωστόσο, παρ' όλο που υπάρχουν περιορισμοί, παράλληλα υπάρχει ελαστικότητα ως προς τις εγκαταστάσεις κάποιων δραστηριοτήτων σε κάποιες περιοχές του Αττικού Πάρκου και της Βραυρώνας, με αποτέλεσμα να υπάρχει η δυνατότητα αλλαγής της γεωργικής χρήσης της γης.

Όσον αφορά τη γεωργική ζώνη (Γ2) υπάρχουν συνολικά 203,9 στρ. με ποσοστό 15,73%. Και σε αυτή την περίπτωση υπάρχουν δεσμεύσεις για την αλλαγή γεωργικής χρήσης, αλλά πάλι υπάρχουν εξαιρέσεις που μπορούν να αλλάξουν τη γεωργική χρήση της γης.

Τέλος αλλαγές που θα μπορούσαν να υποστούν κάποιες εκτάσεις χωρίς περιορισμούς, είναι στη ζώνη Μ (βιομηχανική ζώνη) που υπάρχουν συνολικά 112,35 στρ. (8,66%) και στην ζώνη Ε (εντός ορίων Γ.Π.Σ) που υπάρχουν 158 στρ. (12,92%),

αλλά έχουν παραμείνει ως έχουν. Αυτό που διαπιστώνεται είναι ότι αφενός δεσμεύονται οι περισσότεροι να κάνουν αλλαγές, διότι οι Ζ.Ο.Ε. έχουν βάλει περιορισμούς δόμησης, αφετέρου υπάρχουν περιθώρια αλλαγής χρήσης, καθώς ο καθορισμός χρήσεων στις συγκεκριμένες ζώνες έχει εξαιρέσεις (βλ. Παράρτημα Γ-πίνακες 10 και 11 και εικόνες 2 και 3 και 4).

Παρ' όλο που το σταφύλι έχει τη χαμηλότερη τιμή σε σχέση με τα υπόλοιπα προϊόντα που παράγονται, εξακολουθεί να είναι το επικρατέστερο προϊόν, όπως παλιότερα (17 από 21 άτομα διαθέτουν αμπέλια). Τα Μεσόγεια φημίζονται για τις αμπελοκαλλιέργειες τους και παρατηρείται ότι ακόμη διατηρούνται. Μπορεί να πρόσθεσαν και άλλα είδη, για περισσότερα κέρδη, αλλά έχουν διατηρηθεί τα περισσότερα αμπέλια. Συγκεκριμένα τα πιο υψηλά ποσοστά στο σύνολο των στρεμμάτων εμφανίζονται στα αμπέλια με 43,96%, 16,55% στα σύκα και 16,35% στα οπωροκηπευτικά. Στο παράρτημα Γ (πίνακας 12) γίνεται αναλυτική καταγραφή των χρήσεων γης για κάθε καλλιέργεια, όπως και το ποσοστό αγροτεμαχίων και στρεμμάτων που καταλαμβάνει κάθε καλλιέργεια.

Στόχος είναι να επεξηγηθούν όσο το δυνατόν καλύτερα τα στοιχεία που έχουν παραθέσει οι ερωτώμενοι, καλύπτοντας και εξαντλώντας όλους τους τρόπους ανάλυσης, διότι το μέγεθος του δείγματός δεν είναι μεγάλο και μια σωστή παρουσίαση των στοιχείων ίσως αποφέρει καλύτερα αποτελέσματα.

Πίνακας 5.6: Αλλαγές καλλιεργειών σε ποσοστό % αγροτεμαχίων και στρεμμάτων

Αλλαγές Καλλιεργειών				
Ερωτώμενοι	Είδος καλλιέργειας & αγροτεμάχια	Ποσοστό αγροτεμαχίων	Στρέμματα	Ποσοστό στρεμμάτων
5	Χέρσο (9)	64,20%	60	60,00%
	Αμπέλι (4)	28,50%	25	25,00%
6	Αχλάδια (1)	5,80%	3	6,00%
7	Αμπέλι (4)	33,30%	11	21,00%
8	Αμπέλι (1)	20,00%	7	28,00%
9	Αμπέλι (1)	100,00%	4	100,00%
10	Χέρσο (1)	100,00%	20	100,00%
11	Φιστίκια (1)	100,00%	90	100,00%
12	Χέρσο (4)	100,00%	20	100,00%
13	Αμπέλι (5)	100,00%	48	100,00%

14	Αμπέλι (2)	33,00%	11	20,00%
16	Χέρσο (1)	7,10%	5	7,40%
17	Αμπέλι (4)	57,10%	105	57,30%
18	Χέρσο (26)	89,60%	104	76,40%
19	Αμπέλι (9)	69,20%	25	45,00%
20	Αμπέλι (3)	21,40%	23	49,90%

Πηγή: Ερωτηματολόγιο

Στην ερώτηση αν έχουν τροποποιήσει και αλλάξει ως προς το είδος της καλλιέργειας, τα αγροτεμάχια τους, οι περισσότεροι απάντησαν καταφατικά, ενώ 5 άτομα έχουν αλλάξει 100% τις καλλιέργειες. Παρατηρείται ότι όσοι έχουν κάνει αλλαγές στα αγροτεμάχια τους ήταν χέρσα, με συνολικά 209 στρέμματα και ποσοστό 16,12%, γεγονός το οποίο σημαίνει ότι αξιοποίησαν τις εκτάσεις τους και δεν τις εγκατέλειψαν. Επίσης όσοι έκαναν αλλαγές στα αμπέλια τους (9 άτομα), παρατηρήθηκε ότι είχαν συνολικά 259 στρέμματα τα οποία σε ποσοστό ανέρχονται στο 19,98%. Τέλος οι εκτάσεις που δεν έχουν υποστεί καμία αλλαγή ανέρχονται στο 56,73% της συνολικής έκτασης.

Πίνακας 5.7: Παρούσα κατάσταση καλλιεργειών σε αγροτεμάχια και στρέμματα

Αλλαγές καλλιεργειών – Παρούσα Κατάσταση			
Ερωτώμενοι	Είδος καλλιέργειας και αγροτεμάχια (πριν)	Σημερινή κατάσταση καλλιεργειών και αγροτεμαχίων	Στρέμματα
5	Χέρσο (9) Αμπέλι (4)	Φιστίκια (5) Ελιές (2) Εγκαταλελειμμένο (1) Φιστίκια (4)	34,00 / 2,50 1,50 25,00
6	Αχλάδια (1)	Φιστίκια (1)	3,00
7	Αμπέλι (4)	Εγκαταλελειμμένο (1)	11,00
8	Αμπέλι (1)	Συγκαλλιέργεια (1)	7,00
9	Αμπέλι (1)	Συγκαλλιέργεια (1)	4,00
10	Χέρσο (1)	Οπωροκηπευτικά (1)	20,00
11	Φιστίκια (1)	Συγκαλλιέργεια (1)	90,00
12	Χέρσο (4)	Οπωροκηπευτικά (4)	20,00

13	Αμπέλι (5)	Συγκαλλιέργεια (2)	20,00
		Οπωροκηπευτικά (2)	20,00
		Σύκα (1)	8,00
14	Αμπέλι (2)	Συγκαλλιέργεια (1)	4,00
		Σύκα (1)	7,00
16	Χέρσο (1)	Οπωροκηπευτικά (1)	5,00
17	Αμπέλι (4)	Σύκα (3) Φιστίκια (1)	60,00 / 45,00
18	Χέρσο (26)	Οπωροκηπευτικά (26)	104,00
19	Αμπέλι (9)	Συγκαλλιέργεια (3)	9,50
		Εγκαταλελειμμένο(3)	7,50
		Φιστίκια (1)	2,50
		Σύκα (1) Ελιές (1)	4,00 / 1,50
20	Αμπέλι (3)	Φιστίκια (3)	23,00

Πηγή: Ερωτηματολόγιο

Συνεχίζοντας την ανάλυση, παρατηρήθηκε ότι οι περισσότερες καλλιέργειες δεν ήταν βιολογικές και 3 άτομα (από τα 6 που έχουν βιολογικά) έχουν 100% βιολογικά προϊόντα. Επιπλέον πρέπει να αναφερθεί ότι μέσα στις βιολογικές καλλιέργειες δεν συμπεριλήφθηκαν τα μελίσσια (που είναι βιολογικά) που έχει ένας παραγωγός, διότι πρόκειται αφενός για ζωική παραγωγή και αφετέρου, όπως δήλωσε, δεν τα έχει σε κάποιο συγκεκριμένο αγροτεμάχιο όλο το χρόνο. Τους αλλάζει συνέχεια τοποθεσία.

Πίνακας 5.8: Αναλυτική καταγραφή βιολογικών καλλιεργειών(2011)

Βιολογικές Καλλιέργειες				
Ερωτώμενοι	Βιολογικά αγροτεμάχια	Σύνολο αγροτεμαχίων	Έκταση σε στρ.	Ποσοστό έκτασης
1	12	32	83,30	64,00%
9	1	1	4,00	100,00%
11	1	1	90,00	100,00%
16	14	14	67,50	100,00%
19	1	13	1,50	2,70%
20	5	14	15,80	34,20%

Πηγή :Ερωτηματολόγιο

Σημαντικό κομμάτι της ανάλυσης αποτελεί και ο προορισμός της παραγωγής, δηλαδή που διατίθενται τα προϊόντα που παράγουν. Η απάντηση που επικρατεί είναι ότι η παραγωγή προορίζεται πιο πολύ για την ελεύθερη αγορά με συνολικά 635 στρέμματα με ποσοστό 49%. Αυτή η κατηγορία περιλαμβάνει την πώληση σε κοντινές ταβέρνες, εμπόρους, super market, και οινοποιεία. Να σημειωθεί ότι ένας ερωτώμενος είχε καταφέρει να εξάγει σύκα (το 50% της παραγωγής) στο εξωτερικό. Αυτό δείχνει ότι προσπαθούν να επεκτείνουν και να ενισχύσουν την παραγωγή τους ξεπερνώντας τα όρια της περιοχής τους.

Το αμέσως μεγαλύτερο ποσοστό στο σύνολο των στρεμμάτων που ακολουθεί, είναι η πώληση σε συνεταιρισμούς με 20,61%, 18% πώληση σε λαϊκή αγορά και 11,61% για προσωπική χρήση.

Να αναφερθεί ότι στο παράρτημα Γ (πίνακας 13) γίνεται αναλυτική περιγραφή για τον προορισμό της παραγωγής σε επίπεδο ποσοστού αγροτεμαχίων και στρεμμάτων για κάθε ερωτώμενο. Ο λόγος που γίνεται αυτή η ανάλυση είναι για να κατανοηθεί που προορίζεται η κάθε καλλιέργεια και τι ποσοστό % προορίζεται για πώληση σε αγροτικούς συνεταιρισμούς, στην ελεύθερη αγορά, σε λαϊκή αγορά ή για προσωπική χρήση.

Όσον αφορά την αλλαγή της μεθόδου της παραγωγής από τότε που την παρέλαβαν, παρατηρήθηκε ότι τα 8 από τα 21 άτομα της έρευνας απάντησαν θετικά, ότι δηλαδή είχαν αλλάξει πρακτικές. Αυτή η ερώτηση έγινε με σκοπό να εξηγήσει αν έχουν αλλάξει τον τρόπο παραγωγής με την πάροδο των χρόνων. Αν έχουν κρατήσει κάποιους παραδοσιακούς τρόπους παραγωγής ή αν έχουν χρησιμοποιήσει πιο εξελιγμένους. Εκ πρώτης όψεως δεν φαίνεται να υπάρχει κάποια μεγάλη διαφορά. Ωστόσο όταν αναλύθηκε σε μέγεθος στρεμμάτων βρέθηκε ότι στο 44,5% των στρεμμάτων έχει αλλάξει η μέθοδος παραγωγής (579,3 στρέμματα) που είναι σημαντικό ποσοστό ως προς το σύνολο. Όσοι απάντησαν θετικά στην ερώτηση και είπαν ότι έχουν αλλάξει πρακτικές παραγωγής, οι απαντήσεις σχετίζονταν με τη μείωση των φυτοφαρμάκων σε κάποιες καλλιέργειες, και τη μετατροπή των εκτάσεων σε βιολογικές ή αρδευόμενες. Επίσης μια τελευταία απάντηση είχε να κάνει με την αλλαγή της ποικιλίας στο είδος που καλλιεργούσαν. Αυτό σημαίνει ότι έχουν αλλάξει ως προς το καλύτερο τις καλλιέργειες τους από τότε που τις ανέλαβαν. Οι αλλαγές που έχουν κάνει προστατεύουν τις ίδιες τις καλλιέργειες αλλά και το περιβάλλον και συνεχώς βρίσκουν νέους τρόπους για να καλυτερεύσουν τον τρόπο παραγωγής.

Προχωρώντας στην ερώτηση που σχετίζεται με την εξέλιξη των καλλιεργειών με την πάροδο των ετών, σχεδόν οι μισοί συμφώνησαν ότι έχουν εξελιχθεί δυσμενέστερα, και εμφανίζει έκαστος το δικό του λόγο. Η δημιουργία του αεροδρομίου ήταν ένας σημαντικός λόγος, καθώς απαλλοτριώθηκε μεγάλο μέρος έκτασης και δημιούργησε προβλήματα στην ποιότητα των προϊόντων. Οι αρρώστιες των φυτών επίσης καθόρισαν την εξέλιξη των καλλιεργειών, διότι στο παρελθόν αλλά και στο παρόν έχουν καταστρέψει μεγάλο μέρος των καλλιεργειών όπως ήταν η φυλλοξήρα το 1958. Άλλη μια εκδοχή ήταν ότι μοιράστηκε η περιουσία φέρνοντας μη επιθυμητά αποτελέσματα. Η κατάτμηση των αγροτεμαχίων, οδήγησε στη δημιουργία οικοπέδων και στην πώληση τους και παράλληλα χάθηκε και ο χαρακτήρας της περιοχής. Επίσης λόγω της καλύτερης ποιότητας που προσπαθούν να προσφέρουν, δημιουργούνται πολλές δαπάνες με αποτέλεσμα να μην εξελίσσονται καλύτερα οι καλλιέργειες. Τέλος κάποιιοι ήταν ακόμη πιο συγκεκριμένοι, λέγοντας ότι τα αμπέλια έχουν εξελιχθεί χειρότερα και τα σύκα το ίδιο, λόγω της γήρανσης των κορμών.

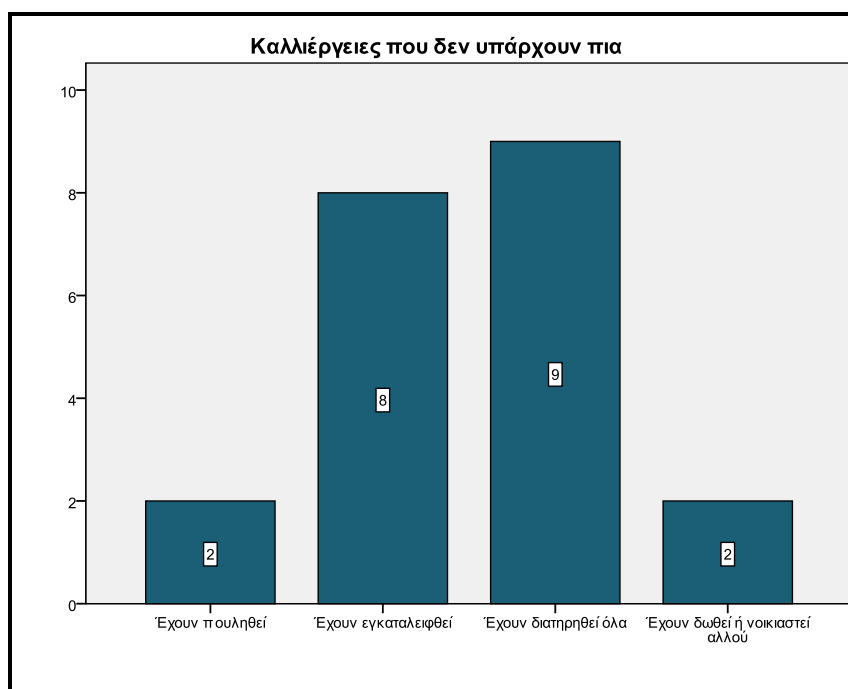
Αυτοί που απάντησαν ότι έχουν εξελιχθεί καλύτερα, υποστήριξαν ότι έχουν καλύτερη ποιότητα στα προϊόντα τους, με αποτέλεσμα να κερδίζουν περισσότερα. Επιπλέον έχουν εξελιχθεί καλύτερα γιατί είναι πιο μηχανοποιημένα τα πράγματα και έχουν μειωθεί και οι εργατοώρες. Ωστόσο υπήρξε και η άποψη από μερικούς ότι έχουν παραμείνει στάσιμες οι καλλιέργειες με την πάροδο του χρόνου (βλ. παράρτημα Γ- πίνακας 14 και διάγραμμα 1). Αναλυτικότερα, το 45,3% των στρεμμάτων έχουν εξελιχθεί χειρότερα, το 32,9% έχουν εξελιχθεί καλύτερα και το 21,8% ως προς την έκταση έχουν παραμείνει στάσιμα.

Η ερώτηση για τις εκτάσεις που δεν υφίστανται πλέον, πραγματοποιήθηκε με σκοπό να κατανοηθεί αν έχουν εκποιήσει, ή ενοικιάσει ή εγκαταλείψει κάποια έκταση. Εν τούτοις οι απαντήσεις, έδωσαν σημαντικά αποτελέσματα διότι οι περισσότεροι έχουν διατηρήσει όλες τις εκτάσεις που διαχειρίζονται. Όσοι απάντησαν ότι έχουν εγκαταλείψει κάποιες εκτάσεις υποστήριξαν ότι αυτό συνέβη λόγω έλλειψης χρόνου ή λόγω του υψηλού κόστους εκμεταλλεύσεως της γης. Επίσης σε αυτή την κατηγορία συμπεριλήφθηκαν και εκτάσεις που είναι σε αγρανάπαιση ή είναι χέρσες. Δύο άτομα που αναγκάστηκαν να εκποιήσουν κάποια έκταση, έγινε διότι ο ένας έπρεπε να παραχωρήσει αυτή την έκταση για το αεροδρόμιο και ο άλλος επειδή υπήρξε οικονομική ανάγκη. Τέλος, για να μην εγκαταλειφθούν κάποιες εκτάσεις, δόθηκαν σε συγγενικά πρόσωπα ή ενοικιάστηκαν.

Πίνακας 5.9: Καλλιέργειες που δεν υπάρχουν πια

Καλλιέργειες που δεν υπάρχουν πια					
Απαντήσεις	Σύνολο Ερωτώμενων	Σύνολο Αγροτεμάχια	Ποσοστό Αγροτεμαχίων	Έκταση στρ	Ποσοστό έκτασης
Έχουν πουληθεί	2	12	5,60%	72,05	5,60%
Έχουν εγκαταλειφθεί	8	125	57,80%	548,00	42,20%
Έχουν Διατηρηθεί	9	77	35,60%	651,80	50,30%
Έχουν δοθεί αλλού	2	2	1,00%	24,00	1,90%

Πηγή: Ερωτηματολόγιο

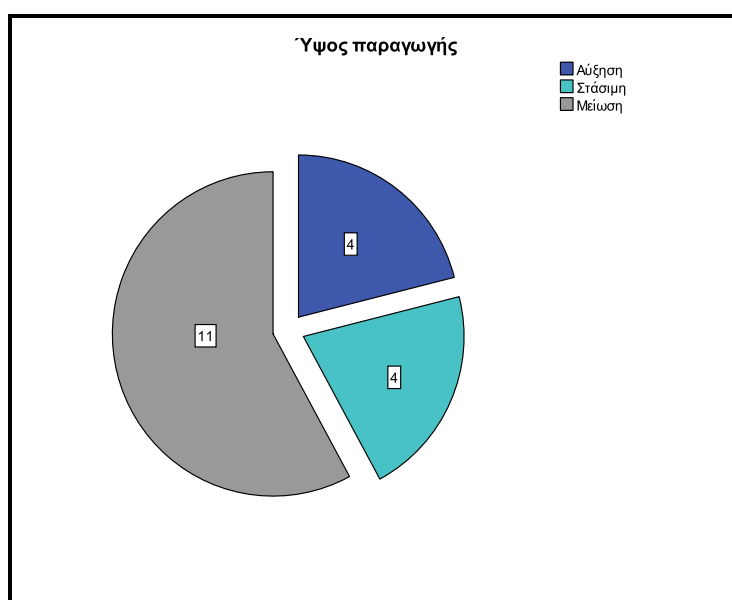
Διάγραμμα 5.3: Απεικόνιση καλλιεργειών που δεν υπάρχουν πια

Πηγή: Ερωτηματολόγιο

5.2.3 Οικονομικά στοιχεία

Σημαντική ερώτηση αποτελεί το ύψος της παραγωγής και πως έχει εξελιχθεί με την πάροδο του χρόνου. Οι περισσότεροι απάντησαν ότι έχει ελαττωθεί. Προσπαθώντας να πετύχουν το επιθυμητό αποτέλεσμα στα προϊόντα τους, μείωσαν την ποσότητα και αύξησαν την ποιότητα. Αξίζει να αναφερθεί ότι ένας ερωτώμενος είπε ότι το 1981 παρήγαγε 181 τόνους κρασί ενώ το 2010 μόλις 70 τόνους σε έκταση 130 στρεμμάτων. Ένας άλλος ερωτώμενος τόνισε ότι το 20% της παραγωγής δεν το χρησιμοποιεί ώστε να επιτύχει καλύτερη ποιότητα στα προϊόντα του. Αυτό δείχνει ότι επικεντρώνονται περισσότερο στην προσπάθεια να επιτύχουν την καλύτερη δυνατή ποιότητα, θέτοντας το ύψος της παραγωγής σε δεύτερη μοίρα.

Μεγάλη μείωση της παραγωγής παρατηρείται στα αμπέλια ενώ παράλληλα έχει αυξηθεί το κόστος και έχει μειωθεί και η τιμή του σταφυλιού. Τέλος ένας σημαντικός παράγοντας είναι και οι ασθένειες των φυτών που συντελούν στη μείωση αυτή. Αν εξεταστεί ποσοτικά, παρατηρείται ότι τα 548 στρέμματα με ποσοστό 43,7% έχουν παρουσιάσει μείωση ως προς την παραγωγή. Αύξηση παρουσιάζεται περισσότερο στα σύκα και στα κηπευτικά, με συνολικό ποσοστό έκτασης 20% (για όλους τους ερωτώμενους), ενώ τα φιστίκια παραμένουν στάσιμα με συνολικό ποσοστό έκτασης 31%.

Διάγραμμα 5.4: Ύψος παραγωγής με την πάροδο των χρόνων

Πηγή: Ερωτηματολόγιο

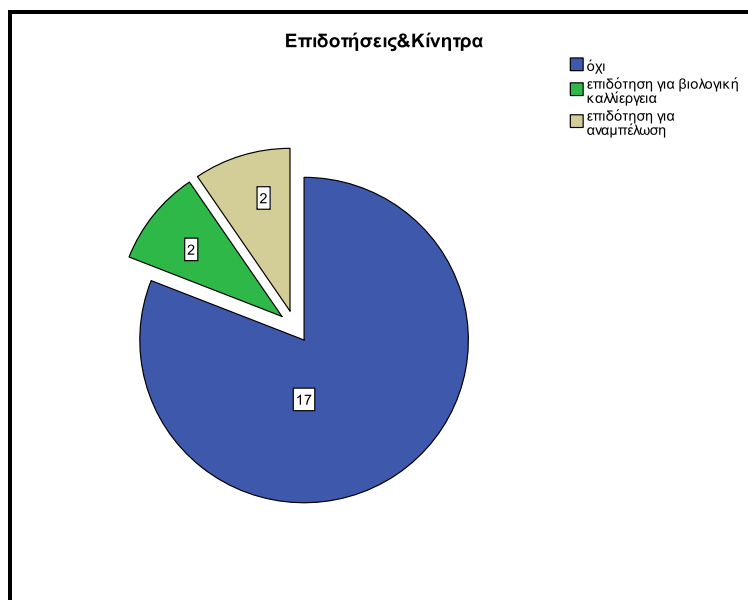
Στην ερώτηση του ερωτηματολογίου που αφορά στους μόνιμους και στους εποχικούς εργάτες, παρατηρήθηκε ότι όλοι απασχολούν εποχικούς εργάτες (εκτός από ένα άτομο), ανάλογα με την εποχή (περίοδος συγκομιδής ή τρύγου), από ένα έως δεκαπέντε άτομα και τα ημερομίσθια κυμαίνονται από 40 έως 45 ευρώ το άτομο. Οι μόνιμοι εργάτες δεν χρησιμοποιούνται από όλους τους ερωτώμενους λόγω του γεγονότος ότι δεν έχουν τόσες πολλές εκμεταλλεύσεις και δεν τους συμφέρει οικονομικά. Αλλά και αυτοί που έχουν (8 ερωτώμενοι), δεν απασχολούν πολλούς μόνιμους εργάτες (μέχρι 5 άτομα). Αν εξεταστεί ως προς το σύνολο αγροτεμαχίων και στρεμμάτων αυτοί που χρησιμοποιούν μόνιμους εργάτες, έχουν συνολικά 781,9 στρ. με ποσοστό 60,3 %, που σημαίνει ότι καταλαμβάνουν ένα σημαντικό κομμάτι των εκτάσεων. Αυτό που αξίζει να τονιστεί είναι ότι όλοι συμφώνησαν στο ύψος χρημάτων που δίνουν για τα ημερομίσθια, λέγοντας ότι στο Ν. Αττικής τα ημερομίσθια είναι πολύ ακριβά και δεν τους συμφέρει οικονομικά. (βλ. παράρτημα Γ- πίνακας 15 και διάγραμμα 2). Επίσης στο παράρτημα Γ (πίνακας 16) παρατίθεται αναλυτικά η κατανομή των εποχικών και μόνιμων εργατών μέσα στην περίοδο του χρόνου.

Συνεχίζοντας με τα οικονομικά στοιχεία των παραγωγών, παρατηρήθηκε ότι 2 άτομα πήραν κάποια επιδότηση για βιολογική καλλιέργεια και άλλα 2 άτομα για αναμπέλωση. Αν αναλυθεί και ως προς το σύνολο των στρεμμάτων το ποσοστό των βιολογικών ανέρχεται στο 15,2% και για την αναμπέλωση στο 5,8%. Παρ' όλο που είναι μικρό ποσοστό, κάποιοι κατάφεραν να πάρουν επιδότηση ώστε να ενισχύσουν τις καλλιέργειες τους. Ωστόσο να σημειωθεί ότι αυτοί που πήραν επιδότηση για τα βιολογικά, απάντησαν χαρακτηριστικά ότι δεν τους συμφέρει οικονομικά και ότι δεν θα έκαναν πάλι προσπάθεια να πάρουν επιδότηση για βιολογικές καλλιέργειες.

Πίνακας 5.10: Επιδοτήσεις και Κίνητρα που υπήρξαν για τους παραγωγούς

Επιδοτήσεις και Κίνητρα		Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Συνολικό Ποσοστό
όχι		17	81,0%	81,0%	81,0%
επιδότηση για βιολογική καλλιέργεια		2	9,5%	9,5%	90,5%
επιδότηση για αναμπέλωση		2	9,5%	9,5%	100,0%
Σύνολο		21	100,0%	100,0%	

Πηγή: Ερωτηματολόγιο

Διάγραμμα 5.5: Επιδοτήσεις και κίνητρα παραγωγών

Πηγή: Ερωτηματολόγιο

Παρ' όλη την έλλειψη κινήτρων και επιδοτήσεων που παρουσιάστηκε ανωτέρω οι ερωτώμενοι εξακολουθούν να ασχολούνται με τις καλλιέργειες. Στην ερώτηση αν είναι ευχαριστημένοι από το εισόδημα που βγάζουν και αν καλύπτει τις ανάγκες τους, δήλωσαν ότι είναι ευχαριστημένοι με τα έσοδα που βγάζουν. Παρ' όλο που είναι υποκειμενική ερώτηση, όλοι παρέθεσαν την δική τους γνώμη για το πόσο ευχαριστημένοι είναι από το εισόδημα που βγάζουν. Κάποιοι απάντησαν ότι βγάζουν τα έξοδα των καλλιεργειών, ενώ κάποιοι άλλοι το έχουν σαν συμπληρωματικό

εισόδημα. Μερικοί είπαν χαρακτηριστικά ότι τα “βγάζουν ίσα – ίσα”. Ωστόσο υπήρχαν και οι απόψεις ότι δεν τους συμφέρει η γεωργική εργασία, διότι έχουν και δεύτερη απασχόληση για να ανταπεξέλθουν στα έξοδά τους, ενώ η προσωπική εργασία που προσφέρουν δεν ανταμείβεται ποτέ. Αναλυτικότερα, αυτοί που απάντησαν ότι είναι ευχαριστημένοι από το εισόδημα που βγάζουν (12 άτομα) έχουν συνολικά 736,85 στρέμματα με 56,8%. Από την άλλη πλευρά, αυτοί που απάντησαν ότι δεν τους καλύπτει το εισόδημα των καλλιεργειών (9 άτομα) διαθέτουν 559 στρέμματα συνολικά με 43,1%. Φαίνεται ότι οι διαφορές δεν είναι μεγάλες και αν κρίνουμε και από τις απαντήσεις, επικρατεί μια ενδιάμεση κατάσταση.

Μια παρόμοια ερώτηση είναι η πώληση και η διακίνηση των προϊόντων. Σε αυτή την περίπτωση το ενδιαφέρον εστιάζεται στο εάν γίνεται σε συνεργασία με κάποιον ιδιώτη ή με κάποιο κατάστημα ή χωρίς καμία συνεργασία. Από τους περισσότερους η απάντηση ήταν ότι γίνεται σε συνεργασία με εμπόρους, με super market, συνεταιρισμούς και οινοποιεία. Αυτοί που τα πωλούν μόνοι τους, είτε έχουν οινοποιείο ή μαγαζί οπωρολαχανικών δικό τους, είτε τα πωλούν οι ίδιοι στις λαϊκές αγορές. Ένας μόνος ερωτώμενος βρέθηκε να έχει όλη την έκταση για προσωπική χρήση.

Πίνακας 5.11: Πώληση και Διακίνηση προϊόντων

Πώληση και Διακίνηση Προϊόντων					
Απαντήσεις	Σύνολο Ερωτώμενων	Σύνολο Αγροτεμάχια	Ποσοστό Αγροτεμαχίων	Έκταση στρ	Ποσοστό έκτασης
Μόνος	9	93	43,00%	473,35	36,60%
Σε συνεργασία	11	122	56,50%	818,50	63,10%
Προσωπική Χρήση	1	1	0,50%	4,00	0,30%

Πηγή: Ερωτηματολόγιο

Στην ερώτηση αν διαθέτουν εγκαταστάσεις επεξεργασίας ή και εξοπλισμό, κάποιον απάντησαν ότι διαθέτουν εγκαταστάσεις. Οι απαντήσεις τους αφορούσαν είτε εγκαταστάσεις για φιστίκια και σύκα, είτε ψυγεία για τα προϊόντα, είτε οινοποιείο με ολοκληρωμένες εγκαταστάσεις, ενώ κάποιον απάντησαν ότι διαθέτουν μόνο συσκευαστήρια. Ως προς τον αγροτικό εξοπλισμό απάντησαν οι περισσότεροι ότι διαθέτουν το βασικό αγροτικό εξοπλισμό. Λίγοι μόνο απάντησαν συγκεκριμένα, για γεωτρήσεις, τρακτέρ, σωλήνες για άρδευση, πηγάδια και ραντιστήρες.

Να σημειωθεί ότι είναι δύσκολο να βγει άδεια από το κράτος (όπως ειπώθηκε από τους ερωτώμενους) για συσκευαστήρια, δημιουργώντας πρόβλημα στους παραγωγούς και στην περιοχή, καθώς είναι λίγα στο Μαρκόπουλο, εκ των οποίων κάποια είναι χωρίς άδεια.

Πίνακας 5.12: Εγκαταστάσεις επεξεργασίας

Εγκαταστάσεις Επεξεργασίας					
Απαντήσεις	Σύνολο Ερωτώμενων	Σύνολο Αγροτεμάχια	Ποσοστό Αγροτεμαχίων	Έκταση στρ	Ποσοστό έκτασης
Αγρ. εξοπλισμός με εγκαταστάσεις	4	72	33,00%	328,60	25,30%
Αγρ. εξοπλισμός χωρίς εγκαταστάσεις	11	46	21,20%	467,25	36,10%
Συσκευαστήρια	6	98	45,30%	500	38,60%

Πηγή: Ερωτηματολόγιο

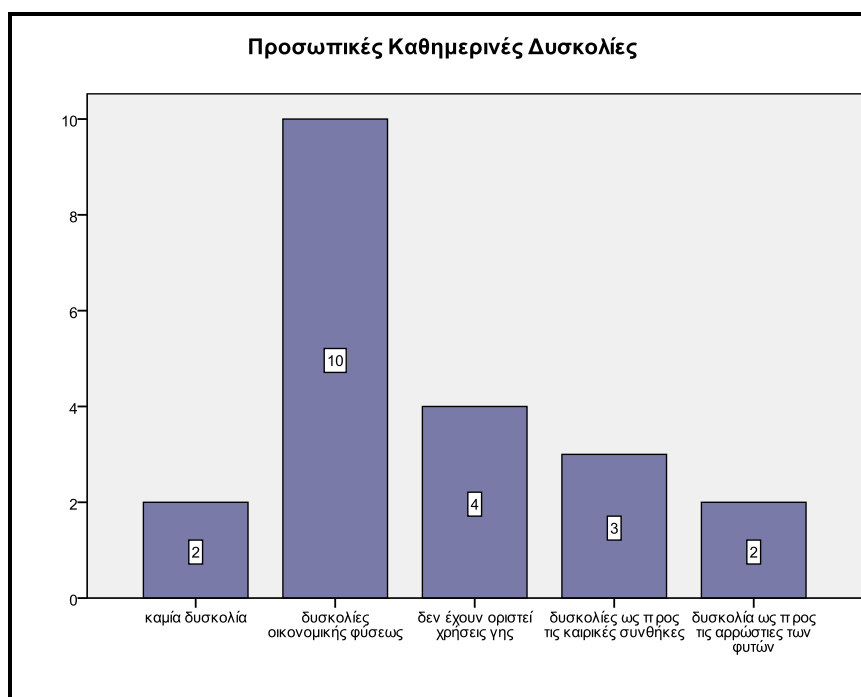
Το ίδιο συνέβη και στο κόστος του εξοπλισμού, διότι δεν μπορούσαν να υπολογίσουν το ύψος που ανερχόταν. Παρ' όλο αυτά βγήκαν κάποια αποτελέσματα από τις απαντήσεις μερικών ερωτώμενων. Η μικρότερη τιμή για το κόστος εξοπλισμού ανέρχονταν στα 5.000€ και η μεγαλύτερη τιμή στα 1.000.000€ που αφορά οινοποιείο. Τέλος κατά προσέγγιση θα μπορούσαμε να υποστηριχθεί ότι το μέσο κόστος εξοπλισμού ανέρχονταν στις 11.000€ (βλ. παράρτημα Γ – πίνακες 17 και 18).

Στο ερώτημα αν υπήρξε κάποια επιπλέον χρηματοδότηση στο ξεκίνημα τους και στην προσπάθεια που κάνουν, η απάντηση ήταν σχεδόν ομόφωνη, ότι δεν υπήρξε δηλαδή κάποια βοήθεια. Ένα άτομο είχε την αντίθετη άποψη, διότι πήρε επιδότηση στο ξεκίνημα της καλλιέργειας, για να κάνει αναμπέλωση με ποσοστό στρεμμάτων 1,6%. Όμως, σε αυτή την περίπτωση, δεν θεωρείται επιπλέον χρηματοδότηση. Απλά μπήκε στο πρόγραμμα της αναμπέλωσης και πήρε επιδότηση όπως και οι υπόλοιποι 3 ερωτώμενοι.

5.2.4 Αλλαγές – Απόψεις – Στάσεις

Ένα εξίσου σημαντικό κομμάτι της επιτόπιας έρευνας είναι η προσωπική άποψη - στάση των ερωτώμενων για τις εκτάσεις που διαχειρίζονται.

Στην ερώτηση που αφορούσε τις προσωπικές δυσκολίες που αντιμετωπίζουν καθημερινά, υπήρξε εύρος απαντήσεων. Ωστόσο χωρίστηκε σε 5 κατηγορίες για την καλύτερη εξαγωγή των αποτελεσμάτων. Η απάντηση που επικράτησε ήταν οι δυσκολίες οικονομικής φύσεως. Από κάποιους ειπώθηκε συγκεκριμένα ότι υπάρχει δυσκολία ως προς την χαμηλή τιμή του σταφυλιού, λέγοντας ότι η τιμή το 2008 ήταν 0,34 λεπτά και το 2010 0,19 λεπτά. Μια άλλη άποψη ήταν ότι υπάρχει δυσκολία ως προς τη τιμή και την πληρωμή, διότι οι έμποροι καθορίζουν την τιμή που θα αγοράσουν. Επίσης ειπώθηκε ότι ένα πρόβλημα που αντιμετωπίζουν είναι η οικονομική κρίση που έχει μειώσει τα κέρδη. Τέλος ο ανταγωνισμός στις λαϊκές αγορές για τη τιμή των προϊόντων (εκτός από το κρασί) φαίνεται ότι αποτελεί μια εξίσου καθημερινή δυσκολία.

Διάγραμμα 5.6: Προσωπικές καθημερινές δυσκολίες παραγωγών – ερωτώμενων

Πηγή: Ερωτηματολόγιο

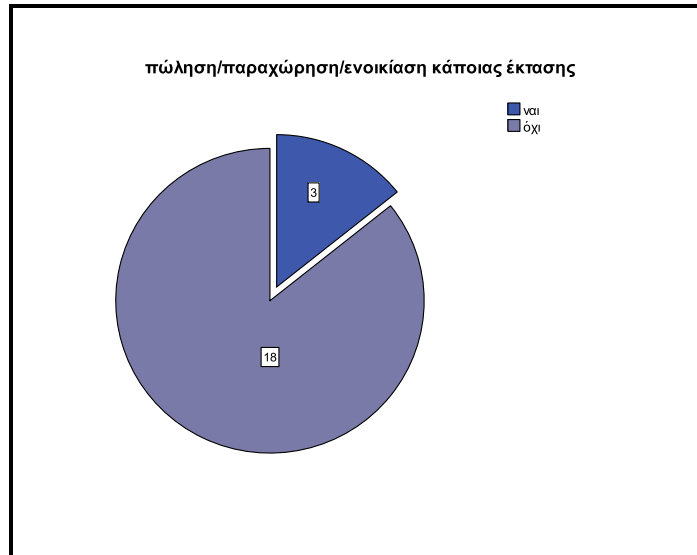
Πίνακας 5.13: Προσωπικές καθημερινές δυσκολίες παραγωγών – ερωτώμενων σε μέγεθος αγροτεμαχίων και στρεμμάτων

Προσωπικές Καθημερινές Δυσκολίες					
Απαντήσεις	Σύνολο Ερωτώμενων	Σύνολο Αγροτεμάχια	Ποσοστό Αγροτεμαχίων	Έκταση στρ	Ποσοστό έκτασης
Καμία δυσκολία	2	13	6,00%	56,50	4,30%
Δυσκολίες οικονομικής φύσεως	10	132	61,10%	644,80	49,80%
Δυσκολίες ως προς τις χρήσεις γης	4	17	7,90%	302,05	23,30%
καιρικές συνθήκες	3	24	11,10%	136,50	10,60%
Αρρώστιας φυτών	2	30	13,90%	156,00	12,00%

Πηγή: Ερωτηματολόγιο

Καθοριστική ερώτηση για τη διατήρηση της γεωργικής χρήσης στην περιοχή και για τα συμπεράσματα κατωτέρω ήταν η εκποίηση, παραχώρηση ή ενοικίαση κάποιας έκτασης. Αυτό που είναι πολύ ενδιαφέρον είναι ότι στους περισσότερους δόθηκε η δυνατότητα να πουλήσουν κάποια έκταση αλλά δεν το έκαναν για συναισθηματικούς λόγους. Κάποιοι υποστήριξαν ότι δεν έχουν βρεθεί σε ανάγκη να εκποιήσουν κάποια έκταση, ενώ κάποιοι άλλοι δήλωσαν ότι νοιώθουν ικανοποίηση και αγάπη για τη φύση και δεν θέλησαν ποτέ να πουλήσουν κάποια έκταση. Επιπλέον οι περισσότεροι έχουν παραλάβει τις εκτάσεις που διαχειρίζονται από τους γονείς τους, κάτι που καθιστά ακόμη πιο δύσκολη την πώληση τους. Τέλος κάποιοι υποστήριξαν δεν ήταν σοβαρές οι προτάσεις που τους έγιναν.

Οι ερωτώμενοι που εκποίησαν κάποια έκταση, αποτελούν το 9,5% της συνολικής έκτασης και είναι μόλις 3 άτομα.

Διάγραμμα 5.7: Πώληση /παραχώρηση /ενοικίαση κάποιας έκτασης για το σύνολο των ερωτώμενων - Πηγή: Ερωτηματολόγιο

Τελειώνοντας με τους λόγους παραμονής στις καλλιέργειες, διαπιστώθηκε ότι η αιτία για την οποία έχουν παραμείνει οι περισσότεροι ερωτώμενοι είναι οι συναισθηματικοί λόγοι (15 άτομα). Μόλις 6 άτομα απάντησαν ότι είναι οικονομικοί οι λόγοι που παραμένουν, εκ των οποίων οι 2 από αυτούς έδωσαν διπλή απάντηση λέγοντας ότι δεν είναι μόνο οικονομικοί λόγοι αλλά και συναισθηματικοί. Επίσης να σημειωθεί ότι ακόμη 2 άτομα υποστήριξαν ότι δεν υπήρχε κάποια άλλη επαγγελματική διέξοδος και επέλεξαν να ασχοληθούν με την γεωργία. Αν συγκριθεί σε επίπεδο ποσοστών θα διαπιστωθεί ότι τα 6 άτομα που έδωσαν διαφορετική απάντηση αποτελούν το 35,18% της συνολικής έκτασης. Όλοι οι υπόλοιποι ήταν σύμφωνοι ότι οι λόγοι είναι συναισθηματικοί. Αυτό αποτελεί σημαντικό αποτέλεσμα που θα βοηθήσει στα συμπεράσματά κατωτέρω, αλλά και στις απαντήσεις των ερωτημάτων που έχουν τεθεί.

5.2.5 Γενικές ερωτήσεις για την περιοχή και απόψεις των ερωτώμενων που αφορούν τους υπόλοιπους παραγωγούς.

Στις γενικές ερωτήσεις που τέθηκαν για την περιοχή, υπήρξε ομοφωνία για την ύπαρξη βιολογικών καλλιεργειών. Όλοι απάντησαν ότι στην περιοχή υπάρχουν βιολογικές καλλιέργειες και μερικοί από τους ερωτώμενους διαχειρίζονταν τέτοιου είδους καλλιέργειες.

Η ίδια ομοφωνία υπήρξε και για την ερώτηση αν υπάρχει οικογενειακή διαδοχή. Όλοι συμφώνησαν ότι οι εκτάσεις μεταφέρονται από γενιά σε γενιά.

Σύμφωνους βρήκαν ακόμη και αυτούς που ενοικιάζουν κάποια έκταση και δεν είχαν ποτέ στην κατοχή τους δική τους έκταση.

Αντίθετα στην ερώτηση αν ασχολούνται οι νέοι με τις καλλιέργειες, η απάντηση ήταν από όλους αρνητική. Παρ' όλο που υπάρχει οικογενειακή διαδοχή και παραλαμβάνουν τις εκτάσεις από την οικογένεια τους, η σημερινή γενιά δεν ασχολείται ενεργά με τη γεωργική γη όπως ειπώθηκε. Αυτό δεν είναι θετικό για την περιοχή γιατί αν οι νέοι δεν ασχολούνται, θα εγκαταλειφθούν οι καλλιέργειες και θα αστικοποιηθεί η περιοχή.

Τέλος ομοφωνία υπήρξε και στην ερώτηση για τους επικεφαλής των εκμεταλλεύσεων, που όλοι απάντησαν ότι είναι συνήθως άντρες.

Στην προσπάθεια να αντληθούν πληροφορίες για το αν υπάρχουν καλλιέργειες που δεν χρησιμεύουν μόνο για παραγωγή (π.χ. έχουν εκπαιδευτικό χαρακτήρα) η απάντηση προήλθε από 8 άτομα που υποστήριξαν ότι υπάρχουν επισκέψιμα οινοποιεία στην περιοχή. Οι υπόλοιποι απάντησαν αρνητικά. Αυτό που διαπιστώθηκε από το επίσημο site της ένωσης των οινοποιών Αττικής είναι ότι τουλάχιστον 3 οινοποιεία είναι επισκέψιμα στο Μαρκόπουλο ενώ σε όλα τα Μεσόγεια υπάρχουν στο σύνολο 14. Η ίδια απάντηση ήρθε και από τον πρόεδρο του συνεταιρισμού ΜΑΡΚΟ όπου υποστήριξε ότι υπάρχουν 3 επισκέψιμα οινοποιεία και 1 ακόμη είναι υπό διαμόρφωση για να γίνει επισκέψιμο στο Μαρκόπουλο. Όλα έχουν εκπαιδευτικό και ψυχαγωγικό χαρακτήρα, διοργανώνοντας δραστηριότητες όπως γευσιγνωσία, ξεναγήσεις κ.α. Εντύπωση προκαλεί σε αυτή την ερώτηση ότι παρ' όλο που υπάρχουν επισκέψιμα οινοποιεία στην περιοχή μόνο λίγα άτομα το γνώριζαν αυτό και ίσως θα έπρεπε να απαντήσουν όλοι θετικά σε αυτή την ερώτηση. Επίσης στην περιοχή υπάρχουν και άλλου είδους δραστηριότητες και χρήσεις όπως ο τουρισμός και η αναψυχή, λόγω του γεγονότος ότι είναι κοντά το Πόρτο Ράφτη. Και σε αυτή την περίπτωση κανένας δεν αναφέρθηκε σε άλλου είδους δραστηριότητα.

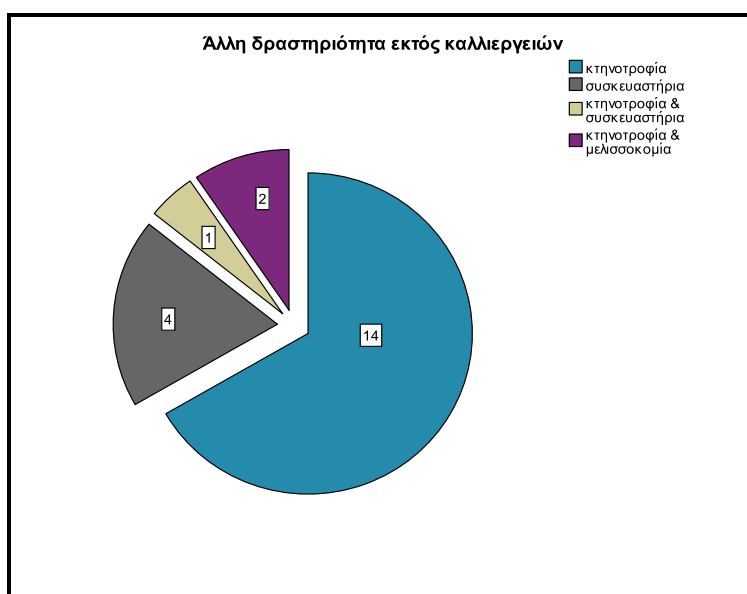

Διάγραμμα 5.8: Καλλιέργειες που δεν χρησιμεύουν μόνο για παραγωγή

Πηγή: Ερωτηματολόγιο

Το ίδιο συμβαίνει και στην ερώτηση για την ύπαρξη ιδιοκτητών που δεν είναι από την περιοχή. Τρία άτομα απάντησαν ότι υπάρχουν κάποιοι ιδιοκτήτες, ενώ οι υπόλοιποι δεν γνώριζαν κάποιον στην περιοχή.

Συνεχίζοντας, στην ερώτηση αν υπάρχει κάποια άλλη γεωργική δραστηριότητα ή χρήση (εκτός από τις καλλιέργειες) παρατηρήθηκε ότι στην περιοχή υπάρχει κτηνοτροφία, συσκευαστήρια και μελισσοκομία, που φαίνεται και από το κατωτέρω διάγραμμα 5.9.

Διάγραμμα 5.9: Άλλη δραστηριότητες εκτός καλλιεργειών

Πηγή: Ερωτηματολόγιο

Πίνακας 5.14: Άλλη δραστηριότητα εκτός καλλιεργειών

Άλλη Δραστηριότητα εκτός Καλλιεργειών					
Απαντήσεις	Σύνολο Ερωτώμενων	Σύνολο Αγροτεμάχια	Ποσοστό Αγροτεμαχίων	Έκταση στρ	Ποσοστό έκτασης
Κτηνοτροφία	14	144	67,00%	927,85	71,70%
Συσκευαστήρια	4	39	18,00%	209,50	16,10%
Κτηνοτροφία & συσκευαστήρια	1	12	5,50%	52,50	4,00%
Κτηνοτροφία & μελισσοκομία	2	21	10,00%	106,00	8,20%

Πηγή :Ερωτηματολόγιο

Όσον αφορά τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι υπόλοιποι παραγωγοί της περιοχής, οι περισσότεροι ερωτώμενοι αναφέρθηκαν σε προβλήματα οικονομικής φύσεως, όπως η τιμή του προϊόντος και η δυσκολία εξεύρεσης φθηνών εργατικών χεριών. Επίσης οι δυσκολίες σχετίζονται και με τον κρατικό μηχανισμό. Η «αργοπορία» του πολεοδομικού σχεδιασμού και των χρήσεων γης, η απουσία χώρων μεταποίησης λόγω άρνησης αδειών και γενικά οι μειωμένες επιδοτήσεις που δίνονται στο Ν. Αττικής με βάση τις απαντήσεις των ερωτώμενων, δεν έχουν ωφελήσει τους παραγωγούς, αλλά και την ίδια την περιοχή. Επιπλέον οι καιρικές συνθήκες, συντελούν και αυτές σε ένα βαθμό στις δυσκολίες των παραγωγών.

Πίνακας 5.15: Δυσκολίες υπόλοιπων παραγωγών της περιοχής

Δυσκολίες Παραγωγών Περιοχής					
Απαντήσεις	Σύνολο Ερωτώμενων	Σύνολο Αγροτεμάχια	Ποσοστό Αγροτεμαχίων	Έκταση στρ	Ποσοστό έκτασης
Δυσκολίες οικονομικής φύσεως	9	90	41,60%	548,30	42,30%
Δυσκολίες με κρατικό μηχανισμό	5	71	32,80%	322,05	24,80%
Δυσκολίες ως προς καιρικές συνθήκες	1	5	1,90%	25,00	1,90%

Πηγή: Ερωτηματολόγιο

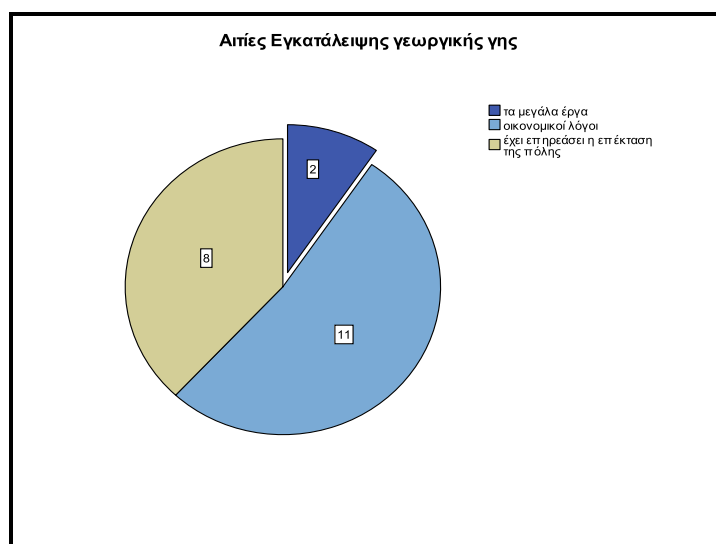
Διάγραμμα 5.10: Δυσκολίες υπόλοιπων παραγωγών της περιοχής

Πηγή: Ερωτηματολόγιο

Σημαντικό ενδιαφέρον παρουσιάζει η ερώτηση για τις αιτίες που οδήγησαν στην εγκατάλειψη της γεωργικής γης. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η κυριότερη αιτία είναι οικονομικής φύσεως γιατί οι περισσότεροι έχουν στραφεί στην οικοπεδοποίηση της περιοχής, αναζητώντας "το εύκολο χρήμα" όπως αναφέρθηκε. Η χαμηλή τιμή των προϊόντων και παράλληλα η ακριβή τιμή της γης για καλλιέργεια, όπως και η έλλειψη κινήτρων στρέφει τα άτομα προς άλλους διεξόδους, εγκαταλείποντας τη γεωργία.

Μια άλλη αιτία που επικράτησε σε αυτή την ερώτηση ήταν ότι η επέκταση της πόλης έχει επηρεάσει αρνητικά την γεωργική γη και αυτούς που την εκμεταλλεύονται.

Επίσης τα μεγάλα έργα (αεροδρόμιο, Αττική Οδός κ.α) που έχουν πραγματοποιηθεί στην περιοχή συνέβαλαν και αυτά στην εγκατάλειψη της γεωργίας και στη μείωση των γεωργών..

Διάγραμμα 5.11: Αιτίες εγκατάλειψης γεωργικής γης

Πηγή: Ερωτηματολόγιο

Πίνακας 5.16: Αιτίες εγκατάλειψης γεωργικής γης σε ποσοστό αγροτεμαχίων και στρεμμάτων

Αιτίες εγκατάλειψης γεωργικής γης					
Απαντήσεις	Σύνολο Ερωτώμενων	Σύνολο Αγροτεμάχια	Ποσοστό Αγροτεμαχίων	Έκταση στρ	Ποσοστό έκτασης
Τα μεγάλα έργα	2	33	15,00%	150,00	11,60%
Οικονομικοί λόγοι	11	91	42,10%	653,25	50,40%
Η επέκταση της πόλης	8	92	42,60%	492,60	38,00%

Πηγή: Ερωτηματολόγιο

Τέλος η παραμονή των υπόλοιπων καλλιεργητών στην περιοχή, δε διαφέρει από τους λόγους που έχουν υποστηρίξει οι ερωτώμενοι. Υπερισχύουν πάλι οι συναισθηματικοί λόγοι (και οικογενειακοί), με ποσοστό συνολικών στρεμμάτων 57%

και ακολουθούν οι οικονομικοί λόγοι με 11,5%. Τέλος ένας ερωτώμενος είχε την άποψη ότι ανάλογα με την ανάγκη που έχει ο κάθε παραγωγός, ενδεχομένως να παραμένει στην καλλιέργεια της γης. Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι 2 από τα 7 άτομα που απάντησαν ότι οι λόγοι είναι οικονομικοί, ταυτόχρονα υποστήριξαν ότι είναι και συναισθηματικοί (βλ. παράρτημα Γ- πίνακας 19 και διάγραμμα 3).

5.3 Ανάλυση αποτελεσμάτων της εμπειρικής έρευνας - Συσχέτιση Μεταβλητών

Σκοπός αυτού του κεφαλαίου είναι να εξεταστεί το αν υπάρχει συσχέτιση ανάμεσα στις μεταβλητές που χρησιμοποιήθηκαν. Γι' αυτό το λόγο χρησιμοποιήθηκαν οι πίνακες συνάφειας. Είναι ένας καλός τρόπος παρουσίασης δύο μεταβλητών, ώστε να μπορέσει κάποιος να διερευνήσει την ύπαρξη σχέσης ανάμεσα τους. Γενικά στις περιπτώσεις που κάποιος θέλει να δει τα στοιχεία, που προκύπτουν μετά την διασταύρωση δύο ή περισσότερων μεταβλητών δημιουργεί πίνακες διπλής εισόδου ή πίνακες συνάφειας.

Στις παρακάτω συσχετίσεις έχουν τοποθετηθεί οι μεταβλητές που κρίθηκε ότι ήταν πιο ενδιαφέρουσες και παρουσιάζονται εν συνεχεία τα αποτελέσματα.

Η συσχέτιση των μεταβλητών χωρίστηκε σε τρία υποκεφάλαια. Το πρώτο αφορά μεταβλητές που έχουν να κάνουν με τα χαρακτηριστικά των παραγωγών. Το δεύτερο υποκεφάλαιο αναφέρεται στα χαρακτηριστικά των παραγωγών και τη σχέση τους με μεταβλητές που εκφράζουν τις απόψεις των παραγωγών. Τέλος στο τρίτο υποκεφάλαιο γίνονται συσχετίσεις μεταξύ μεταβλητών που αφορούν καθαρά τις απόψεις των παραγωγών.

5.3.1 Χαρακτηριστικά των παραγωγών

Ξεκινώντας με τα χαρακτηριστικά του κάθε παραγωγού, έγινε συσχέτιση της αλλαγή της μεθόδου στην παραγωγή από τότε που την παρέλαβαν, με το ύψος της παραγωγής (πως έχει εξελιχθεί) με την πάροδο του χρόνου. Σκοπός είναι να διαπιστωθεί αν η αλλαγή της μεθόδου έχει επηρεάσει το ύψος της παραγωγής. Αυτό που παρατηρήθηκε ήταν ότι τα περισσότερα άτομα (11) υποστήριξαν ότι έχει μειωθεί η παραγωγή άσχετα με το γεγονός αν έχουν αλλάξει τη μέθοδο της παραγωγής ή όχι. Με βάση τα ανωτέρω, φαίνεται να μην υπάρχει κάποια στατιστικά σημαντική σχέση.

Πίνακας 5.17: Συσχέτιση μεταβλητών: Αλλαγή μεθόδου της παραγωγής ως προς το ύψος παραγωγής με την πάροδο του χρόνου

Αλλαγή μεθόδου της παραγωγής - Ύψος παραγωγής με την πάροδο του χρόνου						
		Ύψος παραγωγής			Σύνολο	
		Αύξηση	Στάσιμη	Μείωση		
Αλλαγή μεθοδολογίας	ναι	Πλήθος ερωτώμενων	2	1	5	8
		% της στήλης Αλλαγή μεθοδολογίας	25,0%	12,5%	62,5%	100,0%
		% της στήλης Ύψος παραγωγής	50,0%	25,0%	45,5%	42,1%
		% επί του συνόλου	10,5%	5,3%	26,3%	42,1%
	όχι	Πλήθος ερωτώμενων	2	3	6	11
		% της στήλης Αλλαγή μεθοδολογίας	18,2%	27,3%	54,5%	100,0%
		% της στήλης Ύψος παραγωγής	50,0%	75,0%	54,5%	57,9%
		% επί του συνόλου	10,5%	15,8%	31,6%	57,9%
Σύνολο		Πλήθος ερωτώμενων	4	4	11	19
		% της στήλης Αλλαγή μεθοδολογίας	21,1%	21,1%	57,9%	100,0%
		% της στήλης Ύψος παραγωγής	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		% επί του συνόλου	21,1%	21,1%	57,9%	100,0%

Πηγή: Ερωτηματολόγιο

Το ίδιο συμβαίνει και με τη συσχέτιση της εξέλιξης των καλλιεργειών με την πάροδο του χρόνου σε σχέση με το ύψος της παραγωγής. Ο λόγος που επιλέχτηκε να γίνει αυτή η συσχέτιση ήταν γιατί οι καλλιέργειες με το ύψος παραγωγής συνδέονται άμεσα μεταξύ τους. Έτσι από αυτές τις δύο μεταβλητές αναμένεται αν θα επηρεάζει η μία την άλλη. Οι περισσότεροι ερωτώμενοι έχουν παρατηρήσει μείωση στην παραγωγή παρά την εξέλιξη των καλλιεργειών που μπορεί να είναι καλύτερη, χειρότερη ή στάσιμη. Και εδώ παρατηρήθηκε ότι δεν υπάρχει καμία στατιστικά σημαντική σχέση.

Πίνακας 5.18: Συσχέτιση μεταβλητών: Εξέλιξη καλλιεργειών και ύψος παραγωγής

Εξέλιξη καλλιεργειών και Ύψος παραγωγής						
			Ύψος παραγωγής			Σύνολο
			Αύξηση	Στάσιμη	Μείωση	
Εξέλιξη καλλιεργειών	καλύτερα	Πλήθος ερωτώμενων	2	0	4	6
		% της στήλης Εξέλιξη καλλιεργειών	33,3%	,0%	66,7%	100,0%
		% της στήλης Ύψος παραγωγής	50,0%	,0%	36,4%	31,6%
		% επί του συνόλου	10,5%	,0%	21,1%	31,6%
	χειρότερα	Πλήθος ερωτώμενων	2	3	4	9
		% της στήλης Εξέλιξη καλλιεργειών	22,2%	33,3%	44,4%	100,0%
		% της στήλης Ύψος παραγωγής	50,0%	75,0%	36,4%	47,4%
		% επί του συνόλου	10,5%	15,8%	21,1%	47,4%
	στάσιμα	Πλήθος ερωτώμενων	0	1	3	4
		% της στήλης Εξέλιξη καλλιεργειών	,0%	25,0%	75,0%	100,0%
		% της στήλης Ύψος παραγωγής	,0%	25,0%	27,3%	21,1%
		% επί του συνόλου	,0%	5,3%	15,8%	21,1%
Σύνολο		Πλήθος ερωτώμενων	4	4	11	19
		% της στήλης Εξέλιξη καλλιεργειών	21,1%	21,1%	57,9%	100,0%
		% της στήλης Ύψος παραγωγής	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		% επί του συνόλου	21,1%	21,1%	57,9%	100,0%

Πηγή: Ερωτηματολόγιο

5.3.2 Χαρακτηριστικά και απόψεις των παραγωγών

Περνώντας στις συσχετίσεις μεταβλητών που αφορούν τα χαρακτηριστικά και τις απόψεις των παραγωγών, θεωρήθηκε ότι μια καλή συσχέτιση θα ήταν το εισόδημα που προκύπτει από τις καλλιέργειες, δηλαδή κατά πόσο είναι ευχαριστημένοι με το εισόδημα που βγάζουν από τις καλλιέργειες, με τους λόγους που παραμένουν σε

αυτές. Από αυτή τη συσχέτιση πρέπει να διαπιστωθεί αν οι λόγοι που παραμένουν είναι οικονομικοί ή συναισθηματικοί. Η συσχέτιση έδειξε ότι οι περισσότεροι (15) παραμένουν για συναισθηματικούς λόγους, παρ' όλο που οι μισοί είναι ευχαριστημένοι από το εισόδημα που κερδίζουν και οι άλλοι μισοί δεν είναι. Δεν υπάρχει και εδώ καμία στατιστικά σημαντική σχέση.

Πίνακας 5.19: Συσχέτιση μεταβλητών: Εισόδημα από την παραγωγή καλλιεργειών με λόγους παραμονής στις καλλιέργειες

Εισόδημα από παραγωγή καλλιεργειών σε σχέση με τους Λόγους παραμονής στις καλλιέργειες					
		Λόγοι παραμονής στις καλλιέργειες			Σύνολο
		οικονομικοί	συναισθηματικοί		
Εισόδημα από παραγωγή καλλιεργειών	ναι	Πλήθος ερωτώμενων	5	7	12
		% της στήλης Εισόδημα από παραγωγή καλλιεργειών	41,7%	58,3%	100,0%
		% της στήλης Λόγοι παραμονής στις καλλιέργειες	83,3%	46,7%	57,1%
		% επί του συνόλου	23,8%	33,3%	57,1%
		όχι	Πλήθος ερωτώμενων	1	8
	% της στήλης Εισόδημα από παραγωγή καλλιεργειών	11,1%	88,9%	100,0%	
	% της στήλης Λόγοι παραμονής στις καλλιέργειες	16,7%	53,3%	42,9%	
	% επί του συνόλου	4,8%	38,1%	42,9%	
	Σύνολο	Πλήθος ερωτώμενων	6	15	21
		% της στήλης Εισόδημα από παραγωγή καλλιεργειών	28,6%	71,4%	100,0%
% της στήλης Λόγοι παραμονής στις καλλιέργειες		100,0%	100,0%	100,0%	

Εισόδημα από παραγωγή καλλιεργειών σε σχέση με τους Λόγους παραμονής στις καλλιέργειες					
			Λόγοι παραμονής στις καλλιέργειες		Σύνολο
			οικονομικοί	συναισθηματικοί	
Εισόδημα από παραγωγή καλλιεργειών	ναι	Πλήθος ερωτώμενων	5	7	12
		% της στήλης Εισόδημα από παραγωγή καλλιεργειών	41,7%	58,3%	100,0%
		% της στήλης Λόγοι παραμονής στις καλλιέργειες	83,3%	46,7%	57,1%
		% επί του συνόλου	23,8%	33,3%	57,1%
		Σύνολο			
	όχι	Πλήθος ερωτώμενων	1	8	9
		% της στήλης Εισόδημα από παραγωγή καλλιεργειών	11,1%	88,9%	100,0%
		% της στήλης Λόγοι παραμονής στις καλλιέργειες	16,7%	53,3%	42,9%
		% επί του συνόλου	4,8%	38,1%	42,9%
		Σύνολο			
Σύνολο	Πλήθος ερωτώμενων	6	15	21	
	% της στήλης Εισόδημα από παραγωγή καλλιεργειών	28,6%	71,4%	100,0%	
	% της στήλης Λόγοι παραμονής στις καλλιέργειες	100,0%	100,0%	100,0%	
	% επί του συνόλου	28,6%	71,4%	100,0%	

Πηγή: Ερωτηματολόγιο

Σε αντίθεση με τα ανωτέρω στοιχεία, παρατηρήθηκε ότι η ηλικία του παραγωγού συσχετίζεται με τους λόγους παραμονής στις καλλιέργειες. Οι μισοί περίπου είναι μεγαλύτεροι από 45 χρόνων και παραμένουν στις καλλιέργειες για συναισθηματικούς λόγους. Οι άλλοι μισοί που είναι μικρότεροι από 45 χρόνων παραμένουν επιπλέον και για οικονομικούς λόγους. Η τιμή σε αυτή την περίπτωση

(0.023) που προέκυψε από τη συσχέτιση, είναι μικρότερη από το επίπεδο σημαντικότητας που έχουμε ορίσει (0.05), άρα υπάρχει στατιστικά σχέση. Η ανωτέρω συσχέτιση φαίνεται λογική, διότι είναι εμφανές οι πιο νέοι να μένουν και για οικονομικούς λόγους σε σχέση με τους μεγαλύτερους, που παραμένουν κυρίως για συναισθηματικούς λόγους.

Πίνακας 5.20: Συσχέτιση μεταβλητών: Λόγοι παραμονής στις καλλιέργειες σχετικά με την Ηλικία των διαχειριστών της γης

Λόγοι παραμονής στις καλλιέργειες σχετικά με την Ηλικία διαχειριστών της γης					
			Ηλικία παραγωγού		Σύνολο
			<45	>45	
Λόγοι παραμονής στις καλλιέργειες	Οικονομικοί	Πλήθος ερωτώμενων	5	1	6
		% της στήλης Λόγοι παραμονής στις καλλιέργειες	83,3%	16,7%	100,0%
		% της στήλης Ηλικία παραγωγού _b	50,0%	9,1%	28,6%
		% επί του συνόλου	23,8%	4,8%	28,6%
	Συναισθηματικοί	Πλήθος ερωτώμενων	5	10	15
		% της στήλης Λόγοι παραμονής στις καλλιέργειες	33,3%	66,7%	100,0%
		% της στήλης Ηλικία παραγωγού_ b	50,0%	90,9%	71,4%
		% επί του συνόλου	23,8%	47,6%	71,4%
	Σύνολο	Πλήθος ερωτώμενων	10	11	21
		% της στήλης Λόγοι παραμονής στις καλλιέργειες	47,6%	52,4%	100,0%
% της στήλης Ηλικία παραγωγού _b		100,0%	100,0%	100,0%	
% επί του συνόλου		47,6%	52,4%	100,0%	

Πηγή: Ερωτηματολόγιο

5.3.3 Απόψεις των παραγωγών

Εν τέλει συσχετίστηκαν οι απόψεις των παραγωγών. Ουσιαστικά σε αυτό το κομμάτι έχουν συσχετιστεί μεταβλητές που εκφράζουν τις προσωπικές απόψεις των παραγωγών. Μία από αυτές ήταν οι προσωπικές καθημερινές δυσκολίες των παραγωγών, με τους ενδεχόμενους λόγους παραμονής στις καλλιέργειες. Η μεγαλύτερη συχνότητα εμφανίστηκε στους συναισθηματικούς λόγους, έχοντας δυσκολίες οικονομικής φύσεως. Και εδώ δεν υπάρχει καμία σημαντική σχέση.

Πίνακας 5.21: Συσχέτιση μεταβλητών: Καθημερινές προσωπικές δυσκολίες καθώς και Λόγοι παραμονής στις καλλιέργειες

Προσωπικές Καθημερινές Δυσκολίες καθώς και Λόγοι παραμονής στις καλλιέργειες					
			Λόγοι παραμονής στις καλλιέργειες		Σύνολο
			οικονομικοί	συναισθηματικοί	
Προσωπικές Καθημερινές Δυσκολίες	δυσκολίες οικονομικής φύσεως	Πλήθος ερωτώμενων	3	7	10
		% της στήλης Προσωπικές Καθημερινές Δυσκολίες	30,0%	70,0%	100,0%
		% της στήλης Λόγοι παραμονής στις καλλιέργειες	50,0%	53,8%	52,6%
		% επί του συνόλου	15,8%	36,8%	52,6%
	δεν έχουν ορισθεί χρήσεις γης	Πλήθος ερωτώμενων	1	3	4
		% της στήλης Προσωπικές Καθημερινές Δυσκολίες	25,0%	75,0%	100,0%
		% της στήλης Λόγοι παραμονής στις καλλιέργειες	16,7%	23,1%	21,1%
		% επί του συνόλου	5,3%	15,8%	21,1%
	δυσκολίες ως προς τις καιρικές συνθήκες	Πλήθος ερωτώμενων	1	2	3
		% της στήλης Προσωπικές Καθημερινές Δυσκολίες	33,3%	66,7%	100,0%
		% της στήλης Λόγοι παραμονής στις καλλιέργειες	16,7%	15,4%	15,8%
		% επί του συνόλου	5,3%	10,5%	15,8%
	δυσκολία ως προς τις αρρώστιες των φυτών	Πλήθος ερωτώμενων	1	1	2
		% της στήλης Προσωπικές Καθημερινές Δυσκολίες	50,0%	50,0%	100,0%

		% της στήλης Λόγοι παραμονής στις καλλιέργειες	16,7%	7,7%	10,5%
		% επί του συνόλου	5,3%	5,3%	10,5%
Σύνολο		Πλήθος ερωτώμενων	6	13	19
		% της στήλης Προσωπικές Καθημερινές Δυσκολίες	31,6%	68,4%	100,0%
		% της στήλης Λόγοι παραμονής στις καλλιέργειες	100,0%	100,0%	100,0%
		% επί του συνόλου	31,6%	68,4%	100,0%

Πηγή: Ερωτηματολόγιο

Επίσης μια τελευταία συσχέτιση ήταν αυτή που αφορούσε τις αιτίες εγκατάλειψης της γεωργικής γης, με τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν καθημερινά οι παραγωγοί ως προς τις καλλιέργειες. Παρατηρείται ότι οι οικονομικοί λόγοι είναι η αιτία που ευθύνεται για την μείωση του αριθμού των γεωργών και της καλλιέργειας της γης. Επίσης οικονομικής φύσεως είναι και οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν. Στατιστικά όμως δεν προκύπτει σημαντική συσχέτιση μεταξύ τους.

Πίνακας 5.22: Συσχέτιση μεταβλητών: Προσωπικές καθημερινές προσωπικές δυσκολίες με αιτίες εγκατάλειψης γεωργική γης

Προσωπικές Καθημερινές Δυσκολίες με Αιτίες εγκατάλειψης της γεωργικής γης						
			Αποψη για επέκταση πόλης			Σύνολο
			τα μεγάλα έργα	οικονομικοί λόγοι	έχει επηρεάσει η επέκταση της πόλης	
Προσωπικές Καθημερινές Δυσκολίες	δυσκολίες οικονομικής φύσεως	Πλήθος ερωτώμενων	0	6	4	10
		% της στήλης Προσωπικές Καθημερινές Δυσκολίες	,0%	60,0%	40,0%	100,0%
		% της στήλης Άποψη για επέκταση πόλης	,0%	60,0%	57,1%	52,6%
		% επί του συνόλου	,0%	31,6%	21,1%	52,6%
	δεν έχουν ορισθεί χρήσεις γης	Πλήθος ερωτώμενων	1	3	0	4
		% της στήλης Προσωπικές Καθημερινές Δυσκολίες	25,0%	75,0%	,0%	100,0%
		% της στήλης Άποψη για επέκταση πόλης	50,0%	30,0%	,0%	21,1%
		% επί του συνόλου	5,3%	15,8%	,0%	21,1%

δυσκολίες ως προς τις καιρικές συνθήκες	Πλήθος ερωτώμενων	0	1	2	3
	% της στήλης Προσωπικές Καθημερινές Δυσκολίες	,0%	33,3%	66,7%	100,0%
	% της στήλης Άποψη για επέκταση πόλης	,0%	10,0%	28,6%	15,8%
	% επί του συνόλου	,0%	5,3%	10,5%	15,8%
δυσκολία ως προς τις αρρώστιες των φυτών	Πλήθος ερωτώμενων	1	0	1	2
	% της στήλης Προσωπικές Καθημερινές Δυσκολίες	50,0%	,0%	50,0%	100,0%
	% της στήλης Άποψη για επέκταση πόλης	50,0%	,0%	14,3%	10,5%
	% επί του συνόλου	5,3%	,0%	5,3%	10,5%
Σύνολο	Πλήθος ερωτώμενων	2	10	7	19
	% της στήλης Προσωπικές Καθημερινές Δυσκολίες	10,5%	52,6%	36,8%	100,0%
	% της στήλης Άποψη για επέκταση πόλης	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	% επί του συνόλου	10,5%	52,6%	36,8%	100,0%

Πηγή: Ερωτηματολόγιο

5.4. Σύνοψη Κεφαλαίου

Αρχίζοντας με τις απόψεις των προνομιακών συνομιλητών, παρατηρήθηκε ότι η περιοχή τα τελευταία χρόνια έχει αλλάξει χαρακτήρα και από αγροτική περιοχή έχει μετατραπεί σε αστική. Η αρρώστια της φυλλοξήρας το 1958, η δημιουργία του αεροδρομίου, τα βιομηχανικά πάρκα, η οικοπεδοποίηση κ.ά. είναι μόνο μερικές από τις αιτίες που οδήγησαν στη σημερινή κατάσταση της περιοχής. Επιπλέον η έλλειψη πολιτικών για τις χρήσεις γης επηρέασε ακόμη περισσότερο την σημερινή εικόνα της περιοχής, αλλάζοντας το τοπίο, τη κοινωνία, την οικονομία και το περιβάλλον της περιοχής. Δεν υπάρχει σωστή διαχείριση από την πλευρά του κράτους και της τοπικής αυτοδιοίκησης, με αποτέλεσμα να αποθαρρύνει αυτούς που θέλουν να ασχοληθούν με τη γεωργία και να δυσκολεύει αυτούς που έχουν παραμείνει σε αυτή. Το μέλλον αν και προβλέπεται αβέβαιο όσον αφορά τις χρήσεις γης, όσοι ασχολούνται με τη γεωργία δηλώνουν ότι συνειδητά παραμένουν σε αυτή για λόγους συναισθηματικούς ή οικονομικούς, γεγονός που έρχεται σε συμφωνία με τους παραγωγούς που θα γίνει αναφορά εν συνεχεία. Επίσης όλοι συμφώνησαν ότι θα πρέπει να γίνει μια συγκροτημένη προσπάθεια από το κράτος και την τοπική αυτοδιοίκηση, που σε συνδυασμό με τους αγρότες της περιοχής θα δυνηθεί να δώσει λύση στις χρήσεις γης.

Συνεχίζοντας με την ανάλυση των παραγωγών, αποδείχτηκε ότι πρόκειται για μια περιοχή με βιολογικές και συμβατικές καλλιέργειες. Οι επικεφαλείς των εκμεταλλεύσεων είναι κατά βάση άνδρες και οι καλλιέργειες που παράγουν έχουν προέλθει από την οικογένεια τους, εκτός από ένα άτομο που ενοικίαζε τη γη που καλλιεργούσε. Η νεότερη γενιά (εκτός από λίγους που ασχολούνται ήδη με αυτές) φαίνεται να μην ασχολείται ιδιαίτερα με τις καλλιέργειες, αλλά αυτοί που ασχολούνται ενεργά με αυτές, τις αρδεύουν και τις αξιοποιούν στο έπακρο κάνοντας μέχρι και συγκαλλιέργεια. Η πώληση των προϊόντων γίνεται στην ελεύθερη αγορά, στα οινοποιεία και στους συνεταιρισμούς. Μέχρι και εξαγωγή σύκου έχουν καταφέρει να πραγματοποιήσουν. Όλοι απασχολούν εποχικούς εργάτες εκτός από ένα άτομο και 8 άτομα απασχολούν και μόνιμους εργάτες. Προσπαθούν χρόνο με το χρόνο να γίνονται καλύτεροι ως προς την ποιότητα των προϊόντων τους, κάνοντας παράλληλα ότι μπορούν και για την εξέλιξη των καλλιεργειών τους. Ωστόσο τα πράγματα έχουν πάρει καθοδική πορεία, με τη μη σωστή εξέλιξη των καλλιεργειών και τη μείωση της παραγωγής, λόγω του αεροδρομίου, των ολυμπιακών έργων κ.α.

Παρ' όλα αυτά, όλοι έχουν διατηρήσει τις εκτάσεις τους, εκτός από κάποιες περιπτώσεις που έχουν ενοικιαστεί, απαλλοτριωθεί, έχουν δοθεί σε συγγενείς ή είναι σε αγρανάπαυση ή χέρσα. Τα πιο κερδοφόρα προϊόντα (με βάση τις μαρτυρίες των ερωτώμενων) αποτελούν τα σύκα, τα φιστίκια και τα οπωροκηπευτικά. Λιγότερο κερδοφόρα είναι τα αμπέλια και οι ελιές είναι κυρίως για προσωπική χρήση. Στην περιοχή άλλες δραστηριότητες εκτός από τις καλλιέργειες είναι η κτηνοτροφία και η μελισσοκομία. Να αναφερθεί επιπλέον ότι κάποια από τα οινοποιεία της περιοχής, έχουν ψυχαγωγικό και εκπαιδευτικό χαρακτήρα καθώς είναι επισκέψιμα. Όσον αφορά τις επιδοτήσεις, μόλις 2 άτομα έχουν καταφέρει να πάρουν επιδότηση για βιολογικές καλλιέργειες και άλλα 2 για αναμπέλωση.

Επίσης σχετικά με το εισόδημα που βγάζουν όπως και το κόστος του εξοπλισμού οι απαντήσεις δεν ήταν ξεκάθαρες. Για το εισόδημα επικράτησε μια ενδιάμεση κατάσταση με τους μισούς να υποστηρίζουν ότι είναι ευχαριστημένοι και τους άλλους μισούς να μην δηλώνουν ευχαριστημένοι από το αποτέλεσμα. Για το κόστος τους εξοπλισμού το μόνο που μπορεί να αναφερθεί είναι ότι δεν υπάρχουν μεγάλες εγκαταστάσεις, παρά μόνο όσοι δήλωσαν ότι έχουν οινοποιείο που τα περιελάμβανε όλα.

Παρά τις καθημερινές δυσκολίες που είναι κυρίως οικονομικής φύσεως, εξακολουθούν με σθένος να κάνουν ότι μπορούν για την καλύτερη πορεία και ποιότητα των προϊόντων τους. Αυτό που εντυπωσίασε ήταν ότι παρ' όλη την αλλαγή που έχει υποστεί το τοπίο με την επέκταση της πόλης, τα μεγάλα έργα και την οικοδόμηση, οι λόγοι που παραμένουν στη γεωργία είναι συναισθηματικοί. Τέλος παρατηρήθηκε ότι υπήρξε ομοφωνία όσον αφορά τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν καθημερινά οι υπόλοιποι παραγωγοί της περιοχής όπως και οι λόγοι για τους οποίους παραμένουν στις καλλιέργειες σε σχέση με τους παραγωγούς - ερωτώμενους. Οι δυσκολίες και εδώ ήταν οικονομικής φύσεως και οι λόγοι παραμονής κυρίως συναισθηματικοί.

Τέλος στην προσπάθεια να συσχετιστούν οι πιο σημαντικές μεταβλητές που θα μπορούσαν να φέρουν κάποιο αποτέλεσμα, δεν βγήκε κάποια στατιστικά σημαντική σχέση, παρά μόνο ότι υπάρχει συσχέτιση με την ηλικία και τους λόγους που παραμένουν στις καλλιέργειες. Οι παραγωγοί άνω των 45 ετών παραμένουν για συναισθηματικούς λόγους ενώ οι μικρότεροι σε ηλικία των 45 ετών παραμένουν και για οικονομικούς λόγους εκτός από τους συναισθηματικούς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ο Δήμος Μαρκόπουλου και γενικότερα η ευρύτερη περιοχή των Μεσογείων αποτελούν ενδιαφέρουσες περιπτώσεις ως προς τις αλλαγές των χρήσεων γης, καθώς την τελευταία δεκαετία συντελέστηκαν χωροταξικές, πολεοδομικές και αναπτυξιακές αλλαγές, οι οποίες συνοψίζονται ως εξής:

- Λειτούργησε το αεροδρόμιο «Ελευθέριος Βενιζέλος», και αναπτύχθηκε σειρά παρελκόμενων απ' το αεροδρόμιο χρήσεων γης στην ευρύτερη περιοχή.
- Κατασκευάστηκε και λειτούργησε η Αττική Οδός, η γραμμή του Μετρό και του Προαστιακού Σιδηροδρόμου
- Κατασκευάστηκαν και λειτούργησαν οι Ολυμπιακές εγκαταστάσεις του Ιπποδρόμου και του Σκοπευτηρίου
- Θεσμοθετήθηκε η εγκατάσταση δύο ζωνών παραγωγικών δραστηριοτήτων, του Επιχειρηματικού Πάρκου και του ΒΙ.ΠΑ. Στην περιοχή του ΒΙ.ΠΑ. έχουν ήδη εγκατασταθεί ή εγκαθίστανται αρκετές σημαντικές μονάδες προοριζόμενες για παραγωγή προϊόντων ή για αποθήκευση.
- Θεσμοθετήθηκε η προς βορρά και προς νότο επέκταση του οικισμού του Μαρκόπουλου και η περιοχή Πολιτιστικών Δραστηριοτήτων και Τουρισμού υπερτοπικού επιπέδου στη διασταύρωση της λεωφόρου Πόρτο Ράφτη με τη Λεωφόρο Βραυρώνας. (Μελέτη Αναθεώρησης Γ.Π.Σ. Δήμου Μαρκόπουλου, 2010)

Όλα αυτά τα έργα υποδομής και η προσπάθεια ανάπτυξης του τριτογενή τομέα σε συνδυασμό με την επέκταση του Δήμου Μαρκόπουλου, διαφοροποίησαν σημαντικά τις χρήσεις γης στην περιοχή. Η γεωργική γη, φαίνεται να επηρεάστηκε σημαντικά, καθώς από το 2000 και μετά παρατηρείται σημαντική μείωση των εκτάσεων της.

Ένα κύριο συμπέρασμα που προκύπτει από την ανάλυση και βρίσκει σύμφωνους και τους παραγωγούς της περιοχής, είναι ότι η οικοπεδοποίηση της περιοχής σε συνδυασμό με την αστική πίεση και τα μεγάλα έργα έχουν συρρικνώσει την γεωργική χρήση της γης. Αυτό φαίνεται λογικό, αν σκεφτεί κανείς ότι η αξία των οικοπέδων είναι δελεαστική σε σχέση με την χαμηλή αξία ενός αμπελιού. Επίσης η εύκολη πρόσβαση στο κέντρο της Αθήνας και η έλευση πληθυσμού στην περιοχή, ενισχύει την τοπική οικονομία.

Από κοινωνική σκοπιά αρχίζει να αστικοποιείται η περιοχή και να χάνεται ο αγροτικός της χαρακτήρας. Εξετάζοντας τις αλλαγές από περιβαλλοντικής πλευράς, αν υποθεθεί ότι η γεωργική γη στηρίζει μια σειρά από λειτουργίες των οικοσυστημάτων, συμπεριλαμβανομένης της παραγωγής τροφίμων, της αναψυχής, της κατακράτησης και αποθήκευσης νερού, τότε η αλλαγή χρήσης συνεπάγεται μια αρνητική εξέλιξη ως προς τις περιβαλλοντικές αυτές υπηρεσίες. Η επιδείνωση αυτή των περιβαλλοντικών συνθηκών είναι δυνατό να επιφέρει σημαντικές επιπτώσεις στο βιοτικό επίπεδο του αστικού πληθυσμού, καθώς θα επηρεαστούν σημαντικά η ποιότητα των εδαφών, των χερσαίων και υπόγειων υδάτων και της ατμόσφαιρας.

Εν τούτοις υπάρχουν κάποια ενθαρρυντικά αποτελέσματα που προέκυψαν από τα ερωτηματολόγια των παραγωγών, σχετικά με την εξέλιξη των χρήσεων γης στην περιοχή.

Αρχικά από τα προσωπικά στοιχεία των ερωτώμενων διαπιστώθηκε ότι 16 από τα συνολικά 21 άτομα είναι παντρεμένα και τους βοηθάνε τα μέλη της οικογένειάς τους. Αυτό σημαίνει ότι υπάρχει η πιθανότητα να ακολουθήσουν και να συνεχίσουν την παράδοση των γονέων τους ώστε να μη χαθεί και καταπατηθεί η έκταση που διαχειρίζονται όλα αυτά τα χρόνια.

Αν συγκριθεί με την έρευνα των Α. Μωϋσίδη και Μ.-Ν. Ντυκέν, διαπιστώνεται ότι δεν υπάρχει μεγάλη συμμετοχή μελών της οικογένειας στην περιοχή των Μεσογείων, λόγω των μικρών εκμεταλλεύσεων που υπάρχουν στην περιοχή.

Επίσης ως προς τα προσωπικά στοιχεία, παρατηρήθηκε ότι οι περισσότεροι είναι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και απόφοιτοι Λυκείου. Αυτό επιβεβαιώνεται και από την ανωτέρω εργασία των Α. Μωϋσίδη και Μ.-Ν.Ντυκέν θεωρώντας ότι το υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης οφείλεται στην κοντινή απόσταση από τις αστικές περιοχές.

Σχετικά με τα στρέμματα, αυτό που παρατηρείται είναι ότι υπάρχει ποικιλομορφία, καθώς κυμαίνονται από 4 έως 183 στρέμματα. Ωστόσο κανένας από τους ερωτώμενους δεν έχει κάνει κάποια κατάτμηση στις εκτάσεις που εκμεταλλεύεται και έχει πουληθεί μόνο 5,6% της συνολικής έκτασης. Βέβαια υπήρξαν και ερωτώμενοι που έχουν εγκαταλείψει κάποιες εκτάσεις λόγω του υψηλού κόστους συντήρησης ή λόγω έλλειψης χρόνου ενασχόλησης τους με αυτές. Σε γενικές γραμμές όλοι έχουν διατηρήσει τις εκτάσεις τους με τη θέληση τους και υπήρχαν και περιπτώσεις που έχουν ενοικιάσει εκτάσεις για να επεκτείνουν ή για να ασχοληθούν εντατικά με τη γεωργία. Να σημειωθεί ότι υπήρξαν και περιπτώσεις που για να μην

εγκαταλείψουν τις εκτάσεις που διέθεταν τις νοίκιασαν σε άλλους παραγωγούς ή δόθηκαν σε συγγενικά πρόσωπα για τη διαχείριση τους. Τέλος μόνο δύο άτομα εκποίησαν κάποιες εκτάσεις λόγω απαλλοτρίωσης για την υλοποίηση του αεροδρομίου και λόγω οικονομικού προβλήματος.

Ωστόσο, στην εργασία των Μωϋσίδη και Ντυκέν φαίνεται ότι σε όλες τις περιαστικές ζώνες οι καλλιέργειες είναι κάτω από 30 στρέμματα λόγω της μικρής απόστασης από το αστικό κέντρο και ότι η ενοικίαση της γης παίζει μικρό ρόλο. Αυτές οι αντιθέσεις είναι σημαντικές, καθώς δείχνουν ότι με την πάροδο των χρόνων έχει αλλάξει η κατανομή των εκτάσεων αλλά και ο τρόπος σκέψης των παραγωγών.

Όσον αφορά τα είδη καλλιεργειών που υπάρχουν στην περιοχή, υπερισχύουν τα αμπέλια. Παρ' όλο που τα αμπέλια δεν είναι το πιο κερδοφόρο είδος όπως διατυπώθηκε ανωτέρω, αλλά τα φιστίκια, τα σύκα και τα οπωροκηπευτικά, φαίνεται να διατηρούνται για συναισθηματικούς λόγους. Τα Μεσόγεια όπως και το Μαρκόπουλο φημίζονται για τα κρασιά και οι παραγωγοί προσπαθούν να κρατήσουν το χαρακτήρα της περιοχής. Αυτό φαίνεται και από το αποτέλεσμα της επιτόπιας έρευνας που αφορούν στις αλλαγές που έχουν υποστεί οι εκτάσεις. Στις περισσότερες περιπτώσεις κάποια αμπέλια που έχουν υποστεί αλλαγή, έχουν παράλληλα διατηρηθεί τα υπόλοιπα (αμπέλια) που διαθέτουν, ακόμα και σε συγκαλλιέργεια με άλλα είδη. Μόνο ένας καλλιεργητής άλλαξε τη χρήση του συνόλου της εκμετάλλευσής του, και από αμπέλι έχει φυτεύσει άλλα είδη για οικονομικούς λόγους. Έτσι με αυτό τον τρόπο διατηρείται η γεωργική χρήση αλλά και η παράδοση στην περιοχή.

Το ίδιο συμπέρασμα προέκυψε και από την εργασία των Μωϋσίδη- Ντυκέν καθώς το σύνολο της ζώνης των Μεσογείων διατίθεται αποκλειστικά σε αμπέλια και δενδρώδη όπως είναι οι ελιές, τονίζοντας ότι πρόκειται για μια περιοχή που φημίζεται για την παραγωγή κρασιού.

Στην ερώτηση για την αλλαγή της μεθόδου στην παραγωγή το αποτέλεσμα έδειξε ότι 8 άτομα που αντιστοιχούν στο 44,5% των στρεμμάτων έχουν αλλάξει την μεθοδολογία από τότε που ανέλαβαν τη διαχείριση της εκμετάλλευσης. Από τις απαντήσεις που έδωσαν για τις γεωργικές πρακτικές που χρησιμοποιούν φάνηκε ότι η επιλογή των μεθόδων γίνεται με κριτήριο το καλύτερο αποτέλεσμα για την ποιότητα των προϊόντων που παράγουν. Οι παραγωγοί που έχουν διαφοροποιήσει τις πρακτικές τους διαθέτουν αρκετή έκταση και είναι λογικό να θέλουν να επιτύχουν το καλύτερο αποτέλεσμα σε αυτές τις εκτάσεις, διότι ένας πιο εξελιγμένος τρόπος παραγωγής ίσως

να αποφέρει καλύτερα αποτελέσματα στην παραγωγή. Επιπλέον τα άτομα που έχουν αλλάξει τη μέθοδο συνεισφέρουν στην καλή ποιότητα των γεωργικών χρήσεων και στη διατήρησή τους, καθώς έχουν μειώσει τα φυτοφάρμακα. Οι υπόλοιποι που δεν άλλαξαν τη μεθοδολογία φαίνεται να διαθέτουν λιγότερες εκτάσεις και να μην τους συμφέρει οικονομικά να επενδύσουν σε κάποιες καινοτόμες πρακτικές. Και αυτή η περίπτωση όμως είναι θετική για τη διατήρηση της γης, καθώς έχουν κρατήσει τον παραδοσιακό τρόπο παραγωγής που έμαθαν από τους γονείς τους και έτσι δεν χάνεται ο χαρακτήρας της περιοχής όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω.

Συνεχίζοντας με την εξέλιξη των καλλιεργειών, αποδείχθηκε ότι με την πάροδο των χρόνων δεν υπήρξαν θετικά αποτελέσματα. Η δημιουργία του αεροδρομίου αλλά και οι αρρώστιες των φυτών στο παρελθόν έχουν καταστρέψει μεγάλο μέρος των καλλιεργειών. Επιπλέον η κατάτμηση των εκτάσεων και η πώληση τους ως οικοπέδα άλλαξε το τοπίο της περιοχής και μείωσε τη γεωργική γη, με αποτέλεσμα να επηρεάσει αρνητικά την εξέλιξη των καλλιεργειών προς το καλύτερο. Επίσης λόγω της καλύτερης ποιότητας που θέλουν να πετύχουν στα προϊόντα τους δημιουργήθηκαν παράλληλα πολλές δαπάνες με αποτέλεσμα να μην εξελίσσονται πάντα καλύτερα οι καλλιέργειες. Ωστόσο υπήρξαν και περιπτώσεις που έχουν εξελιχθεί καλύτερα, λόγω της ποιότητας που προσφέρουν στα προϊόντα τους και χρησιμοποιούν πιο εξελιγμένους και μηχανοποιημένους τρόπους παραγωγής.

Το ύψος της παραγωγής με την πάροδο του χρόνου έχει μειωθεί. Από τις απαντήσεις που δόθηκαν, για τους λόγους της μείωσης, αυτή δεν αποδίδεται στην αστική πίεση ή τα μεγάλα έργα. Αντιθέτως οι περισσότεροι υποστήριξαν ότι έχει μειωθεί η ποσότητα με σκοπό την καλύτερη ποιότητα στα προϊόντα τους. Αξίζει να σημειωθεί ότι ένας παραγωγός δεν χρησιμοποιεί το 20% της παραγωγής του, ώστε να πετύχει καλύτερη ποιότητα στα προϊόντα που παράγει. Αυτό παρ' όλο που δεν είναι πολύ ενθαρρυντικό για τους παραγωγούς, διότι δεν μπορούν να αξιοποιήσουν το 100% της παραγωγής τους, είναι παράλληλα θετικό για την ποιότητα των προϊόντων. Με αυτό τον τρόπο τα προϊόντα γίνονται πιο ανταγωνιστικά στην αγορά, κάτι που μπορεί να αποφέρει περισσότερα κέρδη στους παραγωγούς. Αυτό λειτουργεί ως κίνητρο για τον παραγωγό να παραμείνει στη γεωργία και κατά συνέπεια συντηρούνται και οι εκτάσεις στην περιοχή.

Ένα εξίσου σημαντικό συμπέρασμα που προκύπτει από την ανάλυση αφορούσε στις επιδοτήσεις αγροτικής ανάπτυξης που έχουν ληφθεί. Βρέθηκαν μόνο 4 άτομα που είχαν λάβει, γεγονός που υποδηλώνει ότι τα μέτρα αγροτικής πολιτικής που

εφαρμόζονται στην περιοχή είτε δεν βοηθούν ουσιαστικά τους παραγωγούς είτε δεν υπάρχει σωστή ενημέρωση από τη μεριά του κράτους. Αυτό είναι ένα σημαντικό συμπέρασμα διότι ωθεί τους παραγωγούς στο να εγκαταλείψουν τη γεωργία και στην οικοπεδοποίηση της γεωργικής γης.

Η μη ένταξη των παραγωγών στα προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης φαίνεται να εξηγείται εν μέρει από το ότι η μη λήψη επιδότησης δεν αποτέλεσε τόσο μεγάλο πρόβλημα για τους παραγωγούς, διότι δήλωσαν ότι είναι ευχαριστημένοι οι περισσότεροι από το εισόδημα που βγάζουν. Για τους παραγωγούς που έχουν επενδύσει αρκετά έως πολλά κεφάλαια και διαθέτουν μεγάλες εκτάσεις είναι λογικό να περιμένουν να ανταμειφθούν από αυτό. Οι μεγάλες επενδύσεις και εκτάσεις αποφέρουν συνήθως περισσότερα κέρδη από τις μικρότερες εκτάσεις που χρησιμοποιούν πιο απλοποιημένους τρόπους παραγωγής.

Αυτό φάνηκε και από τις απαντήσεις που δόθηκαν σχετικά με τις εγκαταστάσεις επεξεργασίας και το κόστος εξοπλισμού. Αυτό που διαπιστώθηκε είναι ότι εξαρτάται από το μέγεθος της εκμετάλλευσης. Δηλαδή όσο μεγαλύτερη είναι η εκμετάλλευση, τόσο πιο πρόθυμος είναι να επενδύσει ο παραγωγός. Αυτό σημαίνει ότι αν η περιοχή διαθέτει μεγάλες εκτάσεις, υπάρχουν και περισσότερες πιθανότητες να διατηρηθούν οι γεωργικές χρήσεις.

Διαφοροποιημένα αποτελέσματα ωστόσο προκύπτουν από την εργασία των Μουσιδίη – Ντυκέν, καθώς στην περίπτωση της ζώνης των Μεσογείων το αγροτικό εισόδημα εμφανίζεται ιδιαίτερα χαμηλό. Παρ' όλο που οι περιφερειακές ζώνες που είχαν ορίσει εμφάνιζαν πολλαπλάσιο εισόδημα από τις υπόλοιπες ζώνες, για την ζώνη των Μεσογείων δε συνέβαινε αυτό. Ειδικά για τη ζώνη Κερατέας- Μαρκόπουλου- Σπάτων το μη αγροτικό εισόδημα έφθανε στο 48.3% του συνολικού. Να σημειωθεί ότι οι συγκρίσεις που γίνονται με την ανωτέρω εργασία δεν αφορούν μόνο την περιοχή του Μαρκόπουλου αλλά όλη την περιοχή των Μεσογείων, που παρουσιάζεται μια γενική εικόνα της κατάστασης που επικρατεί.

Ως προς τα επισκέψιμα οινοποιεία της περιοχής, αυτό που διαπιστώνεται είναι ότι οι οινοποιοί εκμεταλλεύονται όλες τις ευκαιρίες που μπορεί να προσφέρει ένα οινοποιείο και οργανώνουν ξεναγήσεις, γευσιγνωσίες κ.α, με σκοπό να αναδειχθεί τόσο η περιοχή και η οινική της παράδοση αλλά και η δύσκολη δουλειά του οινοπαραγωγού. Επιπλέον μετά τη δημιουργία ενός επισκέψιμου οινοποιείου είναι λιγότερο πιθανό να εγκαταλείψει κάποιος την γεωργική γη και παράλληλα λειτουργεί

και ως παράδειγμα για άλλους παραγωγούς και οινοποιούς, δεδομένου ότι υπάρχει και επιδότηση για τέτοιου είδους επενδύσεις.

Στην ερώτηση για τις αιτίες που οδήγησαν στην εγκατάλειψη της γεωργικής γης στην περιοχή οι συχνότερες απαντήσεις αναφέρονται σε οικονομικούς λόγους, στα μεγάλα έργα που συρρίκνωσαν την αγροτική γη και στην επέκταση της πόλης στη γεωργία. Εξαιτίας της έντονης αύξησης του πληθυσμού στην περιοχή των Μεσογείων, της έλλειψης κινήτρων από το κράτος για τη διατήρηση της γεωργικής χρήσης και παράλληλα η χαμηλή τιμή των προϊόντων, έχει οδηγήσει τους περισσότερους στην εκποίηση των εκτάσεων που διαθέτουν. Επιπλέον οι απαλλοτριώσεις που έγιναν για την υλοποίηση των μεγάλων έργων στην περιοχή, συρρίκνωσαν τις γεωργικές δραστηριότητες. Τέλος η μεγάλη αξία γης που έχει πάρει η περιοχή τα τελευταία χρόνια, σε σχέση με τα κέρδη που αποφέρει η γεωργική δραστηριότητα, έχει οδηγήσει αρκετούς στην πώληση των εκτάσεων που διαθέτουν, με αποτέλεσμα να μειώνεται κι άλλο η γεωργική χρήση.

Έτσι όπως έχει εξελιχθεί η περιοχή (ως προς τη γεωργική χρήση) φαίνεται να επηρεάζει και τους νέους που κατοικούν στην περιοχή, διότι δεν έχουν την υπομονή να ασχοληθούν και να επενδύσουν στη γεωργική γη που χρειάζεται εντατική φροντίδα, με αποτέλεσμα το μέλλον της γεωργικής χρήσης να μένει μετέωρο και οι πιθανότητες της οικογενειακής διαδοχής να μειώνονται.

Αυτό το αποτέλεσμα, έρχεται σε αντίθεση με την εργασία των Μωυσίδη – Ντυκέν που θεωρούν ότι στις περιστατικές ζώνες μπορούν να δημιουργηθούν ευνοϊκές συνθήκες διαδοχής, όταν υπάρχει απασχόληση. Όμως με τα χρόνια άλλαξε αυτή η άποψη και πλέον οι συνθήκες διαδοχής έχουν γίνει πιο δύσκολες.

Προβλήματα με τον κρατικό μηχανισμό και οικονομικής φύσεως είναι οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι παραγωγοί - ερωτώμενοι αλλά και οι υπόλοιποι παραγωγοί που κατοικούν μέσα σε αυτή. Οι τιμές των προϊόντων που συνήθως είναι χαμηλές και δεν καθορίζονται από τους παραγωγούς και η έλλειψη ρύθμισης των χρήσεων γης από το κράτος, είναι μερικές δυσκολίες που δεν ωφελούν τους παραγωγούς αλλά ούτε και τη διατήρηση των γεωργικών χρήσεων.

Οι απόψεις των προνομιακών συνομιλητών δε διαφέρουν από αυτές των παραγωγών. Όλοι συμφώνησαν ότι οι αιτίες που έχουν επηρεάσει τη μείωση της αγροτικής χρήσης της γης, αναφέρονται καταρχήν στην αστική πίεση λόγω της εύκολης πρόσβασης στην περιοχή με αποτέλεσμα να έχει αλλοιωθεί ο χαρακτήρας της περιοχής και να έχουν μετατραπεί πολλές δευτερες κατοικίες σε μόνιμες. Έπειτα

τα μεγάλα αναπτυξιακά έργα και η απαλλοτρίωση μεγάλων εκτάσεων, εξαφάνισαν ένα μεγάλο μέρος της αγροτικής γης. Επιπλέον ανέβηκε η αξία της γης με αποτέλεσμα να μετατραπούν πολλές εκτάσεις σε οικόπεδα προς πώληση και να μειωθεί ακόμη περισσότερο η αγροτική δραστηριότητα. Τέλος η αδιαφορία του κράτους να προνοήσει για τον καθορισμό χρήσεων γης, επιβάρυνε και απαξίωσε ακόμη περισσότερο τη γεωργική χρήση. Το αποτέλεσμα ήταν να αλλάξει το τοπίο, η κοινωνία, η οικονομία και το περιβάλλον της περιοχής όπως αναφέρθηκε.

Αξίζει να σημειωθεί ότι στην ερώτηση για το ποιοι έχουν λόγο και επιρροή στα θέματα χρήσεων γης όλοι συμφώνησαν ότι πρέπει να γίνει μια συντονισμένη προσπάθεια από το κράτος και την τοπική αυτοδιοίκηση σε συνδυασμό με τους αγρότες της περιοχής. Αυτό που παρατηρείται είναι ότι τα ανωτέρω έρχονται σε αντίθεση με την άποψη των διαχειριστών της γης οι οποίοι θεωρούν ότι μόνο το κράτος ευθύνεται για την κατάσταση που επικρατεί στην περιοχή.

Ως προς το ερευνητικό ερώτημα που τέθηκε στην αρχή σχετικά με την επίδραση των γεωργικών δραστηριοτήτων στην περιοχή αλλά και τις απόψεις των ιδιοκτητών των εκμεταλλεύσεων σχετικά με αυτές, παρατηρήθηκε ότι η γεωργική δραστηριότητα δεν συνεισφέρει σημαντικά οικονομικά στην περιοχή σε σχέση με άλλες δραστηριότητες και ότι η παραγωγή έχει μειωθεί τα τελευταία χρόνια. Ωστόσο, ακόμα και περιορισμένη, η περιβαλλοντική και κοινωνική επίδρασή της είναι θετική, καθώς η περιοχή δεν έχει αστικοποιηθεί πλήρως.

Για τους ιδιοκτήτες των εκμεταλλεύσεων έχει μεγάλη σημασία η γεωργική γη. Βοηθάει οικονομικά τους παραγωγούς μέχρι ένα βαθμό και αυτοί στη συνέχεια προσπαθούν να επιτύχουν καλύτερη ποιότητα προϊόντων στην παραγωγή τους.

Επίσης ως προς το ερώτημα που τέθηκε για τη σημερινή κατάσταση της περιοχής, φαίνεται να έχει συρρικνωθεί η γεωργική χρήση και το μεγαλύτερο μέρος της έκτασης έχει καταληφθεί από τα μεγάλα έργα και από αστικές χρήσεις όπως π.χ. κατοικίες.

Στην παρούσα εργασία όταν εξετάστηκε ο χωροταξικός και πολεοδομικός σχεδιασμός που εφαρμόζεται στην περιοχή, δόθηκε ιδιαίτερα έμφαση στην αγροτική γη. Επιπλέον, εξετάστηκαν τα μέτρα Αγροτικής Πολιτικής που εφαρμόζονται στην περιοχή, αλλά και στην ευρύτερη περιοχή των Μεσογείων. Θα γίνει λοιπόν ένας σχολιασμός, για τις θετικές και αρνητικές συνέπειες που επέφεραν αυτές οι αποφάσεις και τα μέτρα.

Μία πολύ σημαντική διάταξη αποτελεί το Προεδρικό Διάταγμα (Π.Δ.) 20.2.2003, Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως (ΦΕΚ) 199/Δ/6.3.2003 για τον καθορισμό των χρήσεων γης και των όρων δόμησης στην ευρύτερη περιοχή των Μεσογείων. Το συγκεκριμένο Π.Δ. καθορίζει τις χρήσεις γης στην ευρύτερη περιοχή των Μεσογείων χωρίζοντάς την σε ζώνες και ορίζοντας τους όρους δόμησης σε κάθε ζώνη. Ουσιαστικά χωρίζει την ευρύτερη περιοχή των Μεσογείων σε τέσσερις κατηγορίες χρήσεων γης. Περιοχές γεωργικής γης, περιοχές αισθητικού, περιβαλλοντικού και πολιτισμικού ενδιαφέροντος, περιοχές κύριας και παραθεριστικής κατοικίας και περιοχές εγκαταστάσεων του δευτερογενή και τριτογενή τομέα. Ειδικά για την τελευταία κατηγορία προβλέπεται η δέσμευση εκτάσεων για τη δημιουργία επιχειρηματικού και βιομηχανικού πάρκου. Αποτελεί, ουσιαστικά, έναν χάρτη των χρήσεων γης της περιοχής των Μεσογείων, καθορίζει το βαθμό της ανθρώπινης επέμβασης και τους πολεοδομικούς κανόνες σε κάθε ζώνη. Το αποτέλεσμα αυτού του Προεδρικού Διατάγματος, καθόρισε τις χρήσεις γης στην περιοχή των Μεσογείων αλλά δεν ευνόησε ιδιαίτερα τις γεωργικές χρήσεις, αφήνοντας μέσα σε αυτές τα περιθώρια για κατοικίες, εγκαταστάσεις αιολικής ενέργειας, κατασκηνώσεις και κέντρα στήριξης για άτομα με ειδικές ανάγκες.

Το εγκεκριμένο Γ.Π.Σ. του Δήμου Μαρκόπουλου, όπως αυτό τροποποιήθηκε το 2000 καθορίζει την πολεοδομική οργάνωση και τις χρήσεις γης εντός του Δήμου Μαρκόπουλου. Μέσα από το Γ.Π.Σ. καθορίζονται τα όρια της πόλης, οι πολεοδομικές ενότητες και η περιαστική τοποθέτηση δραστηριοτήτων του πρωτογενή και δευτερογενή τομέα. Το 2000 επεκτάθηκαν τα όρια της πόλης κάτι το οποίο είναι φυσιολογικό καθώς αυξήθηκε ο πληθυσμός της. Προβλέπεται η δημιουργία επιχειρηματικού και βιομηχανικού πάρκου, των οποίων η εγκατάσταση έγινε με το παραπάνω Π.Δ. Αυτό που παρατηρείται και σε αυτή την περίπτωση ήταν ότι δόθηκε βαρύτητα στις πολιτιστικές, αναπτυξιακές και τουριστικές δραστηριότητες εις βάρος της γεωργικής γης.

Αυτό που προκύπτει για την χωροταξική πολιτική (με βάση τις αναφορές που έγιναν παραπάνω) είναι ότι δίνεται σημασία στον δευτερογενή και τριτογενή τομέα. Στη διατήρηση της γεωργικής γης δίνεται έμφαση, αλλά παράλληλα υπάρχει η δυνατότητα εγκατάστασης κατοικίας, τουριστικών δραστηριοτήτων κ.α. Παρ' όλο που έχουν οριστεί περιορισμοί ως προς τη δόμηση για την ανάδειξη των γεωργικών χρήσεων δεν φαίνεται να τηρούνται, με αποτέλεσμα μέσα στις αγροτικές περιοχές των Μεσογείων να υπάρχουν διάσπαρτα μόνιμες κατοικίες. Το ίδιο συμπέρασμα

προκύπτει και από τους προνομιακούς συνομιλητές, καθώς θεωρούν ότι δεν έχουν γίνει σωστοί χειρισμοί στον καθορισμό Γ.Π.Σ.. Το αρχικό πρόβλημα είναι ότι άργησε να καθοριστεί το Γ.Π.Σ. με αποτέλεσμα να έχουν ήδη γίνει πολλές καταταμίσεις στις καλλιέργειες για την χρησιμοποίηση και πώληση τους ως οικόπεδα. Έπειτα από τον καθορισμό του πολεοδομικού σχεδίου οι όροι δόμησης και οι περιορισμοί που τέθηκαν σε κάθε ζώνη δεν ωφέλησαν τις γεωργικές χρήσεις. Όπως ειπώθηκε στο Αττικό πάρκο (που υπάρχουν οι περισσότερες καλλιέργειες) συνυπάρχουν οι αστικές με τις γεωργικές χρήσεις, γεγονός που υποβαθμίζει την περιοχή και δίνει περισσότερα περιθώρια στην εξάπλωση των αστικών δραστηριοτήτων εις βάρος της γεωργικής γης.

Ίδια άποψη επικρατεί και σε μερικούς παραγωγούς, καθώς υποστήριζαν ότι οι αιτίες για την εγκατάλειψη της γεωργικής γης οφείλονται στην επέκταση της πόλης, που σχετίζεται άμεσα με τον πολεοδομικό σχεδιασμό.

Τα μέτρα αγροτικής πολιτικής που εφαρμόζονται στην περιοχή μελέτης αλλά και στα υπόλοιπα Μεσόγεια θα μπορούσαν να βοηθήσουν σημαντικά τους παραγωγούς στη διατήρηση και εξέλιξη των γεωργικών χρήσεων που διαχειρίζονται.

Ωστόσο το μέτρο για την εγκατάσταση νέων γεωργών δεν συμπεριλαμβάνει καθόλου την περιοχή μελέτης και τις γειτονικές περιοχές, με αποτέλεσμα να αποθαρρύνει τους νέους γεωργούς από το να εγκατασταθούν στην περιοχή και να συνεχίσουν τη γεωργία. Δυστυχώς το μέτρο εφαρμόζεται στο Ν. Αττικής σε απόσταση άνω των 40 χλμ. από το κέντρο της Αθήνας, γεγονός που δεν εξυπηρετεί την περιοχή του Μαρκοπούλου αλλά και κάποιων άλλων γειτονικών περιοχών, διότι βρίσκεται σε μικρότερη απόσταση.

Για την ενίσχυση της βιολογικής γεωργίας, η συμμετοχή είναι πολύ μικρή, καθώς τα κριτήρια και οι δεσμεύσεις είναι αρκετές με αποτέλεσμα να αποθαρρύνουν ένα παραγωγό όταν εξετάζει την πιθανότητα να ενταχθεί σε αυτό το μέτρο. Παρ' όλα αυτά στο Μαρκόπουλο αλλά και στα υπόλοιπα Μεσόγεια φαίνεται να έχει αρχίσει να δημιουργείται ενδιαφέρον για τα βιολογικά προϊόντα, αφού υπάρχουν 17 πιστοποιημένοι βιοκαλλιεργητές σε όλη την περιοχή των Μεσογείων, εκ των οποίων οι 5 είναι από την περιοχή του Μαρκόπουλου Μεσογαίας.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει και το μέτρο για τις επενδύσεις στη μεταποίηση και εμπορία γεωργικών προϊόντων. Την περίοδο 2000-2006 επιδοτήθηκαν 14 εγκαταστάσεις για οινοποιεία, ελαιοτριβεία, συσκευαστήρια, τυποποιητήρια και τυροκομεία. Τα 4 βρίσκονταν στην περιοχή έρευνας και αφορούσαν 2 τυροκομεία και

2 οινοποιεία. Αξιοσημείωτο είναι ότι μέσα σε αυτή την περίοδο ξεκίνησε η λειτουργία του αεροδρομίου και διεξάχθηκαν οι Ολυμπιακοί Αγώνες, γεγονός που θα έπρεπε να δώσει κάποια ενθάρρυνση στους παραγωγούς της περιοχής αλλά και σ' αυτούς που θα ήθελαν να επενδύσουν σε αυτή, προκειμένου να μην εγκαταλειφθεί η γεωργική χρήση της γης.

Τέλος στα στοιχεία που προκύπτουν από το πρόγραμμα της αναμπέλωσης φαίνεται να υπάρχει και εδώ μικρή συμμετοχή από την πλευρά των παραγωγών. Βέβαια στην περιοχή του Μαρκόπουλου από το 2005 και μετά υπάρχει σταθερή συμμετοχή (1 παραγωγός), εκτός από το 2007-2008 που συμμετείχαν 6 παραγωγοί. Στην υπόλοιπη περιοχή των Μεσογείων με την πάροδο των χρόνων μειώνονται οι παραγωγοί και το ενδιαφέρον τους προς την αναμπέλωση.

Από τα ανωτέρω μέτρα της αγροτικής πολιτικής παρ' όλο που υπάρχει ενδιαφέρον δεν ωφελεί ιδιαίτερα την περιοχή και τους παραγωγούς. Αν υπήρχε καλύτερη οργάνωση, ενημέρωση, μεγαλύτερη συμμετοχή και λιγότερες δεσμεύσεις ίσως τα μέτρα να ήταν πιο αποδοτικά.

Αν αναλυθεί από τη σκοπιά των προνομιακών συνομιλητών, θεωρούν ότι τα μέτρα αγροτικής πολιτικής και οι ενισχύσεις που δίνονται δεν επαρκούν για να διατηρηθούν οι γεωργικές χρήσεις. Το ίδιο ισχύει και για τους παραγωγούς, καθώς επιδότηση έχουν πάρει συνολικά 4 άτομα από τα 21, εκ των οποίων 2 για βιολογική καλλιέργεια και 2 για αναμπέλωση. Απ' αυτό συμπεραίνεται ότι η επίδραση των επιδοτήσεων και των μέτρων αγροτικής πολιτικής γενικότερα δεν είναι μεγάλη, αποτρέποντας τους παραγωγούς να συνεχίσουν την ενασχόλησή τους με την γεωργική δραστηριότητα.

Άρα στο ερευνητικό ερώτημα που τέθηκε στην αρχή της παρούσας εργασίας για τα μέτρα αγροτικής πολιτικής (Πώς η αγροτική πολιτική και τα μέτρα πολιτικής για τις χρήσεις γης έχουν ωφελήσει την αγροτική γη της περιοχής;) δεν φαίνεται να συντελούν σημαντικά στη διατήρηση της γεωργικής χρήσης της γης.

Ωστόσο υπάρχουν μέτρα πολιτικής και σχέδια που πρόκειται να εφαρμοστούν στον Δήμο Μαρκόπουλου Μεσογαίας και στην ευρύτερη περιοχή των Μεσογείων που αφορούν τις χρήσεις γης. Οι κυριότερες από αυτές είναι το ΡΣΑ 2021 και η πρόταση αναθεώρησης του Γ.Π.Σ. του Δήμου Μαρκόπουλου.

Το ΡΣΑ 2021, το οποίο αποτελεί ένα χωροταξικό σχέδιο, καθορίζει τις χρήσεις γης στην Αττική αλλά και τις κατευθύνσεις οι οποίες ορίζουν τον τρόπο με τον οποίο θα επιτευχθεί ανάπτυξη. Από το ανωτέρω, προκύπτει ότι δίνεται βαρύτητα στο

περιβάλλον και στις γεωργικές χρήσεις. Ωστόσο η ίδια σημασία δίνεται στον δευτερογενή και τριτογενή τομέα καθώς και στην περιοχή του αεροδρομίου. Το ερώτημα που τίθεται είναι πως θα μπορέσουν να συνυπάρξουν αυτές οι διαφορετικές χρήσεις με επιτυχία. Η βαρύτητα που δίνεται στον Διεθνή αερολιμένα, όπως και στο κέντρο της χωρικής ενότητας Κορωπί – Παλλήνη, ενδεχομένως να υποβαθμίσει την περιοχή και να συρρικνώσει τις γεωργικές χρήσεις ακόμη περισσότερο. Όσο και να προνοεί το ΡΣΑ για την προστασία των μη αστικών περιοχών, σίγουρα αυτές οι περιοχές θα υποστούν σε κάποιο βαθμό αλλαγή. Επίσης οι υποδομές υγείας στις παρυφές οικισμών αλλά και η δημιουργία αιολικών εγκαταστάσεων στο όρος Μερέντα, παρά το ότι συμβάλλουν θετικά στη ζωή των ανθρώπων και στο περιβάλλον, ίσως αλλοιώσουν το χαρακτήρα του τοπίου που θα τοποθετηθούν.

Ίσως το πιο αποτελεσματικό μέτρο του ΡΣΑ για την προστασία της γεωργικής γης είναι ο ορισμός περιοχών γεωργίας πρώτης προτεραιότητας που καθορίζονται ειδικές ζώνες και επιτρέπονται χρήσεις που έχουν να κάνουν μόνο με τη γεωργία. Αν εφαρμοστεί κάτι τέτοιο υπάρχουν πολλές πιθανότητες να κρατηθεί ενεργό ένα μέρος της αγροτικής γης και του Αττικού τοπίου.

Η πρόταση αναθεώρησης του Γ.Π.Σ. του Δήμου Μαρκόπουλου έχει ως στόχο την προστασία και ανάδειξη περιοχών αισθητικού, περιβαλλοντικού και πολιτισμικού ενδιαφέροντος με παράλληλη βελτίωση και ανάπτυξη των παραγωγικών διαδικασιών του δευτερογενή και τριτογενή τομέα. Για τη γεωργική γη προτείνεται δέσμευση εκτάσεων για την κατασκευή έργων υποδομής (σχολικές εγκαταστάσεις και πάρκο ανανεώσιμων πηγών ενέργειας), γεγονός που δεν βοηθά στη διατήρηση της. Το αποτέλεσμα είναι ότι δίνεται βαρύτητα στην αλλαγή χρήσεων εις βάρος της γεωργικής γης με σκοπό την ανάπτυξη του δευτερογενή και τριτογενή τομέα.

Συμπερασματικά αυτό που προκύπτει από όλα τα ανωτέρω μέτρα πολιτικής που αναφέρθηκαν, είναι ότι πρέπει να γίνει μια πιο ολοκληρωμένη προσπάθεια σε όλους τους τομείς και τις πολιτικές, ώστε να δοθεί η δέουσα σημασία στη διατήρηση της γεωργικής γης. Μεμονωμένα κανένα μέτρο ή καμία απόφαση δεν θα έχει αποτέλεσμα.

Τέλος, οι λόγοι παραμονής των ερωτώμενων στην περιοχή, αλλά και των υπόλοιπων παραγωγών που περιλαμβάνονται μέσα σε αυτή, φαίνεται να είναι κυρίως συναισθηματικοί. Αποτελεί τον συχνότερα αναφερόμενο λόγο για τον οποίον παραμένουν στη γεωργική γη. Το ίδιο συμπέρασμα προκύπτει και από τη συζήτηση με τους προνομιακούς συνομιλητές. Αυτό που συνάγεται σαν συμπέρασμα είναι ότι

όσοι έχουν παραμείνει στη γεωργική γη, το κάνουν γιατί επιθυμούν να συνεχίσουν την οικογενειακή παράδοση και γι' αυτό θέλουν να κρατήσουν ζωντανή τη γεωργική χρήση της γης. Ωστόσο από τα εκτεθέντα προκύπτει ότι το να γειτνιάζεις με το κέντρο μιας μεγάλης πόλης δεν είναι το ιδανικό. Καθημερινά αντιμετωπίζουν δυσκολίες που σχετίζονται με την αστική πίεση και με τον κρατικό μηχανισμό που δεν ευνοεί καθόλου τη θέση που βρίσκονται.

Ο περιαστικός χώρος που στην προκειμένη περίπτωση είναι η περιοχή του Μαρκόπουλου Μεσογαίας και το αστικό κέντρο της Αθήνας, αποτελεί πεδίο στο οποίο αντιπαραβάλλονται, συμβιώνουν, και συνδιαμορφώνονται δύο χώροι ζωής και εργασίας που είναι πάντα σημαντικά διαφορετικοί (Μωϋσίδης και Ντυκέν 1999).

Το ερώτημα που δεν απαντήθηκε ήταν το μέλλον των χρήσεων γης, το οποίο προβλέπεται αβέβαιο. Τα αμπέλια αλλά και οι υπόλοιπες χρήσεις στην περιοχή έρευνας αλλά και σε όλο το Ν. Αττικής, έχουν μειωθεί, γεγονός που καθιστά αβέβαιο το μέλλον τους. Αν δεν γίνει μια συγκροτημένη προσπάθεια από τους παραγωγούς της περιοχής και από το κράτος όπως ειπώθηκε, ίσως σε μερικά χρόνια να χαθεί τελείως στην εν λόγω περιοχή η γεωργική χρήση της γης.

6.1. Σύνοψη Κεφαλαίου

Ξεκινώντας με την εξέλιξη των χρήσεων γης, αυτό που παρατηρήθηκε από τους παραγωγούς, είναι ότι υπάρχουν μέλη της οικογένειας που βοηθάνε στην παραγωγή καλλιεργειών που διαχειρίζονται οι ερωτώμενοι, με αποτέλεσμα να υπάρχουν πιθανότητες διαδοχής και στις επόμενες γενεές, ενώ παράλληλα θα διατηρηθεί και η γεωργική χρήση της γης.

Οι περισσότερες εκτάσεις έχουν διατηρηθεί και υπήρξαν και περιπτώσεις που έχουν ενοικιάσει και άλλες εκτάσεις για την εκμετάλλευσή τους. Επίσης υπήρξε και περίπτωση που ενοικιάστηκε έκταση για γεωργική χρήση επειδή δε διέθετε από την οικογένεια του και ήθελε να ασχοληθεί με αυτήν.

Ως προς τα είδη καλλιεργειών υπερισχύουν τα αμπέλια και με αυτόν τον τρόπο διατηρείται και ο παραδοσιακός χαρακτήρας της περιοχής.

Με την αλλαγή των γεωργικών πρακτικών, φαίνεται ότι στο 44,5% των συνολικών στρεμμάτων εφαρμόζονται καινοτόμες πρακτικές, με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων που παράγουν. Οι υπόλοιποι, έχουν διατηρήσει τη μέθοδο παραγωγής που έμαθαν από την οικογένεια τους και συνεχίζουν τον παραδοσιακό τρόπο παραγωγής.

Το ύψος της παραγωγής έχει μειωθεί γιατί δίνεται έμφαση στην βελτίωση της ποιότητας στα προϊόντα που παράγουν, κάνοντας τα πιο ανταγωνιστικά.

Οι περισσότεροι δηλώνουν ευχαριστημένοι εν μέρει από το εισόδημα, αλλά και αυτοί που έχουν επενδύσει στις καλλιέργειες που διαθέτουν, ελπίζουν να ανταμειφθούν από αυτές.

Όσον αφορά στις υπάρχουσες εγκαταστάσεις επεξεργασίας και το κόστος του εξοπλισμού, αυτό που παρατηρήθηκε είναι ότι εξαρτώνται από το μέγεθος της εκμετάλλευσης. Όσο μεγαλύτερη είναι μια εκμετάλλευση τόσο πιο πρόθυμος είναι ο παραγωγός να επενδύσει σε αυτή.

Για τα επισκέψιμα οινοποιεία που υπάρχουν στην περιοχή, αυτοί που τα διαχειρίζονται, εκμεταλλεύονται όλες τις δυνατότητες (γευσιγνωσία, ξεναγήσεις κ.α) αναδεικνύοντας την περιοχή, το προϊόν τους αλλά και τους ίδιους που τα διαθέτουν.

Οι αιτίες που εξέφρασαν οι προνομιακοί συνομιλητές για τις αλλαγές των χρήσεων γης στην περιοχή δε διαφέρουν από αυτές των παραγωγών. Η αύξηση του πληθυσμού την τελευταία δεκαετία στην περιοχή των Μεσογείων έχει μειώσει και

καταπατήσει αρκετές γεωργικές χρήσεις. Τα μεγάλα αναπτυξιακά έργα και η απαλλοτρίωση μεγάλων εκτάσεων συρρίκνωσαν ακόμη περισσότερο τις γεωργικές χρήσεις. Επίσης η μεγάλη οικοπεδική αξία που έχει πάρει η περιοχή εις βάρος των γεωργικών χρήσεων έχει στρέψει τους περισσότερους στην πώληση των εκτάσεων που διαθέτουν. Τέλος η αδιαφορία του κράτους ως προς τη χωροταξική πολιτική, για τον καθορισμό των χρήσεων γης και η έλλειψη κινήτρων για τη διατήρησή τους ως προς την Αγροτική Πολιτική, έχουν οδηγήσει την περιοχή σε αυτή την κατάσταση που επικρατεί σήμερα.

Περνώντας στις πολιτικές που εφαρμόστηκαν, όσον αφορά τη Χωροταξική Πολιτική, η τροποποίηση του Γ.Π.Σ. το 2000 δεν ωφέλησε τη γεωργική γη. Δόθηκε βαρύτητα στις αναπτυξιακές, πολιτιστικές και τουριστικές δραστηριότητες, αμελώντας τη γεωργική γη.

Παρεμφερή αποτελέσματα είχε και το Π.Δ. για τον καθορισμό χρήσεων γης. Παρ' όλο που συμπεριλήφθηκαν οι γεωργικές χρήσεις και υπήρξαν περιορισμοί ως προς τους όρους δόμησης, παράλληλα υπήρξε ελαστικότητα στις εγκαταστάσεις διάφορων δραστηριοτήτων (σπίτια, κατασκηνώσεις κέντρα στήριξης κ.α) μέσα στις ζώνες που περιλαμβάνουν γεωργικές χρήσεις. Το ενθαρρυντικό βέβαια είναι ότι η περιοχή της Βραυρώνας που προστατεύεται από το δίκτυο Natura 2000, αλλά και κάποιες περιοχές του Αττικού Πάρκου που συνορεύουν με την περιοχή της Βραυρώνας, δεσμεύουν κάποιες εκτάσεις μόνο για γεωργική χρήση.

Ως προς την Αγροτική Πολιτική και τα μέτρα πολιτικής που έχουν εφαρμοστεί στην περιοχή, αποδείχτηκε ότι δεν ωφέλησαν ιδιαίτερα τους παραγωγούς, καθώς η συμμετοχή δεν ήταν μεγάλη. Ωστόσο στο σύνολο των περιοχών των Μεσογείων, τα στοιχεία είναι πιο ενθαρρυντικά, καθώς τα μέτρα πολιτικής έχουν αξιοποιηθεί περισσότερο, γεγονός που ωφελεί τη διατήρηση των γεωργικών χρήσεων.

Συνεχίζοντας με τα μέτρα που πρόκειται να εφαρμοστούν στο Δήμο Μαρκόπουλου και στην ευρύτερη περιοχή των Μεσογείων, συμπεραίνονται τα εξής.

Το ΡΣΑ με ορίζοντα το 2021, δίνει βαρύτητα στις γεωργικές χρήσεις και στο περιβάλλον, αλλά και στο δευτερογενή και τριτογενή τομέα με έμφαση στην περιοχή του αεροδρομίου. Σημαντικό μέρος αυτού του σχεδίου αποτελεί η προστασία της γεωργικής γης, που καθορίζουν ειδικές ζώνες και επιτρέπουν χρήσεις που έχουν να κάνουν μόνο με τη γεωργία.

Στην μελάτη αναθεώρησης του Γ.Π.Σ. δεσμεύεται η γεωργική γη για την κατασκευή έργων υποδομής. Ουσιαστικά δίνεται έμφαση στον δευτερογενή και τριτογενή τομέα εις βάρος της γεωργικής γης.

Τέλος ως προς τους λόγους παραμονής στη γεωργία, οι περισσότεροι έχουν κληρονομήσει τις καλλιέργειες που διαχειρίζονται από την οικογένεια τους και δεν τους είναι εύκολο συναισθηματικά να τις πουλήσουν ή να τις εγκαταλείψουν. Ωστόσο οι περισσότερες εκτάσεις βρίσκονται εντός του Αττικού Πάρκου ή μέσα στην προστατευόμενη περιοχή της Βραυρώνας, που δεσμεύουν κάποιες εκτάσεις μόνο για γεωργική χρήση, όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, οπότε υπάρχει ένας λόγος παραπάνω για να διατηρηθεί η γεωργική χρήση κοντά σε περιαστική περιοχή.

Ανακεφαλαιώνοντας φαίνεται πως η γεωργική γη και γενικά η αγροτική δραστηριότητα στην περιοχή του Δήμου Μαρκόπουλου Μεσογαίας έχει συρρικνωθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια. Επιπλέον φαίνεται πως η μείωση αυτή θα συνεχιστεί και για τα επόμενα χρόνια, καθώς πλέον δίνεται μεγαλύτερη βαρύτητα στον δευτερογενή και τριτογενή τομέα.

Η διατήρηση και η ανάπτυξη της γεωργικής γης και εν γένει της αγροτικής δραστηριότητας, είναι καθοριστικές για την οικονομία, το τοπίο και το χαρακτήρα της περιοχής καθώς πρόκειται για μια αγροτική περιοχή που τα τελευταία χρόνια κινδυνεύει να εξαφανιστεί και να γίνει αστική.

Το μεγαλύτερο μέρος της γεωργικής γης που καλλιεργείται βρίσκεται εντός του Αττικού Πάρκου. Μέσα σε αυτό υπάρχουν σε διάσπαρτα μέρη κατοικίες που δημιουργούν πρόβλημα στην εξέλιξη της γεωργίας. Σημαντικό λοιπόν θα ήταν να εφαρμοστούν αυστηρότερες ρυθμίσεις για τις χρήσεις γης στη συγκεκριμένη περιοχή, δίνοντας άδεια αποκλειστικά για οινοποιεία χωρίς το περιθώριο δημιουργίας κατοικίας όπως είναι τώρα. Οι περισσότεροι κάτοικοι εκμεταλλεζόμενοι το γεγονός, ότι μαζί με το οινοποιείο μπορεί να δημιουργηθεί και κατοικία, ζητούν άδεια για οινοποιείο και στην πραγματικότητα κατασκευάζεται μόνο η κατοικία. Θα μπορούσε το Αττικό πάρκο να πάρει άλλη μορφή (πολιτιστική, περιβαλλοντική, εκπαιδευτική) δημιουργώντας μέσα σε αυτό ξεναγήσεις, γευσιγνωσίες και δραστηριότητες που να σχετίζονται με τη γεωργική γη, που θα αναδείκνυαν την περιοχή, τους παραγωγούς και φυσικά τα προϊόντα που παράγουν.

Το ίδιο θα μπορούσε να γίνει και για τη ζώνη της γεωργικής γης (Γ ζώνη), που σύμφωνα με το τελευταίο Π.Δ. στο οποίο έγινε αναφορά ανωτέρω, επιτρέπονται κατοικίες, κατασκηνώσεις και κατ' εξαίρεση εγκαταστάσεις αιολικής ενέργειας,

εγκαταστάσεις μετεωρολογικών και γεωδυναμικών σταθμών και ελικοδρόμια. Γενικά οι ζώνες που περιλαμβάνουν τη γεωργική χρήση θα μπορούσαν να αναφέρονται κυρίως σε αυτή χωρίς την προσθήκη κατοικίας και άλλων εγκαταστάσεων που δεν έχουν σχέση με τη γεωργική γη, ώστε να αναδειχθεί και να διατηρηθεί η συγκεκριμένη χρήση.

Εκτός από τα ανωτέρω μέσα στο Αττικό Πάρκο βρίσκεται η περιοχή της Βραυρώνας που προστατεύεται από το Δίκτυο Natura 2000 και περιλαμβάνονται ο αρχαίος ναός της Αρτέμιδας και ο πύργος της Βραυρώνας. Παρ' όλο που έχουν θεσμοθετηθεί αυστηροί κανόνες, θα μπορούσε σε συνδυασμό με την περιοχή του Αττικού Πάρκου και το Δήμο Μαρκόπουλου να δημιουργηθεί κάποιο είδος αγροτουριστικού προγράμματος ώστε να αυξηθεί ο τουρισμός στην περιοχή. Είναι μια περιοχή κοντά στην Πρωτεύουσα, στο αεροδρόμιο αλλά και στο παραθαλάσσιο οικισμό Πόρτο Ράφτη, που διαθέτει γεωργικές εκτάσεις, ιστορία και εύκολη πρόσβαση, που θα βοηθούσε την οικονομία της περιοχής χωρίς να χαθεί ο αγροτικός της χαρακτήρας.

Δυτικά από την περιοχή της Βραυρώνας, έχει προταθεί από τη μελέτη αναθεώρησης Γ.Π.Σ. που ολοκληρώθηκε το 2010, η δημιουργία πάρκου ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Μια τέτοια ενέργεια παρ' όλο που θα ωφελούσε την οικονομία της περιοχής, θα κατέστρεφε ενδεχομένως το τοπίο. Ίσως η πιο σωστή λύση θα ήταν να εντατικοποιηθεί η βιολογική γεωργία, δίνοντας περισσότερα κίνητρα σε σχέση με την υπόλοιπη περιοχή, ώστε να διατηρηθούν οι υπάρχουσες εκμεταλλεύσεις ή να δημιουργηθούν καινούργιες που μπορεί να ήταν εγκαταλελειμμένες.

Επίσης μέσα από την μελέτη αναθεώρησης Γ.Π.Σ. έχει προταθεί τα σχολικά κτίρια και η εγκατάσταση αθλητικών δραστηριοτήτων να γίνουν μεταξύ Μαρκόπουλου και Πόρτο Ράφτη, σε όλη την απομένουσα γεωργική γη, ή στα όρια του νότιου τμήματος του Αττικού Πάρκου. Για να μην καταστραφεί το τοπίο και χαθούν οι γεωργικές εκτάσεις, το ιδανικό θα ήταν να τοποθετηθούν εντός της περιαστικής ζώνης, που επιτρέπονται κτήρια εκπαίδευσης και αθλητικές εγκαταστάσεις.

Για τις περιαστικές περιοχές στα πλαίσια του ΡΣΑ, μια λύση θα ήταν να καθοριστούν πρώτα οι χρήσεις που αφορούν τον πρωτογενή τομέα και κατόπιν αυτών να μελετηθούν και οι υπόλοιπες χρήσεις στην Περιφέρεια Αττικής, με γνώμονα πάντα την προστασία του περιβάλλοντος.

Από τους ερωτώμενους , υποστηρίχθηκε ότι οι επιδοτήσεις που δίνονται για το Ν. Αττικής δεν είναι ικανοποιητικές. Πράγματι, εκ των αποτελεσμάτων της έρευνας και από τα μέτρα που εφαρμόζονται στην περιοχή του Μαρκόπουλου και στα υπόλοιπα Μεσόγεια συνάγεται το μη ικανοποιητικό των επιδοτήσεων. Ωστόσο, αν γίνονταν κάποιες αλλαγές σε αυτά τα μέτρα ίσως να βοηθούσαν περισσότερο την περιοχή.

Αρχικά, το μέτρο για την εγκατάσταση των νέων γεωργών θα ήταν αποδοτικότερο αν μειωνόταν ή καταργούνταν η απόσταση από την Αττική (αυτή τη στιγμή εφαρμόζεται σε απόσταση 40 χλμ. από το κέντρο της Αθήνας) που έχει τεθεί ως απαραίτητη προϋπόθεση. Έτσι όπως έχει διαμορφωθεί το μέτρο δεν βοηθάει κανέναν νέο που βρίσκεται στην περιοχή των Μεσογείων να ενταχθεί στον τομέα της γεωργίας.

Η βιολογική γεωργία και τα βιολογικά προϊόντα τα τελευταία χρόνια έχουν μεγάλη ζήτηση. Όμως οι περιορισμοί που τίθενται για την εξασφάλιση επιδότησης δεν ενθαρρύνουν πολλούς παραγωγούς να κάνουν βιολογική καλλιέργεια. Σίγουρα πρέπει να υπάρχουν περιορισμοί και κριτήρια ένταξης, ωστόσο κάποιιοι περιορισμοί όπως η περίοδος δέσμευσης θα μπορούσε να είναι λιγότερο από 5 χρόνια. Με αυτόν το τρόπο ίσως να υπήρχε μεγαλύτερη συμμετοχή γιατί ο παραγωγός δε θα δεσμεύεται για πολλά χρόνια και θα είναι πιο εύκολο να δηλώσει συμμετοχή.

Συνεχίζοντας, για το παρεμβατικό πρόγραμμα της Κοινής Οργάνωσης Αγοράς (ΚΟΑ) που αφορά την αναμπέλωση, η καλύτερη ενημέρωση από την Περιφέρεια Ανατολικής Αττικής που είναι η αρμόδια υπηρεσία όπου γίνεται η κατάθεση των αιτήσεων αλλά και η σωστή εκπαίδευση των ενδιαφερομένων θα επέφερε καλύτερα αποτελέσματα από την υπάρχουσα συμμετοχή.

Σημαντικό πρόβλημα αποτελεί το βιομηχανικό πάρκο της περιοχής. Στη μελέτη αναθεώρησης προτείνεται και επιπλέον επέκταση, υποβαθμίζοντας κι άλλο την περιοχή. Μια λύση θα ήταν να μην επεκταθεί καθόλου και να επιλεγεί μια θέση που θα μπορούσαν να εγκατασταθούν συσκευαστήρια. Στην περιοχή δεν δίνονται εύκολα άδειες για συσκευαστήρια όπως έχει αναφερθεί στην ανάλυση, στερώντας από τους παραγωγούς τη δυνατότητα να επεκτείνουν τις δραστηριότητες τους. Αν βρεθούν λύσεις για τα συσκευαστήρια, θα υπάρξει μεγαλύτερο ενδιαφέρον για την παραμονή στη γεωργική γη, αλλά και αύξηση των εσόδων τους.

Για το κράτος θα πρέπει να αποτελεί προτεραιότητα η προστασία και ανάδειξη των γεωργικών χρήσεων γης. Τα μέτρα που εφαρμόζονται με την πάροδο των ετών θα μπορούσαν να ευνοούν και να παροτρύνουν ακόμη περισσότερο τους παραγωγούς. Παρ' όλο που η Αττική είναι ευνοημένη σε σχέση με άλλες περιοχές της Ελλάδας είναι παράλληλα και η πιο υποβαθμισμένη εξαιτίας της μεγάλης αστικής πίεσης που δέχεται.

Οι παραγωγοί πρέπει να ενημερώνονται και να ενδιαφέρονται για τις ενισχύσεις που δικαιούνται ώστε να ανταμείβεται η προσπάθεια που κάνουν και να παραμείνουν στη γεωργία.

Συμπερασματικά, η περιοχή του Μαρκόπουλου Μεσογαίας παρ' όλο που αντιμετωπίζει αρκετά προβλήματα μπορεί μέσα από την εκμετάλλευση της γεωργικής γης να αποδείξει ότι ακόμα υπάρχει ενεργή αυτή η χρήση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αραβαντινός Α., 2007, «Πολεοδομικός Σχεδιασμός Για Μια Βιώσιμη Ανάπτυξη του Αστικού Χώρου», Συμμετρία, Αθήνα
- Αραχωβίτη, Ε. και Λ. Λουλούδης 1996. «Η σημασία των πολιτικών προστασίας της γεωργικής γης μετά την αναθεώρηση της Κ.Α.Π.» *Περιφερειακή Ανάπτυξη, Χωροταξία και Περιβάλλον στο Πλαίσιο της Ενωμένης Ευρώπης. Πολιτικές του Περιβάλλοντος και Ανάπτυξη*. Σύνδεσμος Ελλήνων Περιφερειολόγων /ΤΟΠΟΣ, τόμος ΙΙΙ.
- Αραμπατζή Καρρά Χ. και Προβελλέγγιος Γ., 2010, «Μελέτη Αναθεώρησης Γ.Π.Σ., Δήμου Μαρκόπουλου Μεσογαίας, Αθήνα.
- Βλάχος Γ. και Λουλούδης Λ., 2009, «Από το χωράφι στο χωριό», κ. Μανωλίδης-Καναρέλης Θ. (επιμ) *Η διεκδίκηση της υπαίθρου. Φύση και κοινωνικές πρακτικές στη σύγχρονη Ελλάδα*. Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών Πανεπιστημίου Θεσσαλίας/ ΙΝΔΙΚΤΟΣ, Αθήνα.
- Βλάχος, Γ., 2010. Η αστικοποίηση της γεωργικής γης. Στο Ευθυμίου, Η. Και Μ. Μοδινός (επιμ.) *Πού βαδίζει η Γεωργία; Η ιστορία, η κρίση και το (Οικολογικό) μέλλον του αγροτικού χώρου*. Διεπιστημονικό Ινστιτούτο Περιβαλλοντικών Ερευνών/ Εκδοτικός Οργανισμός Λιβάνη. Αθήνα 133-149.
- Βλάχος, Γ. και Ε. Τσακάλου, 2010. *Το ζήτημα των αλλαγών χρήσης της γεωργικής γης της Αττικής*. Έκθεση στα πλαίσια της εκμόνησης του Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας Αττικής (ΡΣΑ 2021). Οργανισμός Ρυθμιστικού Σχεδίου και Προστασίας Περιβάλλοντος Αθήνας.
- Γετίμης Π., 1989 Οικιστική Πολιτική στην Ελλάδα, Αθήνα
- Δαουντόπουλος Γ., 2005, «*Μεθοδολογία Κοινωνικών Ερευνών*», εκδόσεις Δαουντόπουλος Α.Ε, Αθήνα
- Ελληνική Στατιστική Αρχή, απογραφή 2001, «*Μεθοδολογία για τον ορισμό των χρήσεων γης*».
- Ελληνική Στατιστική Αρχή, απογραφή 1981, «*Πίνακας 4.: Κατανομή της εκτάσεως της χώρας κατά γεωγραφικό διαμέρισμα, νομό, επαρχία, δήμους και κοινότητες στις βασικές κατηγορίες χρήσεως, με την διάκριση πεδινών, ημιορεινών και ορεινών δήμων (ή κοινοτήτων)*».

- Ελληνική Στατιστική Αρχή, απογραφή 1991, «Πίνακας 4.: Κατανομή της εκτάσεως της χώρας κατά γεωγραφικό διαμέρισμα, νομό, επαρχία, δήμους και κοινότητες στις βασικές κατηγορίες χρήσεως, με την διάκριση πεδινών, ημιορεινών και ορεινών δήμων (ή κοινοτήτων)».
- Ελληνική Στατιστική Αρχή, απογραφή 2001, «Πίνακας 8.: Κατανομή της έκτασης της Ελλάδος σε γενικευμένες κατηγορίες χρήσης / κάλυψης, κατά ΥΠΑ, νομό, δήμο ή κοινότητα».
- Ελληνική Στατιστική Αρχή, απογραφή 2001, «Πίνακας 4.: Κατανομή της έκτασης της Ελλάδος στις βασικές κατηγορίες χρήσης / κάλυψης, κατά ΥΠΑ, νομό, δήμο ή κοινότητα».
- Ελληνική Στατιστική Αρχή, «Εκτάσεις 96-06, Γενικό Σύνολο των εκτάσεων που καλλιεργούνται και της αγροναπαύσεως και σύνολο αυτών που ποτίστηκαν».
- Ελληνική Στατιστική Αρχή, απογραφή 2001, «Πίνακας 6.: Οικονομικώς ενεργός πληθυσμός κατά φύλο, ομάδες κλάδων οικονομικής δραστηριότητας και θέση στο επάγγελμα».
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή – γενική Διεύθυνση Γεωργίας και Αγροτικής Ανάπτυξης, 2006 «*Fact Sheet: Η πολιτική αγροτικής ανάπτυξης της ΕΕ για την περίοδο 2007 – 2013*», Ευρωπαϊκή Κοινότητα.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2001, ΣΑΚΧ- Σχέδιο Ανάπτυξης του Κοινοτικού Χώρου, Λουξεμβούργο.
- Conseil de l' Europe, 1998, Reseaux Ecologiques en Europe, *Naturopa*, No 87, Strasbourg.
- European Environment Agency (EEA), 2010, «*The European Environment – State and Outlook 2010 (SOER 2010)*», EEA, Copenhagen.
- European Environment Agency (EEA), 2011, «*CORINE Land Cover*» .
- OECD, 2009, «*Farmland Conversion: The spatial dimension of agricultural and land use policies*», Report.
- Planck U. – Ziche J., 1979, *Land – und Agrarsoziologie*, Stuttgart.
- Κανονισμός (ΕΟΚ) 2078/92 του Συμβουλίου της 30 Ιουνίου σχετικά με τις μεθόδους γεωργικής παραγωγής που συμμορφώνονται με τις απαιτήσεις προστασίας του περιβάλλοντος καθώς και με τη διατήρηση του φυσικού χώρου.
- Κοινή Υπουργική Απόφαση (ΚΥΑ) υπ' αριθμ.239591 Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως (ΦΕΚ) 2204/2-10-2009 «*Γεωργοπεριβαλλοντικές ενισχύσεις στο*

πλαίσιο ορισμένων δράσεων του μέτρου 2.1.4 του Προγράμματος Π.Α.Α (2007-2013) “Αλέξανδρος Μπαλτατζής “.

- Κοινή Υπουργική Απόφαση (ΚΥΑ) υπ’ αριθμό 306206 Φύλλο Εφημερίδας κυβερνήσεως (ΦΕΚ) 1896/3-12-2010 «Αναδιάρθρωση και μετατροπή των αμπελουργικών εκτάσεων στην Ελλάδα».
- Κοινή Υπουργική Απόφαση (ΚΥΑ) υπ’ αριθμό 132480 Φύλλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ) 850/16-05-2011 «Τροποποίηση και αντικατάσταση της αριθμ. 292313/2622/03-07-09 (ΦΕΚ 1391/13-7-09 τ.Β’) Κοινής Υπουργικής Απόφασης που αφορά στον καθορισμό διαδικασίας υπαγωγής αιτήσεων ενίσχυσης μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών προϊόντων σε προγράμματα ενίσχυσης για την περίοδο 2007-2013 καθώς και της διαδικασίας καταβολής των ενισχύσεων στους δικαιούχους».
- Κοκκώσης Χ., 1994, «Η περιβαλλοντική Προστασία στις Πολιτικές Αστικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης», στο Γετίμης Π. – Καυκαλάς Γ. – Μαραβέγιας Ν. (επιμ.) *Αστική και Περιφερειακή Ανάπτυξη*, Αθήνα
- Μπεόπουλος Ν., 2003 «*Ημερίδα: Αγροπεριβαλλοντική πολιτική στην Ελλάδα Βιολογική γεωργία και βιολογική κτηνοτροφία Θέμα: Η πρώτη περίοδος εφαρμογής αγροπεριβαλλοντικής πολιτικής στην Ελλάδα: ο ευρωπαϊκός Κανονισμός (ΕΟΚ) 2078/92*» Θεσσαλονίκη, Γεωτεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας.
- Μωυσίδης Α. και Ντύκεν Μ.-Ν., 1999, «Περιαστικός αγροτικός χώρος στην Ελλάδα: Το παράδειγμα της Αττικής» Κασίμης Χ.- Λουλούδης Λ. (επιμ.) *Υπαιθρος Χώρα: η Ελληνική Αγροτική Κοινωνία στο τέλος του Εικοστού Αιώνα*, εκδόσεις ΠΛΕΘΡΟΝ, Αθήνα.
- Νέλλας Ε., 2005 «*Ανάλυση δεδομένων με χρήση του πακέτου SPSS/PC για Windows*» Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών – τμήμα Αγροτικής Οικονομίας και Ανάπτυξης, Αθήνα.
- Νόμος υπ’ αριθ. 3937/2011 Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως (ΦΕΚ) 60/Α/31.3.2011 «*Διατήρηση της βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις*».
- Οδηγία 92/43/ ΕΟΚ του Συμβουλίου Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της 21^{ης} Μαΐου 1992 για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας.
- Οδηγία 79/409/ ΕΟΚ του Συμβουλίου Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της 2ας Απριλίου 1979 περί διατηρήσεως των άγριων πτηνών.

- Οργανισμός Ρυθμιστικού Σχεδίου και Προστασίας Περιβάλλοντος Αθήνας, 2011, «*Αθήνα – Μεσογειακή Πρωτεύουσα: Στρατηγικές και Προτεραιότητες του Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας/Αττικής 2021*», Υπουργείο Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής, Αθήνα.
- Ορφανού – Νικολάου Σ., 2010, «*Αναπτυξιακοί στόχοι και χωροθέτηση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας στην ελληνική ύπαιθρο: Μελέτη περίπτωσης με τη χρήση Γεωγραφικών Συστημάτων Πληροφοριών*», Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Εφαρμοσμένη Γεωγραφία και Διαχείριση του Χώρου», Κατεύθυνση «Ανάπτυξη και Διαχείριση του Ευρωπαϊκού Χώρου», Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Γεωγραφίας, Αθήνα
- Προεδρικό Διάταγμα (Π.Δ.) 20.8.1985, Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως (ΦΕΚ) 456/Δ/24.9.1985 «*Οικισμός εντός της ΖΟΕ Αττικής περιοχών για δεύτερη κατοικία*»
- Προεδρικό Διάταγμα (Π.Δ.) 27.6.1988, Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως (ΦΕΚ) 556/Δ/2.8.1988 «*Τροποποίηση ορίων περιοχών για δεύτερη κατοικία εντός της Ζώνης Οικιστικού Ελέγχου (Ζ.Ο.Ε.) Νομού Αττικής*».
- Προεδρικό Διάταγμα (Π.Δ.) 20.2.2003, Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως (ΦΕΚ) 199/Δ/6.3.2003 «*Καθορισμός χρήσεων γης και όρων και περιορισμών δόμησης στην εκτός σχεδίου και εκτός ορίων οικισμών προ του έτους 1923 ευρύτερη περιοχή Μεσογείων (Ν. Αττικής)*».
- Σταθακόπουλος Β., 2005, «*Μέθοδοι Έρευνας Αγοράς*», Εκδόσεις Σταμούλης Α.Ε., Αθήνα.
- Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων έργων, 2009 «*Σχέδιο Νόμου – Ρυθμιστικό Σχέδιο Αττικής*» Αθήνα.
- Υπουργείο Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής, 2012, «*Έγκριση Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Παράκτιο Χώρο και τα Νησιά και της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων αυτού*».
- Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων – Διεύθυνση Αγροτικής Πολιτικής και Τεκμηρίωσης, 2010 «*Η ΚΑΠ μετά το 2013 – Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής*», Αθήνα.
- Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, 2011, «*Μέτρο 112:Εγκατάσταση νέων γεωργών*», Αθήνα

- Υπουργική Απόφαση 52613/2582/7.9.1987 (ΦΕΚ 916/Δ/22.9.1987) «Έγκριση Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου (ΓΠΣ) του οικισμού Μαρκόπουλου Δήμου Μαρκόπουλου (Ν. Αττικής)».
- Υπουργική Απόφαση 9573/1846/6.4.2000 (ΦΕΚ 210/Δ/07.04.2000) «Τροποποίηση Γ.Π.Σ. του Δήμου Μαρκόπουλου Μεσογαίας (Ν. Αττικής)».
- ΦΕΚ 128Α/3.7.2008 Αριθμ. 6876/4871 «Έγκριση του Γενικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης».
- ΦΕΚ 151ΑΑΠ/13.4.2009 Αριθμ. 11508 «Έγκριση Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τη Βιομηχανία και της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων αυτού».
- ΦΕΚ 1138Β/11.6.2009 Αριθμ. 24208 «Έγκριση Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό και της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων αυτού».
- ΦΕΚ 2464Β/ 3.12.2008 Αριθμ.49828 «Έγκριση Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας και της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων αυτού».
- Ψαλτόπουλος Δ. και Μπεριάτος Η. «Ο ρόλος του περιβάλλοντος στο σχεδιασμό για την ανάπτυξη της υπαίθρου στην Ελλάδα», 2004, 8^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Αγροτικής Οικονομίας. Η ελληνική Γεωργία και Υπαιθρος στη Διευρυμένη Ευρωπαϊκή Ένωση: “Νέες Προκλήσεις και Προσανατολισμοί”, επιμέλεια: Παπαπαναγιώτου Ε., Σέμος Α. και Καραφύλλης Χ., εκδόσεις Αγρότυπος, Θεσσαλονίκη.

ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

- Περιφέρεια Ανατολικής Αττικής (3-10-2011)
- ΟΠΕΚΕΠΕ (3-10-2011)
- Αθηνά Παπαδοπούλου (Διευθύντρια Πιστοποίησης) – Διαδρομές ποιότητας Qways (5-10-2011)
- Περιφερειακή Ενότητα (15-10-2011)
- Ρούλα Τρίγκου (Συντονίστρια Ενημέρωσης – Ευαισθητοποίησης Δράσεων Διατήρησης) – Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία (8-03-2012)

ΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ

www.ypeka.gr (Υπουργείο Περιβάλλοντος και Κλιματικής αλλαγής)

- ΥΠΕΚΑ, 2011 α, «Ευρωπαϊκό Οικολογικό Δίκτυο Natura 2000»
<http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=432&language=el-GR>
- ΥΠΕΚΑ, 2011β, «Δημόσια Διαβούλευση για το σχέδιο Νόμου Προστασία της Βιοποικιλότητας», <http://www.opengov.gr/minenv/?p=835>
- ΥΠΕΚΑ, 2011γ, «Χωροταξία και Αστικό Περιβάλλον»,
<http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=228&language=el-GR>
- ΥΠΕΚΑ, 2011δ, «Πολοδομία», <http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=324&language=el-GR>
- ΥΠΕΚΑ, 2011ε «Νομοθεσία», <http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=379&language=el-GR>
- ΥΠΕΚΑ, 2012 α, «Χωροταξικός Σχεδιασμός Περιφερειακού Επιπέδου»
<http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=514>
- ΥΠΕΚΑ, 2012 β, « Μέρος II: Πολοδομικός Σχεδιασμός και Δόμηση»
<http://www.minenv.gr/1/13/131/13108/g13108048.html>

www.minagric.gr (Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων)

- ΥΠΑΑΤ, 2011 α, «Εγκατάσταση νέων γεωργών»,
<http://www.agrotikianaptixi.gr/index.php?op=Call&todo=Load&id=086420725eeb69f1>
- ΥΠΑΑΤ, 2011 β, «Εθνικό Σχέδιο Στρατηγικής Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013», http://www.agrotikianaptixi.gr/Uploads/Files/nsp_dec2010.pdf

www.ec.europa.eu. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή)

- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2011 α, « Το ιστορικό μιας επιτυχημένης αλλαγής»,
http://ec.europa.eu/agriculture/capexplained/change/index_el.htm
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2011 β, « Η προστασία της υπαίθρου»,
http://ec.europa.eu/agriculture/capexplained/countryside/index_el.htm

- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2011 γ, «ΚΓΠ – προώθηση της αειφόρου γεωργίας σε παγκόσμια κλίμακα»,

http://ec.europa.eu/agriculture/capexplained/sustain/index_el.htm

www.nasa.gov (National Aeronautics and Space Administration – NASA)

- NASA, 2011, «*The Landsat Program*», <http://landsat.gsfc.nasa.gov/>

www.ornithologiki.gr (Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία)

- Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, 2011 α, «*Ο υγρότοπος της Βραυρώνας*»
http://www.ornithologiki.gr/page_in.php?tID=2353
- Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, 2011 β , «*Δίκτυο Natura 2000*»,
http://www.ornithologiki.gr/page_cn.php?tID=2356&aID=816
- Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, 2011 γ , «*Πρόγραμμα*»,
http://www.ornithologiki.gr/page_cn.php?tID=2354&aID=765π
- Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, 2011 δ , «*Πρόγραμμα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στη Βραυρώνα*»,
http://www.ornithologiki.gr/page_cn.php?aID=387&tID=1362

www.Ramsar.org (Ραμσαρ)

- Ramsar, 2011, «*About the Ramsar Convention*»,
http://www.ramsar.org/cda/en/ramsar-about-about-ramsar/main/ramsar/1-36%5E7687_4000_0__

www.qways.gr (Qways Διαδρομές ποιότητας)

- Qways, 2011, «*Εταιρικό προφίλ*»,
http://www.qways.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=235&Itemid=76

www.markopoulo.gov.gr (Δήμος Μαρκόπουλου Μεσογαίας)

- Δήμος Μαρκόπουλου Μεσογαίας, 2011 α, «*Το Πόρτο Ράφτη*»,
<http://www.markopoulo.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=NODE&cnode=100>
- Δήμος Μαρκόπουλου Μεσογαίας, 2011 β, «*Η Ιστορία του Δήμου Μαρκόπουλου Μεσογαίας Αττικής*»,
<http://www.markopoulo.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=NODE&cnode=99>

- Δήμος Μαρκόπουλου Μεσογαίας, 2011γ «*Τοπωνύμια*»

<http://www.markopoulo.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=NODE&cnode=170>

www.agrocert.gr (Οργανισμός πιστοποίησης & επίβλεψης γεωργικών προϊόντων – Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων)

- Agrocert, 2011, «*Προϊόντα Ποπ – ΠΓΕ - ΕΠΙΠ (Φρούτα – Λαχανικά – Ξηροί Καρποί – Όσπρια)*», <http://www.minagric.gr/greek/3.6.POP.5.html>

www.enoa.gr (Ενωση οινοπαραγωγών Αττικής)

- Ενοα, 2011, «*Οινοποιεία*», <http://www.enoaa.gr/winevers.html>

www.keosoe.gr (Κεντρική Ένωση αμπελοοινικών προϊόντων Κ.Ε.Ο.Σ.Ο.Ε)

- ΚΕΟΣΕ, 2011, «*Αναγκαστικός συνεταιρισμός Μαρκόπουλου “ΜΑΡΚΟ”*» http://www.keosoe.gr/enoseiseas/marko/enosi_marko.html

www.archipelago.gr (Αρχιπέλαγος – Ινστιτούτο Θαλάσσιας Προστασίας)

- Αρχιπέλαγος –Ινστιτούτο Θαλάσσιας Προστασίας, 2011, «*Θαλάσσια Λιβάδια Μοσειδωνίας*»

<http://www.archipelago.gr/el/%CE%92%CE%B9%CE%BF%CF%80%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%B9%CE%BB%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B1/%CE%98%CE%B1%CE%BB%CE%AC%CF%83%CF%83%CE%B9%CE%B1%CE%92%CE%B9%CE%BF%CF%80%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%B9%CE%BB%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B1/%CE%98%CE%B1%CE%BB%CE%AC%CF%83%CF%83%CE%B9%CE%B1%CE%BB%CE%B9%CE%B2%CE%AC%CE%B4%CE%B9%CE%B1/tabid/111/Default.asp>

x

www.statistics.gr (Ελληνική Στατιστική Αρχή)

- Ελληνική Στατιστική Αρχή – ΕΛ.ΣΤΑΤ., 2011 α, «*Δελτίο Τύπου. Ανακοίνωση προσωρινών αποτελεσμάτων απογραφής πληθυσμού 2011*».

<http://www.scribd.com/doc/60838019/%CE%91%CE%A0%CE%9F%CE%A4%CE%95%CE%9B%CE%95%CE%A3%CE%9C%CE%91%CE%A4%CE%91%CE%91%CE%A0%CE%9F%CE%93%CE%A1%CE%91%CE%A6%CE%97%CE%A3-2011>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α: ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΚΑΙ ΑΡΧΕΣ

1. ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΧΡΗΣΕΩΝ ΓΗΣ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΡΧΗ

α. ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

Αρόσιμη γη

Εκτάσεις που καλύπτονται από καλλιέργειες οι οποίες υπόκεινται στο σύστημα της εναλλαγής των καλλιεργειών (αμειψισπορά), περιλαμβανομένων των αγραναπαύσεων. Περιλαμβάνονται εκτάσεις που καλλιεργούνται για την παραγωγή σιτηρών, οσπρίων, βιομηχανικών φυτών, φυτά με ριζώματα, βολβών και κονδύλων (πατάτες, τεύτλα, ζαχαρότευτλα κλπ.), λαχανικών (εδώ περιλαμβάνονται εκτός των άλλων και τα πεπονοειδή, οι φράουλες, τα σπαράγγια και οι αγκινάρες), τα θερμοκήπια, οι ετήσιες ή πολυετείς καλλιέργειες (1-5 έτη) κτηνοτροφικών φυτών ξηράς ζωοτροφής, που συγκομίζονται ή/ και καταναλώνονται χλωρά. Επίσης, περιλαμβάνονται φυτώρια δένδρων, διακοσμητικών φυτών, ανθέων, καθώς και φυτείες σποροπαραγωγής και τα σπορόφυτα.

Μόνιμες καλλιέργειες

Καλλιέργειες που δε βρίσκονται σε καθεστώς αμειψισποράς, το οποίο παρέχει δυνατότητα για πολλές συγκομιδές και καταλαμβάνουν τη γη για μεγάλο χρονικό διάστημα, πριν οργωθεί και ξαναφυτευτεί. Περιλαμβάνονται φυτείες δασικής καλλιέργειας, ελαιώνες, οπωροφόρα δένδρα, δέντρα με καρπούς με κέλυφος, εσπεριδοειδή, αμπέλια. Δεν περιλαμβάνονται λιβάδια, βοσκότοποι και δάση.

Βοσκοτόπια και λιβάδια

Εκτάσεις οι οποίες δεν περιλαμβάνονται στον κύκλο της αμειψισποράς και χρησιμοποιούνται περισσότερο από πέντε (5) χρόνια, για τη μόνιμη παραγωγή χλωρών κτηνοτροφικών φυτών, είτε σπαρμένων είτε αυτοφυών, ασχέτως αν χρησιμοποιούνται για βοσκή ή συγκομιδή για χορτονομή. Στις εκτάσεις αυτές περιλαμβάνονται και οι άγονοι (φυσικοί) βοσκότοποι, δηλαδή εκτάσεις με αυτοφυές χόρτο, συνήθως ζώνες εδαφών περιορισμένης γονιμότητας που χρησιμοποιούνται για βοσκή ζώων.

Ετερογενείς γεωργικές περιοχές

Ετήσιες καλλιέργειες που συνδέονται με μόνιμες καλλιέργειες, σύνθετα συστήματα καλλιέργειας, γεωργικές περιοχές με σημαντικές εκτάσεις φυσικής βλάστησης και γεωργοδασικές περιοχές, και οι οποίες περιλαμβάνουν:

- Προσωρινές καλλιέργειες (αρόσιμη γη ή λιβάδια) που συνδέονται με μόνιμες καλλιέργειες σε μια και την αυτή έκταση.
- Σύνθεση μικρών αγροτεμαχίων διαφόρων ετήσιων καλλιεργειών, βοσκότοπων και μόνιμων καλλιεργειών.
- Περιοχές, κυρίως, γεωργικές, που διακόπτονται από φυσική ή δασική βλάστηση.

β. ΔΑΣΗ ΚΑΙ ΗΜΙΦΥΣΙΚΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ

Δάση

Βλάστηση που αποτελείται, κυρίως, από δένδρα (πλατύφυλλα ή κωνοφόρα), αλλά είναι δυνατόν να περιλαμβάνει θάμνους και χαμόδεντρα. Περιλαμβάνονται, επίσης, φυτείες λεύκας, ακακίας, καστανιάς και καρυδιάς για την παραγωγή ξύλου, π.χ. δάση πλατύφυλλων, δάση κωνοφόρων, πλατύφυλλα ή κωνοφόρα είδη δέντρων με θαμνώδη βλάστηση.

Μεταβατικές δασώδεις-θαμνώδεις εκτάσεις

Θαμνώδης και ποώδης βλάστηση με σκόρπια (πλατύφυλλα ή κωνοφόρα) δέντρα, η οποία μπορεί να προκύψει από την απογύμνωση δασώδους έκτασης ή την αναγέννηση/φυσική αναδάσωση.

Συνδυασμοί θαμνώδους και / ή ποώδους βλάστησης

Θάμνοι και χερσότοποι, δηλαδή εκτάσεις με θαμνώδη βλάστηση με χαμηλή και κλειστή κάλυψη που κυριαρχείται από θάμνους, χαμόδεντρα και ποώδη φυτά (χερσότοποι, ρείκια, αμμόχορτα, ράχοι, λαμπύρνο κλπ.). Περιλαμβάνει, επίσης, σκληροφυλλική βλάστηση, καθώς και ρεικότοπους και χαμόδεντρα (βλέπε σημείωση). Σε αυτήν την κατηγορία εντάσσονται και οι μεταβατικές δασώδεις-θαμνώδεις εκτάσεις, δηλαδή εκτάσεις με θαμνώδη και ποώδη βλάστηση με σκόρπια δέντρα, η οποία μπορεί να προκύψει από την απογύμνωση δασώδους έκτασης ή την αναγέννηση / φυσική αναδάσωση.

Εκτάσεις με αραιή ή καθόλου βλάστηση

Εκτάσεις με λίγη θαμνώδη και/ή ποώδη βλάστηση. Περιλαμβάνονται και οι εκτάσεις που έχουν πληγεί από πυρκαγιές και παραμένουν αποτεφρωμένες. Επίσης, παραλίες, αμμόλοφοι, παράκτιες και ηπειρωτικές ζώνες με άμμο ή βότσαλα (κροκάλες), πετρώδη εδάφη, απογυμνωμένοι βράχοι.

γ. ΕΚΤΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΚΑΛΥΠΤΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΝΕΡΑ

Χερσαία ύδατα

Φυσικές ή τεχνητές ροές υδάτων που χρησιμεύουν ως αγωγοί απορροής των υδάτων, συμπεριλαμβανομένων και των καναλιών (για να καταγραφούν στο χάρτη χρήσεων γης πρέπει να έχουν ελάχιστο πλάτος 100μ). Φυσικές ή τεχνικές ζώνες ύδατος, π.χ. ποταμοί, λίμνες, δεξαμενές ή τεχνητές λίμνες. Συμβατικά θεωρούμε τις όχθες ως όρια ακόμα και αν δεν υπάρχει νερό κατά την καταγραφή, π.χ. όχθες από άμμο ή πέτρες.

Εσωτερικές υγρές ζώνες

Περιοχές που δεν είναι δασώδεις και είναι πλημμυρισμένες/διαποτισμένες με νερό, είτε εν μέρει είτε προσωρινώς είτε μονίμως. Το νερό μπορεί να είναι στάσιμο ή τρεχούμενο. Περιλαμβάνονται βάλτοι στην ενδοχώρα, περιοχές με παχύ στρώμα στάσιμου νερού με τυπική βλάστηση (καλάμια, βούρλα υδροχαρή φυτά κλπ.).

Παραθαλάσσιες υγρές ζώνες

Περιοχές που δεν είναι δασώδεις και είναι διαποτισμένες, είτε εν μέρει είτε προσωρινώς είτε μονίμως, με υφάλμυρο ή αλμυρό νερό. Περιλαμβάνονται οι παραθαλάσσιοι βάλτοι και οι αλυκές, ενεργές ή σε διαδικασία εγκατάλειψης. Επίσης, περιλαμβάνονται οι παράκτιες λιμνοθάλασσες (ζώνες αλμυρού ή υφάλμυρου ύδατος σε παράκτιες περιοχές που χωρίζονται από τη θάλασσα με μια λωρίδα ξηράς ή άλλη παρόμοια τοπογραφία και επικοινωνούν με τη θάλασσα σε ορισμένα σημεία, είτε μόνιμα είτε για ένα διάστημα του έτους), καθώς και οι εκβολές ποταμών και τα διαπαλιρροϊκά επίπεδα.

δ. ΤΕΧΝΗΤΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

Αστική οικοδόμηση

Δομημένες επιφάνειες που αποτελούνται, κυρίως, από κτίρια. Τα κτίρια, οι οδικές αρτηρίες και οι άλλες τεχνητά καλυπτόμενες επιφάνειες είτε καλύπτουν ολόκληρο σχεδόν το έδαφος (συνεχής αστική οικοδόμηση), είτε συνυπάρχουν με περιοχές βλάστησης και ακάλυπτα εδάφη που καλύπτουν ασυνεχείς, αλλά σημαντικές εκτάσεις (διακεκομμένη αστική οικοδόμηση), π.χ. συνεχής πυκνή (και μέτρια πυκνή) οικοδόμηση, διακεκομμένη (και αραιή διακεκομμένη) οικοδόμηση, μικρά χωριά, απομονωμένα οικοδομικά συγκροτήματα.

Βιομηχανικές και εμπορικές ζώνες

Τεχνητά καλυπτόμενες επιφάνειες (με σκυρόδεμα άσφαλτο ή σταθεροποιημένο χώμα) χωρίς βλάστηση, βιομηχανικές -εμπορικές-κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις, π.χ. σχολεία, δημόσιες υπηρεσίες, νοσοκομεία, στρατόπεδα, πανεπιστημιούπολεις, εμπορικά κέντρα, ιχθυοκαλλιέργειες.

Δίκτυα συγκοινωνιών

Αυτοκινητόδρομοι, σιδηρόδρομοι, συμπεριλαμβανομένων και γειτονικών εγκαταστάσεων, π.χ. σταθμοί, υπόστεγα, επιχωματώσεις (για να καταγραφούν στο χάρτη χρήσεων γης πρέπει να έχουν ελάχιστο πλάτος 100μ.). Ζώνες λιμένων (συμπεριλαμβάνονται οι αποβάθρες, τα ναυπηγεία και οι μαρίνες). Εγκαταστάσεις αεροδρομίων, δηλ. διάδρομοι προσγείωσης και απογείωσης, κτίρια και γειτνιάζουσα γη, π.χ. στρατιωτικά αεροδρόμια, τεχνικές εγκαταστάσεις που αφορούν δίκτυα συγκοινωνιών, όπως αυτές που είναι για συντήρηση και υποστήριξή τους.

Ορυχεία, χώροι απόρριψης απορριμμάτων και εργοτάξια

Χώροι εξόρυξης ορυκτών, δηλαδή περιοχές με ανοικτά φρέατα ορυχείων για εξόρυξη βιομηχανικών ορυκτών (λάκκοι άμμου, λατομεία) ή άλλων ορυκτών (μεταλλεία επιφάνειας). Περιλαμβάνονται και λατομεία χαλκώδους άμμου κάτω από νερό, εκτός της εξόρυξης σε κοίτη ποταμού. Δημόσιοι ή βιομηχανικοί χώροι υγειονομικής ταφής σκουπιδιών ή χώροι απόθεσης απορριμμάτων ορυχείων. Χώροι υπό οικοδομική ανάπτυξη, εκσκαφές του εδάφους, χωματουργικά έργα.

Τεχνητές, μη γεωργικές ζώνες πρασίνου, χώροι αθλητικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων

Περιοχές πρασίνου που περικλείονται από τον αστικό ιστό, αλλά διαχωρίζονται από αυτόν, όπως πάρκα, άλση και κοιμητήρια με πράσινο. Επίσης, περιλαμβάνονται εγκαταστάσεις αθλητισμού και αναψυχής, όπως χώροι κατασκήνωσης, αθλητικά γήπεδα, πάρκα αναψυχής, γήπεδα γκολφ, ιππόδρομοι κλπ., καθώς και τεχνητά πάρκα που δε βρίσκονται μέσα σε αστικές ζώνες. Περιλαμβάνονται αρχαιολογικοί χώροι και χώροι πολιτιστικών δραστηριοτήτων.

Σημείωση

-Ρεικότοποι = συνδυασμοί πυκνής βλάστησης που αποτελούνται από πολλά χαμόδεντρα και οι οποίοι καλύπτουν όξινα πυριτιούχα εδάφη σε περιοχές της Μεσογείου.

-Χαμόδεντρα = διακεκομμένοι θαμνώδεις συνδυασμοί μεσογειακών ασβεστολιθικών υψιπέδων. Πολύ συχνά αποτελούνται από κοκκοφόρους δρύες, κέδρους, κουμαριές, λεβάντα, θυμάρι κλπ.

2. ΧΡΗΣΕΙΣ ΠΟΛΕΩΝ

Οι τεχνητές περιοχές, όπως προαναφέρθηκε, χωρίζονται σε διάφορες κατηγορίες. Όσον αφορά την αστική οικοδόμηση, αυτή ουσιαστικά καθορίζεται από το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο (Γ.Π.Σ.) κάθε πόλης. Στο Γ.Π.Σ. ορίζεται η περιοχή του αστικού ιστού, στην οποία επιτρέπεται η δόμηση με υψηλούς συντελεστές δόμησης, κάλυψης και όγκου (οι συντελεστές αυτοί είναι το ποσοστό επί των τ.μ. του οικοπέδου, δηλαδή συντελεστής δόμησης 0,8 σημαίνει πως σε ένα οικόπεδο 100 τ.μ. μπορούν να δομηθούν μέχρι 80 τ.μ. οριζόντιας επιφάνειας κτηρίου. Η δόμηση εντός αυτής της ζώνης αποτελεί την δόμηση *εντός σχεδίου πόλεως*, ενώ εκτός αυτής της ζώνης την δόμηση *εκτός σχεδίου πόλεως*. Η εκτός σχεδίου δόμηση δεν είναι παράνομη, αλλά διέπεται από πιο αυστηρούς περιορισμούς (μικρότεροι συντελεστές κάλυψης, δόμησης κλπ).

Α.1 Χρήσεις γης στις πόλεις και επιτρεπόμενες δραστηριότητες βάσει της ισχύουσας νομοθεσίας (Π.Δ. 23.2.87 –ΦΕΚ 166Δ– άρθρα 2-10)

ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΜΙΓΟΥΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ	1. Κατοικία 2. Ξενώνες μικρού δυναμικού (περί τις 20 κλίνες) 3. Εμπορικά καταστήματα που εξυπηρετούν τις καθημερινές ανάγκες των κατοίκων της περιοχής (παντοπωλεία, φαρμακεία, χαρτοπωλεία κλπ) 4. Κτήρια κοινωνικής πρόνοιας 5. Κτήρια 1^οβάθμιας και 2^οβάθμιας εκπαίδευσης 6. Αθλητικές εγκαταστάσεις 7. Θρησκευτικοί χώροι 8. Πολιτιστικά κέντρα και εν γένει πολιτιστικές εγκαταστάσεις
ΠΕΡΙΟΧΗ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ	1. Κατοικία 2. Ξενοδοχεία μέχρι 100 κλίνες και ξενώνες 3.Εμπορικά καταστήματα (με εξαίρεση τις υπεραγορές και τα πολυκαταστήματα) 4. Γραφεία, τράπεζες, ασφάλειες, οργανισμοί 5. Κτήρια εκπαίδευσης 6. Εστιατόρια 7. Αναψυκτήρια 8. Θρησκευτικοί χώροι 9. Κτήρια κοινωνικής πρόνοιας 10. Επαγγελματικά εργαστήρια χαμηλής όχλησης 11. Πρατήρια βενζίνης 12. Αθλητικές εγκαταστάσεις 13. Κτήρια, γήπεδα στάθμευσης 14. Πολιτιστικά κέντρα και εν γένει πολιτιστικές εγκαταστάσεις
ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ – ΚΕΝΤΡΙΚΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΩΝ ΠΟΛΗΣ – ΤΟΠΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΣΥΝΟΙΚΙΑΣ – ΓΕΙΤΟΝΙΑΣ	1. Κατοικία 2. Ξενώνες, ξενοδοχεία, τουριστικές εγκαταστάσεις 3. Εμπορικά καταστήματα 4. Γραφεία, τράπεζες, ασφάλειες, οργανισμοί 5. Διοίκηση 6. Εστιατόρια 7. Αναψυκτήρια 8. Κέντρα διασκέδασης, αναψυχής 9. Χώροι συνάθροισης κοινού 10. Πολιτιστικά κτήρια και εγκαταστάσεις 11. Κτήρια εκπαίδευσης 12. Θρησκευτικοί χώροι 13. Κτήρια κοινωνικής πρόνοιας 14. Επαγγελματικά εργαστήρια χαμηλής όχλησης 15. Κτήρια, γήπεδα στάθμευσης 16. Πρατήρια βενζίνης 17. Αθλητικές εγκαταστάσεις 18. Εγκαταστάσεις εμπορικών εκθέσεων– εκθεσιακά κέντρα 19. Εγκαταστάσεις μέσωσιν μαζικής μεταφοράς
ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΗ ΟΧΛΟΥΣΑΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ- ΒΙΟΤΕΧΝΙΑΣ- ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΥ ΚΑΙ ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΟΥ ΠΑΡΚΟΥ	1. Βιομηχανικές εγκαταστ. χαμηλής και μέσης όχλησης 2. Βιοτεχνικές εγκαταστ. χαμηλής και μέσης όχλησης 3. Επαγγελματικά εργαστ. χαμηλής και μέσης όχλησης 4. Κτήρια, γήπεδα αποθήκευσης 5. Κτήρια, γήπεδα στάθμευσης 6. Πρατήρια βενζίνης, υγραερίου 7. Κατοικία για προσωπικό ασφαλείας 8. Γραφεία 9. Εστιατόρια 10. Αναψυκτήρια 11. Χώροι συνάθροισης κοινού 12. Κτήρια κοινωνικής πρόνοιας 13. Αθλητικές εγκαταστάσεις 14. Εγκαταστάσεις εμπορικών εκθέσεων

	15. Εγκαταστάσεις μέσω μαζικής μεταφοράς
ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΟΧΛΟΥΣΑΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ-ΒΙΟΤΕΧΝΙΑΣ	1. Βιομηχανικές εγκαταστάσεις 2. Βιοτεχνικές εγκαταστάσεις 3. Επαγγελματικά εργαστήρια 4. Κτήρια, γήπεδα αποθήκευσης 5. Κτήρια, γήπεδα στάθμευσης 6. Πρατήρια βενζίνης, υγραερίου 7. Εγκαταστάσεις γεωργικών, δασικών, κτηνοτροφικών, αλιευτικών και λοιπών γεωργικών εκμεταλλεύσεων 8. Κατοικία για το προσωπικό ασφαλείας 9. Ελεύθεροι κοινόχρηστοι χώροι 10. Γραφεία 11. Εστιατόρια 12. Αναψυκτήρια 13. Χώροι συνάθροισης κοινού 14. Κτήρια κοινωνικής πρόνοιας 15. Αθλητικές εγκαταστάσεις 16. Εγκαταστάσεις εμπορικών εκθέσεων-εκθεσιακά κέντρα 17. Εγκαταστάσεις μέσω μαζικής μεταφοράς
ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΧΟΝΔΡΕΜΠΟΡΙΟΥ	1. Εγκαταστάσεις χονδρικού εμπορίου 2. Εγκαταστάσεις εμπορικών εκθέσεων-εκθεσιακά κέντρα 3. Κτήρια, γήπεδα αποθήκευσης 4. Κτήρια, γήπεδα στάθμευσης 5. Πρατήρια βενζίνης, υγραερίου 6. Γραφεία 7. Εστιατόρια 8. Αναψυκτήρια
ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ-ΑΝΑΨΥΧΗΣ	1. Ξενώνες, ξενοδοχεία και λοιπές εγκαταστάσεις 2. Κατοικία 3. Εμπορικά καταστήματα 4. Εστιατόρια 5. Αναψυκτήρια 6. Κέντρα διασκέδασης, αναψυχής 7. Χώροι συνάθροισης κοινού 8. Πολιτιστικά κτήρια και λειτουργίες 9. Κτήρια κοινωνικής πρόνοιας 10. Θρησκευτικοί χώροι 11. Κτήρια, γήπεδα στάθμευσης 12. Πρατήρια βενζίνης 13. Αθλητικές εγκαταστάσεις 14. Εγκαταστάσεις μέσω μαζικής μεταφοράς 15. Συνεδριακά κέντρα 16. Ελικοδρόμια 17. Καζίνα 18. Γήπεδα γκολφ 19. Τουριστική λιμένες 20. Εγκαταστάσεις εμπορικών εκθέσεων-εκθεσιακά κέντρα
ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΕΛΕΥΘΕΡΩΝ ΧΩΡΩΝ-ΑΣΤΙΚΟΥ ΠΡΑΣΙΝΟΥ	1. Αναψυκτήρια 2. Αθλητικές εγκαταστάσεις 3. Πολιτιστικά κέντρα και εν γένει πολιτιστικές εγκαταστάσεις 4. Χώροι συνάθροισης κοινού
ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΕΩΝ	1. Κτήρια εκπαίδευσης 2. Κτήρια κοινωνικής πρόνοιας 3. Κτήρια περιθαλψής 4. Πολιτιστικά κέντρα και εν γένει πολιτιστικές εγκαταστάσεις 5. Αθλητικές εγκαταστάσεις

Πηγή: Αραβαντινός, 2007

Σύμφωνα με το Π.Δ. 23.2.87 (ΦΕΚ166Δ), οι χρήσεις στις πόλεις χωρίζονται στις κατηγορίες του πίνακα 1.1. Σε κάθε κατηγορία επιτρέπονται μόνο οι δραστηριότητες που αναφέρονται στον ίδιο πίνακα.

Παρατηρείται πως εντός των πόλεων λαμβάνουν χώρα δραστηριότητες που σχετίζονται με τις υπόλοιπες κατηγορίες τεχνητών περιοχών π.χ. βιομηχανική και βιοτεχνική δραστηριότητα, αθλητικές εγκαταστάσεις, περιοχές πρασίνου κλπ.

Να σημειωθεί πως σε σχεδόν κάθε περιοχή μπορεί να λάβει χώρα δόμηση, οι περιορισμοί της οποίας διαμορφώνονται ανάλογα με την περιοχή. Π.χ. σε αγροτικές εκτάσεις μπορούν να χτιστούν βοηθητικές εγκαταστάσεις (στάβλοι, αποθήκες), στην περίμετρο αρχαιολογικών χώρων μικρά καταστήματα.

3. ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

Ρυθμιστικό σχέδιο

Ουσιαστικά αποτελεί τον χωροταξικό σχεδιασμό μιας περιοχής. Μέσα από το ρυθμιστικό σχέδιο μιας περιοχής ορίζονται οι χρήσεις γης και κατ' επέκταση η θέση των διαφόρων λειτουργιών μιας κοινωνίας, όπως οι πόλεις, η γεωργική γη, οι τουριστικές περιοχές, οδικό δίκτυο κλπ.

Πολεοδομικός σχεδιασμός

Εκτελείται με την εκπόνηση των Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων των πόλεων. Μέσω τον Γ.Π.Σ. ορίζονται οι θέσεις των διαφόρων λειτουργιών της ευρύτερης περιοχής μιας πόλης, όπως αστικός ιστός, βιομηχανικές και βιοτεχνικές περιοχές, χώροι αναψυχής, έργα υποδομής, αλλά κυρίως ο τρόπος που θα κατασκευαστούν και θα λειτουργήσουν, δηλαδή π.χ. χωρητικότητα των πόλεων, δύναμη σχολείων, εκτάσεις πάρκων κλπ.

Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου (Ζ.Ο.Ε.)

Κατά την εκπόνηση ενός Ρυθμιστικού Σχεδίου ή ενός Γ.Π.Σ. υπάρχουν περιοχές όπου προβλέπεται να υπαχθούν σε άλλο καθεστώς ως προς τους χωροταξικούς και πολεοδομικούς κανονισμούς. Προβλέπεται, ουσιαστικά, η εκπόνηση άλλου σχεδίου λόγω πιθανών ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της περιοχής. Οι Ζ.Ο.Ε. είναι ουσιαστικά συγκεκριμένες περιοχές που δεν εντάσσονται απόλυτα στον γενικό χωροταξικό και πολεοδομικό σχεδιασμό, αλλά υπάρχει επιπλέον σχεδιασμός για την εξυπηρέτηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της περιοχής.

Πολεοδομικοί περιορισμοί

Αφορούν τη δόμηση και αποτελούν τους περιορισμούς της. Οι βασικοί περιορισμοί είναι οι συντελεστές δόμησης, κάλυψης και όγκου, οι οποίοι προκύπτουν μετά από διαίρεση της οριζόντιας επιφάνειας των ορόφων του κτίσματος, της επιφάνειας του γηπέδου που καλύπτεται και του όγκου του κτίσματος αντίστοιχα με την συνολική επιφάνεια του γηπέδου. Υπάρχουν επιπλέον περιορισμοί όπως το μέγιστου, συγκεκριμένοι μέγιστη επιφάνεια και κάλυψη κλπ.

Εντός και εκτός σχεδίου δόμηση

Τα Γ.Π.Σ. ορίζουν τα όρια της πόλης. Η δόμηση εντός αυτών των ορίων αποτελεί την εντός σχεδίου δόμηση ενώ η δόμηση έξω από αυτά τα όρια αποτελεί την εκτός σχεδίου δόμηση. Οι εντός σχεδίου περιοχές είναι συνήθως πυκνοκατοικημένες και έχουν ελαστικότερους πολεοδομικούς κανονισμούς (υψηλότερους συντελεστές δόμησης, κάλυψης κλπ) σε σχέση με τις περιοχές εκτός σχεδίου.

Πολεοδομικές ενότητες

Καθορίζονται από το Γ.Π.Σ. και ουσιαστικά διαχωρίζουν περιοχές που εμφανίζουν διαφορετικά χαρακτηριστικά ως προς τους πολεοδομικούς κανονισμούς (διαφορετικοί συντελεστές δόμησης κλπ) και τις χρήσεις γης (πόλη, βιομηχανική περιοχή κλπ) και σε κάποιες περιπτώσεις στη διοικητική τους υπαγωγή.

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΣΕ ΚΑΘΕ ΕΙΔΟΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ

Όνοματολογία CORINE Land Cover

Επίπεδο 1	Επίπεδο 2	Επίπεδο 3
1. Τεχνητές επιφάνειες	1.1 Αστική οικοδόμηση	1.1.1 Συνεχής αστική οικοδόμηση 1.1.2 Διακεκομμένη αστική οικοδόμηση
	1.2 Βιομηχανικές, εμπορικές ζώνες και δίκτυα επικοινωνίας	1.2.1 Βιομηχανικές ή εμπορικές ζώνες 1.2.2 Οδικά και σιδηροδρομικά δίκτυα και γειτνιάζουσα γη 1.2.3 Ζώνες λιμένων
	1.3 Ορυχεία, χώροι απορρίψεως απορριμμάτων και χώροι οικοδόμησης	1.3.1 Χώροι εξόρυξης ορυκτών 1.3.2 Χώροι απόρριψης απορριμμάτων 1.3.3 Χώροι οικοδόμησης
	1.4 Τεχνητές, μη γεωργικές ζώνες πρασίνου	1.4.1 Περιοχές αστικού πρασίνου 1.4.2 Εγκαταστάσεις αθλητισμού κα. αναψυχής
2. Γεωργικές περιοχές	2.1 Αρόσιμη γη	2.1.1 Μη αρδύσιμη-αρόσιμη γη 2.1.2 Μόνιμα αρδευόμενη γη 2.1.3 Ορυζώνες
	2.2 Μόνιμες καλλιέργειες	2.2.1 Αμπελώνες 2.2.2 Οπωροφόρα δέντρα και φυτείες με σαρκώδεις καρπούς 2.2.3 Ελαιώνες
	2.3 Λιβάδια	2.3.1 Λιβάδια
	2.4 Ετερογενείς γεωργικές περιοχές	2.4.1 Ετήσιες καλλιέργειες που συνδέονται με μόνιμες καλλιέργειες 2.4.2 Σύνθετα συστήματα καλλιέργειας 2.4.3 Γη που καλύπτεται κυρίως από γεωργία με σημαντικές εκτάσεις φυσικής βλάστησης 2.4.4 Γεωργο-δασικές περιοχές
3. Δάση και ημι-φυσικές περιοχές	3.1 Δάση	3.1.1 Δάσος πλατύφυλλων 3.1.2 Δάσος κωνοφόρων 3.1.3 Μικτό δάσος
	3.2 Συνδυασμοί θαμνώδους και/ή ποώδους βλάστησης	3.2.1 Φυσικοί βοσκότοποι 3.2.2 Θάμνοι και χερσότοποι 3.2.3 Σκληροφυλλική βλάστηση 3.2.4 Μεταβατικές δασώδεις-θαμνώδεις εκτάσεις
	3.3 Ανοιχτοί χώροι με λίγη ή καθόλου βλάστηση	3.3.1 Παραλίες, αμμόλοφοι, αμμουδιές 3.3.2 Απογυμνωμένοι βράχοι 3.3.3 Εκτάσεις με αραιή βλάστηση 3.3.4 Αποτεφρωμένες εκτάσεις 3.3.5 Παγετώνες και αιώνιο χιόνι
4. Υγρές ζώνες	4.1 Εσωτερικές υγρές ζώνες	4.1.1 Βάλτοι στην ενδοχώρα 4.1.2 Τυφώνες
	4.2 Παραθαλάσσιες υγρές ζώνες	4.2.1 Παραθαλάσσιοι βάλτοι 4.2.2 Αλυκές 4.2.3 Παλιρροιακά επίπεδα
5. Υδάτινες επιφάνειες	5.1 Χερσαία ύδατα	5.1.1 Ροές υδάτων 5.1.2 Συλλογές υδάτων
	5.2 Θαλάσσια ύδατα	5.2.1 Παράκτιες λιμνοθάλασσες 5.2.2 Εκβολές ποταμών 5.2.3 Θάλασσα και ωκεανός

Πηγή: Ορφανού, 2010

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β: ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ (Προνομιακοί Συνομιλητές)

ΠΜΣ: «ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ & ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ»

Θέμα Μεταπτυχιακής Εργασίας: «Διερεύνηση των Παραγόντων που επηρεάζουν τη διατήρηση της γεωργικής χρήσης της γης σε περιαστικές περιοχές»

Όνομα Μεταπτυχιακού Φοιτητή: Τσακαμή Ξένη

A/A ερωτηματολογίου.....
Δημοτικό Διαμέρισμα.....
Όνομα. Συμμετέχοντος

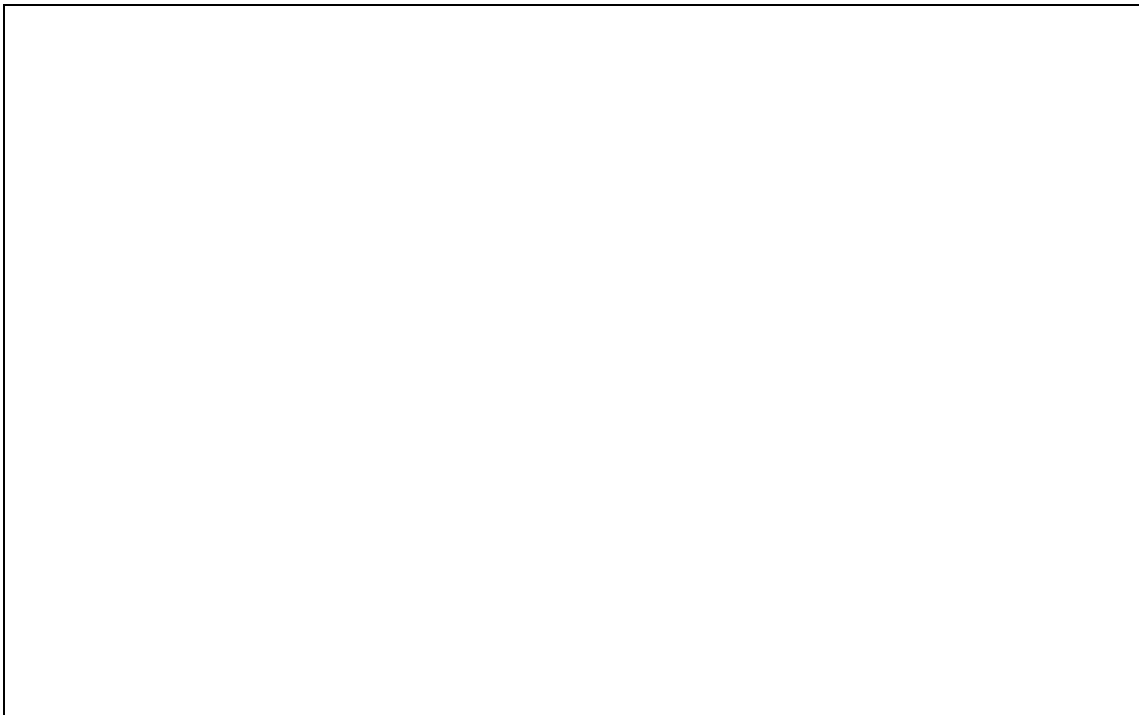
A. Προσωπική διαδρομή του συνομιλητή :

B. Γενικά στοιχεία της περιοχής

1. Ποια είναι η άποψη σας για την εξέλιξη της περιοχής τα τελευταία 10- 15 χρόνια;

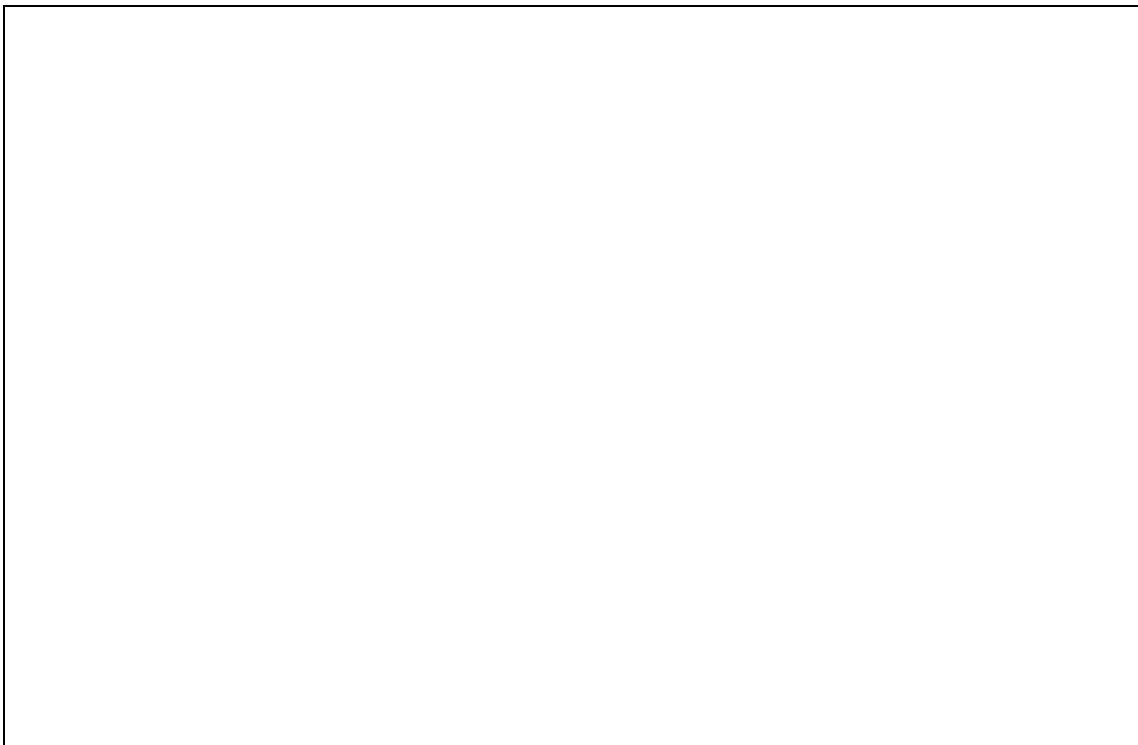
2. Ποια θεωρείται ότι ήταν τα κρίσιμα γεγονότα που επηρέασαν αυτή την εξέλιξη;

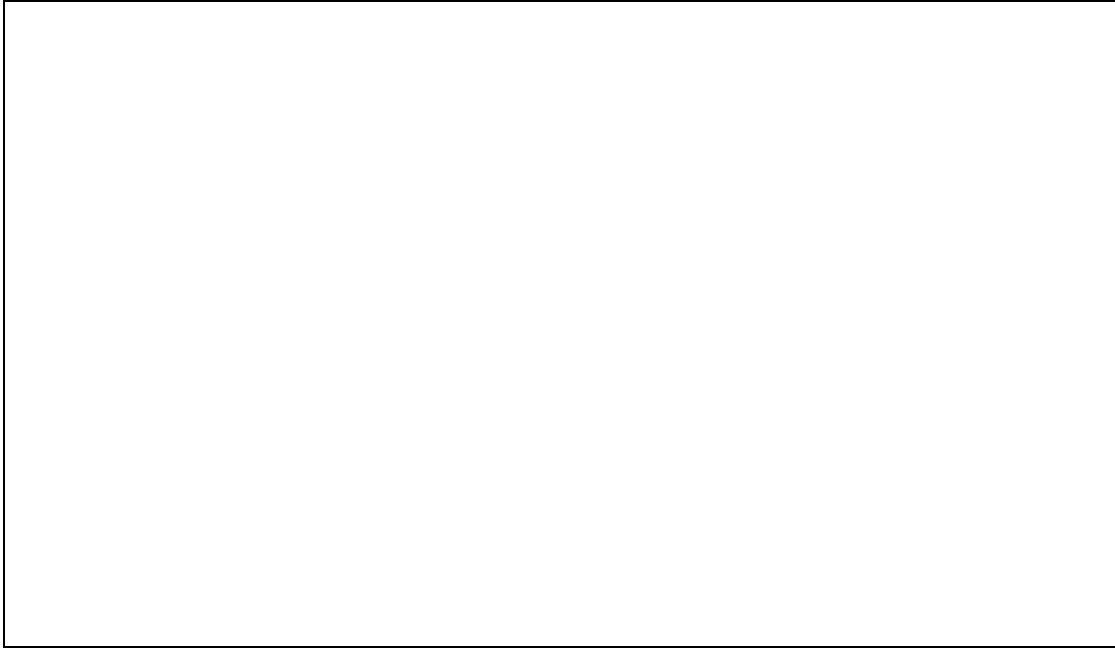
3. Αυτά τα γεγονότα τι αλλαγές επέφεραν Κοινωνικές, Οικονομικές, Περιβαλλοντικές;

4. Αυτές οι αλλαγές με την πάροδο των χρόνων έχουν επηρεάσει τις χρήσεις γης και πώς;

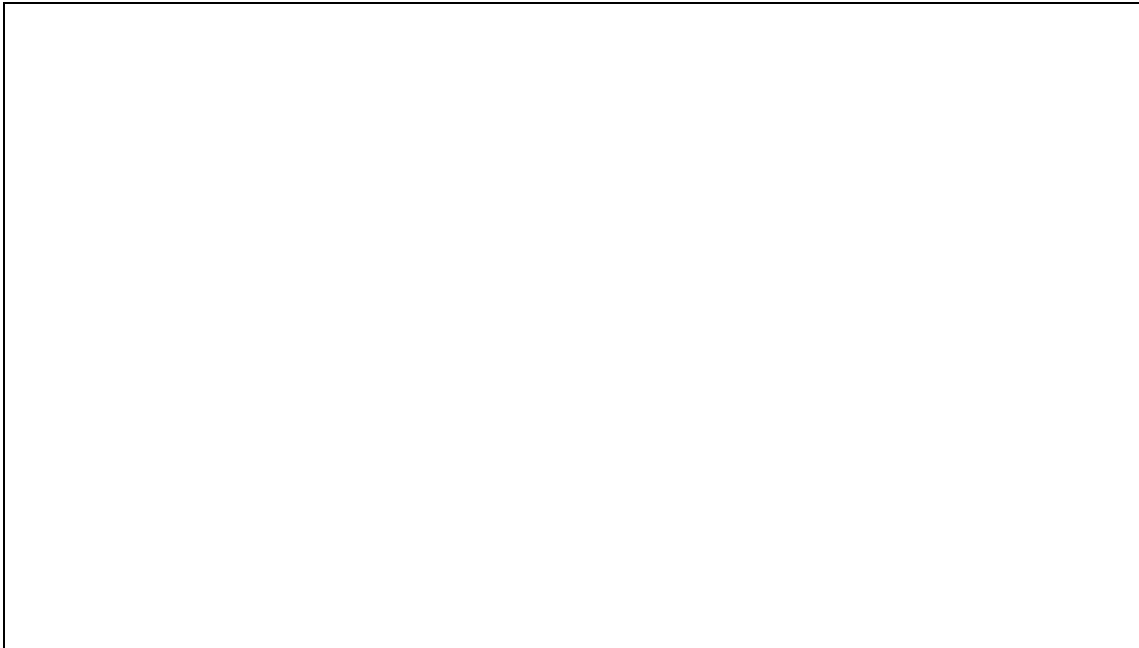
5. Αυτά τα γεγονότα τι αλλαγές επέφεραν Κοινωνικές, Οικονομικές, Περιβαλλοντικές;

6. Αυτές οι αλλαγές με την πάροδο των χρόνων έχουν επηρεάσει τις χρήσεις γης και πώς;

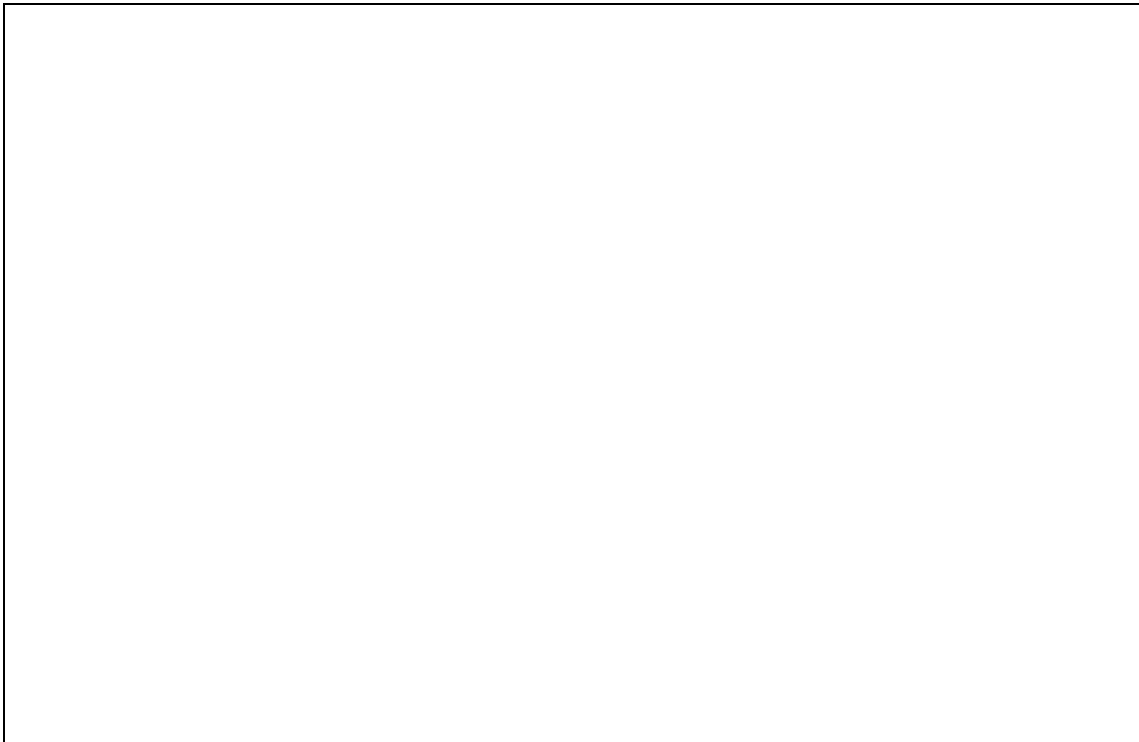
7. Ποιες πολιτικές κατά τη γνώμη σας επηρέασαν αυτές τις αλλαγές και πως;
(Πολεοδομικοί οικιστικοί περιορισμοί, Ενισχύσεις στη γεωργία, π.χ. άμεσες στην παραγωγή, επενδύσεις, στη βιολογική), Ενισχύσεις στη μεταποίηση)

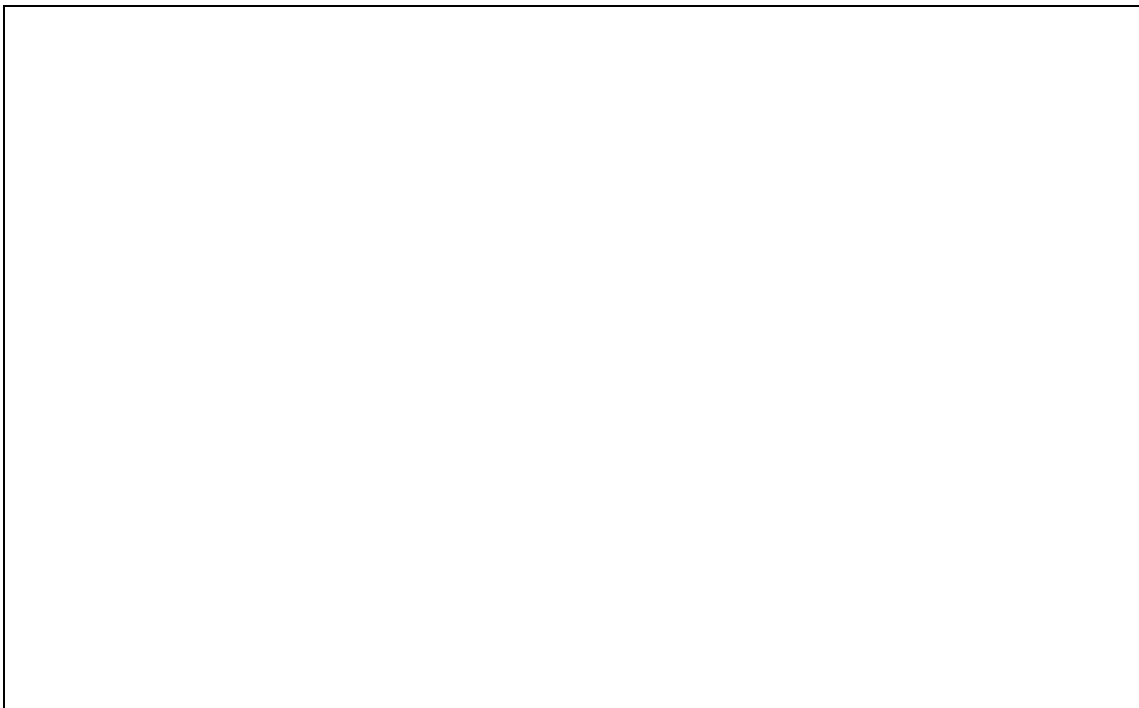
8. Εσείς έχετε σκεφτεί ποτέ να φύγετε από τη γεωργία ή από την περιοχή; Τι σας κράτησε τελικά;.

9. Πως πιστεύετε ότι θα εξελιχθεί το μέλλον της περιοχής όσον αφορά τις χρήσεις γης;

10. Ποιοι νομίζετε ότι έχουν λόγο και επιρροή στην περιοχή στα θέματα των χρήσεων γης και της γεωργίας;

Διαμόρφωση Ερωτηματολογίου Παραγωγών

Ο σκοπός για τη διαμόρφωση των ερωτηματολογίων ήταν όσο το δυνατόν πιο σύντομα για λόγους οικονομίας και καλής λειτουργικότητας και παράλληλα να παρέχονται οι αναγκαίες πληροφορίες που θα θέλαμε από ένα ερωτηματολόγιο ώστε να μπορέσουμε να καταλήξουμε σε κάποια συμπεράσματα στο τέλος της έρευνας.

Με αυτό τον γνώμονα, δημιουργήθηκαν 5 κύριες θεματικές ενότητες με συνολικά 32 ερωτήσεις. Οι ενότητες περιλαμβάνουν:

- A. Προσωπικά στοιχεία του παραγωγού – ερωτώμενου
- B. Διαρθρωτικά στοιχεία (που αφορούν τις εκμεταλλεύσεις)
- Γ. Οικονομικά στοιχεία (του κάθε ερωτώμενου για τις εκμεταλλεύσεις)
- Δ. Αλλαγές – Στάσεις – Απόψεις (που σχετίζονται με τις προσωπικές απόψεις των ερωτώμενων για τις καλλιέργειες που διαχειρίζονται)
- Ε. Γενικές ερωτήσεις (για την περιοχή και απόψεις των ερωτώμενων για τους υπόλοιπους παραγωγούς που την περιλαμβάνουν)

Αναλυτικότερα οι ενότητες έχουν διαμορφωθεί ως εξής:

A. Προσωπικά στοιχεία του παραγωγού-ερωτώμενου.

Η καταγραφή των προσωπικών στοιχείων του ερωτώμενου έχει ως στόχο την κατανόηση της ταυτότητας των ατόμων και του μορφωτικού τους επιπέδου. Πότε και πως ξεκίνησαν να ασχολούνται με τις εκμεταλλεύσεις, αν υπάρχουν άλλα μέλη της οικογένειας που βοηθούν στις εκμεταλλεύσεις και σε τι ηλικία απευθυνόμαστε. Αυτές οι ερωτήσεις είχαν τη μορφή απλών ερωτήσεων ώστε να μπορούν να απαντηθούν από όλους. Επιπλέον, επιχειρείται να διαπιστωθεί αν αυτά τα στοιχεία συνδέονται και με τις απόψεις τους που θα δούμε κατωτέρω και γενικά αν σχετίζονται και με τις υπόλοιπες ενότητες.

B. Διαρθρωτικά στοιχεία.

Αυτή η ενότητα περιλαμβάνει ερωτήσεις για την διάρθρωση των εκμεταλλεύσεων που διαχειρίζονται οι παραγωγοί στην περιοχή και πως καταφέρνουν καθημερινά να αντεπεξέρχονται στις οποιεσδήποτε δυσκολίες. Στόχος αυτών των ερωτήσεων είναι η κατανόηση, στην παρούσα φάση, του μεγέθους των εκτάσεων και των αγροτεμαχίων που διαχειρίζονται και να ξεκαθαριστεί πως έχουν διαμορφώσει τις εκτάσεις τους (π.χ. ιδιόκτητη γη, ενοικιαζόμενη, εγκαταλελειμμένη, συγκαλλιέργεια, αγρανάπαυση, αρδευόμενη).

Τελειώνοντας με την διάρθρωση των εκτάσεων, επιχειρείται η αναλυτική καταγραφή των αγροτεμαχίων που αναφέρθηκαν ανωτέρω. Αυτό σημαίνει ότι γίνεται μια αναλυτική περιγραφή για το μέγεθος των αγροτεμαχίων αναλυτικά, την τοποθεσία που βρίσκονται στην περιοχή του Μαρκόπουλου, το είδος της καλλιέργειας και τη χρήση που έχουν τα αγροτεμάχια. Την έκταση που καταλαμβάνουν σε στρέμματα, αν πρόκειται για βιολογικές καλλιέργειες, αρδευόμενες ή ξηρικές, αν έχουν υποστεί κάποιες αλλαγές με την πάροδο των χρόνων, και τέλος η παραγωγή που προορίζεται. Αυτή η αναλυτική καταγραφή έγινε με σκοπό να εξαχθούν αναλυτικά συμπεράσματα για τις χρήσεις γης και τα είδη που χρησιμοποιούνται ώστε να γίνει πιο ξεκάθαρο το είδος των εκμεταλλεύσεων, να επιβεβαιωθούν τα παραπάνω, αν ισχύουν αυτά που υποστηρίχθηκαν από τους ερωτώμενους, και φυσικά να γίνει αντιληπτό ο προορισμός των προϊόντων που παράγουν και πόσο μεγάλο είναι το εύρος της αγοράς.

Μέσα στα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά συμπεριλαμβάνονται και ερωτήσεις που αφορούν την αλλαγή της μεθόδου, την εξέλιξη των καλλιεργειών και το ύψος της παραγωγής με την πάροδο του χρόνου. Επίσης πως κατανέμονται οι μόνιμοι και εποχιακοί εργάτες και το ύψος των ημερομισθίων. Όλες αυτές οι ερωτήσεις έγιναν με σκοπό να γίνει αντιληπτή η πραγματική κατάσταση που επικρατεί αυτή τη στιγμή, αν τα πράγματα έχουν γίνει καλύτερα ή χειρότερα με την πάροδο των χρόνων και πως κατανέμονται οι εργάτες (μόνιμοι και εποχιακοί) στην περιοχή. Όσον αφορά τα ημερομίσθια, στόχος είναι να καταγραφεί που κυμαίνονται περίπου και πόσο συμφέρει ή όχι να χρησιμοποιούν εργάτες.

Γ. Οικονομικά στοιχεία του κάθε ερωτώμενου για τις εκμεταλλεύσεις που διαχειρίζεται

Στις ερωτήσεις που περιλαμβάνονται σε αυτή την ενότητα, γίνεται μια προσπάθεια να εξακριβωθεί αν υπάρχουν κίνητρα ή οικονομικοί λόγοι που παραμένουν στη γεωργία και κατά πόσο τους συμφέρει να ασχολούνται με αυτό που κάνουν.

Οι ερωτήσεις σχετίζονται με το εάν έχουν λάβει ή αν θα λάβουν κάποια επιδότηση για τις καλλιέργειες και αν υπήρχε κάποια χρηματοδότηση στην προσπάθεια που κάνουν. Αυτές οι ερωτήσεις έγιναν με σκοπό την κατανόηση της ύπαρξης κάποιων ερεθισμάτων στο ξεκίνημα ή στη διατήρηση των καλλιεργειών και αν αυτό ήταν ένας λόγος που τους οδήγησαν να ασχοληθούν εντατικά με αυτές.

Οι ερωτήσεις που αφορούν το εισόδημα που προκύπτει από τις γεωργικές τους δραστηριότητες και τα επίπεδα ικανοποίησής τους από αυτό, καθώς και οι ερωτήσεις που αφορούν το κόστος επένδυσης, μπορεί να υποστηριχθεί πως οδηγούν σε υποκειμενικές απαντήσεις. Αρχικά, επιχειρείται να γίνει αντιληπτό, αν το εισόδημα που προκύπτει καλύπτει ή όχι τις ανάγκες τους, το ύψος της επένδυσης και αν τελικά είναι συμφέρον να ασχολούνται με αυτές.

Επίσης δε θα μπορούσε να παραλειφθεί από τα οικονομικά στοιχεία, ο τρόπος πώλησης και διακίνησης των προϊόντων που παράγονται και αν υπάρχουν ιδιοκτήτες εγκαταστάσεις επεξεργασίας. Επίσης, επιχειρείται να διαπιστωθεί αν ασχολούνται με το κομμάτι της διακίνησης των προϊόντων μόνοι τους ή σε συνεργασία με άλλους και τι τους συμφέρει οικονομικά σε σχέση με αυτό. Όσον αφορά το κομμάτι της επεξεργασίας επιχειρείται να γίνει αντιληπτό αν βρίσκουν νέους τρόπους για να διακινούν τα προϊόντα τους, αν είναι προσοδοφόρο και αν είναι μια καλή απόδοση και επένδυση για την προώθηση των προϊόντων τους.

Δ. Αλλαγές – Απόψεις – Στάσεις

Σημαντικό κομμάτι αποτελεί και η προσωπική άποψη των ερωτώμενων για τις εκτάσεις που διαχειρίζονται.

Αρχικά για να γίνει αντιληπτό πως έχει διαμορφωθεί η περιοχή με το πέρασμα των χρόνων, οι ερωτήσεις αποσκοπούν στη συλλογή στοιχείων για καλλιέργειες που δεν υπάρχουν πια, τι έχουν απογίνει και αν τους έχει γίνει ποτέ πρόταση να παραχωρήσουν, ενοικιάσουν ή να πουλήσουν κάποια έκταση. Σκοπός είναι να εξακριβωθεί αν έχουν διατηρήσει τις εκτάσεις τους, αν ασχολούνται ενεργά με αυτές

και φυσικά ποια στάση κρατούν απέναντι στην ενοικίαση, παραχώρηση ή πώληση κάποιου αγροτεμαχίου.

Τέλος, σημαντικό κομμάτι που είναι οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν καθημερινά οι διαχειριστές των εκτάσεων και ποιοι λόγοι τους κρατάνε ακόμη σε αυτό που κάνουν. Σε αυτό το σημείο επιχειρείται η καταγραφή των πραγματικών δυσκολιών που αντιμετωπίζουν και τι αντίκτυπο έχει στις εκτάσεις και στους ίδιους αλλά παρ' όλες τις δυσκολίες ποιοι είναι οι λόγοι που παραμένουν και επιμένουν σ' αυτή την προσπάθεια.

E. Γενικές ερωτήσεις για την περιοχή.

Ένα εξίσου σημαντικό τμήμα αποτελούν και οι γενικές ερωτήσεις για την περιοχή ενδιαφέροντος. Δεν αρκεί μόνο η αναλυτική καταγραφή των εκτάσεων που διαχειρίζονται οι ερωτώμενοι, αλλά κυρίως η κατανόηση της άποψής τους για την υπόλοιπη περιοχή.

Αρχικά ρωτήθηκαν για την ύπαρξη βιολογικών καλλιεργειών στην περιοχή, με σκοπό να γίνει κατανοητό πως κατανέμονται οι καλλιέργειες στην περιοχή. Στη συνέχεια ρωτήθηκαν για τις καλλιέργειες που δεν χρησιμεύουν μόνο για παραγωγή αλλά και αν έχουν κάποιο άλλο χαρακτήρα (π.χ. εκπαιδευτικό). Αυτό αποσκοπεί στο να γίνει κατανοητό αν έχουν βρεθεί διαφορετικοί τρόποι για εκμετάλλευση των καλλιεργειών που διαθέτει η περιοχή. Παρεμφερής είναι και η αναζήτηση στην περιοχή κάποιας άλλης γεωργικής δραστηριότητας ή χρήσης. Σε αυτό το σημείο επιχειρείται να γίνει κατανοητό αν πρόκειται για μια περιοχή με αυστηρά γεωργική χρήση ή όχι.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει αν υπάρχουν ιδιοκτήτες καλλιεργειών εκτός της περιοχής. Δηλαδή να μην κατάγονται από την περιοχή έρευνας αλλά να αγόρασαν κάποια έκταση επειδή ήθελαν να ασχοληθούν με γεωργικές δραστηριότητες. Σκοπός είναι να εξαχθούν συμπεράσματα για το εάν η περιοχή έχει προσελκύσει και άλλα άτομα εκτός περιοχής.

Ένα μέρος αυτής της ενότητας αφορά την οικογενειακή διαδοχή στην περιοχή. Αν οι νέοι ασχολούνται με τις καλλιέργειες και οι επικεφαλείς των εκμεταλλεύσεων αν είναι συνήθως άντρες ή γυναίκες. Με αυτές τις τυπικές ερωτήσεις επιχειρείται να γίνει αντιληπτό αν ακολουθείται η διαδοχή στην γεωργική δραστηριότητα στην περιοχή, αν θα υπάρξει στο μέλλον συνέχεια ως προς τις καλλιέργειες από τους νέους και ποιοι επικρατούν στη διαχείριση των εκμεταλλεύσεων.

Επίσης κάποιες ερωτήσεις που επαναλήφθηκαν αλλά πρέπει να συμπεριληφθούν και στις γενικές ερωτήσεις, αφορούν τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι υπόλοιποι παραγωγοί της περιοχής και τους λόγους που παραμένουν ακόμη στη γεωργία, καθώς και την άποψη που έχουν για τους υπόλοιπους παραγωγούς.

Τέλος ένα σημαντικό κομμάτι αυτής της ενότητας είναι αν η επέκταση της πόλης και η οικοδόμηση είναι η κύρια αιτία που εγκαταλείπεται η γεωργία και μειώνονται οι γεωργοί. Στόχος είναι η κατανόηση των πραγματικών λόγων που οδηγούν στην εγκατάλειψη της γεωργίας.

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ (Παραγωγοί)

**ΠΜΣ: «ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ»**

**Θέμα Μεταπτυχιακής Εργασίας: «Διερεύνηση των Παραγόντων που επηρεάζουν
τη διατήρηση της γεωργικής χρήσης της γης σε περιαστικές περιοχές»**

Όνομα Μεταπτυχιακής Φοιτήτριας: Τσακαμή Ξένη

A/A ερωτηματολογίου.....

Δημοτικό Διαμέρισμα.....

Όνομα Συμμετέχοντος

A. Γενικές ερωτήσεις για την εκμετάλλευση

1. Η παρούσα κατάσταση των εκτάσεων

	Παρούσα Κατάσταση (στρ)
Συνολική Έκταση (στρ) Έκταση που διαχειρίζεστε;	
Αγροτεμάχια	
Ιδιόκτητη γη (στρ)	
Ενοικιαζόμενη από τρίτους (στρ)	
Ενοικιαζόμενη σε τρίτους (στρ)	
Αγρανάπαυση (στρ)	
Αγροτεμάχια	
Επίσπορες (στρ) (συγκαλλιέργεια)	
Βοσκότοποι (στρ)	
Τεμάχια	
Εγκαταλελειμμένη γη (στρ)	
Αγροτεμάχια	
Αρδευόμενη γη (στρ)	
Αγροτεμάχια	

2.Πίνακας Καταγραφής του συνόλου των αγροτεμαχίων της εκμετάλλευσης

Αγροτεμάχιο	Όνομα- Τοποθεσία	Χρήση γης 1.είδος καλλιέργειας 2.Βοσκότοπος 3.Εγκαταλελειμένο 4.άλλο	Έκταση (στρ)	Δέντρα (αριθμ)	Βιολογικό 1.Ναί 2.Οχι	1.Ξηρικό 2.Αρδευόμενο	Αλλαγές που έχουν γίνει;	Κωδικός (ελαιοκ αμπελουργικού ΟΣΔΕ)	Προορισμός Παραγωγής 0. Την έχετε αποκλειστικά για δική σας χρήση; 1. Σε μαγαζιά 2. Σε Super Market 3. Σε γειτονικά σπίτια 4. Άλλο τι.....
1									
2									
3									
4									
5									

3. Έχετε αλλάξει τις μεθόδους-πρακτικές της παραγωγής από τότε που την παραλάβατε;

.....
.....

4. Πώς έχουν εξελιχθεί οι καλλιέργειες με την πάροδο των χρόνων;.....

.....

5. Οι εκτάσεις που δεν έχετε πια τι έχουν απογίνει;

1. Έχουν πουληθεί 2. Έχουν εγκαταλειφθεί; Έχουν νοικιαστεί 4. Άλλο

.....
.....

6. Το ύψος της παραγωγής έχει ελαττωθεί με την πάροδο των χρόνων; Τι παράγατε πριν 10 χρόνια και τι τώρα;.....

.....

B. Οικονομικά Στοιχεία

7. Υπάρχουν επιδοτήσεις και κίνητρα που βοήθησαν και εξακολουθούν να βοηθούν στη συνέχεια των καλλιεργειών;.....

.....

8. Είστε ευχαριστημένος από το εισόδημα που βγάζετε; Καλύπτει τις ανάγκες σας αλλά και την συντήρηση των καλλιεργειών;.....

.....

9. Πόσους μόνιμους εργάτες απασχολείτε και πόσους εποχιακούς; (περίοδο που τους απασχολείτε και πόσο το Ημερομίσθιο για τον καθένα και την κάθε ειδικότητα).....

.....

10. Πουλάτε και διακινείτε μόνοι σας τα προϊόντα;.....

.....

11. Υπάρχουν εγκαταστάσεις δικές σας που επεξεργάζεστε εσείς οι ίδιοι τα προϊόντα;.....
.....

12. Ποιο είναι το κόστος του εξοπλισμού αυτής της επένδυσης;.....
.....

13. Υπάρχει ή υπήρχε κάποια χρηματοδότηση σε αυτήν την προσπάθεια που κάνατε και πότε ξεκίνησε;.....
.....

Γ. Αλλαγές – Απόψεις – Στάσεις

14. Ποιες δυσκολίες αντιμετωπίζετε εσείς καθημερινά;.....
.....

15. Σας έγινε πρόταση να πουλήσετε/ παραχωρήσετε /νοικιάσετε κάποια έκταση σας;
Εάν πουλήσατε γιατί.....
Εάν όχι γιατί.....

Αν σας γινόταν πρόταση θα πουλούσατε;.....

Ποιο αγροτεμάχιο;.....

Για ποιο λόγο ναι ή όχι;.....

16. Ποιοι λόγοι σας κρατάνε ακόμη στις καλλιέργειες;.....
.....

Δ. Γενικές ερωτήσεις για την περιοχή

17. Υπάρχουν στην περιοχή βιολογικές καλλιέργειες;.....
.....

18.Υπάρχουν καλλιέργειες που δεν χρησιμεύουν μόνο για παραγωγή;(π.χ. έχουν εκπαιδευτικό χαρακτήρα).....
.....

19.Υπάρχουν ιδιοκτήτες που δεν είχαν καμία σχέση με την περιοχή άλλα έχουν αγοράσει αμπέλια ή ελαιώνες;.....
.....

20.Υπάρχει στην περιοχή εκτός από καλλιέργειες κάποια άλλη γεωργική δραστηριότητα (π.χ. κτηνοτροφία) ή χρήση;.....

21.Υπάρχει διαδοχή; Μεταφέρονται οι εκμεταλλεύσεις από γενιά σε γενιά;.....

22.Οι νέοι ασχολούνται με τις καλλιέργειες;.....

23.Οι επικεφαλής των εκμεταλλεύσεων είναι συνήθως 1. άντρες ή 2.γυναίκες;.....

24. Ποιες δυσκολίες αντιμετωπίζουν καθημερινά οι παραγωγοί της περιοχής;.....

25. Πιστεύετε ότι η επέκταση της πόλης και η οικοδόμηση είναι μια κύρια αιτία που μειώνονται οι γεωργοί και εγκαταλείπεται η γεωργία;.....

26. Ποιοι λόγοι κρατάνε ακόμη στη γεωργία , όσους παραμένουν; 1. Οικονομικοί 2. Συναισθηματικοί 3. Οικογενειακοί 4. Άλλο.....

Ε. Προσωπικά στοιχεία του παραγωγού.

27.Ποια είναι η ηλικία σας	
28. Πότε αναλάβατε την εκμετάλλευση (χρονολογία)	
29. Είστε παντρεμένος; (1. ΝΑΙ/ 2. ΟΧΙ)	
30.Επίπεδο εκπαίδευσης 1. Δημοτικό2. Γυμνάσιο 3. Λύκειο 4. Άλλο.....	
31. Έχετε και άλλη απασχόληση; (Τι είδος;)	
32. Πόσα είναι τα συμβοηθούντα μέλη;	
i. Οικογένεια	

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ: ΠΙΝΑΚΕΣ & ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΝΑΛΥΣΗΣ

A) ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Πίνακας 1: Μέση ηλικία παραγωγού

Στατιστικά		
Ηλικία παραγωγού		
N	Έγκυρο	21
	Ελλείπουσες	0
Μέση τιμή		44,1905
Διάμεσος		47,0000
Επικρατούσα τιμή		38,00 ^a
Άθροισμα		928,00
a. Multiple modes exist. The smallest value is shown		

Πηγή: Ερωτηματολόγιο

Πίνακας 2: Αναλυτική περιγραφή ηλικίας του παραγωγού

Ηλικία παραγωγού					
Ηλικία	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Συνολικό Ποσοστό	
33,00	2	9,5	9,5	9,5	
34,00	2	9,5	9,5	19,0	
35,00	1	4,8	4,8	23,8	
38,00	3	14,3	14,3	38,1	
41,00	1	4,8	4,8	42,9	
42,00	1	4,8	4,8	47,6	
47,00	1	4,8	4,8	52,4	
48,00	1	4,8	4,8	57,1	
49,00	1	4,8	4,8	61,9	
50,00	3	14,3	14,3	76,2	
52,00	1	4,8	4,8	81,0	
53,00	1	4,8	4,8	85,7	
54,00	2	9,5	9,5	95,2	
55,00	1	4,8	4,8	100,0	
Σύνολο	21	100,0	100,0		

Πηγή: Ερωτηματολόγιο

Πίνακας 3: Μέση χρονολογία παραλαβής της εκμετάλλευσης

Στατιστικά		
Ασχολία με εκμετάλλευση (Χρονολογία)		
N	Έγκυρο	21
	Ελλείπουσες	0
Μέση τιμή		1994,6190
Διάμεσος		1996,0000
Επικρατούσα τιμή		2000,00 ^a
Άθροισμα		41887,00
a. Multiple modes exist. The smallest value is shown		

Πηγή: Ερωτηματολόγιο

Πίνακας 4: Αναλυτική περιγραφή ασχολίας με την εκμετάλλευση

Ασχολία με εκμετάλλευση (Χρονολογία)				
Χρονολογία	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Συνολικό Ποσοστό
1973,00	1	4,8	4,8	4,8
1976,00	1	4,8	4,8	9,5
1982,00	1	4,8	4,8	14,3
1983,00	1	4,8	4,8	19,0
1990,00	1	4,8	4,8	23,8
1992,00	1	4,8	4,8	28,6
1993,00	2	9,5	9,5	38,1
1995,00	2	9,5	9,5	47,6
1996,00	1	4,8	4,8	52,4
1997,00	1	4,8	4,8	57,1
1998,00	1	4,8	4,8	61,9
2000,00	3	14,3	14,3	76,2
2003,00	1	4,8	4,8	81,0
2005,00	3	14,3	14,3	95,2
2006,00	1	4,8	4,8	100,0
Σύνολο	21	100,0	100,0	

Πηγή: Ερωτηματολόγιο

Β) ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Πίνακας 5: Μέση τιμή Αγροτεμαχίων

Στατιστικά		
Αγροτεμάχια		
N	Έγκυρο	21
	Ελλείπουσες	0
Μέση τιμή		10,2857
Διάμεσος		7,0000
Επικρατούσα τιμή		1,00 ^a
Άθροισμα		216,00
a. Multiple modes exist. The smallest value is shown		

Πηγή: Ερωτηματολόγιο

Πίνακας 6: Συνολικά αγροτεμάχια παραγωγών

Αγροτεμάχια					
Αγροτεμάχια	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Συνολικό Ποσοστό	
1,00	3	14,3	14,3	14,3	
4,00	2	9,5	9,5	23,8	
5,00	2	9,5	9,5	33,3	
6,00	2	9,5	9,5	42,9	
7,00	2	9,5	9,5	52,4	
8,00	1	4,8	4,8	57,1	
12,00	1	4,8	4,8	61,9	
13,00	1	4,8	4,8	66,7	
14,00	3	14,3	14,3	81,0	
16,00	1	4,8	4,8	85,7	
17,00	1	4,8	4,8	90,5	
29,00	1	4,8	4,8	95,2	
32,00	1	4,8	4,8	100,0	
Σύνολο	21	100,0	100,0		

Πηγή: Ερωτηματολόγιο

Πίνακας 7: Μέση έκταση στρεμμάτων

Στατιστικά		
Συνολική Έκταση(στρ)_Έκταση που διαχειρίζεστε		
N	Έγκυρο	21
	Ελλείπουσες	0
Μέση τιμή		61,7071
Διάμεσος		50,5000
Επικρατούσα τιμή		20,00 ^a
Άθροισμα		1295,85
a. Multiple modes exist. The smallest value is shown		

Πηγή: Ερωτηματολόγιο

Πίνακας 8: Αναλυτική περιγραφή συνολικής έκτασης σε στρέμματα

Συνολική Έκταση(στρ)_Έκταση που διαχειρίζεστε					
Έκταση	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Συνολικό Ποσοστό	
4,00	1	4,8	4,8	4,8	
20,00	2	9,5	9,5	14,3	
21,55	1	4,8	4,8	19,0	
25,00	1	4,8	4,8	23,8	
26,30	1	4,8	4,8	28,6	
46,10	1	4,8	4,8	33,3	
46,50	1	4,8	4,8	38,1	
48,00	1	4,8	4,8	42,9	
50,50	2	9,5	9,5	52,4	
52,50	1	4,8	4,8	57,1	
55,50	1	4,8	4,8	61,9	
56,00	1	4,8	4,8	66,7	
66,90	1	4,8	4,8	71,4	
67,50	1	4,8	4,8	76,2	
90,00	1	4,8	4,8	81,0	
100,00	1	4,8	4,8	85,7	
130,00	1	4,8	4,8	90,5	
136,00	1	4,8	4,8	95,2	
183,00	1	4,8	4,8	100,0	
Σύνολο	21	100,0	100,0		

Πηγή: Ερωτηματολόγιο

Πίνακας 9: Αναλυτική περιγραφή συγκαλλιέργειας

Συγκαλλιέργεια				
Ερωτώμενοι	Είδος Συγκαλλιέργειας	Στρέμματα	Συνολικά Στρέμματα	Συνολικά Αγροτεμάχια
8	Αμπέλι - Σύκα	7	25	5
9	Αμπέλι - Ελιές - Οπωροκηπευτικά	4	4	1
11	Αμπέλι-Σύκα-Οπωροκηπευτικά-Αχλαδιές	90	90	1
13	Σύκα-Φιστίκια-Οπωροκηπευτικά & Ελιές-Οπωροκηπευτικά	20	48	5
14	Αμπέλι -Σύκα	4	56	6
19	Φιστίκια-Ελιές & Αμπέλι -Ελιές	9,5	55,5	13

Πηγή: Ερωτηματολόγιο

Πίνακας 10: Αναλυτική καταγραφή τοποθεσίας αγροτεμαχίων

Τοποθεσία					
Τοποθεσία	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Συνολικό Ποσοστό	
Λιβάδι	2	,9	,9	,9	
Κολιδάς	2	,9	,9	1,8	
Καλιμπάκι	3	1,4	1,4	3,2	
Άγιος Δημήτριος	4	1,8	1,8	5,1	
Χιονέζα	1	,5	,5	5,5	
Ρέθι-Δράκου	2	,9	,9	6,5	
Γκονέτσα	2	,9	,9	7,4	
Πούσι-Πρίφτη	17	7,8	7,8	15,2	
Πούσι-Μπάρτζη	6	2,8	2,8	18,0	
Πόρτο Ράφτη	4	1,8	1,8	19,8	
Βραυρώνα	22	10,1	10,1	30,0	
Μαρκόπουλο	11	5,1	5,1	35,0	
Κορωπί	5	2,3	2,3	37,3	
Δοντάς	5	2,3	2,3	39,6	
Περατί	5	2,3	2,3	41,9	
Μόλα	1	,5	,5	42,4	
Μαζογέρε	1	,5	,5	42,9	

Πελκεζί	5	2,3	2,3	45,2
Καδί	2	,9	,9	46,1
Πολεμές	3	1,4	1,4	47,5
Αγία Τριάδα	2	,9	,9	48,4
Λιμικό	4	1,8	1,8	50,2
Λοποχώρι	1	,5	,5	50,7
Πάτημα	3	1,4	1,4	52,1
Ανάβυσσος	1	,5	,5	52,5
Ντάρδες	2	,9	,9	53,5
Γκούρι-Μπίμ	4	1,8	1,8	55,3
Μεμή	3	1,4	1,4	56,7
Φούσα Μπάρδα	2	,9	,9	57,6
Βαραμπάς	9	4,1	4,1	61,8
Σόρτι	3	1,4	1,4	63,1
Κερατέα	1	,5	,5	63,6
Κουριμπίμ	1	,5	,5	64,1
Μερέντα (πλαγιές)	2	,9	,9	65,0
Στρογγύλι	29	13,4	13,4	78,3
Κουβαράς	3	1,4	1,4	79,7
Λεξανά	2	,9	,9	80,6
Βαρέγκα	1	,5	,5	81,1
Ναούνι	1	,5	,5	81,6
Λούτσα	1	,5	,5	82,0
Άγιος Αθανάσιος	1	,5	,5	82,5
Ντρίβλια	1	,5	,5	82,9
Καράμπαμπας	1	,5	,5	83,4
Ντράσεζα	2	,9	,9	84,3
Δημησίρι	1	,5	,5	84,8
Ντάγκλα	1	,5	,5	85,3
Ντίκι-Ντάσι	2	,9	,9	86,2
Σινόρεζι	3	1,4	1,4	87,6
Καμάριζα	1	,5	,5	88,0
Γκοβάτσι	2	,9	,9	88,9
Σκούντρα	10	4,6	4,6	93,5
Καψάλα	1	,5	,5	94,0
Λιγόρι	1	,5	,5	94,5
Ευαγγελίστρια	1	,5	,5	94,9
Αλμύρα	1	,5	,5	95,4
Καγκέλια	1	,5	,5	95,9
Μπουκάκια	7	3,2	3,2	99,1
Μάντρα Παπαχριστοδούλου	1	,5	,5	99,5

	Μάντρα Καραμούτζη	1	,5	,5	100,0
	Total	217	100,0	100,0	

Πηγή: Ερωτηματολόγιο

Πίνακας 11: Αναλυτική καταγραφή τοπωνυμίων σε σχέση με τις Ζ.Ο.Ε

A/A	Τοπωνύμιο	Z.O.E
1	Λιβάδι	B 4
2	Κουλιδάς	Γ 2
3	Καλιμπάκι	B 3
4	Αγ. Δημήτριος	Γ 2
5	Χιονέζα	B 2
6	Ρέθι-Δράκου	B 3
7	Γκονέτσα	Γ 2
8	Πούσι - Πρίφτη	B 3
9	Πούσι - Μπάρτζη	Γ 2
10	Πόρτο Ράφτη	
11	Βραυρώνα	B 4
12	Μαρκόπουλο	E
13	Κορωπί	-
14	Δοντάς	Γ 2
15	Περατί	B 3
16	Μόλα	Γ 2
17	Μαζογέρε	Γ 2
18	Πέλκεζι	B 3
19	Καδί	B 2
20	Πολεμές	B 3

A/A	Τοπωνύμιο	Z.O.E.
21	Αγ. Τριάδα	Γ 2
22	Λιμικό	B 3
23	Λοποχώρι	K 1
24	Πάτημα	B 1
25	Ανάβυσσος	-
26	Νταρδές	B 3
27	Γκούρι - Μπίμ (Ποτάμι)	B 3
28	Μεμή	Γ 2
29	Φούσα Μπάρδα	B 3
30	Βαραμπάς	B 3
31	Σόρτι	B 3
32	Κερατέα	
33	Κουριμπίμ	B 3
34	Μερέντα (πλαγιές)	B 2
35	Στρογγύλι	M
36	Κουβαράς	-
37	Λεξανά	B 3
38	Βάρεγκα	Γ 2
39	Νασούνι	Γ 2
40	Λούτσα	-

A/A	Τοπωνύμιο	Z.O.E
41	Αγ. Αθανάσιος	Γ 2
42	Ντρίβλια	Γ 2
43	Καράμπαμπας	B 3
44	Ντράσεζα	Γ 2
45	Δημητσίρι	Γ 2
46	Ντάγκλα	Γ 2
47	Ντίκι - Ντάσι	B 3
48	Σινόρεζι	Γ 2
49	Καμάριζα	B 3
50	Γκοβάτσι	Γ 2
51	Σκούντρα	B 3
52	Καψάλα	B 1
53	Λιγόρι	Γ 2
54	Ευαγγελίστρια	E
55	Αλμύρα	B 4

56	Καγκέλια	Η
57	Μπουκάκια	Γ 2
58	Μάντρα Παπαχριστοδούλου	Γ 2
59	Μάντρα Καραμούτζη	Γ 2

Πηγή: Χάρτης Ζώνης Οικιστικού Ελέγχου Μεσογείων

Πίνακας 12: Ποσοστό % αγροτεμαχίων και έκτασης σε στρέμματα

Ποσοστό % Αγροτεμαχίων & Έκτασης σε στρέμματα				
Ερωτώμενοι	Χρήσεις γης & Αγροτεμάχια	Ποσοστό Αγροτεμαχίων	Στρ.	Ποσοστό Στρεμμάτων
1	Αμπέλι (20)	62,5%	98	75,4%
	Αγροτεμάχια (12)	37,5%	32	24,6%
2	Αμπέλι (2)	50	20	92,9 %
	Εγκαταλελειμμένο (2)	50	1,55	7.1%
3	Αμπέλι (7)	100%	46,5	100%
4	Αμπέλι (4)	66,7%	21	79,9%
	Ελιές (2)	33,3%	5.3	20,1%
5	Φιστίκια (9)	64,3%	59	59%
	Αμπέλι (2)	14,3 %	37	37%
	Ελιές (2)	14,3 %	2,5	2,5%
	Εγκαταλελειμμένο (1)	7,1%	1,5	1,5%
6	Αμπέλι (9)	53%	26	51,4%
	Σύκα (3)	17,6%	8,5	16,9%
	Ελιές (4)	23,5%	13	25,8%
	Φιστίκια (1)	5,9%	3	5.9%
7	Αμπέλι (7)	58,3%	33	62,9%
	Εγκαταλελειμμένο (4)	33,3%	11	21%
	Ελιές (1)	8,4%	8,5	16,1%
8	Αμπέλι (2)	40%	9	36%
	Συγκαλλιέργεια (1)	20%	7	28%
	Φιστίκια (1)	20%	6,5	26%
	Ελιές (1)	20%	2,5	10%
9	Συγκαλλιέργεια (1)	100%	4	100%
10	Οπωροκηπευτικά (1)	100%	20	100%
11	Συγκαλλιέργεια (1)	100%	90	100%

12	Οπωροκηπευτικά (4)	100%	20	100%
	Οπωροκηπευτικά (2)	40%	20	41,7%
	Συγκαλλιέργεια (2)	40%	20	41,7%
13	Σύκα (1)	20%	48	16,6%
	Σύκα (3)	50%	42	75%
	Αμπέλι (1)	16.6%	4	7,1%
	Ελιές (1)	16.6%	6	10,8%
14	Συγκαλλιέργεια (1)	16.6%	4	7,1%
	Φιστίκια (3)	37,5%	9,5	18,8%
	Αμπέλι (2)	25%	21	41,5%
	Ελιές (2)	25%	15	29,7%
15	Σύκα (1)	12,5%	5	10%
	Σύκα (7)	50%	17,5	26%
	Αμπέλι (4)	28,6%	25	37%
	Φιστίκια (2)	14,3%	20	29,6%
16	Οπωροκηπευτικά (1)	7,1%	5	7,4%
	Αμπέλι (3)	42,9%	78	42,7%
	Σύκα (3)	42,9%	60	32,8%
17	Φιστίκια (1)	14,2%	45	24,5%
	Οπωροκηπευτικά (22)	76%	88	64,7%
	Αγρανάπαυση (3)	10,3%	12	8,8%
	Ελιές (3)	10,3%	32	23,5%
18	Σύκα (1)	3,4%	4	3%
	Αμπέλι (4)	30,9%	30,5	55%
	Εγκαταλελειμμένο (3)	23%	7,5	13,5%
	Συγκαλλιέργεια (3)	23%	9,5	17,1%
	Φιστίκια (1)	7,7%	2,5	4,5%
	Σύκα (1)	7,7%	4	7,2%
19	Ελιές (1)	7,7%	1,5	2,7%
	Ελιές (7)	50%	11,8	25,6%
	Φιστίκια (3)	21,5%	23	50%
	Αμύγδαλα (2)	14,2%	7,5	16,2%
20	Εγκαταλελειμμένο (2)	14,2%	3,8	8,2%
	Αμπέλι (10)	62,5%	44,7	66,9%
21	Ελιές (6)	37,5%	22,2	33,1%

Πηγή: Ερωτηματολόγιο

Πίνακας 13: Ποσοστό % Προορισμού παραγωγής σε αγροτεμάχια και στρέμματα

Προορισμός Παραγωγής					
Ερωτώμενοι	Είδος καλλιέργειας & Αγροτεμάχια	Στρ.	Προορισμός παραγωγής	Ποσοστό παραγωγής σε αγροτεμάχια	Ποσοστό παραγωγής (στρ)
1	Αμπέλι (18)	98	Πώληση σε συνεταιρισμούς	62,50%	75,40%
2	Αμπέλι (2)	20	Πώληση στην ελεύθερη αγορά	50%	92,90%
3	Αμπέλι (7)	46,5	Πώληση σε συνεταιρισμούς	100%	100%
4	Αμπέλι (4) Ελιές (2)	21 5,3	Πώληση στην ελεύθερη αγορά Προσωπική χρήση	66,7% 33,3%	79,9% 20,1%
5	Φιστίκια (9) Αμπέλι (2) Ελιές (2)	98,5	Πώληση στην ελεύθερη αγορά	92,90%	98,50%
6	Αμπέλι(8) Σύκα (3) Φιστίκια (1) Αμπέλι (1) Ελιές (4)	24 13,5 13	Πώληση σε συνεταιρισμούς Πώληση στην ελεύθερη αγορά Πώληση σε συνατερισμούς Προσωπική χρήση	53% 23,4% 23,6%	51,4% 22,9% 25,7%
7	Αμπέλι (7) Ελιές (1)	33 8,5	Πώληση σε συνεταιρισμούς Προσωπική χρήση	58,3% 8,3%	62,8% 16,1%
8	Αμπέλι (2) Συγκαλλιέργεια (1) Φιστίκια (1) Ελιές (1)	25	Πώληση στην ελεύθερη αγορά	100%	100%
9	Συγκαλλιέργεια (1)	4	Προσωπική χρήση	100%	100%
10	Συγκαλλιέργεια (1)	20	Προσωπική χρήση	100%	100%

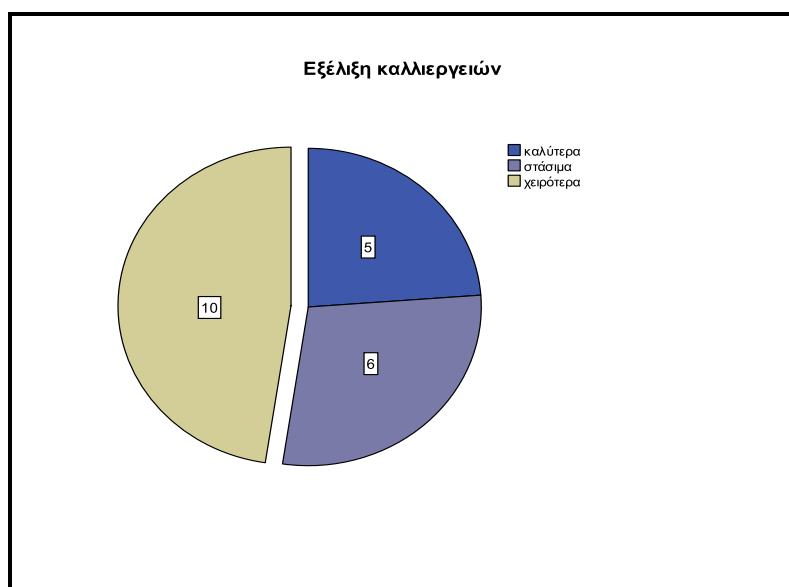
11	Συγκαλλιέργεια (1)	90	Πώληση στην ελεύθερη αγορά	100%	100%
12	Οπωροκηπευτικά (4)	20	Πώληση στην ελεύθερη αγορά	100%	100%
13	Οπωροκηπευτικά (2) Συγκαλλιέργεια (2) Σύκα (1)	48	Πώληση σε λαϊκή αγορά	100%	100%
14	Σύκα (3) Αμπέλι(1) Συγκαλλιέργεια (1) Ελιές (1)	50 6	Πώληση σε λαϊκή αγορά Προσωπική χρήση	16,7% 83,3%	89,2% 10,8%
15	Φιστίκια (3)Σύκα(1) Αμπέλι (2) Ελιές (2)	14,5 21 15	Πώληση στην ελεύθερη αγορά Πώληση σε συνεταιρισμούς Προσωπική χρήση	50% 25% 25%	28,8% 41,5% 29,7%
16	Σύκα (7) Αμπέλι (4) Φιστίκια (2) Οπωροκηπευτικά (1)	67,5	Πώληση στην ελεύθερη αγορά	100%	100%
17	Σύκα (3) Αμπέλι (3) Φιστίκια (1)	183	Πώληση στην ελεύθερη αγορά	100%	100%
18	Οπωροκηπευτικά (22) Σύκα (1) Ελιές (3)	124 32	Πώληση σε λαϊκή αγορά Προσωπική χρήση	79,3% 10,3%	67,6% 23,5%
19	Αμπέλι (4) Συγκαλλιέργεια (3) Φιστίκια (1) Σύκα (1) Ελιές (1)	48	Πώληση στην ελεύθερη αγορά	77%	86,50%
20	Ελιές (3) Φιστίκια (3) Αμύγδαλα (2) Ελιές (4)	34 8,3	Πώληση στην ελεύθερη αγορά Προσωπική χρήση	57,1% 28,5%	73,8% 18%
21	Αμπέλι (10) Ελιές (6)	44,7 22,2	Πώληση σε συνεταιρισμούς Προσωπική χρήση	62,5% 37,5%	66,9% 33,1%

Πηγή: Ερωτηματολόγιο

Πίνακας 14: Εξέλιξη καλλιέργειών με την πάροδο του χρόνου ως προς τους ερωτώμενους

Εξέλιξη καλλιέργειών					
Απαντήσεις		Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο ποσοστό	Συνολικό ποσοστό
	καλύτερα	5	23,8	23,8	23,8
	στάσιμα	6	28,6	28,6	52,4
	χειρότερα	10	47,6	47,6	100,0
	Σύνολο	21	100,0	100,0	

Πηγή: Ερωτηματολόγιο

Διάγραμμα 1: Εξέλιξη καλλιέργειών με την πάροδο του χρόνου

Πηγή: Ερωτηματολόγιο

Γ) ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Πίνακας 15: Κατανομή Ημερομισθίου

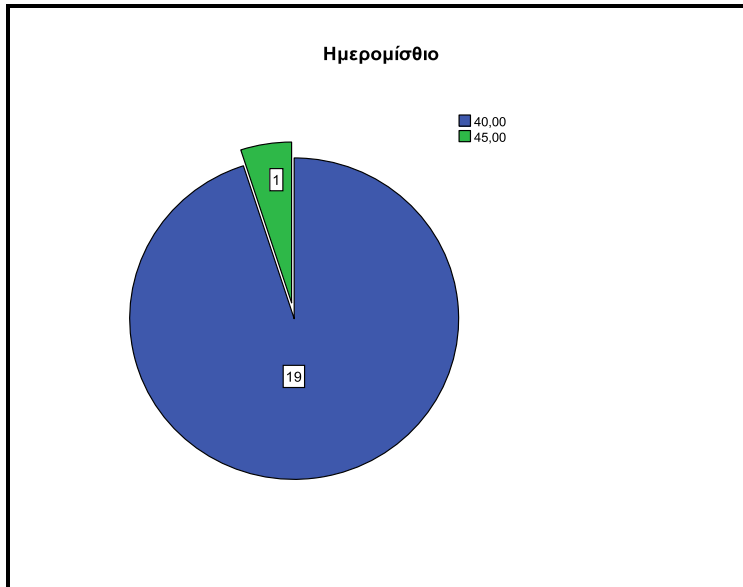
Ημερομισθίο					
Απαντήσεις		Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Συνολικό Ποσοστό
	40,00	19	90,5	95,0	95,0
	45,00	1	4,8	5,0	100,0
	Σύνολο	20	95,2	100,0	
Ελλείπουσες	System	1	4,8		
	Σύνολο	21	100,0		

Πηγή: Ερωτηματολόγιο

Πίνακας 16: Αναλυτική καταγραφή μόνιμων και εποχικών εργατών

Εποχικοί και Μόνιμοι Εργάτες					
Ερωτώμενοι	Αγροτεμάχια	Στρ.	Εποχιακοί Εργάτες	Περίοδος Απασχόλησης	Μόνιμοι Εργάτες
1	32	130	9	Τρύγος	2
2	4	21,55	1	Τρύγος	-
3	7	46,5	1	Τρύγος & Κλάδεμα	-
4	6	26,3	4	Τρύγος	-
5	14	100	7	Κλάδεμα & Συγκομιδή	-
6	17	50,5	15	Συγκομιδή	-
7	12	52,5	6	Συγκομιδή & Τρύγο	2
8	5	25	5	Συγκομιδή & Τρύγο	1
9	1	4	2	-	-
10	1	20	2	-	-
11	1	90	0	-	1
12	4	20	1	-	-
13	5	48	7	-	-
14	6	56	5	-	5
15	8	50,5	2	-	-
16	14	67,5	10	Συγκομιδή	3
17	7	183	6 έως 15	-	1
18	29	136	2	Κλάδεμα	2
19	13	55,5	4	Συγκομιδή	-
20	14	46,1	4	Συγκομιδή	-
21	16	66,9	2	Τρύγος & Συγκομιδή ελιάς	1

Πηγή: Ερωτηματολόγιο

Διάγραμμα 2: Απεικόνιση ημερομισθίου

Πηγή: Ερωτηματολόγιο

Πίνακας 17: Μέση τιμή για κόστος εξοπλισμού

Στατιστικά		
Κόστος εξοπλισμού		
N	Έγκυρο	14
	Ελλείπουσες	7
Μέση τιμή		109464,2857
Διάμεσος		30000,0000
Επικρατούσα τιμή		20000,00 ^a
Άθροισμα		1532500,00
a. Multiple modes exist. The smallest value is shown		

Πηγή: Ερωτηματολόγιο

Πίνακας 18: Αναλυτική καταγραφή κόστους εξοπλισμού

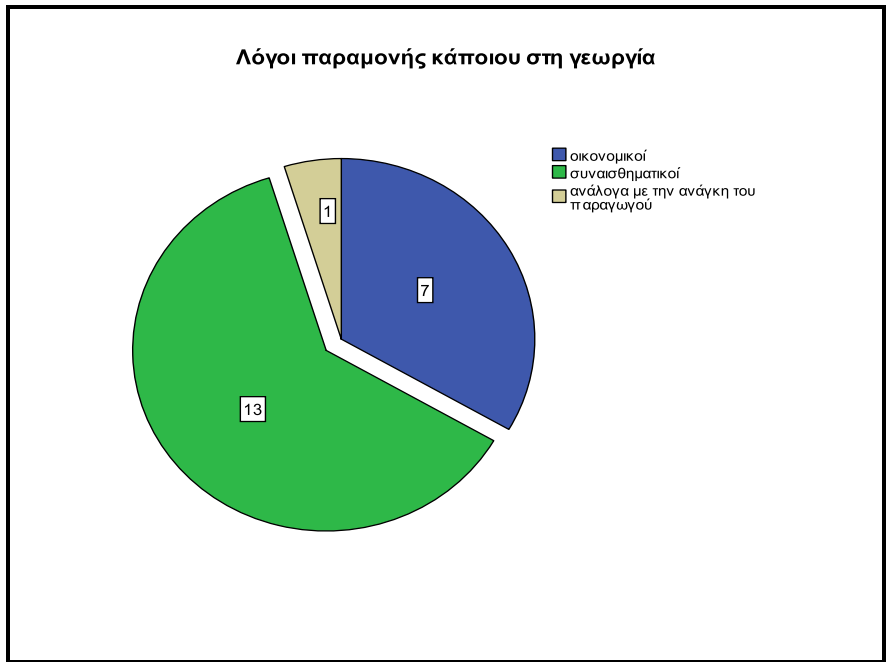
Κόστος εξοπλισμού					
Απαντήσεις		Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Συνολικό Ποσοστό
	5000,00	1	4,8	7,1	7,1
	7500,00	1	4,8	7,1	14,3
	10000,00	1	4,8	7,1	21,4
	20000,00	3	14,3	21,4	42,9
	30000,00	3	14,3	21,4	64,3
	40000,00	1	4,8	7,1	71,4
	70000,00	1	4,8	7,1	78,6
	100000,00	1	4,8	7,1	85,7
	150000,00	1	4,8	7,1	92,9
	1000000,00	1	4,8	7,1	100,0
	Σύνολο	14	66,7	100,0	
Ελλείψεις	System	7	33,3		
Σύνολο		21	100,0		

Πηγή: Ερωτηματολόγιο

Πίνακας 19: Λόγοι παραμονής υπόλοιπων παραγωγών στη γεωργία ως προς το σύνολο των ερωτώμενων

Λόγοι παραμονής κάποιου στη γεωργία					
Απαντήσεις		Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Συνολικό Ποσοστό
	οικονομικοί	7	33,3	33,3	33,3
	συναισθηματικοί	13	61,9	61,9	95,2
	ανάλογα με την ανάγκη του παραγωγού	1	4,8	4,8	100,0
	Σύνολο	21	100,0	100,0	

Πηγή: Ερωτηματολόγιο

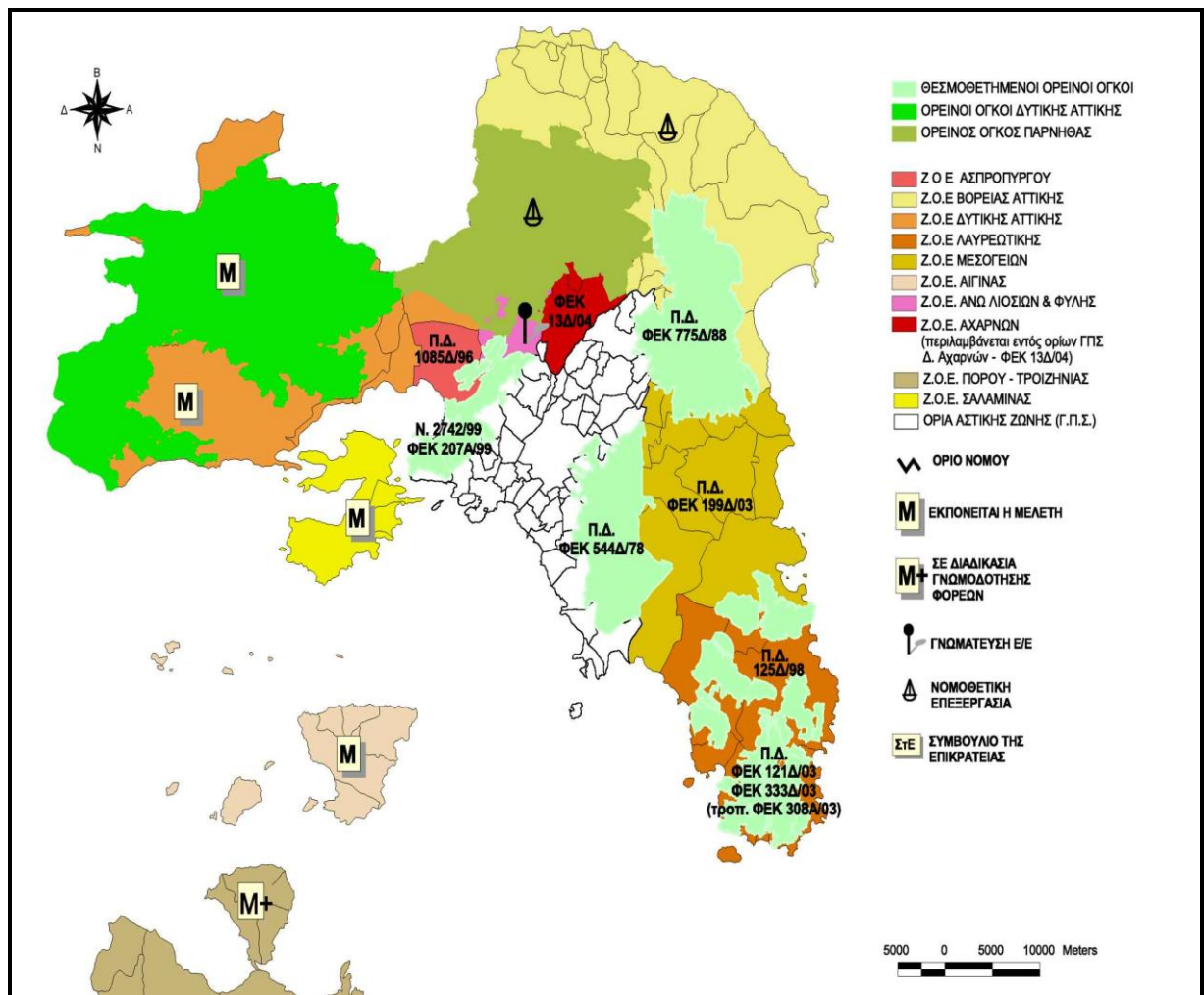

Διάγραμμα 3: Λόγοι παραμονής υπόλοιπων παραγωγών στη γεωργία

Πηγή: Ερωτηματολόγιο

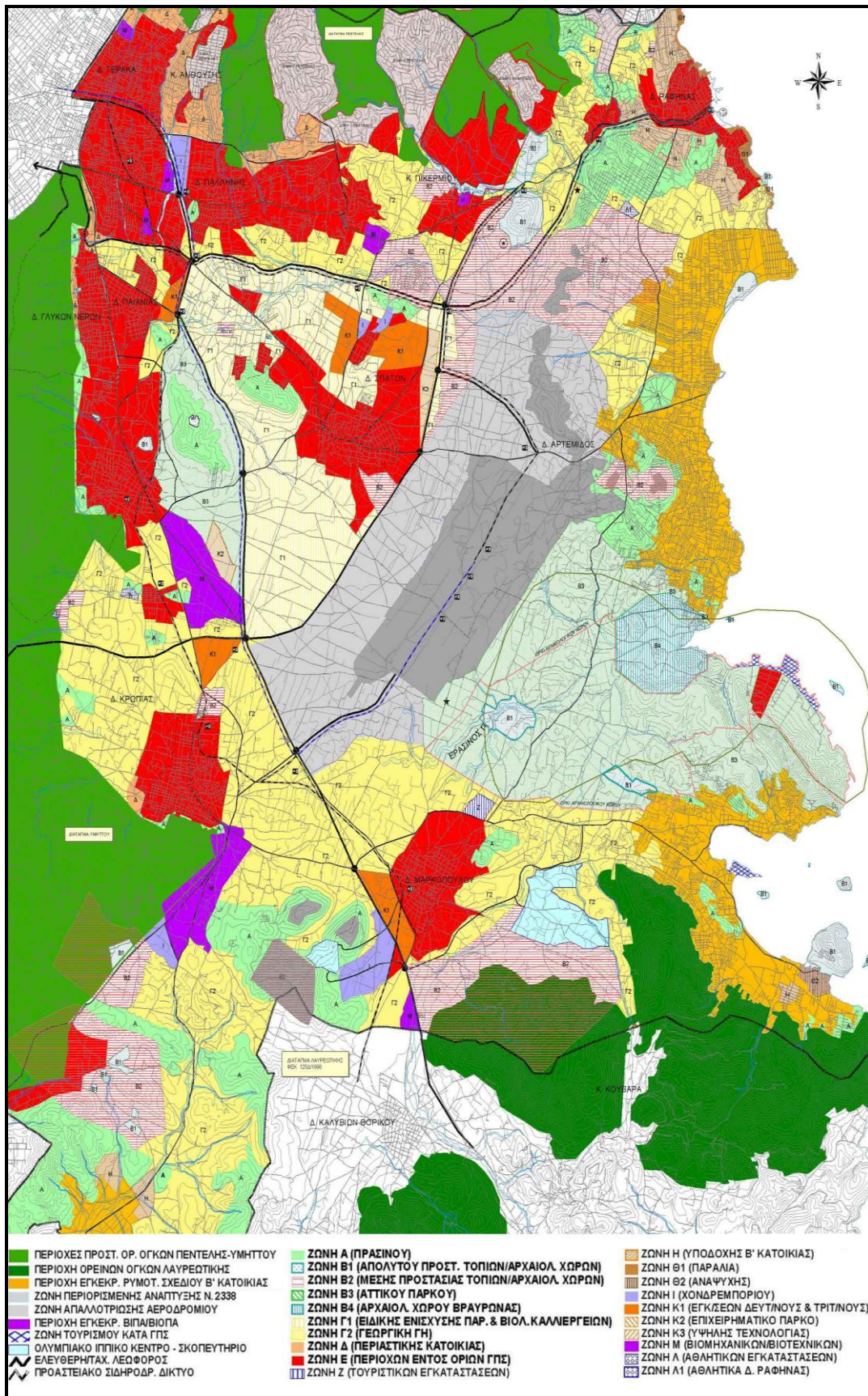
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ: ΧΑΡΤΕΣ - ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ

Εικόνα 1:Χάρτης ισχύουσας κατάστασης στο Νομό Αττικής για τις Ζ.Ο.Ε.

Πηγή: ΟΡΣΑ 2009

Εικόνα 2: Ζ.Ο.Ε. Μεσογείων

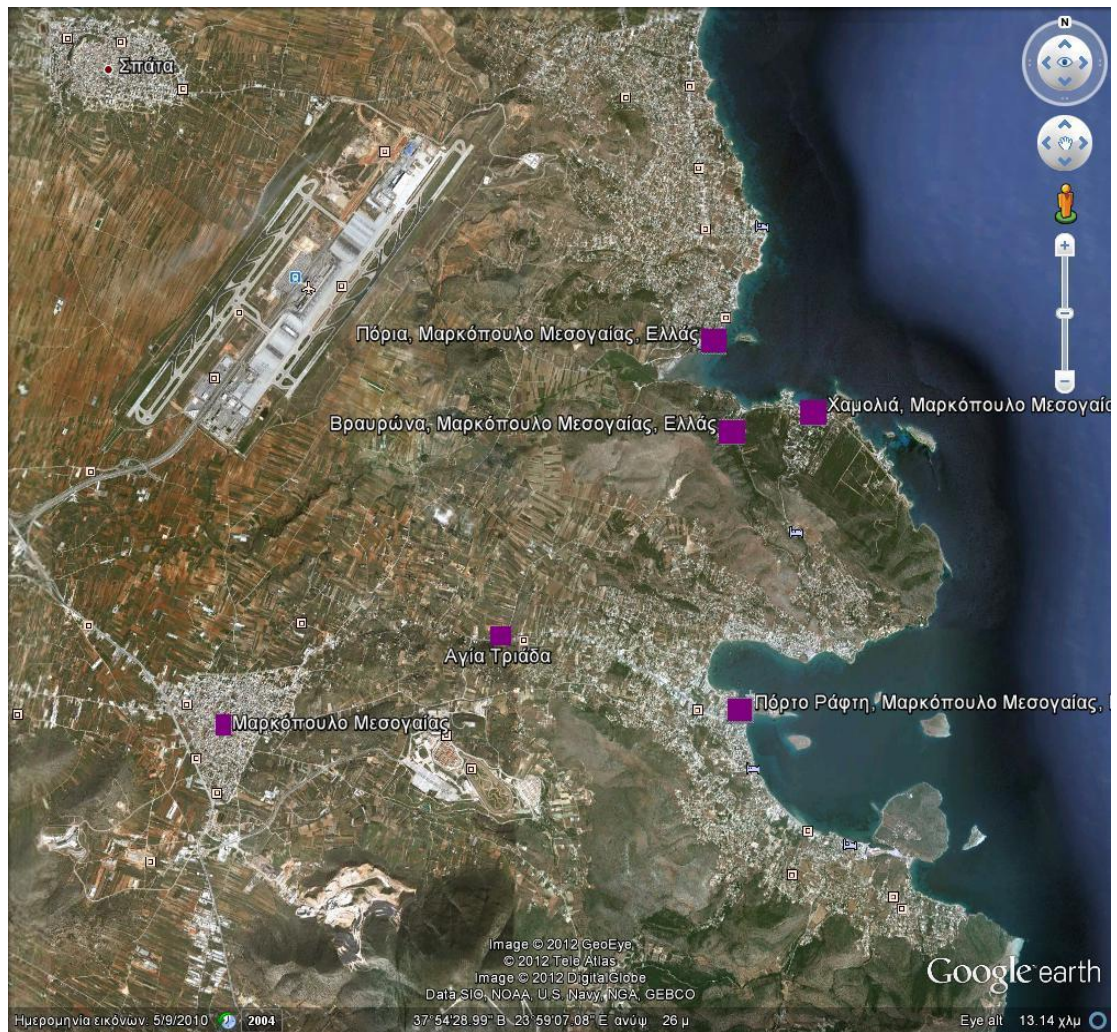
Πηγή: 20.2.2003 Π.Δ. (ΦΕΚ 199/Δ/6.3.2003)

Εικόνα 3: Χάρτης Τοπωνυμίων

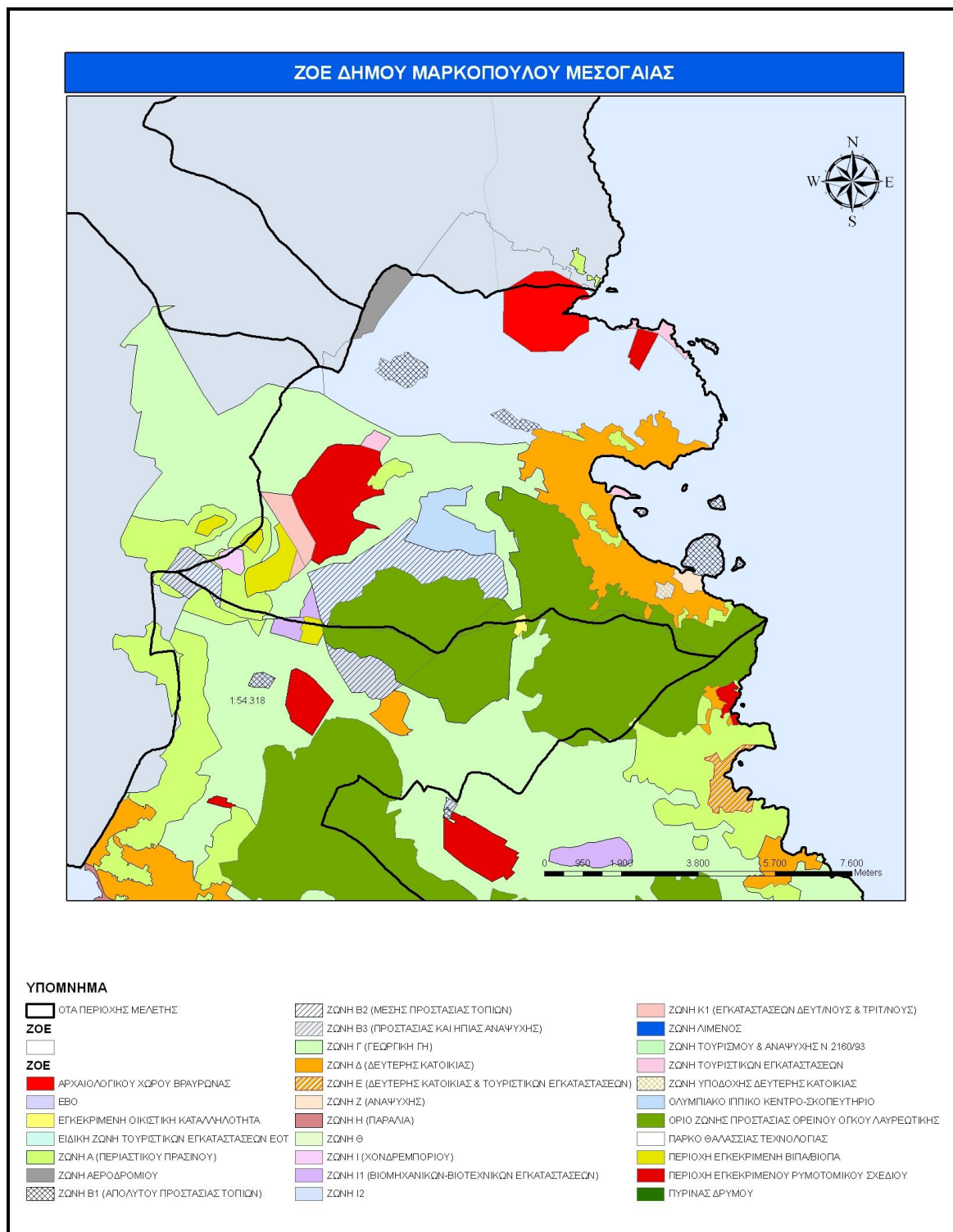
Πηγή: Δήμος Μαρκόπουλου, 2011γ

Εικόνα 4: Χαρακτηριστικές τοποθεσίες Δήμου Μαρκόπουλου Μεσογαίας

Πηγή: google earth, 2012

Εικόνα 5: Ζ.Ο.Ε. Δήμου Μαρκόπουλου Μεσογαίας

Πηγή: Δήμος Μαρκόπουλου Μεσογαίας και Ορφανού, 2010

Εικόνα 6 : Περιοχή Σκούντρα

Πηγή: ίδια επεξεργασία, 2011

Εγκαταλελειμμένο θερμοκήπιο στην περιοχή Σκούντρα πλησίον του αστικού κέντρου της περιοχής του Μαρκόπουλου. Σε αυτή την περίπτωση παρατηρείται ότι το τοπίο υποβαθμίζεται με την παρουσία ενός εγκαταλελειμμένου θερμοκηπίου.

Εικόνα 7: περιοχή Προφήτης Ηλίας

Πηγή: ίδια επεξεργασία, 2011

Από την περιοχή του Προφήτη Ηλία φαίνεται ένα μέρος του Αττικού Πάρκου και του αεροδρομίου. Στη συγκεκριμένη περίπτωση φαίνεται το αεροδρόμιο οι γεωργικές χρήσεις και διάσπαρτα σπίτια μέσα σε αυτές. Είναι φανερό ότι δεν υπάρχει κάποια πολιτική που να ορίζει ξεκάθαρα τις χρήσεις γης γι' αυτό υπάρχει και αυτό το αποτέλεσμα. Η συνύπαρξη όμως όλων αυτών των διαφορετικών χρήσεων μόνο αποτελεσματική δεν είναι.

Εικόνα 8: Περιοχή Περατή

Πηγή: ίδια επεξεργασία, 2011

Γενικά στην περιοχή του Μαρκόπουλου λόγω έλλειψης πολιτικών χρήσεων γης συχνά τα σπίτια κύριας κατοικίας βρίσκονται μέσα σε γεωργικές περιοχές, δημιουργώντας πρόβλημα στους παραγωγούς. Ένα τέτοιο παράδειγμα αποτελεί και η περιοχή Περατή, κοντά στην Βραυρώνα.

Εικόνα 9: Χώρος Δεξιώσεων στο οινοποιείο Παπαγιαννάκου

Πηγή: ίδια επεξεργασία, 2011

Το οινοποιείο Παπαγιαννάκου βρίσκεται στην περιοχή Πούσι Πρίφτη. Πρόκειται για ένα εκσυγχρονισμένο βιοκλιματικό οινοποιείο που εκτός από τη βασική του χρήση (παραγωγή οίνου) διοργανώνει δεξιώσεις και ξεναγήσεις μέσα στο οινοποιείο.

